พระวินัยปิฎก

เล่ม ๒

มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

นิสสัคคิยกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โคตมกเจดีย์ ๑- เขตพระนคร เวสาลี. ครั้งนั้น พระองค์ทรงอนุญาตไตรจีวรแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตไตรจีวรแล้ว จึงครองไตรจีวร เข้าบ้านสำรับหนึ่ง อยู่ในอารามอีกสำรับหนึ่ง สรงน้ำอีกสำรับหนึ่ง.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ทรงจีวร เกินหนึ่งสำรับเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

#๑. วิหารที่เขาสร้างไว้ ณ เจติยสถานของโคตมยักษ์

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอทรงจีวรเกินหนึ่งสำรับ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ทรงจีวรเกินหนึ่งสำรับเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ-คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความจำกัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๐.๑. อนึ่ง ภิกษุใดทรงอติเรกจีวร เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

พระอนุบัญญัติ

เรื่องพระอานนท์

[๒] ก็โดยสมัยนั้นแล อติเรกจีวรที่เกิดแก่ท่านพระอานนท์มีอยู่ และท่านประสงค์จะถวายจีวรนั้นแก่ท่านพระสารีบุตร แต่ท่านพระสารีบุตรอยู่ถึงเมืองสาเกต จึงท่านพระอานนท์มีความปริวิตกว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงทรงอติเรกจีวร ก็นี่อติเรกจีวรบังเกิดแก่เรา และเราก็ใคร่จะถวายแก่ท่านพระสารีบุตร แต่ท่านอยู่ถึงเมืองสาเกต เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ ครั้นแล้วท่านพระอานนท์ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรอานนท์ ยังอีกนานเท่าไร สารีบุตรจึงจักกลับมา?

พระอานนท์กราบทูลว่า จักกลับมาในวันที่ ๙ หรือวันที่ ๑๐ พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงอนุญาตอติเรกจีวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทรงอติเรกจีวรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง.

อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๐.๑. ก. จีวรสำเร็จแล้ว กฐินอันภิกษุเดาะเสียแล้ว พึงทรงอติเรกจีวรได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอานนท์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓] บทว่า จีวรสำเร็จแล้ว ความว่า จีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้วก็ดี หายเสียก็ดี ฉิบหายเสียก็ดี ถูกไฟไหม้เสียก็ดี หมดหวังว่าจะได้ทำจีวรก็ดี.

คำว่า กฐิน ... เดาะเสียแล้ว คือ เดาะเสียแล้วด้วยมาติกาอันใดอันหนึ่งในมาติกา ๘ หรือสงฆ์เดาะเสียในระหว่าง.

บทว่า ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง คือ ทรงไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างมาก.

ที่ชื่อว่า อติเรกจีวร ได้แก่จีวรที่ยังไม่ได้อธิษฐาน ยังไม่ได้วิกัป.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้อง-วิกัปเป็นอย่างต่ำ.

คำว่า ให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคีย์ ความว่า เมื่ออรุณที่ ๑๑ ขึ้นมา จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือ บุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

[๔] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

[๕] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

[๖] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๗] จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

จีวรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุยังไม่ได้เสียสละ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๘] ในภายใน ๑๐ วัน ภิกษุอธิษฐาน ๑ ภิกษุวิกัปไว้ ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ จีวรฉิบหาย ๑ จีวรถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๙] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ไม่ให้คืนจีวรที่เสียสละ บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงไม่ให้คืนจีวรที่เสียสละเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอไม่ให้คืนจีวรที่เสียสละ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงไม่ให้คืนจีวรที่เสียสละเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชุมชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงอนุญาตให้คืนจีวรที่เสียสละ

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย จีวรที่ภิกษุเสียสละแล้ว สงฆ์ คณะ หรือ บุคคล จะไม่คืนให้ไม่ได้ ภิกษุใดไม่คืนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วมีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสก หลีกไปสู่จาริกในชนบท. ผ้าสังฆาฏิเหล่านั้นถูกเก็บไว้นานก็ขึ้นราตกหนาว ภิกษุทั้งหลายจึงผึ่งผ้าสังฆาฏิเหล่านั้น.

ท่านพระอานนท์เที่ยวตรวจดูเสนาสนะ ได้พบภิกษุเหล่านั้นกำลังผึ่งผ้าสังฆาฏิอยู่ ครั้นแล้วจึงเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น ถามว่าจีวร ที่ขึ้นราเหล่านี้ของใคร?

จึงภิกษุเหล่านั้นแจ้งความนั้นแก่ท่านพระอานนท์แล้ว.

ท่านพระอานนท์จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้ฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสก หลีกไปสู่จาริกในชนบทเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุเหล่านั้นว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุทั้งหลาย ฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วมีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสก หลีกไปสู่จาริกในชนบท จริงหรือ?

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้ฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตรวาสก หลีกไปสู่จาริกในชนบทเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความจำกัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๑.๒. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

พระอนุบัญญัติ

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๑๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธอยู่ในพระนครโกสัมพี. พวกญาติส่งทูตไปในสำนักภิกษุนั้นว่า นิมนต์ท่านมา พวกผมจักพยาบาล แม้ภิกษุทั้งหลายก็กล่าวอย่างนี้ว่า ไปเถิดท่าน พวกญาติจักพยาบาลท่าน.

เธอตอบอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลายไว้ว่า ภิกษุไม่พึงอยู่ปราศจากไตรจีวร ผมกำลังอาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ ผมจักไม่ไปละ.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้สมมติติจีวราวิปวาส

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติ เพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุผู้อาพาธ ก็แลสงฆ์พึงให้สมมติอย่างนี้:-

วิธีสมมติติจีวราวิปวาส

ภิกษุผู้อาพาธนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตร-จีวรต่อสงฆ์ ดังนี้ พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม.

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ เธอขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร แก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นวาจาประกาศให้สงฆ์ทราบ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ เธอขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์. สงฆ์ให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุมีชื่อนี้ การให้สมมติเพื่อไม่เป็นการการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด.

การสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๑.๒. ก. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๒] บทว่า จีวร ... สำเร็จแล้ว ความว่า จีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้วก็ดี หายเสียก็ดี ฉิบหายเสียก็ดี ถูกไฟไหม้เสียก็ดี หมดหวังว่าจะได้ทำจีวรก็ดี.

คำว่า กฐินเดาะเสียแล้ว คือ เดาะเสียแล้วด้วยมาติกาอันใดอันหนึ่ง ในมาติกา ๘ หรือสงฆ์เดาะเสียในระหว่าง.

คำว่า ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง ความว่า ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากผ้าสังฆาฏิก็ดี จากผ้าอุตราสงค์ก็ดี จากผ้าอันตรวาสกก็ดี แม้คืนเดียว.

บทว่า เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ คือยกเว้นภิกษุผู้ได้รับสมมติ.

บทว่า เป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำจะสละ พร้อมกับเวลาอรุณขึ้น ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

มาติกา

[๑๓] บ้าน มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

เรือน มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

โรงเก็บของ มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

ป้อม มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

เรือนยอดเดียว มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

ปราสาท มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

ทิมแถว มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

เรือ มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

หมู่เกวียน มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

ไร่นา มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

ลานนวดข้าว มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

สวน มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

วิหาร มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

โคนไม้ มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

ที่แจ้ง มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง

มาติกาวิภังค์

[๑๔] บ้าน ที่ชื่อว่า มีอุปจารเดียว คือเป็นบ้านของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม. ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในบ้าน ต้องอยู่ภายในบ้าน. เป็นบ้านไม่มีเครื่องล้อม. ภิกษุเก็บจีวรไว้ในเรือนใด ต้องอยู่ในเรือนนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส. ที่ชื่อว่า มีอุปจารต่าง คือเป็นบ้านของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม. ภิกษุเก็บจีวรไว้ในเรือนใด ต้องอยู่ในเรือนนั้น หรือในห้องโถง หรือที่ริมประตูเรือน หรือไม่ละจากหัตถบาส. เมื่อจะไปสู่ห้องโถง ต้องเก็บจีวรไว้ในหัตถบาส แล้วอยู่ในห้องโถง หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส. เก็บจีวรไว้ในห้องโถง ต้องอยู่ในห้องโถง หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส. เป็นบ้านไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในเรือนใด ต้องอยู่ในเรือนนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๕] เรือน ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเรือน ต้องอยู่ภายในเรือน. เป็นเรือนที่ไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส. เรือนของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ ภิกษุเก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส. เป็นเรือนไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๖] โรงเก็บของ ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในโรงเก็บของ ต้องอยู่ภายในโรงเก็บของ. เป็นโรงไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส. โรงเก็บของ ของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู

หรือไม่ละจากหัตถบาส. เป็นโรงไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๗] ป้อม ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในป้อม ต้องอยู่ภายในป้อม. ป้อมของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๘] เรือนยอดเดียว ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเรือนยอดเดียว ต้องอยู่ภายในเรือนยอดเดียว. เรือนยอดเดียวของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๑๙] ปราสาท ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในปราสาท ต้องอยู่ภายในปราสาท. ปราสาทของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๒๐] ทิมแถว ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในทิมแถว ต้องอยู่ภายในทิมแถว. ทิมแถวของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ เก็บจีวรไว้ในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๒๑] เรือ ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเรือ ต้องอยู่ภายในเรือ. เรือของต่างสกุล มีห้องเล็กห้องน้อยต่างๆ เก็บจีวรไว้ภายในห้องใด ต้องอยู่ในห้องนั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๒๒] หมู่เกวียน ของสกุลเดียว ภิกษุเก็บจีวรไว้ในหมู่เกวียน ไม่พึงละอัพภันดรด้านหน้าหรือด้านหลัง ด้านละ ๗ อัพภันดร ด้านข้างด้านละ ๑ อัพภันดร. หมู่เกวียนของต่างสกุล เก็บจีวรไว้ในหมู่เกวียน ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๓] ไร่นา ของสกุลเดียวและมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตไร่นา ต้องอยู่ภายในเขตไร่นา เป็นไร่นาไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส. ไร่นาของต่างสกุลและมีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ภายในเขตไร่นา ต้องอยู่ภายในเขตไร่นา หรือที่ริมประตู หรือไม่ละ-จากหัตถบาส. เป็นเขตไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๔] ลานนวดข้าว ของสกุลเดียว และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตลานนวดข้าว ต้องอยู่ภายในเขตลานนวดข้าว. เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจาก-หัตถบาส ลานนวดข้าวของต่างสกุลและมีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ภายในเขตลานนวดข้าว ต้องอยู่ที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส. เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๕] สวน ของสกุลเดียวและมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตสวน ต้องอยู่ภายในเขตสวน. เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส. สวนของต่างสกุลและมีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ภายในเขตสวน ต้องอยู่ที่ริมประตูสวน หรือไม่ละจากหัตถบาส. เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๖] วิหาร ของสกุลเดียวและมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตวิหาร ต้องอยู่ภายในเขตวิหาร. เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส. วิหารของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม ภิกษุเก็บจีวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาส. เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม เก็บจีวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือไม่ละจากหัตถบาส.

[๒๗] โคนไม้ ของสกุลเดียว กำหนดเอาเขตที่เงาแผ่ไปโดยรอบในเวลาเที่ยง ภิกษุเก็บจีวรไว้ภายในเขตเงา ต้องอยู่ภายในเขตเงา. โคนไม้ของต่างสกุล ไม่พึงละจากหัตถบาส.

[๒๘] ที่แจ้ง ที่ชื่อว่า มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง คือ ในป่าหาบ้านมิได้ กำหนด ๗ อัพภันดรโดยรอบ จัดเป็นอุปจารเดียว พ้นไปนั้น จัดเป็นอุปจารต่าง.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๒๙] จีวรอยู่ปราศ ภิกษุสำคัญว่าอยู่ปราศ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรอยู่ปราศ ภิกษุสงสัย เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรอยู่ปราศ ภิกษุสำคัญว่าไม่อยู่ปราศ เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้ถอน ภิกษุสำคัญว่าถอนแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้สละให้ไป ภิกษุสำคัญว่าสละให้ไปแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกโจรชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกโจรชิงไปแล้ว เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๓๐] ภิกษุไม่สละจีวรที่เป็นนิสสัคคีย์ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรไม่อยู่ปราศ ภิกษุสำคัญว่าอยู่ปราศ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรไม่อยู่ปราศ ภิกษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรไม่อยู่ปราศ ภิกษุสำคัญว่าไม่อยู่ปราศ บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๑] ในภายในอรุณ ภิกษุถอนเสีย ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ จีวรหาย ๑ จีวรฉิบหาย ๑ จีวรถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุได้รับสมมติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

___________

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๓๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น อกาลจีวรเกิดแก่ภิกษุรูปหนึ่ง เธอจะทำจีวรก็ไม่พอ จึงเอาจีวรนั้นจุ่มน้ำตากแล้วดึงเป็นหลายครั้ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปตามเสนาสนะ ทอดพระเนตรเห็นเธอเอาจีวรนั้นจุ่มน้ำตากแล้วดึงเป็นหลายครั้ง จึงเสด็จเข้าไปหาแล้วตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอจุ่มจีวรนี้ลงในน้ำแล้วดึงเป็นหลายครั้ง เพื่อประสงค์อะไร?

ภิกษุรูปนั้นกราบทูลว่า อกาลจีวรผืนนี้เกิดแก่ข้าพระพุทธเจ้า จะทำจีวรก็ไม่พอ เพราะฉะนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้จุ่มจีวรนี้ตากแล้วดึงเป็นหลายครั้ง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ก็เธอยังมีหวังจะได้จีวรมาอีกหรือ?

ภิ. มี พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงอนุญาตอกาลจีวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้ได้ โดยมีหวังว่าจะได้จีวรใหม่มาเพิ่มเติม.

[๓๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้รับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้ได้ โดยมีหวังว่าจะได้จีวรใหม่มาเพิ่มเติม จึงรับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือน. จีวรเหล่านั้นเธอห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง.

ท่านพระอานนท์เที่ยวจาริกไปตามเสนาสนะ ได้เห็นจีวรเหล่านั้น ซึ่งภิกษุทั้งหลายห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง. ครั้นแล้วจึงถามภิกษุทั้งหลายว่า จีวรเหล่านี้ของใครห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง?

ภิกษุเหล่านั้นตอบว่า อกาลจีวรเหล่านี้ของพวกกระผม พวกกระผมเก็บไว้ โดยมีหวังว่าจะได้จีวรใหม่มาเพิ่มเติม.

อา. เก็บไว้นานเท่าไรแล้ว?

ภิ. นานกว่าหนึ่งเดือน ขอรับ.

ท่านพระอานนท์จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้รับอกาลจีวร แล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือนเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุรับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุ-โมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้รับอกาลจีวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือนเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด

ในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๒.๓. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว อกาลจีวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุหวังอยู่ก็พึงรับ ครั้นรับแล้ว พึงรีบให้ทำ ถ้าผ้านั้นมีไม่พอ เมื่อความหวังว่าจะได้มีอยู่ ภิกษุนั้นพึงเก็บจีวรนั้นไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจีวรที่ยังบกพร่องจะได้พอกัน ถ้าเก็บไว้ยิ่งกว่ากำหนดนั้น แม้ความหวังว่าจะได้มีอยู่ ก็เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔] บทว่า จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว ความว่า จีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้วก็ดี หายเสียก็ดี ฉิบหายเสียก็ดี ถูกไฟไหม้เสียก็ดี หมดหวังว่าจะได้ทำจีวรก็ดี.

คำว่า กฐินเดาะเสียแล้ว คือเดาะเสียแล้วด้วยมาติกาอันใดอันหนึ่งในมาติกา ๘ หรือสงฆ์เดาะเสียในระหว่าง.

ที่ชื่อว่า อกาลจีวร ได้แก่ผ้าที่เมื่อไม่ได้กรานกฐินเกิดได้ตลอด ๑๑ เดือน เมื่อได้กรานกฐินแล้ว เกิดได้ตลอด ๗ เดือน แม้ผ้าที่เขาเจาะจงให้เป็นอกาลจีวรถวายในกาล นี่ก็ชื่อว่าอกาลจีวร.

บทว่า เกิดขึ้น คือ เกิดแต่สงฆ์ก็ตาม แต่คณะก็ตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม แต่ที่บังสุกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม.

[๓๕] บทว่า หวังอยู่ คือ เมื่อต้องการ ก็พึงรับไว้.

คำว่า ครั้นรับแล้วพึงรีบให้ทำ คือ พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

[๓๖] พากย์ว่า ถ้าผ้านั้นมีไม่พอ คือ จะทำไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไม่เพียงพอ.

พากย์ว่า ภิกษุนั้นจึงเก็บจีวรนั้นไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง คือ เก็บไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างนาน.

คำว่า เพื่อจีวรที่ยังบกพร่องจะได้พอกัน คือ เพื่อประสงค์จะยังจีวรที่บกพร่องให้บริบูรณ์.

พากย์ว่า เพื่อความหวังว่าจะได้มีอยู่ คือ มีความหวังว่าจะได้มาแต่สงฆ์ก็ตาม แต่คณะก็ตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม แต่ที่บังสุกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม.

จีวรที่มีหวัง

[๓๗] พากย์ว่า ถ้าเก็บไว้ยิ่งกว่ากำหนดนั้น แม้ความหวังว่าจะได้มีอยู่

อธิบายว่า จีวรเดิมเกิดขึ้นในวันนั้น จีวรที่หวังก็เกิดในวันนั้น พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

จีวรเดิมเกิดได้ ๒ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๓ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๔ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๕ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๖ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๗ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๘ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๙ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๐ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๑ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๒ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๓ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๔ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๕ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๖ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๗ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๘ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๑๙ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๐ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๑ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๙ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๒ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๘ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๓ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๗ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๔ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๖ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๕ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๕ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๖ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๔ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๗ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๓ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๘ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๒ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๒๙ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑ วัน.

จีวรเดิมเกิดได้ ๓๐ วัน จีวรที่หวังจึงเกิด พึงอธิษฐาน พึงวิกัปไว้ พึงสละให้ผู้อื่นไป ในวันนั้นแหละ. ถ้าไม่อธิษฐาน ไม่วิกัปไว้ หรือไม่สละให้ผู้อื่นไป เมื่ออรุณที่ ๓๑ ขึ้นมา จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้;-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า อกาลจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละอกาลจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า อกาลจีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้อกาลจีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า อกาลจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละอกาลจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า อกาลจีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้อกาลจีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน อกาลจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละอกาลจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้อกาลจีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

[๓๘] เมื่อจีวรเดิมเกิดขึ้นแล้ว จีวรที่หวังจึงเกิดขึ้น เนื้อผ้าไม่เหมือนกัน และราตรียังเหลืออยู่ ภิกษุไม่ต้องการ ก็ไม่พึงให้ทำ.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๓๙] จีวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้สละให้ไป ภิกษุสำคัญว่าสละให้ไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกโจรชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกโจรชิงไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๔๐] จีวรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุไม่เสียสละ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ. จีวรยังไม่ล่วงเดือนหนึ่ง ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรยังไม่ล่วงเดือนหนึ่ง ภิกษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรยังไม่ล่วงเดือนหนึ่ง ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๑] ในภายในหนึ่งเดือน ภิกษุอธิษฐาน ๑ ภิกษุวิกัปไว้ ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑ จีวรหาย ๑ จีวรฉิบหาย ๑ จีวรถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระอุทายี

[๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ปุราณาทุติยิกาของท่านพระอุทายี บวชอยู่ในสำนักภิกษุณี นางมายังสำนักท่านพระอุทายีเสมอ แม้ท่านพระอุทายีก็ไปยังสำนักภิกษุณีนั้นเสมอ และบางครั้งก็ฉันอาหารอยู่ในสำนักภิกษุณีนั้น. เช้าวันหนึ่ง ท่านพระอุทายีครองอันตรวาสกแล้วถือบาตรจีวรเข้าไปหาภิกษุณีนั้นถึงสำนัก ครั้นแล้วนั่งบนอาสนะ เปิดองค์กำเนิดเบื้องหน้าภิกษุณีนั้น แม้ภิกษุณีนั้นก็นั่งบนอาสนะ เปิดองค์กำเนิดเบื้องหน้าท่านพระอุทายี ท่านพระอุทายีมีความกำหนัด ได้เพ่งดูองค์กำเนิดของนาง อสุจิได้เคลื่อนจากองค์กำเนิดของท่านพระอุทายี ท่านพระอุทายีได้พูดกะนางว่า ดูกรน้องหญิง เธอจงไปหาน้ำมา ฉันจะซักผ้าอันตรวาสก

นางบอกว่า ส่งมาเถิดเจ้าข้า ดิฉันเองจักซักถวาย. ครั้นแล้วนางได้ดูดอสุจินั้นของท่านส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งได้สอดเข้าไปในองค์กำเนิด นางได้ตั้งครรภ์เพราะเหตุนั้นแล้ว.

ภิกษุณีทั้งหลายได้พูดกันอย่างนี้ว่า ภิกษุณีรูปนี้มิใช่พรหมจารินี ภิกษุณีรูปนี้จึงมีครรภ์.

นางพูดว่า แม่เจ้า ดิฉันมิใช่พรหมจารินีก็หาไม่ ครั้นแล้วนางได้แจ้งความนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

ภิกษุณีทั้งหลาย พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายี จึงได้ให้ภิกษุณีซักจีวรเก่าเล่า แล้วแจ้งความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจึงได้ให้ภิกษุณีซักจีวรเก่าเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข่าวว่าเธอให้ภิกษุณีซักจีวรเก่า จริงหรือ?

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. นางเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ?

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ บุรุษที่มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร การกระทำอันน่าเลื่อมใสหรือไม่น่าเลื่อมใสของสตรีที่มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอยังให้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักจีวรเก่าได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุทายี โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๓.๔. อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มิใช่ญาติให้ซักก็ดี ให้ย้อมก็ดี ให้ทุบก็ดี ซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุทายี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

ที่ชื่อว่า จีวรเก่า ได้แก่ ผ้าที่นุ่งแล้วหนหนึ่งก็ดี ห่มแล้วหนหนึ่งก็ดี.

ภิกษุสั่งว่า จงซัก ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรที่ภิกษุณีซักแล้วเป็นนิสสัคคีย์.

ภิกษุสั่งว่า จงย้อม ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรที่ภิกษุณีย้อมแล้วเป็นนิสสัคคีย์.

ภิกษุสั่งว่า จงทุบ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อภิกษุณีทุบด้วยมือก็ตาม ด้วยตะลุมพุกก็ตาม เพียงทีเดียว จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำจะต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรเก่าผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรเก่าผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรเก่าผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๑

[๔๔] ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซักซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อมซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ทุบซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ทุบ ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ทุบ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตุกกะ ๑

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซักซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อมซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบ ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ทุบ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๑

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซักซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อมซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ทุบ ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ทุบซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ทุบ ให้ซัก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ทุบ ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏกับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ทุบ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุใช้ภิกษุณีให้ซักจีวรเก่าของภิกษุอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุใช้ภิกษุณีให้ซักผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุใช้ภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียวให้ซัก ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๕] ภิกษุณีผู้เป็นญาติซักให้เอง ๑ ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติเป็นผู้ช่วยเหลือ ๑ ภิกษุไม่ได้บอกใช้ ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักให้เอง ๑ ภิกษุใช้ให้ซักจีวรที่ยังไม่ได้บริโภค ๑ ภิกษุใช้ให้ซักบริขารอย่างอื่น ๑- เว้นจีวร ๑ ใช้สิกขมานาให้ซัก ๑ ใช้สามเณรีให้ซัก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

#๑. บริขารอย่างอื่น หมายผ้าถุงรองเท้า ผ้าถุงบาตรเป็นต้น

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีอุปปลวัณณา

[๔๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ภิกษุณีอุปปลวัณณาอยู่ในพระนครสาวัตถี ครั้นเวลาเช้า นางครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี กลับจากบิณฑบาตในเวลาหลังอาหารแล้ว เดินเข้าไปทางป่าอันธวัน เพื่อพักผ่อนกลางวัน เข้าไปถึงป่าอันธวันแล้ว นั่งพักกลางวันที่โคนไม้แห่งหนึ่ง.

สมัยนั้น พวกโจรทำโจรกรรม ฆ่าแม่โคแล้วพากันถือเนื้อเข้าไปสู่ป่าอันธวัน. นายโจรแลเห็นภิกษุณีอุปปลวัณณานั่งพักกลางวันอยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง ครั้นแล้วจึงดำริว่า ถ้าพวกโจรลูกน้องของเราพบเข้า จักเบียดเบียนภิกษุณีนี้ แล้วได้เลี่ยงไปทางอื่น. ครั้นเมื่อเนื้อสุกแล้ว นายโจรนั้นได้เลือกเนื้อชิ้นที่ดีๆ เอาใบไม้ห่อแขวนไว้ที่ต้นไม้ใกล้ภิกษุณีอุปปลวัณณาแล้วกล่าวว่า เนื้อห่อนี้เราให้แล้วจริงๆ ผู้ใดเป็นสมณะหรือพราหมณ์ได้เห็น จงถือเอาไปเถิด ดังนี้แล้วหลีกไป.

ภิกษุณีอุปปลวัณณาออกจากสมาธิ ได้ยินนายโจรนั้นกล่าววาจานี้ จึงถือเอาเนื้อนั้นไปสู่สำนัก. ครั้นราตรีนั้นผ่านไป นางทำเนื้อนั้นสำเร็จแล้ว ห่อด้วยผ้าอุตราสงค์ เหาะไปลงที่พระ-เวฬุวัน.

[๔๗] ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคกำลังเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน. ท่านพระอุทายีเหลืออยู่เฝ้าพระวิหาร. จึงภิกษุณีอุปปลวัณณาเข้าไปหาท่าน ครั้นแล้วถามว่า ท่านเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ไหน?

ท่านพระอุทายีตอบว่า ดูกรน้องหญิง พระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน.

อุป. โปรดถวายเนื้อนี้แด่พระผู้มีพระภาค เจ้าข้า.

อุทายี. ดูกรน้องหญิง พระผู้มีพระภาคทรงอิ่มเอิบด้วยเนื้อของเธอ ถ้าเธอถวายผ้าอันตรวาสกแก่อาตมา แม้อาตมาก็จะพึงอิ่มเอิบด้วยผ้าอันตรวาสกเหมือนเช่นนั้น.

อุป. ท่านเจ้าข้า ความจริง พวกดิฉันชื่อว่ามาตุคาม มีลาภน้อย ทั้งผ้าผืนนี้ก็เป็นจีวรผืนสุดท้ายที่ครบ ๕ ของดิฉัน ดิฉันถวายไม่ได้.

อุทายี. ดูกรน้องหญิง เปรียบเหมือนบุรุษให้ช้างแล้ว ก็ควรสละสัปคับสำหรับช้างด้วย ฉันใด เธอก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ถวายเนื้อแด่พระผู้มีพระภาคแล้ว ก็จงสละผ้าอันตรวาสก ถวายแก่อาตมา.

ครั้นนางถูกท่านพระอุทายีแคะได้ จึงได้ถวายผ้าอันตรวาสกแล้วกลับไปสู่สำนัก. ภิกษุณีทั้งหลายที่คอยรับบาตรจีวรของภิกษุณีอุปปลวัณณาได้ถามว่า แม่เจ้า ผ้าอันตรวาสกของคุณแม่อยู่ที่ไหน? นางได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลาย จึงพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าอุทายีจึงได้รับจีวรจากมือภิกษุณีเล่า เพราะมาตุคามมีลาภน้อย ครั้นแล้วภิกษุณีเหล่านั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจึงได้รับจีวรจากมือภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข่าวว่าเธอรับจีวรจากมือภิกษุณี จริงหรือ?

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรอุทายี นางเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ?

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ บุรุษที่มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มีของสตรีที่มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอยังรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุทายี โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ-ความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใดรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีอุปปลวัณณา จบ.

พระอนุบัญญัติ

เรื่องแลกเปลี่ยน

[๔๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายตั้งรังเกียจ ไม่รับจีวรแลกเปลี่ยนของภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลาย จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าทั้งหลาย จึงไม่รับจีวร

แลกเปลี่ยนของพวกเรา ภิกษุทั้งหลายได้ยินภิกษุณีเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้รับจีวรแลกเปลี่ยน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับจีวรแลกเปลี่ยนกันของสหธรรมิกทั้ง ๕ คือ ภิกษุ ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี เราอนุญาตให้รับจีวรแลกเปลี่ยนกันของสหธรรมิกทั้ง ๕ นี้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๓๔.๕. ก. อนึ่ง ภิกษุใดรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นไว้แต่ของแลกเปลี่ยน เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องแลกเปลี่ยน จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔៩] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปริญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบท แล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ

บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า เว้นไว้แต่ของแลกเปลี่ยน คือ ยกเสียแต่จีวรที่แลกเปลี่ยนกัน.

ภิกษุรับ เป็นทุกกฏในประโยคที่รับ เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๕๐] ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๕๑] ภิกษุรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้อุปสมบทแต่สงฆ์ฝ่ายเดียว เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ รับจีวรจากมือ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัย รับจีวรจากมือ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ รับจีวรจากมือ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๒] ภิกษุรับจีวรของภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ แลกเปลี่ยนกัน คือแลกเปลี่ยนจีวรดีกับจีวรเลว หรือจีวรเลวกับจีวรดี ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุขอยืมไป ๑ ภิกษุรับบริขารอื่นนอกจากจีวร ๑ ภิกษุรับจีวรของสิกขมานา ๑ ภิกษุรับจีวรของสามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

___________

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็นผู้เชี่ยวชาญแสดงธรรมีกถา จึงเศรษฐีบุตรผู้หนึ่งเข้าไปหาพระอุปนันทศากยบุตร. ครั้นแล้วอภิวาทท่านพระ-อุปนันทศากยบุตร แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ชี้แจงด้วยธรรมีกถาให้เศรษฐีบุตรสมาทาน อาจหาญ ร่าเริงแล้ว.

เศรษฐีบุตรนั้น อันท่านพระอุปนันทศากยบุตรชี้แจงด้วยธรรมีกถา ให้สมาทาน อาจหาญ ร่าเริงแล้ว ได้ปวารณาท่านพระอุปนันทศากยบุตรในทันใดนั้นแลอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้าพึงบอกสิ่งที่ต้องประสงค์ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เภสัชบริขารอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ ซึ่งข้าพเจ้าสามารถจะจัดถวายแด่พระคุณเจ้าได้.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่านประสงค์จะถวายแก่อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้.

เศรษฐีบุตรได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดินไปมีผ้าผืนเดียวดูกระไรอยู่ โปรดรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผมไปถึงบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้มาถวาย.

แม้ครั้งที่สองแล ท่านพระอุปนันทศากยบุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่านประสงค์จะถวายแก่อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้.

เศรษฐีบุตรได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดินไปมีผ้าผืนเดียวดูกระไรอยู่ โปรดรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผมไปถึงบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้มาถวาย.

แม้ครั้งที่สามแล ท่านพระอุปนันทศากยบุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่านประสงค์จะถวายแก่อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้.

เศรษฐีบุตรได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดินไปมีผ้าผืนเดียว ดูกระไรอยู่ โปรดรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผมกลับไปถึงบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้มาถวาย.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวพ้อว่า ท่านไม่ประสงค์จะถวายก็จะปวารณาทำไม ท่านปวารณาแล้วไม่ถวาย จะมีประโยชน์อะไร

ครั้นเศรษฐีบุตรนั้นถูกท่านพระอุปนันทศากยบุตรแคะได้ จึงได้ถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งแล้วกลับไป. ชาวบ้านพบเศรษฐีบุตรนั้นแล้วถามว่า นาย ทำไมท่านจึงมีผ้าผืนเดียวเดินกลับมา? จึงเศรษฐีบุตรได้เล่าเรื่องนั้นแก่ชาวบ้านเหล่านั้น. ชาวบ้านจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ มักมาก ไม่สันโดษ จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่เขาขอผัดโดยธรรมสักหน่อยก็ไม่ได้ เมื่อเศรษฐีบุตรกระทำการขอผัดโดยธรรม ไฉนจึงได้ถือเอาผ้าสาฎกไปเล่า.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอุปนันทศากยบุตรจึงได้ขอจีวรต่อเศรษฐีบุตรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีภาค.

ทรงประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่าเธอขอจีวรต่อเศรษฐีบุตรจริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรอุปนันทะ เขาเป็นญาติของเธอหรือมิใช่ญาติ?

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควร หรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มีของคนที่ไม่ใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอยังขอจีวรต่อเศรษฐีบุตรผู้มิใช่ญาติได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน

ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทะ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใดขอต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

พระอนุบัญญัติ

เรื่องภิกษุเดินทางถูกแย่งชิงจีวร

[๕๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปเดินทางจากเมืองสาเกตสู่พระนครสาวัตถี. พวกโจรในระหว่างทางได้ออกแย่งชิงจีวรภิกษุเหล่านั้น. ภิกษุเหล่านั้นรังเกียจอยู่ว่า การขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือน หรือแม่เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ พระผู้มีพระภาคทรงห้ามไว้แล้ว จึงไม่กล้าขอ พากันเปลือยกายเดินไปถึงพระนครสาวัตถี แล้วกราบไหว้ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายพูดกันอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกอาชีวกเหล่านี้ที่กราบไหว้ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ เป็นคนดีจริงๆ

ภิกษุผู้เปลือยกายเหล่านั้นตอบว่า พวกกระผมไม่ใช่อาชีวก ขอรับ พวกกระผมเป็นภิกษุ.

ภิกษุทั้งหลายได้เรียนท่านพระอุบาลีว่า ข้าแต่ท่านพระอุบาลี โปรดสอบสวนภิกษุเหล่านี้.

ภิกษุผู้เปลือยกายเหล่านั้น ถูกท่านพระอุบาลีสอบสวน ได้แจ้งเรื่องนั้นแล้ว.

ครั้นท่านพระอุบาลีสอบสวนภิกษุเหล่านั้นแล้ว ได้แจ้งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ท่านทั้งหลาย พวกเปลือยกายเหล่านี้เป็นภิกษุ จงให้จีวรแก่ภิกษุเหล่านั้นเถิด.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้เปลือยกายเดินมาเล่า ธรรมดาภิกษุควรจะต้องปกปิดด้วยหญ้าหรือใบไม้เดินมา แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ขอจีวรได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้ถูกโจรแย่งชิงจีวรไป หรือมีจีวรหาย ขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือน หรือแม่เจ้าเรือน ผู้มิใช่ญาติได้ เธอเดินไปถึงวัดใดก่อน ถ้าจีวรสำหรับวิหารก็ดี ผ้าลาดเตียงก็ดี ผ้าลาดพื้นก็ดี ผ้าปูที่นอนก็ดี ของสงฆ์ในวัดนั้นมีอยู่ จะถือเอาผ้าของสงฆ์นั้นไปห่มด้วยคิดว่า ได้จีวรนั้นมาแล้ว จักคืนไว้ดังกล่าว ดังนี้ก็ควร. ถ้าจีวรสำหรับวิหารก็ดี ผ้าลาดเตียงก็ดี ผ้าลาดพื้นก็ดี ผ้าปูที่นอนก็ดี ของสงฆ์ไม่มี ต้องปกปิดด้วยหญ้าหรือใบไม้เดินมา ไม่พึงเปลือยกายเดินมา ภิกษุใดเปลือยกายเดินมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๕.๖. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้-มิใช่ญาติ นอกจากสมัย เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. สมัยในคำนั้นดังนี้: ภิกษุเป็นผู้มีจีวรถูกชิงเอาไปก็ดี มีจีวรฉิบหายก็ดี นี้สมัยในคำนั้น.

เรื่องภิกษุเดินทางถูกแย่งชิงจีวร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อม-เพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่บุรุษผู้ครอบครองเรือน.

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่สตรีผู้ครอบครองเรือน.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า นอกจากสมัย คือ ยกเว้นสมัย.

ที่ชื่อว่า เป็นผู้มีจีวรถูกชิงเอาไป ได้แก่จีวรของภิกษุผู้ถูกชิงเอาไป คือ ถูกพวกราชาก็ดี พวกโจรก็ดี พวกนักเลงก็ดี หรือคนพวกใดพวกหนึ่ง ชิงเอาไป.

ที่ชื่อว่า มีจีวรฉิบหาย คือ จีวรของภิกษุถูกไฟไหม้ก็ดี ถูกน้ำพัดไปก็ดี ถูกหนูหรือปลวกกัดก็ดี เก่าเพราะใช้สอยก็ดี.

ภิกษุขอ นอกจากสมัย เป็นทุกกฏ ในประโยคที่ขอ เป็นนิสสัคคีย์ด้วย ได้จีวรมาต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาตินอกจากสมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาตินอกจากสมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ นอกจากสมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๕๖] พ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวร นอกจากสมัยเป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ขอจีวร นอกจากสมัยเป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวร นอกจากสมัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

พ่อเจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวร ... ต้องอาบัติทุกกฏ. พ่อเจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย ขอจีวร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

พ่อเจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๗] ภิกษุขอในสมัย ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

___________

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาภิกษุทั้งหลายผู้มีจีวรถูกชิงไป แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย การขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนหรือแม่เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตแก่ภิกษุผู้มีจีวรถูกชิงไป หรือผู้มีจีวรฉิบหายแล้ว ท่านทั้งหลายจงขอจีวรเถิด.

ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า พอแล้ว ขอรับ พวกผมได้จีวรมาแล้ว.

ฉ. พวกผมจะขอเพื่อประโยชน์ของพวกท่าน.

ภิ. จงขอเถิด ขอรับ.

ลำดับนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาพวกพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ แล้วกล่าวคำนี้ว่า ท่าน-ทั้งหลาย พวกภิกษุที่มีจีวรถูกชิงไปมาแล้ว ขอท่านทั้งหลายจงถวายจีวรแก่พวกเธอ ดังนี้แล้วขอจีวรได้มาเป็นอันมาก

ครั้งนั้น บุรุษผู้หนึ่ง นั่งอยู่ในที่ชุมชน พูดกะบุรุษอีกผู้หนึ่งว่า พระคุณเจ้าทั้งหลายผู้มีจีวรถูกชิงไปมาแล้ว ข้าพเจ้าได้ถวายจีวรแก่ท่านเหล่านั้นแล้ว แม้บุรุษอีกผู้หนึ่งนั้นก็กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ข้าพเจ้าก็ได้ถวายไปแล้ว แม้บุรุษอื่นอีกก็กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ข้าพเจ้าก็ได้ถวายไปแล้ว บุรุษเหล่านั้น จึงพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงไม่รู้จักประมาณ ขอจีวรมามากมายเล่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จักทำการค้าผ้าหรือจัดตั้งร้านขายผ้า.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอจีวรมามากมายเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอไม่รู้จักประมาณ ขอจีวรมาไว้มากมาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงไม่รู้จักประมาณ ขอจีวรมาไว้มากมายเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสและเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความจำกัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระ-วินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๖. ๗. ถ้าพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ ปวารณาต่อภิกษุนั้น ด้วยจีวรเป็นอันมาก เพื่อนำไปได้ตามใจ ภิกษุนั้นพึงยินดีจีวร มีอุตราสงค์

อันตรวาสกเป็นอย่างมาก จากจีวรเหล่านั้น ถ้ายินดียิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๙] บทว่า ถ้า ... ต่อภิกษุนั้น ได้แก่ ภิกษุผู้มีจีวรถูกชิงไป.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน.

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่สตรีผู้ครอบครองเรือน.

บทว่า ด้วยจีวรเป็นอันมาก คือ จีวรหลายผืน.

บทว่า ปวารณา ... เพื่อนำไปได้ตามใจ คือ ปวารณาว่า ท่านต้องการจีวรเท่าใด ก็จงรับไปเท่านั้นเถิด.

คำว่า ภิกษุนั้นพึงยินดีจีวรมีอุตราสงค์กับอันตรวาสกเป็นอย่างมาก จากจีวรเหล่านั้น ความว่า ถ้าจีวรหาย ๓ ผืน เธอพึงยินดีเพียง ๒ ผืน หาย ๒ ผืน พึงยินดีเพียงผืนเดียว หายผืนเดียว อย่าพึงยินดีเลย.

คำว่า ถ้ายินดียิ่งกว่านั้น ความว่า ขอมาได้มากกว่านั้น เป็นทุกกฏ ในประโยคที่ยินดีเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนดต่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนดต่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้ แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนด ต่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

[๖๐] เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ขอจีวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ขอจีวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ขอจีวร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย ขอจีวร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๑] ภิกษุนำเอาไปด้วยคิดว่า จักนำจีวรที่เหลือมาคืน ๑ เจ้าเรือนถวายบอกว่า จีวรที่เหลือจงเป็นของท่านรูปเดียว ๑ เจ้าเรือนไม่ได้ถวายเพราะเหตุจีวรถูกชิงไป ๑ เจ้าเรือนไม่ได้ถวายเพราะเหตุจีวรหาย ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น บุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า ฉักจักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร.

ภิกษุรูปหนึ่งผู้ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ได้ยินบุรุษนั้นกล่าวคำนี้ จึงเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโส อุปนันทะ ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ในสถานที่โน้น บุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า ฉันจักยังท่านพระ-อุปนันทะให้ครองจีวร.

ท่านพระอุปนันทะกล่าวรับรองว่า มีขอรับ เขาเป็นอุปัฏฐากของผม. ครั้นแล้วท่านพระ-อุปนันทศากยบุตร ได้เข้าไปหาบุรุษนั้นแล้วสอบถามเขาว่า จริงหรือ ข่าวว่า ท่านประสงค์จะให้อาตมาครองจีวร?

บุ. ความจริง ผมตั้งใจไว้อย่างนี้ว่า จักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจีวร.

อุ. ถ้าท่านประสงค์จะให้อาตมาครองจีวร ก็จงให้ครองจีวรชนิดนี้เถิด เพราะจีวรที่อาตมาไม่ใช้ แม้ครองแล้วจักทำอะไรได้.

บุรุษนั้นจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาขึ้นในขณะนั้นว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากย-บุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะให้ครองจีวรก็ทำได้ไม่ง่าย ไฉนพระคุณเจ้าอุปนันทะอันเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อนจึงได้เข้ามาหา แล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า.

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินบุรุษนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อยสันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร อันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือน ถึงการกำหนดในจีวรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรอุปนันทะ เขาเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ?

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่มิใช่ญาติย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มี ของคนที่มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวรได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๗.๘. อนึ่ง มีพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ ตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะภิกษุไว้ว่า เราจักจ่ายจีวรด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวร ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้วถึงการกำหนดในจีวรในสำนักของเขาว่า ดีละ ท่านจงจ่ายจีวรเช่นนั้น หรือเช่นนี้ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ แล้วยังรูปให้ครองเถิด เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ เพราะอาศัยความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๓] บทว่า อนึ่ง ... เฉพาะภิกษุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือ ทำภิกษุให้เป็นอารมณ์แล้วใคร่จะให้ภิกษุครอง.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน.

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน.

ที่ชื่อว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย แก้วผลึก ผ้า ด้าย หรือฝ้าย.

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า ให้ครอง คือ จักถวาย.

คำว่า ถ้าภิกษุนั้น ... ในสำนักของเขา ได้แก่ ภิกษุที่เขาตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไว้ถวายเฉพาะ.

บทว่า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน คือ เป็นผู้อันเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้าท่านจะต้องการจีวรเช่นไร ผมจักจ่ายจีวรเช่นไรถวายท่าน.

บทว่า เข้าไปหาแล้ว คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง.

บทว่า ถึงการกำหนดในจีวร คือ กำหนดว่า ขอให้ยาว ขอให้กว้าง ขอให้เนื้อแน่น หรือขอให้เนื้อละเอียด.

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า เช่นนั้นหรือเช่นนี้ คือ ยาวหรือกว้าง เนื้อแน่นหรือเนื้อละเอียด.

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า ยังรูปให้ครองเถิด คือ จงให้.

บทว่า เพราะอาศัยความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี คือ มีความประสงค์ผ้าที่ดี ต้องการผ้าที่มีราคาแพง.

เขาจ่ายจีวรยาวก็ดี กว้างก็ดี เนื้อแน่นก็ดี เนื้อละเอียดก็ดี ตามคำของเธอ เป็นทุกกฏในประโยคที่เขาจ่าย เป็นนิสสัคคีย์ ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

### วิธีเสียสละ

#### เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

#### เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๖๔] เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๕] ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้ปวารณาไว้ ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ เจ้าเรือนใคร่จะจ่ายจีวรมีราคาแพง ภิกษุให้เขาจ่ายจีวรมีราคาถูก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น บุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะบุรุษผู้หนึ่งว่า ผมจักยังท่านพระอุปนันทให้ครองจีวร แม้บุรุษอีกผู้หนึ่งนั้น ก็กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ผมก็จักยังท่านพระอุปนันทให้ครองจีวร.

ภิกษุรูปหนึ่งถือการเที่ยวบิณฑบาต ได้ยินถ้อยคำที่เจรจากันนี้ของบุรุษทั้งสองนั้น จึงเข้าไปหาพระอุปนันทศากยบุตร. ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโสอุปนันท ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ในสถานที่โน้น บุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะบุรุษอีกผู้หนึ่งว่า ผมจักยังท่านพระอุปนันทให้ครองจีวร แม้บุรุษอีกผู้หนึ่งนั้นได้กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ผมก็จักยังท่านพระ-อุปนันทให้ครองจีวร.

ท่านพระอุปนันทกล่าวรับรองว่า มีขอรับ เขาทั้งสองนั้นเป็นอุปัฏฐากของผม. ครั้นแล้วท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้เข้าไปหาบุรุษทั้งสองคนนั้น แล้วสอบถามเขาว่า จริงหรือ ท่านทั้งหลาย ข่าวว่า ท่านทั้งสองประสงค์จะให้อาตมาครองจีวร?

บุ. ความจริง พวกผมได้พูดกันไว้อย่างนี้ว่า จักยังท่านพระอุปนันทให้ครองจีวร.

อุ. ถ้าท่านทั้งสองประสงค์จะให้อาตมาครองจีวร ก็จงให้ครองจีวรชนิดนี้เถิด เพราะจีวรทั้งหลายที่อาตมาไม่ใช้ แม้ครองแล้วจักทำอะไรได้.

บุรุษทั้งสองคนนั้น จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาขึ้นในขณะนั้นว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะให้ครองจีวรก็ทำได้ไม่ง่าย ไฉน พระคุณเจ้าอุปนันทอันพวกเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้ามาหาแล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า?

ภิกษุทั้งหลายได้ยินบุรุษทั้งสองนั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตรอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายแล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันท ข่าวว่าเธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลาย แล้วถึงการกำหนดในจีวร จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรอุปนันท เขาเหล่านั้นเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ.

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกร โมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่ไม่ใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่ควร ของที่มีอยู่ หรือไม่มี ของคนที่ไม่ใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันเขาทั้งหลายไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายผู้มิใช่ญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวรได้ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย. ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดง อย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๘.๙. อนึ่ง มีพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติสองคน ตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ ไว้เฉพาะภิกษุว่า เราทั้งหลายจักจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ เหล่านี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวรหลายผืนด้วยกัน, ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้วถึงการกำหนด ในจีวรในสำนักของเขาว่า ดีละ ขอท่านทั้งหลายจงจ่ายจีวรเช่นนั้นหรือเช่นนี้ ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ เหล่านี้แล้ว ทั้งสองคนรวมกัน ยังรูปให้ครองจีวรผืนเดียวเถิด เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ถือเอาความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี.ฯ

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๗] บทว่า อนึ่ง ... เฉพาะภิกษุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุคือทำภิกษุให้เป็นอารมณ์แล้วใคร่จะให้ภิกษุครอง

บทว่า สองคน คือสองคนด้วยกัน.

ที่ชื่อว่า ผู้มิให้ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่บุรุษผู้ครอบครองเรือน.

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่สตรีผู้ครอบครองเรือน.

ที่ชื่อว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย แก้วผลึก ผ้า หรือฝ้าย.

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเหล่านี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า ให้ครอง คือ จักถวาย.

คำว่า ถ้าภิกษุนั้น ... ในสำนักของเขา ได้แก่ ภิกษุที่เขาทั้งสองคนตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไว้ถวายเฉพาะ.

บทว่า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน คือ เป็นผู้อันเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้า ท่านจะต้องการจีวรเช่นไร ผมจักจ่ายจีวรเช่นไรถวายท่าน.

บทว่า เข้าไปหาแล้ว คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง.

บทว่า ถึงการกำหนดในจีวร คือ กำหนดว่า ขอให้ยาว ขอให้กว้าง ขอให้เนื้อแน่น หรือขอให้เนื้อละเอียด.

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเหล่านี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ.

บทว่า เช่นนั้นหรือเช่นนี้ คือ ยาวหรือกว้าง เนื้อแน่นหรือเนื้อละเอียด.

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า ยังรูปให้ครอง คือ จงให้.

บทว่า ทั้งสองคนรวมกัน คือ รวมทรัพย์ทั้งสองรายเข้าเป็นรายเดียวกัน.

บทว่า ถือเอาความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี คือมีความประสงค์ผ้าที่ดี ต้องการผ้าที่มีราคาแพง

เขาจ่ายจีวร ยาวก็ดี กว้างก็ดี เนื้อแน่นก็ดี เนื้อละเอียดก็ดี ตามคำของเธอเป็นทุกกฏในประโยคที่เขาจ่าย, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา. ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล ภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจีวรเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.ฯ

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจีวรเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้ แก่ภิกษุชื่อนี้.ฯ

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละแล้วให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.ฯ

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๖๘] เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่า เป็นญาติ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๙] ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้ปวารณาไว้ ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายด้วยทรัพย์ของตน ๑ เจ้าเรือนใคร่จะจ่ายจีวรมีราคาแพง ภิกษุให้เขาจ่ายจีวรมีราคาถูก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๗๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น มหาอำมาตย์ ผู้อุปัฏฐากของท่านพระอุปนันท-ศากยบุตร ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปกับทูตถวายแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรสั่งว่า เจ้าจงจ่ายจีวรด้วยทรัพย์จ่ายจีวรนี้ แล้วให้ท่านพระอุปนันทครองจีวร. จึงทูตนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันท-ศากยบุตร ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้ กะท่านพระอุปทนันทศากยบุตรว่า ท่านเจ้าข้า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้แล กระผมนำมาถวายเฉพาะพระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร.

เมื่อทูตนั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ตอบคำนี้ กะทูตนั้นว่า พวกเรารับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไม่ได้, รับได้แต่จีวรอันเป็นของควรโดยการเท่านั้น;

เมื่อท่านตอบอย่างนั้นแล้ว ทูตนั้นได้ถามท่านว่า ก็ใครๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ?

ขณะนั้น อุบาสกผู้หนึ่งได้เดินไปสู่อารามด้วยกรณียะบางอย่าง จึงท่านพระอุปนันท-ศากยบุตรได้กล่าวคำนี้กะทูตนั้นว่า อุบาสกนั้นแล เป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย.

จึงทูตนั้น สั่งอุบาสกนั้นให้เข้าใจแล้ว กลับเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรแจ้งว่า ท่านเจ้าข้า อุบาสกที่พระคุณเจ้าแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น, กระผมสั่งให้เข้าใจแล้ว; ขอพระคุณเจ้าจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครองจีวรตามกาล.

ขณะนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรไม่ได้พูดอะไรกะอุบาสกนั้น.

แม้ครั้งที่สองแล ท่านมหาอำมาตย์นั้น ก็ได้ส่งทูตไปในสำนักท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ขอพระคุณเจ้าจงใช้สอยจีวรนั้น, ข้าพเจ้าต้องการจะให้พระคุณเจ้าใช้จีวรนั้น; แม้ครั้งที่สอง ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ก็มิได้พูดอะไร กะอุบาสกนั้น.

แม้ครั้งที่สามแล ท่านมหาอำมาตย์นั้น ก็ได้ส่งทูตไปในสำนักท่านพระอุปนันทศากย-บุตรว่า ขอพระคุณเจ้าจงใช้สอยจีวรนั้น, ข้าพเจ้าต้องการจะให้พระคุณเจ้าใช้จีวรนั้น.

ก็สมัยนั้น เป็นคราวประชุมของชาวนิคม และชาวนิคมได้ตั้งกติกากันไว้ว่า. ผู้ใดมาภายหลัง ต้องถูกปรับ ๕๐ กหาปณะ.

คราวนั้น ท่านอุปนันทศากยบุตรเข้าไปหาอุบาสกนั่น. ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า ฉันต้องการจีวร,

อุบาสกนั้นขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า โปรดรอสักวันหนึ่งก่อน, วันนี้เป็นสมัยประชุมของชาวนิคม และชาวนิคมได้ตั้งกติกากันไว้ว่า ผู้ใดมาภายหลังต้องถูกปรับ ๕๐ กหาปณะ.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวคาดคั้นว่า ท่านจงให้จีวรแก่ฉันในวันนี้แหละ แล้วยึดชายพกไว้.

ครั้นอุบาสกนั้นถูกคาดคั้น จึงจ่ายจีวรถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร แล้วจึงได้ไปภายหลัง. คนทั้งหลายพากันถามอุบาสกนั้นว่า เหตุไรท่านจึงได้มาภายหลัง? ท่านต้องเสียเงิน ๕๐ กหาปณะ. จึงอุบาสกนั้นได้เล่าเรื่องนั้นให้คนเหล่านั้นฟัง คนทั้งหลาย พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะทำการช่วยเหลือคนเหล่านี้บ้าง ก็ทำไม่ได้ง่าย ไฉนพระอุปนันทศากยบุตร เมื่ออุบาสกขอผัดว่าท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน ก็รอไม่ได้?

ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร เมื่ออุบาสกขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน ก็รอไม่ได้? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

### ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันท ข่าวว่า เธออันอุบาสกขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน ก็รอมิได้ ดังนี้ จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

### ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำไฉน เธอเมื่ออุบาสกขอผัดว่า กรุณารอสักวันหนึ่งจึงไม่รอเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่อความอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๙.๑๐ อนึ่ง พระราชาก็ดี ราชอำมาตย์ก็ดี พราหมณ์ก็ดี คหบดีก็ดี ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปด้วยทูตเฉพาะภิกษุว่า เจ้าจงจ่ายจีวรด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจ่ายจีวรนี้แล้วยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวร, ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้นำมาเฉพาะท่าน, ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร, ภิกษุนั้นพึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไม่, พวกเรารับแต่จีวรอันเป็นของควรโดยกาล; ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใครๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ? ภิกษุผู้ต้องการจีวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอารามหรืออุบาสกให้เป็นไวยาวัจกร ด้วยคำว่า คนนั้นแลเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย, ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาวัจกรนั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น, ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว; ท่านจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครองจีวรตามกาล, ภิกษุผู้ต้องการจีวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้ว พึงทวงพึงเตือนสองสามครั้งว่า รูปต้องการจีวร; ภิกษุทวงอยู่ เตือนอยู่ สองสามครั้ง ยังไวยาวัจกรนั้น ให้

จัดจีวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี, ถ้าให้สำเร็จไม่ได้, พึงยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก; เธอยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก; ยังไวยาวัจกรนั้นให้จัดจีวรสำเร็จได้, การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี, ถ้าให้สำเร็จไม่ได้, ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้น ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์; ถ้าให้สำเร็จไม่ได้พึงไปเองก็ได้, ส่งทูตไปก็ได้ ในสำนักที่ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ, บอกว่า ท่านส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปเฉพาะภิกษุใด, ทรัพย์นั้นหาสำเร็จประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่, ท่านจงทวงเอาทรัพย์ของท่านคืน, ทรัพย์ของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย; นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๑] บทว่า อนึ่ง ... เฉพาะภิกษุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือทำภิกษุให้เป็นอารมณ์แล้วใคร่จะให้ภิกษุครอง.

ที่ชื่อว่า พระราชา ได้แก่ ท่านผู้ทรงราชย์

ที่ชื่อว่า ราชอำมาตย์ ได้แก่ ข้าราชการผู้ได้รับความชุบเลี้ยงของพระราชา

ที่ชื่อว่า พราหมณ์ ได้แก่ พราหมณ์ โดยกำเนิด.

ที่ชื่อว่า คหบดี ได้แก่ เจ้าเรือน ยกพระราชา ราชอำมาตย์ พราหมณ์ นอกนั้นชื่อว่าคหบดี.

ที่ชื่อว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย หรือแก้วผลึก

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน.

บทว่า ให้ครอง คือ จงถวาย.

ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ นำมาเฉพาะท่าน, ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร, ภิกษุนั้นพึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไม่, พวกเรารับแต่จีวรอันเป็นของควรโดยกาล; ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใครๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ, ภิกษุผู้ต้องการจีวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอาราม หรืออุบาสกให้เป็นไวยาวัจกรด้วยคำว่า

คนนั้นแลเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย ไม่ควรกล่าวว่า จงให้แก่คนนั้น หรือว่า คนนั้นจักเก็บไว้ หรือว่าคนนั้นจักแลก หรือว่า คนนั้นจักจ่าย: ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาวัจกรนั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น, ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว, ท่านจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครองจีวรตามกาล, ภิกษุผู้ต้องการจีวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้วพึงทวง พึงเตือนสองสามครั้งว่า รูปต้องการจีวร; อย่าพูดว่า จงให้จีวรแก่รูป จงนำจีวรมาให้รูป จงแลกจีวรให้รูป จงจ่ายจีวรให้รูป พึงพูดได้แม้ครั้งที่สอง พึงพูดได้แม้ครั้งที่สาม, ถ้าให้จัดสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี, ถ้าให้จัดสำเร็จไม่ได้, พึงไปยืนนิ่งต่อหน้าในที่ใกล้ไวยาวัจกรนั้น, ไม่พึงนั่งบนอาสนะ ไม่พึงรับอามิส ไม่พึงกล่าวธรรม, เมื่อเขาถามว่ามาธุระอะไร พึงกล่าวว่า รู้เอาเองเถิด, ถ้านั่งบนอาสนะก็ดี รับอามิสก็ดี กล่าวธรรมก็ดี ชื่อว่าหักการยืนเสีย, พึงยืนได้แม้ครั้งที่สอง พึงยืนได้ แม้ครั้งที่สาม ทวง ๔ ครั้งแล้ว; พึงยืนได้ ๔ ครั้ง ทวง ๕ ครั้งแล้ว, พึงยืนได้ ๒ ครั้ง ทวง ๖ ครั้งแล้ว, จะพึงยืนไม่ได้, ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้นยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, เป็นทุกกฏในประโยคที่พยายาม, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน ๖ ครั้ง เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสีย-สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.ฯ

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน ๖ ครั้ง เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ ของข้าพเจ้า ให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน ๖ ครั้ง เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละแล้วให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้

ในประโยคว่า ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ พึงไปเองก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ ในสำนักที่ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปเฉพาะภิกษุใด, ทรัพย์นั้นหาสำเร็จประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่, ท่านจงทวงเอาทรัพย์ของท่านคืน, ทรัพย์ของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย: นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น ดังนี้: ความว่า นี้เป็นความถูกยิ่งในเรื่องนั้น.ฯ

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๗๒] ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าเกิน ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสงสัย ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าไม่ถึง ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าเกิน ยังจีวรให้สำเร็จ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสงสัย ยังจีวรให้สำเร็จ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าไม่ถึง ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, ไม่ต้องอาบัติ.ฯ

อนาปัตติวาร

[๗๓] ภิกษุทวง ๓ ครั้ง ยืน ๖ ครั้ง ภิกษุทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ๑ ภิกษุไม่ได้ทวง ไวยาวัจกรถวายเอง ๑ เจ้าของทวงเอามาถวาย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.ฯ

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑ จบ.

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. ทสาหปรมสิกขาบท ว่าด้วยการทรงอติเรกจีวรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง.

๒. เอกรัตติสิกขาบท ว่าด้วยการอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้ราตรีหนึ่ง.

๓. มาสปรมสิกขาบท ว่าด้วยการเก็บจีวรไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง.

๔. ปุราณจีวรโธวาปนสิกขาบท ว่าด้วยการให้ภิกษุณีซักจีวรเก่า.

๕. จีวรปฏิคคหณสิกขาบท ว่าด้วยการรับจีวรจากมือภิกษุณี.

๖. อัญญาตกวิญญัตติสิกขาบท ว่าด้วยการขอจีวรต่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ.

๗. ตทุตตริสิกขาบท ว่าด้วยการขอจีวรเกินกำหนด.

๘. อุททิสสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรของเจ้าทรัพย์รายเดียว.

๙. อุภินนอุททิสสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรของเจ้าทรัพย์สองราย.

๑๐. ทูตสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรที่เจ้าทรัพย์ส่งมาถวาย.ฯ

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัคคาฬวเจดีย์ เขตพระนคร-อาฬวี, ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาพวกช่างไหม กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ช่างไหมเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เข้ามาหาพวกเรากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ดังนี้, แม้พวกเราผู้ซึ่งทำสัตว์ตัวเล็กๆ มากมายให้วอดวาย เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่งบุตรและภริยา ก็ยังเชื่อว่าไม่ได้ลาภ หาได้ไม่สุจริต.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกช่างไหมเหล่านั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาผู้ที่มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพน-ทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงเข้าไปหาพวกช่างไหม แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ดังนี้เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอเข้าไปหาพวกช่างไหม แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ดังนี้ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้เข้าไป

หาพวกช่างไหม แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถัตเจือด้วยไหม ดังนี้เล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๐.๑. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำสันถัตเจือด้วยไหม, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่มีชื่อว่า สันถัต ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า ให้ทำ ความว่า ทำเองก็ดี ใช้ให้ทำก็ดี เจือด้วยไหมแม้เส้นเดียว เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา, ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงฆ์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตเจือด้วยไหมผืนนี้ ของข้าพเจ้าได้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านข้าพเจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.ฯ

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตเจือด้วยไหมผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำแล้วเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละเธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.ฯ

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน สันถัตเจือด้วยไหมผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ, พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.ฯ

บทภาชนีย์

จตุกกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๗๖] สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นให้ทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นให้ทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย, ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๗] ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.ฯ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ กูฏาคารศาลาป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน ชาวบ้านพากันมาเที่ยวชมวิหารได้แลเห็นแล้ว จึงพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ จึงได้ให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า?

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่, บรรดาที่เป็นผู้มักน้อยสันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา, ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน พวกเธอจึงได้ให้เขาทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเล่า? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๑.๒. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน, เป็นนิสสัคคิยปาจิตต์.ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๘] อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า

ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ดำ มี ๒ อย่าง คือ ดำเองโดยกำเนิด อย่าง ๑ ดำโดยย้อมอย่าง ๑.

ที่ชื่อว่า สันถัต ได้แก่ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า ให้ทำ ความว่า ทำเองก็ดี ใช้ให้เขาทำก็ดี เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา, ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้น อย่างนี้:-

### วิธีเสียสละ

#### เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

#### เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของทั้งท่านหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน สันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.ฯ

บทภาชนีย์

จตุกกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๘๐] สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย, ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๘๑] ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.ฯ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๘๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามการกระทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน จึงถือเอาขนเจียมขาวหน่อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถัต, แล้วให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั่นแหละ.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ถือเอาขนเจียมขาวหน่อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถัต แล้วให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั้นเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในพระเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอถือเอาขนเจียมขาวหน่อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถัต แล้วให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน เหมือนเหมือนอย่างเดิมนั่นแหละ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน พวกเธอจึงได้ถือเอาขนเจียมขาวหน่อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถัต แล้วให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั้นเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๒.๓. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตใหม่ พึงถือเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓, ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔, ถ้าภิกษุไม่ถือเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ให้ทำสันถัตใหม่, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ฯ

สิกขาบทวิภังค์

[๘๓] ที่ชื่อว่า ใหม่ ตรัสหมายการทำขึ้น.

ที่ชื่อว่า สันถัต ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม.

คำว่า พึงถือเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน ความว่า พึงชั่งถือเอาขนเจียมดำล้วนน้ำหนัก ๒ ชั่ง.

บทว่า ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ คือ ขนเจียมขาวน้ำหนัก ๑ ชั่ง.

บทว่า ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ คือ ขนเจียมแดงน้ำหนัก ๑ ชั่ง.

คำว่า ถ้าภิกษุไม่ถือเอาขนเจียมดำล้วน ๒ ส่วน ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ความว่า ไม่ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง ทำเองก็ดี ใช้เขาทำก็ดี ซึ่งสันถัตใหม่, เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา, ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้นอย่างนี้:-

### วิธีเสียสละ

#### เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

#### เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.ฯ

บทภาชนีย์

จตุกกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๘๔] สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย, ต้องอาบัติทุกกฏ.ฯ

อนาปัตติวาร

[๘๕] ภิกษุถือเอาขนเจียมขาว ๑ ชั่ง ขนเจียมแดง ๑ ชั่ง แล้วทำ ๑ ภิกษุถือเอาขนเจียมขาวมากกว่า ขนเจียมแดงมากกว่า แล้วทำ ๑ ภิกษุถือเอาขนเจียมขาวล้วน ขนเจียมแดงล้วน แล้วทำ ๑ ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี ๑ เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.ฯ

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๘๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี, พวก-เธอวอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ จึงได้ขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ส่วนสันถัตของพวกเราทำคราวเดียว ถูกเด็กๆ ของพวกเราถ่ายอุจจาระรดบ้าง ถ่ายปัสสาวะรดบ้าง หนูกัดเสียบ้าง ก็ยังอยู่ได้ถึง ๕-๖ ปี; ส่วนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ ขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อยสันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้ขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ดังนี้เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลายขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ดังนี้ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, ไฉน โมฆบุรุษเหล่านั้น

จึงได้ให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่ร่ำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ดังนี้เล่า? การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุทั้งหลายโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๓.๔. อนึ่ง ภิกษุให้ทำสันถัตใหม่แล้ว พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน, ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ฝน เธอสละเสียแล้วก็ดี ยังไม่สละแล้วก็ดี ซึ่งสันถัตนั้น ให้ทำสันถัตอื่นใหม่, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.ฯ

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.ฯ

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

พระอนุบัญญัติ

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๘๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธอยู่ในพระนครโกสัมพี. พวกญาติส่งทูตไปในสำนักภิกษุรูปนั้นว่า นิมนต์ท่านมา พวกผมจักพยาบาล. แม้ภิกษุทั้งหลายก็ได้กล่าวอย่างนี้ว่า ไปเถิดอาวุโส พวกญาติจักได้พยาบาลท่าน.

ภิกษุนั้นได้ตอบอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า อนึ่ง ภิกษุให้ทำสันถัตใหม่แล้ว พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน, ก็ผมกำลังอาพาธ ไม่สามารถจะนำสันถัตไปด้วยได้ และผมเว้นสันถัตแล้ว ไม่สบาย ผมจักไม่ไปละ.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้สมมติสันถัต

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติสันถัตแก่ภิกษุผู้อาพาธ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้สมมติสันถัตนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติสันถัต

ภิกษุผู้อาพาธรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่สามารถจะนำสันถัตไปด้วยได้, ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสมมติสันถัตต่อสงฆ์ พึงขอแม้ครั้งที่ ๒ พึงขอแม้ครั้งที่ ๓, ภิกษุ ผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำสันถัตไปด้วยได้ เธอขอสมมติสันถัตต่อสงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้สมมติสันถัตแก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำสันถัตไปด้วยได้ เธอขอสมมติสันถัตต่อสงฆ์. สงฆ์ให้สมมติสันถัตแก่ภิกษุมีชื่อนี้; การให้สมมติสันถัตแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง. ไม่ชอบแก่

ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด. การสมมติสันถัตอันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์, เหตุนั้นจึงนิ่ง. ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๓๓.๔. ก. อนึ่ง ภิกษุให้ทำสันถัตใหม่แล้ว พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน. ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ฝน เธอสละเสียแล้วก็ดี ยังไม่สละแล้วก็ดี ซึ่งสันถัตนั้น ให้ทำสันถัตอื่นใหม่ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.ฯ

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๘๘] ที่ชื่อว่า ใหม่ ตรัสหมายการทำขึ้น.

ที่ชื่อว่า สันถัต ได้แก่ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า ให้ทำแล้ว คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม.

บทว่า พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน คือ พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝนเป็นอย่างเร็ว.

บทว่า ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ฝน คือ ยังไม่ถึง ๖ ฝน.

บทว่า สละเสียแล้วก็ดี ... ซึ่งสันถัตนั้น คือ ให้แก่คนอื่นไป.

บทว่า ยังไม่สละแล้วก็ดี คือ ยังไม่ได้ให้แก่ใครๆ.

บทว่า เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ คือ ยกเว้นภิกษุผู้ได้รับสมมติ.

ภิกษุทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม ซึ่งสันถัตอื่นใหม่ เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา, ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า กระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า, สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน สันถัตผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสีย-สละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

จตุกกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๘๔] สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๙๐] ครบ ๖ ฝนแล้วภิกษุทำใหม่ ๑, เกิน ๖ ฝนแล้วภิกษุทำใหม่ ๑. ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น ๑, ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ๑, ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี, ภิกษุได้สมมติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปเสนวังคันตบุตร

[๔๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราปรารถนาจะหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส ใครๆ อย่าเข้าไปหาเรา นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปให้รูปเดียว.

ภิกษุเหล่านั้นรับพระพุทธาณัติแล้ว ไม่มีใครเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคในพระวิหารนี้เลย นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียวโดยแท้. ถึงอย่างนั้น สงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีก็ยังตั้งกติกากันไว้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคมีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส ใครๆ ไม่พึงเข้าไปเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว ภิกษุรูปใดเข้าไปเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตตีย์.

[๔๒] ครั้งนั้น ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรกับภิกษุบริษัทเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ. ครั้นแล้วถวายบังคมพระผู้มีพระภาค นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว.

พุทธประเพณี

อันการที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอาคันตุกะทั้งหลายนี้ นั่นเป็นพุทธประเพณี.

ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรว่า ดูกรอุปเสน พวกเธอพอทนได้ พอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ? พวกเธอเดินทางมาโดยได้รับความลำบากน้อยหรือ?

ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรกราบทูลว่า พอทนได้ พอให้อัตภาพเป็นไปได้ พระพุทธเจ้าข้า อนึ่ง พวกข้าพระพุทธเจ้าเดินทางมาโดยได้รับความลำบากเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า.

ก็แลขณะนั้น ภิกษุสัทธิวิหาริกของท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรนั่งเฝ้าอยู่ไม่ห่างพระผู้มีพระภาค จึงพระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ผ้าบังสุกุลเป็นที่พอใจของเธอหรือ?

ภิกษุรูปนั้นกราบทูลว่า ผ้าบังสุกุล มิได้เป็นที่พอใจของข้าพระพุทธเจ้าเลย พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ก็ทำไมเธอจึงได้ทรงผ้าบังสุกุลเล่า ภิกษุ?.

ภิ. พระอุปัชฌายะของข้าพระพุทธเจ้าทรงผ้าบังสุกุล, ข้าพระพุทธเจ้าจึงต้องทรงผ้าบังสุกุลอย่างนั้นบ้าง พระพุทธเจ้าข้า.

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสถามท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรว่า ดูกรอุปเสน บริษัทของเธอนี้น่าเลื่อมใสนัก, เธอแนะนำบริษัทอย่างไร?

ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ผู้ใดขออุปสมบทต่อข้าพระพุทธเจ้า, ข้าพระพุทธเจ้าบอกกะเขาอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉันเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร, ถ้าท่านจักถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตรบ้าง, ฉันก็จักให้ท่านอุปสมบทตามประสงค์ ถ้าเขารับคำของข้าพระพุทธเจ้าๆ จึงให้เขาอุปสมบท, ถ้าเขาไม่รับคำของข้าพระพุทธเจ้าๆ ก็ไม่ให้เขาอุปสมบท. ภิกษุใดขอนิสัยต่อข้าพระพุทธเจ้าๆ บอกกะภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า อาวุโส เราเป็นผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร, ถ้าท่านจักถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตรบ้างได้, เราก็จักให้นิสัยแก่ท่านตามความประสงค์ ถ้าภิกษุนั้นรับคำของข้าพระพุทธเจ้าๆ จึงจะให้นิสัย, ถ้าภิกษุนั้นรับคำของข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ ข้าพระพุทธเจ้าก็ไม่ให้นิสัย, ข้าพระพุทธเจ้าแนะนำบริษัทอย่างนี้แล พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดีแล้ว ดีแล้ว อุปเสน, เธอแนะนำบริษัทได้ดีจริงๆ เออก็เธอรู้กติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีไหม อุปเสน?.

อุ. ไม่ทราบเกล้าฯ พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรอุปเสน สงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถี ตั้งกติกากันไว้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคมีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส, ใครๆ อย่าเข้าไปเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว, ภิกษุใดเข้าไปเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตตีย์.

อ. พระสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถี จักทราบทั่วกันตามกติกาของตน. พวกข้าพระพุทธเจ้าจักไม่แต่งตั้งสิกขาบทที่พระองค์มิได้ทรงบัญญัติ และจักไม่เพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ จักสมาทานประพฤติในสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้.

ภ. ดีแล้ว ดีแล้ว อุปเสน, ไม่ควรแต่งตั้งสิกขาบทที่เรายังมิได้บัญญัติ หรือไม่ควรเพิกถอนสิกขาบทที่เราบัญญัติไว้ ควรสมาทานประพฤติในสิกขาบท ตามที่เราได้บัญญัติไว้. เรา

อนุญาตให้พวกภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าหาเราได้ตามสะดวก.

เวลานั้น ภิกษุหลายรูปกำลังรออยู่ที่นอกซุ้มประตูพระวิหาร ด้วยตั้งใจว่า พวกเราจักให้ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรแสดงอาบัติปาจิตตีย์. ครั้นท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรกับภิกษุบริษัทลุกจากอาสนะถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว, จึงภิกษุเหล่านั้นได้ถามท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรดังนี้ว่า อาวุโส อุปเสน ท่านทราบกติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีไหม?

ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย แม้พระผู้มีพระภาคก็รับสั่งถามกระผมอย่างนี้ว่า ดูกรอุปเสน เธอทราบกติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีไหม? กระผมกราบทูลว่า ไม่ทราบเกล้าฯ พระพุทธเจ้าข้า พระองค์รับสั่งต่อไปว่า ดูกรอุปเสน สงฆ์ในพระนครสาวัตถีได้ตั้งกติกากันไว้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคมีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส, ใครๆ อย่าเข้าไปเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว. ภิกษุใดเข้าเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตตีย์. กระผมกราบทูลว่า พระสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถีจักทราบทั่วกันตามกติกาของตน. พวกข้าพระพุทธเจ้าจักไม่แต่งตั้งสิกขาบทที่พระองค์มิได้ทรงบัญญัติ และจักไม่เพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ จักสมาทานประพฤติในสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้ ดังนี้. พระผู้มีพระภาคเลยทรงอนุญาตให้บรรดาภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าเฝ้าได้ตามสะดวก ดังนี้.

ภิกษุเหล่านั้นเห็นจริงด้วยในทันใดนั้นว่า ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตร พูดถูกต้องจริงแท้, พระสงฆ์ไม่ควรแต่งตั้งสิกขาบทที่ยังมิได้ทรงบัญญัติ หรือไม่ควรเพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้, ควรสมาทานประพฤติในสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้.

[๙๓] ภิกษุทั้งหลายได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าเฝ้าได้ตามสะดวก. ภิกษุเหล่านั้นปรารถนาจะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ต่างละทิ้งสันถัต พากันสมาทานอารัญญิกธุดงค์ บิณฑปาติกธุดงค์ ปังสุกูลิกธุดงค์.

หลังจากนั้น พระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก เสด็จเที่ยวประพาสตามเสนาสนะ ได้ทอดพระเนตรเห็นสันถัตซึ่งทอดทิ้งไว้ในที่นั้นๆ ครั้นแล้วรับสั่งถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย สันถัตเหล่านี้ของใคร ถูกทอดทิ้งไว้ในที่นั้นๆ ?

จึงภิกษุเหล่านั้น ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๔.๕. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตสำหรับนั่ง พึงถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า เพื่อทำให้เสียสี, ถ้าภิกษุไม่ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า ให้ทำสันถัตสำหรับนั่งใหม่, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปเสนวังคันตบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๘๔] ที่ชื่อว่า สำหรับนั่ง ตรัสหมายผ้ามีชาย.

ที่ชื่อว่า สันถัต ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ตาม ให้เขาทำก็ตาม.

ที่ชื่อว่า สันถัตเก่า คือ ที่แม้นุ่ง ๑- แล้วคราวเดียว แม้ห่ม ๒- แล้วคราวเดียว.

คำว่า พึงถือเอาคืบสุคตโดยรอบ ... เพื่อทำให้เสียสี คือ ตัดกลมๆ หรือสี่เหลี่ยมแล้วลาดในเอกเทศหนึ่ง หรือชีออกปนหล่อเพื่อความทน.

คำว่า ถ้าภิกษุไม่ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า ความว่าไม่ถือเอาสันถัตเก่า ๑ คืบสุคตโดยรอบแล้ว ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม ซึ่งสันถัตสำหรับนั่งใหม่ เป็นทุกกฏในประโยคที่ทำ, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถัตมา, ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตสำหรับนั่งนั้น อย่างนี้:-

#๑-๒ เห็นจะหลงมาจากจีวรเก่าในสิกขาบทที่ ๔ แห่งจีวรวรรค

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตสำหรับนั่งที่เสียสละให้ ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงให้สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อว่า

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตสำหรับนั่งที่เสียสละให้ ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลาย พึงให้สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคืบสุคตโดยรอบแห่งสันถัตเก่าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตสำหรับนั่งที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่านดังนี้.

บทภาชนีย์

จตุกกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๙๕] สันถัตสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

สันถัตสำหรับนั่ง คนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตสำหรับนั่ง คนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๙๖] ภิกษุถือเอาสันถัตเก่าหนึ่งคืบสุคตโดยรอบแล้วทำ ๑, ภิกษุหาไม่ได้ถือเอาแต่น้อยแล้วทำ ๑, ภิกษุหาไม่ได้ ไม่ถือเอาเลยแล้วทำ ๑, ภิกษุได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ๑, ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

___________

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไปสู่พระนครสาวัตถี แถบโกศลชนบท. ขนเจียมเกิดขึ้นแก่เธอในระหว่างทาง จึงภิกษุนั้นได้เอาผ้าอุตราสงค์ห่อขนเจียมเหล่านั้นเดินไป.

ชาวบ้านเห็นภิกษุนั้นแล้วพูดสัพยอกว่า ท่านเจ้าข้า ท่านซื้อขนเจียมมาด้วยราคาเท่าไร กำไรจักมีสักเท่าไร.

ภิกษุรูปนั้นถูกชาวบ้านพูดสัพยอกได้เป็นผู้เก้อ. ครั้นเธอไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ทั้งๆ ที่ยืนอยู่นั่นแล ได้โยนขนเจียมเหล่านั้นลง.

ภิกษุทั้งหลายจึงถามภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า อาวุโส ทำไมท่านจึงโยนขนเจียมเหล่านั้นลงทั้งๆ ที่ยังยืนอยู่เล่า?

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ก็เพราะผมถูกชาวบ้านพูดสัพยอก เหตุขนเจียมเหล่านี้ ขอรับ.

ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโส ก็ท่านนำขนเจียมเหล่านี้มาจากที่ไกลเท่าไรเล่า?

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า เกินกว่า ๓ โยชน์ ขอรับ.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุจึงได้นำขนเจียมมาไกลเกิน ๓ โยชน์เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่าเธอนำขนเจียมมาไกลเกิน ๓ โยชน์ จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้นำขนเจียมมาไกลเกิน

กว่า ๓ โยชน์ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุรูปนั้น โดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลายแล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๕.๖. อนึ่ง ขนเจียมเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล, ภิกษุต้องการพึงรับได้, ครั้นรับแล้ว เมื่อคนถือไม่มี พึงถือไปด้วยมือของตนเองตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก, ถ้าเธอถือเอาไปยิ่งกว่านั้น แม้คนถือไม่มี, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๘๘] บทว่า ... แก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ได้แก่ ภิกษุเดินทาง.

บทว่า ขนเจียมเกิดขึ้น คือ เกิดขึ้นแต่สงฆ์ก็ตาม แต่คณะก็ตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม แต่ที่บังสุกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม.

บทว่า ต้องการ คือ เมื่อปรารถนา ก็พึงรับได้.

คำว่า ครั้นรับแล้ว ... พึงถือไปด้วยมือของตนเอง ตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก คือ นำไปด้วยมือของตนเองได้ ชั่วระยะทาง ๓ โยชน์ เป็นอย่างไกล.

บทว่า เมื่อคนถือไม่มี ความว่า คนอื่น คือ สตรี หรือบุรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิตสักตนหนึ่ง เป็นผู้ช่วยถือไปไม่มี.

คำว่า ถ้าเธอถือเอาไปยิ่งกว่านั้น แม้คนถือไม่มี อธิบายว่า เธอก้าวเกิน ๓ โยชน์ เท้าแรก, ต้องอาบัติทุกกฏ. เท้าที่สอง ขนเจียมเหล่านั้น, เป็นนิสสัคคีย์. เธอยืนอยู่ภายในระยะ ๓ โยชน์ โยนขนเจียมลงนอกระยะ ๓ โยชน์, ก็เป็นนิสสัคคีย์. ซ่อนไว้ในยานพาหนะก็ตาม ในห่อถุงก็ตาม ของคนอื่น ซึ่งเขาไม่รู้ ให้ล่วง ๓ โยชน์ไป, ก็เป็นนิสสัคคีย์. คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละขนเจียมนั้นอย่างนี้:-

### วิธีเสียสละ

#### เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้ล่วงเลย ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ที่ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

#### เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้ล่วง ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุมีชื่อนี้. เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุมีชื่อ.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้ล่วงเลย ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้นพึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๙๙] เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าเกิน เดินเลย ๓ โยชน์ไป, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสงสัย เดินเลย ๓ โยชน์ไป, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าหย่อน เดินเลย ๓ โยชน์ไป, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าเกิน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าหย่อน ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๐] ภิกษุถือไปเพียงระยะ ๓ โยชน์ ๑, ภิกษุถือไปหย่อนระยะ ๓ โยชน์ ๑, ภิกษุถือไปก็ดี ถือกลับมาก็ดี เพียงระยะ ๓ โยชน์ ๑, ภิกษุถือไปเพียง ๓ โยชน์ แล้วพักแรมเสียรุ่งขึ้นถือต่อจากนั้นไปอีก ๑, ขนเจียมถูกโจรชิงไปแล้ว ภิกษุได้คืนมา ถือไปอีก ๑, ขนเจียมที่สละแล้ว ภิกษุได้คืนมา ถือไปอีก ๑, ภิกษุให้คนอื่นช่วยถือไป ๑, ขนเจียมที่ทำเป็นสิ่งของแล้วภิกษุถือไป ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

___________

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๐๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนครกบิลพัสดุ์ แถบสักกชนบท. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้ภิกษุณีซักบ้าง ย้อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียม, ภิกษุณีทั้งหลายมัวสาละวนซัก ย้อม สาง ขนเจียมอยู่ จึงละเลยอุเทศ ปริปุจฉา อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา.

ครั้งนั้นแล พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี เสด็จเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ณ พุทธสำนัก. ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้ประทับยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีผู้ประทับอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแลว่า ดูกรพระโคตมี พวกภิกษุณียังเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปแล้วอยู่หรือ?

พระนางกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ความไม่ประมาทของพวกภิกษุณีจักมีแต่ไหน, เพราะพระผู้เป็นเจ้าเหล่าฉัพพัคคีย์ใช้ภิกษุณีซักบ้าง ย้อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียม, ภิกษุณีทั้งหลายมัวสาละวนซัก ย้อม สาง ขนเจียมอยู่ จึงละเลยอุเทศ ปริปุจฉา อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา.

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี สมาทาน อาจหาญ ร่าเริงด้วยธรรมีกถาแล้ว. พระนางถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณ หลีกไปแล้ว.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้นในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอใช้ภิกษุณีซักบ้าง ย้อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียม จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พ. เขาเป็นญาติของพวกเธอ หรือมิใช่ญาติ?

ฉ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, ภิกษุผู้มิใช่ญาติ ย่อมไม่

รู้การกระทำที่สมควรหรือไม่สมควร, อาการที่น่าเลื่อมใสหรือไม่น่าเลื่อมใส ของภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ, เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเธอยังใช่ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ให้ซักบ้าง ย้อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียมได้, การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ให้ซักก็ดี ให้ย้อมก็ดี ให้สางก็ดี ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด, เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม, นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ, นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

ภิกษุสั่งว่า จงซัก, ต้องอาบัติทุกกฏ. ขนเจียมที่ซักแล้ว เป็นนิสสัคคีย์.

ภิกษุสั่งว่า จงย้อม, ต้องอาบัติทุกกฏ. ขนเจียมที่ย้อมแล้ว เป็นนิสสัคคีย์.

ภิกษุสั่งว่า จงสาง, ต้องอาบัติทุกกฏ. ขนเจียมที่สางแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละขนเจียมนั้น อย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า. ใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า ใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า ใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๑

[๑๐๓] ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้ย้อม ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่ามิใช่ญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้สาง ซึ่งขนเจียม. เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้สาง ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้สาง ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตุกกะ ๑

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ซัก ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้ย้อม ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้สาง ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้สาง ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้สาง ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๑

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ซัก ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาง ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาง ให้ซัก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาง ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาง ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุ ใช้ภิกษุณี ซักขนเจียมของภิกษุอื่น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุ ใช้ภิกษุณีผู้อุปสมบทแต่สงฆ์ฝ่ายเดียวซัก, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๔] ภิกษุณีผู้เป็นญาติซักให้เอง ๑, ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติเป็นผู้ช่วยเหลือ ๑, ภิกษุไม่ได้บอกใช้ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติซักให้เอง ๑, ภิกษุใช้ให้ซักขนเจียมที่ทำเป็นสิ่งของแล้วแต่ยังไม่ได้ใช้ ๑, ใช้สิกขมานาซัก ๑, ใช้สามเณรีซัก ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๐๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็นกุลุปกะของสกุลหนึ่ง รับภัตตาหารอยู่เป็นประจำ ของเคี้ยวของฉันอันใดที่เกิดขึ้นในสกุลนั้น. เขาย่อมแบ่งส่วนไว้ถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร. เย็นวันหนึ่งในสกุลนั้นมีเนื้อเกิดขึ้น เขาจึงแบ่งส่วนเนื้อนั้นไว้ถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร. เด็กของสกุลนั้นตื่นขึ้นในเวลาเช้ามืด ร้องอ้อนวอนว่า จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้า. บุรุษสามีจึงสั่งภรรยาว่า จงให้ส่วนของพระแก่เด็ก เราจักซื้อของอื่นถวายท่าน. ครั้นแล้วเวลาเช้าท่านอุปนันทศากยบุตร นุ่งอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปสู่สกุลนั้น แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย.

ทันใด บุรุษนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง, ได้กราบเรียนว่า ท่านเจ้าข้า เมื่อเย็นวานนี้มีเนื้อเกิดขึ้น, ผมได้เก็บไว้ถวายพระคุณเจ้าส่วนหนึ่ง, จากนั้นเด็กคนนี้ตื่นขึ้นแต่เช้ามืดร้องอ้อนวอนว่า จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้า ผมจึงได้ให้เนื้อส่วนของพระคุณเจ้าแก่เด็ก, พระคุณเจ้าจะให้ผมจัดหาอะไรมาถวายด้วยทรัพย์กหาปณะหนึ่ง ขอรับ.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรถามว่า เธอบริจาคทรัพย์กหาปณะหนึ่งแก่เรา แล้วหรือ?

บุ. ขอรับ ผมบริจาคแล้ว.

อุ. เธอจงให้กหาปณะนั้นแหละแก่เรา.

บุรุษนั้นได้ถวายกหาปณะแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ในทันใดนั้นเอง แล้วเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ รับรูปิยะเหมือนพวกเรา.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินบุรุษนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอุปนันทศากยบุตรจึงได้รับรูปิยะเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธอรับรูปิยะจริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, ไฉนเธอจึงได้รับรูปิยะเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาค ทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุมีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด รับก็ดี ให้รับก็ดี ซึ่งทอง เงิน หรือยินดีทอง เงิน อันเขาเก็บไว้ให้, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตรจบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม, นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะว่าอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ, ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ, นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ทอง ตรัสหมายทองคำ.

ที่ชื่อว่า เงิน ได้แก่กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วย-ครั่ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้.

บทว่า รับ คือรับเอง เป็นนิสสัคคีย์.

บทว่า ให้รับ คือให้คนอื่นรับแทน เป็นนิสสัคคีย์.

บทว่า หรือยินดีทองเงินอันเขาเก็บไว้ให้ ความว่า หรือยินดี ทอง เงินที่เขาเก็บไว้ให้ด้วยบอกว่า ของนี้จงเป็นของพระคุณเจ้า ดังนี้เป็นต้น, เป็นนิสสัคคีย์ทองเงินที่เป็นนิสสัคคีย์ต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละรูปิยะนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละรูปิยะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้ารับรูปิยะไว้แล้ว. ของนี้ของข้าพเจ้า เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละรูปิยะนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ, ถ้าคนผู้ทำการวัด หรืออุบาสก เดินมาในสถานที่เสียสละนั้น พึงบอกเขาว่า ท่านจงรู้ของสิ่งนี้, ถ้าเขาถามว่า จะให้ผมนำของสิ่งนี้ไปหาอะไรมา อย่าบอกว่า จงนำของสิ่งนี้หรือของสิ่งนี้มา. ควรบอกแต่ของที่เป็นกัปปิยะ เช่น เนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย, ถ้าเขานำรูปิยะนั้นไปแลกของที่เป็นกัปปิยะมาถวาย เว้นภิกษุผู้รับรูปิยะ, ภิกษุนอกนั้นฉันได้ทุกรูป, ถ้าได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี; ถ้าไม่ได้, พึงบอกเขาว่า โปรดช่วยทิ้งของนี้, ถ้าเขาทิ้งให้ นั่นเป็นการดี; ถ้าเขาไม่ทิ้งให้, พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ.

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ

องค์ ๕ นั้น คือ ๑ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ, ๒ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง, ๓ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย ๔ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว; และ ๕ รู้จักว่าทำอย่างไรเป็นอันทิ้งหรือไม่เป็นอันทิ้ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน, ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศ ให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ, การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ, ชอบแก่ท่านผู้ใด; ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง. ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด.

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะแล้ว ชอบแก่สงฆ์. เหตุนั้นจึงนิ่ง, ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงทิ้งอย่าหมายที่ตก, ถ้าทิ้งหมายที่ตก, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๐๗] รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ รับรูปิยะ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รูปิยะ ภิกษุสงสัย รับรูปิยะ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ รับรูปิยะ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ไม่ใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ. ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่รูปิยะ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่รูปิยะ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๘] ทองเงินตกอยู่ภายในวัดก็ดี ภายในที่อยู่ก็ดี, ภิกษุหยิบยกเองก็ดี ใช้ให้หยิบยกก็ดี, แล้วเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่า เป็นของผู้ใด, ผู้นั้นจักนำไปดังนี้ ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๐๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ถึงความซื้อขายด้วยรูปิยะ มีประการต่างๆ ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ถึงความซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่างๆ เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า?.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาผู้ที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ถึงการซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่างๆ เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอถึงการซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่างๆ จริงหรือ?.

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน พวกเธอจึงได้ถึงการซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่างๆ เล่า การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยาย ดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ

ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุใดถึงความซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่างๆ, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์

พร้อมเพรียงกันอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีประการต่างๆ คือ เป็นรูปพรรณบ้าง ไม่เป็นรูปพรรณบ้าง เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณบ้าง.

ที่ชื่อว่า เป็นทั้งรูปพรรณ ได้แก่เครื่องประดับศีรษะ เครื่องประดับคอ เครื่องประดับมือ เครื่องประดับเท้า เครื่องประดับสะเอว.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นรูปพรรณ คือที่เรียกกันว่าเป็นแท่ง.

ที่ชื่อว่า เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ ได้แก่ของ ๒ อย่างนั้น.

ที่ชื่อว่า รูปิยะ ได้แก่ทองคำ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยครั่ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้.

บทว่า ถึงความซื้อขาย คือ เอาของที่เป็นรูปพรรณซื้อขายของที่เป็นรูปพรรณ, เป็นนิสสัคคีย์.

เอาของที่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ, เป็นนิสสัคคีย์.

เอาของที่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ, เป็นนิสสัคคีย์.

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่เป็นรูปพรรณ, เป็นนิสสัคคีย์.

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ, เป็นนิสสัคคีย์.

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ซื้อของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ เป็นนิสสัคคีย์.

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ ซื้อของที่เป็นรูปพรรณ, เป็นนิสสัคคีย์.

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ ซื้อของที่มิใช่รูปพรรณ. เป็นนิสสัคคีย์.

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ ซื้อของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมิใช่รูปพรรณ, เป็นนิสสัคคีย์.

ของที่ซื้อขายด้วยรูปิยะ ซึ่งเป็นนิสสัคคีย์นั้น, ต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละของนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละของที่ซื้อขายด้วยรูปิยกะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถึงความซื้อขายด้วยรูปิยะมีประการต่างๆ, ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้า เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสิ่งของนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ. ถ้าคนทำการวัด หรืออุบาสกเดินมาในสถานที่เสียสละนั่น, พึงบอกเขาว่า ท่านจงรู้ของสิ่งนี้ ถ้าเขาถามว่า จะให้ผมนำสิ่งนี้ไปหาอะไรมาอย่าบอกว่า จงนำของสิ่งนี้หรือของสิ่งนี้มา; ควรบอกแต่ของที่เป็นกัปปิยะ เช่นเนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย. ถ้าเขานำของสิ่งนั้นไป แลกของ ที่เป็นกัปปิยะมาถวาย; เว้นภิกษุผู้ซื้อขายด้วยรูปิยะ ภิกษุนอกนั้นฉันได้ทุกรูป. ถ้าได้อย่างนี้, นั่นเป็นการดี; ถ้าไม่ได้

พึงบอกเขาว่า โปรดช่วยทิ้งของสิ่งนี้, ถ้าเขาทิ้งให้ นั่นเป็นการดี; ถ้าเขาไม่ทิ้งให้, พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ.

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ

องค์ ๕ นั้น คือ ๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ, ๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง, ๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย, ๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว, และ ๕. รู้จักว่าทำอย่างไรเป็นอันทิ้ง หรือไม่เป็นอันทิ้ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติภิกษุผู้ทิ้งรูปิยะ

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ นี้เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ, การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง. ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงพูด.

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะแล้ว ชอบแก่สงฆ์. เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงทิ้งอย่าหมายที่ตก, ถ้าทิ้งหมายที่ตก; ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๑๑] รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ, ซื้อขายรูปิยะ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รูปิยะ ภิกษุสงสัย ซื้อขายรูปิยะ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
มิใช่รูปิยะ ภิกษุสงสัย ซื้อขายรูปิยะ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
มิใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ ซื้อขายรูปิยะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปิยะ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.
มิใช่รูปิยะ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่รูปิยะ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่รูปิยะ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๑๒] ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๑๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็นผู้ชำนาญทำจีวรกรรม เธอเอาผ้าเก่าๆ ทำผ้าสังฆาฏิ ย้อมแต่งดีแล้วใช้ห่ม.

ขณะนั้นแล ปริพาชกผู้หนึ่งห่มผ้ามีราคามาก เข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรถึงสำนัก. ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ผ้าสังฆาฏิผืนนี้ของท่านงามแท้ จงแลกกันกับผ้าของข้าพเจ้าเถิด.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวว่า ท่านจงรู้เอาเองเถิด.

ปริพาชกตอบสนองว่า ข้าพเจ้ารู้ ขอรับ.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรตอบว่า ตกลง ขอรับ แล้วได้ให้ไป.

จึงปริพาชกนั้น ได้ห่มผ้าสังฆาฏิผืนนั้น ไปสู่ปริพาชการาม.

พวกปริพาชกพากันรุมถามปริพาชกผู้นั้นว่า สังฆาฏิผืนนี้ของท่านช่างงามจริง ท่านได้มาแต่ไหน?.

ปริพาชกผู้นั้นตอบว่า ผมเอาผ้าของผมผืนนั้นแลกเปลี่ยนมา.

พวกปริพาชกกล่าวว่า ผ้าสังฆาฏิของท่านผืนนี้จักอยู่ได้สักกี่วัน, ผ้าของท่านผืนนั้นแหละดีกว่า.

ปริพาชกผู้นั้นเห็นจริงว่า ปริพาชกทั้งหลายพูดถูกต้อง. ผ้าสังฆาฏิของเราผืนนี้ จักอยู่ได้สักกี่วัน, ผ้าผืนนั้นของเราดีกว่า แล้วเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรถึงสำนัก. ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า โปรดนำผ้าสังฆาฏิของท่านไป โปรดคืนผ้าของผมมา.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรพูดว่า ข้าพเจ้าได้บอกท่านแล้วมิใช่หรือว่า จงรู้เอาเองเถิด ข้าพเจ้าจักไม่คืนให้.

ปริพาชกนั้น จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาขึ้นในทันใดนั้นแลว่า ธรรมดาคฤหัสถ์ก็ยังคืนให้แก่คฤหัสถ์ผู้เดือดร้อน, ก็นี่บรรพชิตจักไม่คืนให้แก่บรรพชิตด้วยกันเทียวหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินปริพาชกเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่, บรรดาผู้ที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอุปนันทศากยบุตร จึงได้ถึงการแลกเปลี่ยนกับปริพาชกเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่าเธอถึงการแลกเปลี่ยนกับปริพาชก จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน เธอจึงได้ถึงการแลกเปลี่ยนกับปริพาชกเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแก่สงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ

บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๘. ๑๐. อนึ่ง ... ภิกษุใดถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่าภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีประการต่างๆ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริขารอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ โดยที่สุด แม้ก้อนฝุ่น ไม้ชำระฟัน ด้วยชายผ้า.

บทว่า ถึงการแลกเปลี่ยน คือ ภิกษุพูดเป็นเชิงบังคับว่า จงให้ของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ จงนำของสิ่งนี้มาด้วยของสิ่งนี้ จงแลกเปลี่ยนของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ จงจ่ายของสิ่งนี้ด้วย

ของสิ่งนี้ ดังนี้เป็นต้น, ต้องอาบัติทุกกฏ. ในเวลาที่แลกแล้ว คือของๆ ตนไปอยู่ในมือของคนอื่น และเปลี่ยนแล้ว คือของๆ คนอื่นมาอยู่ในมือของตน, เป็นนิสสัคคีย์ คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละของสิ่งนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ. ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้าเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ของสิ่งนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้ของสิ่งนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ. ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้าเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. ของสิ่งนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้ของสิ่งนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ. ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้าเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ของสิ่งนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๑๕] แลกเปลี่ยน ภิกษุสำคัญว่าแลกเปลี่ยน, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

แลกเปลี่ยน ภิกษุสงสัย, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

แลกเปลี่ยน ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้แลกเปลี่ยน, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภิกษุสำคัญว่าแลกเปลี่ยน, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภิกษุสงสัย, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้แลกเปลี่ยน, ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๑๖] ภิกษุถามราคา ๑, ภิกษุบอกแก่กัปปิยการกว่า ของสิ่งนี้ของเรามีอยู่ แต่เราต้องการของสิ่งนี้และของสิ่งนี้ ดังนี้ ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓

๓. ปัตตวรรคสิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๑๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์สั่งสมบาตรไว้เป็นอันมาก ชาวบ้านพากันเที่ยวชมวิหาร เห็นแล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้สั่งสมบาตรไว้เป็นอันมาก ท่านจักทำการขายบาตร หรือจักตั้งร้านขายภาชนะดินเผา.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์ จึงได้ทรงอติเรกบาตรเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอทรงอติเรกบาตร จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน พวกเธอจึงได้ทรงอติเรกบาตรเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของคนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบท แก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด ทรงอติเรกบาตร, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

---

พระอนุบัญญัติ

เรื่องพระอานนท์

[๑๑๘] ก็โดยสมัยนั้นแล อติเรกบาตรเกิดขึ้นแก่ท่านพระอานนท์มีอยู่ และท่านประสงค์จะถวายบาตรนั้นแก่ท่านพระสารีบุตร, แต่ท่านพระสารีบุตรอยู่ถึงเมืองสาเกต. ท่านพระ-อานนท์จึงมีความปริวิตกว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงทรงอติเรกบาตร

ก็นี่อติเรกบาตรบังเกิดแก่เรา และเราก็ใคร่จะถวายแก่ท่านพระสารีบุตร, แต่ท่านอยู่ถึงเมืองสาเกต. เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ? ครั้นแล้วท่านพระอานนท์ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรอานนท์ ยังอีกนานเท่าไร สารีบุตรจึงจะกลับมา?.

พระอานนท์กราบทูลว่า ท่านจะกลับมาในวันที่ ๙ หรือ ๑๐ พระพุทธเจ้าข้า.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทรงอติเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง, อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๔๐. ๑. ก. พึงทรงอติเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.ฯ

เรื่องพระอานนท์ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๙] บทว่า ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง คือ ทรงไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างมาก.

ที่ชื่อว่า อติเรกบาตร ได้แก่ บาตรที่ยังไม่ได้อธิษฐาน ยังไม่ได้วิกัป.

ที่ชื่อว่า บาตร มี ๒ อย่าง คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตรดินเผา ๑.

ขนาดของบาตร

บาตรมี ๓ ขนาด คือ บาตรขนาดใหญ่ ๑ บาตรขนาดกลาง ๑ บาตรขนาดเล็ก ๑.

บาตรขนาดใหญ่ จุข้าวสุกแห่งข้าวสารกึ่งอาฬหก ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอสมควรแก่ข้าวสุกนั้น.

บาตรขนาดกลาง จุข้าวสุกแห่งข้าวสาร ๑ นาฬี ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอ-สมควรแก่ข้าวสุกนั้น.

บาตรขนาดเล็ก จุข้าวสุกแห่งข้าวสาร ๑ ปัตถะ ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอ-สมควรแก่ข้าวสุกนั้น.

ใหญ่กว่านั้นเป็นบาตรที่ใช้ไม่ได้ เล็กกว่านั้นเป็นบาตรที่ใช้ไม่ได้.

[๑๒๐] คำว่า ให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคีย์ ความว่า เมื่ออรุณที่ ๑๑ ขึ้นมา บาตรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละบาตรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

[๑๒๑] ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. บาตรใบนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้บาตรใบนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

[๑๒๒] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำสละ, ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. บาตรใบนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้บาตรใบนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

[๑๒๓] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน บาตรใบนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้บาตรใบนี้แก่ท่าน ดั่งนี้.ฯ

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๒๔] บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสงสัย, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่แตก ภิกษุสำคัญว่าแตกแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๑๒๕] บาตรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุยังไม่ได้เสียสละ บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บาตรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บาตรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสงสัย บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

บาตรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค, ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๒๖] ภิกษุอธิษฐาน ๑, ภิกษุวิกัปไว้ ๑, ภิกษุสละให้ไป ๑, บาตรหายไป ๑, บาตรฉิบหาย ๑, บาตรแตก ๑, โจรชิงเอาไป ๑, ภิกษุถือวิสาสะ ๑, ในภาย ๑๐ วัน ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๒๗] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ ไม่ให้คืนบาตรที่เสียสละ. ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บาตรที่ภิกษุเสียสละแล้ว สงฆ์ คณะ หรือบุคคล จะไม่คืนให้ไม่ได้, ภิกษุรูปใดไม่คืนให้, ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๒๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนครกบิลพัสดุ์ สักกชนบท. ครั้งนั้น นายช่างหม้อผู้หนึ่งปวารณาภิกษุทั้งหลายไว้ว่า พระคุณเจ้าเหล่าใดต้องการบาตร กระผมจักรถวายบาตรแก่พระคุณเจ้าเหล่านั้น.

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาเป็นอันมาก. ภิกษุที่มีบาตรขนาดเล็ก ย่อมขอบาตรขนาดใหญ่, ภิกษุที่มีบาตรขนาดใหญ่ ย่อมขอบาตรขนาดเล็ก. จึงนายช่างหม้อนั้น มัวทำบาตรเป็นอันมากถวายภิกษุทั้งหลายอยู่ไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้, แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ, แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก.

ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามากมายเล่า? นายช่างหม้อผู้นี้มัวทำบาตรเป็นอันมากมาถวายพระสมณะเหล่านี้อยู่ จึงไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้, แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ, แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อยสันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุทั้งหลายไม่รู้จักประมาณขอบาตรเขามาไว้มากมาย จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านี้นั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน ภิกษุ

โมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า? การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงห้ามขอบาตร

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่ควรขอบาตร, ภิกษุใดขอ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๑๒๙] ก็โดยสมัยนั้นแล บาตรของภิกษุรูปหนึ่งแตก. ภิกษุนั้นรังเกียจว่า การขอบาตรพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติห้ามแล้ว จึงไม่ขอบาตรเขาเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือทั้งสอง. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือทั้งสอง เหมือนพวกเดียรถีย์เล่า?.

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาอยู่, จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ขอบาตร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้มีบาตรหายหรือมีบาตรแตก ขอบาตรเขาได้.ฯ

[๑๓๐] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้มีบาตรหายหรือมีบาตรแตก ขอบาตรเขาได้, แม้พวกเธอมีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย ก็ไม่รู้จักประมาณ, ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมาก.

คราวนั้น นายช่างหม้อผู้นั้นมัวทำบาตรเป็นอันมากถวายแก่ภิกษุทั้งหลายอยู่อย่างนั้น ไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้, แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ, แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาดุจก่อนนั้นว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระ-ศากยบุตรจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามามากมายเล่า? นายช่างหม้อผู้นี้มัวทำบาตรเป็นอันมากถวายพระสมณะเหล่านี้อยู่ จึงไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้ แม้ตนเองก็ไม่พอครองชีพ, แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาบท ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์แม้มีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย จึงไม่ได้รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอมีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย ก็ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมาก จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน พวกเธอแม้มีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ

คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๑. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด มีบาตรมีแผลหย่อนห้า ให้จ่ายบาตรใหม่อื่น, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. ภิกษุนั้นพึงสละบาตรใบนั้นในภิกษุบริษัท; บาตรใบสุดแห่งภิกษุบริษัทนั้น, พึงมอบให้แก่ภิกษุนั้นสั่งว่า ภิกษุ นี้บาตรของท่าน พึงทรงไว้กว่าจะแตก; นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น.ฯ

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๓๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า

ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บาตรที่ชื่อว่า มีแผลหย่อนห้า คือ ไม่มีแผล มี ๑ แผล มี ๒ แผล มี ๓ แผล หรือมี ๔ แผล.

บาตรที่ชื่อว่า ไม่มีแผล ได้แก่บาตรที่มีรอยร้าวยาวไม่ถึงสององคุลี.

บาตรที่ชื่อว่า มีแผล ได้แก่บาตรที่มีรอยร้าวยาวถึงสององคุลี.

บาตรที่ชื่อว่า ใหม่ ตรัสหมายถึงบาตรที่ขอเขามา.

บทว่า ให้จ่าย คือ ขอเขา เป็นทุกกฏในประโยคที่ขอ, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้บาตรมา, จำต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์.

ภิกษุทุกรูปพึงถือบาตรที่อธิษฐานแล้วไปประชุม อย่าอธิษฐานบาตรเลวด้วยหมายจะได้บาตรที่มีราคามาก, ถ้าอธิษฐานบาตรเลว ด้วยหมายจะได้บาตรที่มีราคามาก, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละบาตรนั้น อย่างนี้:-

### วิธีเสียสละบาตร

[๑๓๒] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ ข้าพเจ้ามีบาตรมีแผลหย่อนห้า ให้จ่ายมาแล้วเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ. สงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร.

### องค์ ๕ ของภิกษุผู้เปลี่ยนบาตร

องค์ ๕ นั้น คือ ๑ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ, ๒ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง, ๓ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย, ๔ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว; และ ๕ รู้จักว่าทำอย่างไร เป็นอันเปลี่ยนหรือไม่เป็นอันเปลี่ยน.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้เปลี่ยนบาตรนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติภิกษุผู้เปลี่ยนบาตร

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้ว ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร, นี้เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร. การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงพูด.

ภิกษุมีชื่อนี้สงฆ์สมมติให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตรแล้ว, ชอบแก่สงฆ์. เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงให้เปลี่ยนบาตร พึงกราบเรียนพระเถระว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงเปลี่ยนบาตร. ถ้าพระเถระเปลี่ยน, พึงถวายบาตรพระเถระให้พระทุติยเถระเปลี่ยน อันภิกษุจะไม่เปลี่ยน เพราะความสงสารภิกษุนั้นไม่ได้. ภิกษุใดไม่ยอมเปลี่ยน, ต้องอาบัติทุกกฏ. ไม่พึงให้ภิกษุผู้ไม่มีบาตรเปลี่ยน, พึงให้เปลี่ยนเลื่อนลงมาโดยอุบายนี้แลตลอดถึงพระสังฆนวกะ. ก็แลบาตรใดเป็นใบสุดท้ายแห่งภิกษุบริษัทนั้น, พึงมอบบาตรนั้น แก่ภิกษุผู้ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์นั้นด้วยสั่งกำชับว่า ดูกรภิกษุ นี้บาตรของเธอ, พึงใช้ไปกว่าจะแตก ดังนี้; ภิกษุนั้นอย่าเก็บบาตรใบนั้นไว้ในที่อันไม่ควร, อย่าใช้โดยอาการอันไม่ควร, อย่าทอดธุระว่าบาตรใบนี้จะเป็นอย่างไรก็ตาม คือ จะหายก็ช่าง จะฉิบหายก็ช่าง จะแตกก็ช่าง, ถ้าเก็บไว้ในที่ๆ ไม่ควรก็ดี, ใช้อย่างที่เขาไม่ใช้กันก็ดี, ปล่อยทิ้งเสียก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น คือ นี้เป็นความถูกยิ่งในเรื่องนั้น.

บทภาชนีย์

บาตรไม่มีแผล

[๑๓๓] ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรมีแผล ๒ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล

[๑๓๔] ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล

[๑๓๕] ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล

[๑๓๖] ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรไม่มีท่าจะมีแผล ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติ-ปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๓๗] ภิกษุมีบาตรหาย ๑, ภิกษุมีบาตรแตก ๑, ภิกษุขอต่อญาติ ๑, ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑, ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑, ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.ฯ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

### ๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓

### เรื่องพระปิลินทวัจฉเถระ

[๑๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระปิลินทวัจฉะกำลังให้คนชำระเงื้อมเขาในเขตพระนครราชคฤห์ ประสงค์จะทำเป็นสถานที่เร้น.

ขณะนั้น พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวัจฉะถึงสำนัก. ทรงอภิวาทแล้วประทับเหนือพระราชอาสน์อันควรส่วนข้างหนึ่ง, ได้ตรัสถามท่านพระ-ปิลินทวัจฉะว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พระเถระกำลังให้เขาทำอะไรอยู่?

ท่านพระปิลินทวัจฉะถวายพระพรว่า อาตมภาพกำลังให้เขาชำระเงื้อมเขา ประสงค์จะทำเป็นสถานที่เร้น ขอถวายพระพร.

พิ. พระคุณเจ้าจะต้องการคนทำการวัดบ้างไหม.

ปิ. ขอถวายพระพร คนทำการวัด พระผู้มีพระภาคยังไม่ทรงอนุญาต.

พิ. ถ้าเช่นนั้น โปรดทูลถามพระผู้มีพระภาค แล้วบอกให้ข้าพเจ้าทราบ.

ท่านพระปิลินทวัจฉะทูลสนองพระบรมราชโองการว่า ได้ ขอถวายพระพร แล้วชี้แจงให้พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ ทรงสมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว.

ลำดับนั้นแล พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ อันท่านพระปิลินทวัจฉะชี้แจงให้ทรงสมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว, เสด็จลุกจากพระราชอาสน์ ทรงอภิวาทท่านพระปิลินทวัจฉะ ทรงทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ.

หลังจากนั้น ท่านพระปิลินทวัจฉะส่งสมณทูตไปในสำนักพระผู้มีพระภาคกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ มีพระราชประสงค์จะทรงถวายคนทำการวัด, ข้าพระพุทธเจ้าจะพึงปฏิบัติอย่างไร? พระพุทธเจ้าข้า.

### ทรงอนุญาตให้มีคนทำการวัด

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น, ทรงกระทำธรรมีกถา, แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้มีคนทำการวัด.

พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวัจฉะถึงสำนักเป็นคำรบสอง, ทรงอภิวาทแล้ว ประทับนั่งเหนือพระอาสน์อันควรส่วนข้างหนึ่ง, แล้วตรัสถามท่านพระปิลินทวัจฉะว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า คนทำการวัด พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตแล้วหรือ?

ท่านพระปิลินทวัจฉะถวายพระพรว่า ขอถวายพระพร ทรงอนุญาตแล้ว.

พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ ทรงรับปฏิญาณถวายคนทำการวัดแก่ท่านพระปิลินทวัจฉะว่า ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้าจักถวายคนทำการวัดแก่พระคุณเจ้าดังนี้แล้วทรงลืมเสีย. ต่อนานมาทรงระลึกได้ จึงตรัสถามมหาอำมาตย์ผู้สำเร็จราชกิจทั้งปวงผู้หนึ่งว่า พนาย คนทำการวัดที่เราได้รับปฏิญาณจะถวายแก่พระคุณเจ้านั้น เราได้ถวายไปแล้วหรือ?

มหาอำมาตย์กราบทูลว่า ขอเดชะ ยังไม่ได้พระราชทาน พระพุทธเจ้าข้า.

พระราชาตรัสถามว่า จากวันนั้นมา นานกี่ราตรีแล้ว พนาย.

ท่านมหาอำมาตย์นับราตรีแล้วกราบทูลในทันใดนั้นแลว่า ขอเดชะ ๕๐๐ ราตรี พระพุทธเจ้าข้า.

พระราชารับสั่งว่า พนาย ถ้าเช่นนั้นจงถวายท่านไป ๕๐๐ คน.

ท่านมหาอำมาตย์รับสนองพระบรมราชโองการว่า พระพุทธเจ้าข้า แล้วได้จัดคนทำการวัดไปถวายท่านพระปิลินทวัจฉะ ๕๐๐ คน. หมู่บ้านของคนทำการวัดพวกนั้น ได้ตั้งอยู่แผนกหนึ่ง. คนทั้งหลายเรียกตำบลบ้านนั้นว่า ตำบลบ้านอารามิกบ้าง ตำบลบ้านปิลินทวัจฉะบ้าง.

[๑๓๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระปิลินทวัจฉะ ได้เป็นพระกุลุปกะในหมู่บ้านตำบลนั้น. ครั้นเช้าวันหนึ่ง ท่านครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังตำบลบ้านปิลินทวัจฉะ. สมัยนั้น ในตำบลบ้านนั้นมีมหรสพ. พวกเด็กๆ ตกแต่งกายประดับดอกไม้ เล่นมหรสพอยู่. พอดีท่านพระปิลินทวัจฉะเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับตรอกปิลินทวัจฉะ ได้เข้าไปถึงเรือนคนทำการวัดผู้หนึ่ง. ครั้นแล้วนั่งบนอาสนะที่เข้าจัดถวาย.

ขณะนั้น ธิดาของสตรีผู้ทำการวัดนั้น เห็นเด็กๆ พวกอื่นตกแต่งกายประดับดอกไม้แล้วร้องอ้อนว่า จงให้ดอกไม้แก่ข้าพเจ้า, จงให้เครื่องตกแต่งกายแก่ข้าพเจ้า.

ท่านพระปิลินทวัจฉะจึงถามสตรีผู้ทำการวัดคนนั้นว่า เด็กหญิงคนนี้ร้องอ้อนอยากได้อะไร?

นางกราบเรียนว่า ท่านเจ้าข้า เด็กหญิงคนนี้เห็นเด็กๆ พวกอื่นเขาตกแต่งกายประดับดอกไม้ จึงร้องอ้อนขอว่า จงให้ดอกไม้แก่ข้าพเจ้า, จงให้เครื่องตกแต่งกายแก่ข้าพเจ้า, ดิฉันบอกว่า เราเป็นคนจน จะได้ดอกไม้มาจากไหน, จะได้เครื่องแต่งกายมาจากไหน.

ขณะนั้น ท่านพระปิลินทวัจฉะหยิบหมวกฟางใบหนึ่งส่งให้แล้วกล่าวว่า เจ้าจงสวมหมวกฟางนี้ลงที่ศีรษะเด็กหญิงนั้น. ทันใดนางได้รับหมวดฟางนั้นสวมลงที่ศีรษะเด็กหญิงนั้น. หมวกฟางนั้นได้กลายเป็นระเบียบดอกไม้ทองคำ งดงามน่าดู น่าชม, ระเบียบดอกไม้ทองคำเช่นนั้น แม้ในพระราชสถานก็ไม่มี.

ชาวบ้านกราบทูลแด่พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐว่า ขอเดชะ ระเบียบดอกไม้ทองคำที่เรือนของคนทำการวัดชื่อโน้น งดงาม น่าดู น่าชม, แม้ในพระราชสถานก็ไม่มี. เขาเป็นคนเข็ญใจจะได้มาแต่ไหน, เป็นต้องได้มาด้วยโจรกรรมเป็นแน่นอน.

ท้าวเธอจึงรับสั่งให้จองจำตระกูลคนทำการวัดนั้น.

ครั้นเช้าวันที่ ๒ ท่านพระปิลินทวัจฉะครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตถึงตำบลบ้านปิลินทวัจฉะ เมื่อเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับตรอกในบ้านปิลินทวัจฉะ ได้เดินผ่านไปทางเรือนคนทำการวัดผู้นั้น. ครั้นแล้วได้ถามคนที่เขาคุ้นกันว่า ตระกูลคนทำการวัดนี้ไปไหนเสีย?.

คนพวกนั้นกราบเรียนว่า เขาถูกจองจำเพราะเรื่องระเบียบดอกไม้ทองคำนั้น เจ้าข้า.

ทันใดนั้นแล ท่านพระปิลินทวัจฉะได้เข้าไปสู่พระราชนิเวศน์นั่งเหนืออาสนะที่เขาจัดถวาย.

ขณะนั้น พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวัจฉะ, ทรงอภิวาทแล้ว ประทับนั่งเหนือพระราชอาสน์ อันควรส่วนข้างหนึ่ง.

ท่านพระปิลินทวัจฉะได้ทูลถามพระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ ผู้ประทับนั่งเรียบร้อยแล้วดังนี้ว่า ขอถวายพระพร ตระกูลคนทำวัดถูกรับสั่งให้จองจำด้วยเรื่องอะไร?

พระเจ้าพิมพิสารตรัสว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า เพราะที่เรือนของเขามีระเบียบดอกไม้ทองคำอย่างงดงาม น่าดู น่าชม, แม้ที่ในวังก็ยังไม่มี, เขาเป็นคนจนจะได้มาแต่ไหน, เป็นต้องได้มาด้วยโจรกรรมเป็นแน่นอน.

ขณะนั้นแล ท่านพระปิลินทวัจฉะได้อธิษฐานปราสาทของพระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ จงเป็นทอง, ปราสาทนั้นได้กลายเป็นทองไปทั้งหมด. แล้วได้ถวายพระพรทูลถามว่า ขอถวายพระพร ก็นี่ทองมากมายเท่านั้น มหาบพิตรได้มาแต่ไหน?.

ข้าพเจ้าทราบแล้ว, นี่เป็นอิทธานุภาพของพระคุณเจ้า. พระเจ้าพิมพิสารตรัสดังนี้แล้ว รับสั่งให้ปล่อยตระกูลคนทำการวัดนั้นพ้นพระราชอาญา.

[๑๔๐] ชาวบ้านทราบข่าวว่า ท่านพระปิลินทวัจฉะแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นธรรมอันยิ่งของมนุษย์ในบริษัทพร้อมทั้งพระราชาต่างพากันยินดีเลื่อมใสโดยยิ่ง, แล้วได้นำเภสัชห้า คือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย มาถวายท่านพระปิลินทวัจฉะ. แม้ตามปกติท่าน ก็ได้เภสัชห้าอยู่เสมอ. ท่านจึงแบ่งเภสัชที่ได้ๆ มาถวายบริษัท แต่บริษัทของท่านเป็นผู้มักมาก เก็บเภสัชที่ได้ๆ มาไว้ในกระถางบ้าง ในหม้อน้ำบ้าง จนเต็ม แล้วบรรจุลงในหม้อกรองน้ำบ้าง ในถุงย่ามบ้าง แขวนไว้ที่หน้าต่าง เภสัชเหล่านั้นก็เยิ้มซึม แม้จำพวกหนูก็เกลื่อนกล่นไปทั่ววิหาร. ชาวบ้านที่เดินเที่ยวชมไปตามวิหารพบเข้า ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ มีเรือนคลังในภายในเหมือนพระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อยสันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายจึงพอใจในความมักมากเช่นนี้เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น, แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุทั้งหลายพอใจในความมักมากเช่นนี้ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน ภิกษุ-โมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้พอใจในความมักมากเช่นนี้เล่า? การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๒. ๓. อนึ่ง มีเภสัชอันควรลิ้มของภิกษุผู้อาพาธ, คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย, ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้เจ็ดวันเป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. ฯ

เรื่องพระปิลินทวัจฉเถระ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๑] คำว่า มีเภสัชอันควรลิ้มของภิกษุผู้อาพาธ เป็นต้น มีอธิบายดังต่อไปนี้:-

ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่ เนยใสที่ทำจากน้ำนมโคบ้าง, น้ำนมแพะบ้าง, น้ำนมกระบือบ้าง มังสะของสัตว์เหล่าใดเป็นของควร, เนยใสที่ทำจากน้ำนมสัตว์เหล่านั้นก็ใช้ได้.

ที่ชื่อว่า เนยข้น ได้แก่ เนยข้นที่ทำจากน้ำนมสัตว์เหล่านั้นแล.

ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่น้ำมันอันสกัดออกจากเมล็ดงาบ้าง, จากเมล็ดพันธุ์ผักกาดบ้าง, จากเมล็ดมะซางบ้าง, จากเมล็ดละหุ่งบ้าง, จากเปลวสัตว์บ้าง.

ที่ชื่อว่า น้ำผึ้ง ได้แก่รสหวานที่แมลงผึ้งทำ.

ที่ชื่อว่า น้ำอ้อย ได้แก่ รสหวานที่เกิดจากอ้อย.

คำว่า ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้เจ็ดวันเป็นอย่างยิ่ง คือเก็บไว้ฉันได้เจ็ดวันเป็นอย่างมาก.

คำว่า ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคีย์ ความว่าเมื่ออรุณที่ ๘ ขึ้นมา เภสัชนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละเภสัชนั้นอย่างนี้:-

### วิธีเสียสละ

#### เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า เภสัชนี้ของข้าพเจ้าล่วงเจ็ดวัน เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละเภสัชนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนเภสัชที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจาว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. เภสัชนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้เภสัชนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

#### เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า เภสัชนี้ของข้าพเจ้าล่วงเจ็ดวัน เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละเภสัชนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนเภสัชที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจาว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. เภสัชนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลายพึงให้เภสัชนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน เภสัชนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเจ็ดวันเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละเภสัชนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนเภสัชที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้เภสัชนี้แก่ท่านดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๔๒] เภสัชล่วงเจ็ดวันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติ-ปาจิตตีย์.

เภสัชล่วงเจ็ดวันแล้ว ภิกษุสงสัย, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เภสัชล่วงเจ็ดวันแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เภสัชยังไม่ได้ผูกใจ ภิกษุสำคัญว่าผูกใจแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เภสัชยังไม่ได้แจกจ่ายให้ไป ภิกษุสำคัญว่าแจกจ่ายไปแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เภสัชยังไม่สูญหายไป ภิกษุสำคัญว่าสูญหายไปแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เภสัชยังไม่เสีย ภิกษุสำคัญว่าเสียแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เภสัชยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เภสัชยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๑๔๓] เภสัชที่เสียสละแล้ว ภิกษุนั้นได้คืนมา ไม่พึงใช้ด้วยกิจที่เกี่ยวกับกาย และไม่ควรฉัน, พึงน้อมเข้าไปในการตามประทีป หรือในการผสมสี. ภิกษุอื่นจะใช้ด้วยกิจที่เกี่ยวกับกายได้อยู่, แต่ไม่ควรฉัน.

ทุกกฏ

เภสัชยังไม่ล่วงเจ็ดวัน ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

เภสัชยังไม่ล่วงเจ็ดวัน ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

เภสัชยังไม่ล่วงเจ็ดวัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วงเจ็ดวัน ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๔๔] ภิกษุผูกใจไว้ว่าจะไม่บริโภค ๑ ภิกษุแจกจ่ายให้ไป ๑, เภสัชนั้นสูญหาย ๑ เภสัชนั้นเสีย ๑ เภสัชนั้นถูกไฟไหม้ ๑ เภสัชนั้นถูกโจรชิงไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ในภายในเจ็ดวัน ภิกษุให้แก่อนุปสัมบันด้วยจิตคิดสละแล้ว ทิ้งแล้ว ปล่อยแล้ว ไม่ห่วงใย กลับได้ฉันได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๔๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว. พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแล้ว จึงแสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง, ครั้นผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว ก็เปลือยกายอาบน้ำฝน.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์ จึงได้แสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง, เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว จึงได้เปลือยกายอาบน้ำฝนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น, แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอแสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง, เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว เปลือยกายอาบน้ำฝน จริงหรือ?.

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, ไฉนพวกเธอจึงได้แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว จึงได้เปลือยกายอาบน้ำฝนเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของ

พวกเธอนั่นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน, ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๓. ๔. ภิกษุรู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน พึงแสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนได้, รู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน พึงทำนุ่งได้, ถ้าเธอรู้ว่า ฤดูร้อนเหลือล้ำกว่า ๑ เดือน แสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝน. รู้ว่า ฤดูร้อนเหลือล้ำกว่ากึ่งเดือนทำนุ่ง, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๖] คำว่า ภิกษุรู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน พึงแสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนได้ นั้น อธิบายว่า ภิกษุพึงเข้าไปหาชาวบ้านบรรดาที่เคยถวายจีวร คือ ผ้าอาบ

น้ำฝนมาก่อน แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ถึงกาลแห่งผ้าอาบน้ำฝนแล้ว, ถึงสมัยแห่งผ้าอาบน้ำฝนแล้ว, แม้ชาวบ้านเหล่าอื่น ก็ถวายจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน ดังนี้, แต่อย่าพูดว่า จงให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝน แก่อาตมา จงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา จงแลกเปลี่ยนจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา จงจ่ายจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา ดังนี้เป็นต้น.

คำว่า รู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน พึงทำนุ่งได้ นั้น คือเมื่อฤดูร้อนยังเหลือ อยู่กึ่งเดือน พึงทำนุ่งได้.

คำว่า ถ้าเธอรู้ว่าฤดูร้อนเหลือล้ำกว่า ๑ เดือน นั้น คือ เมื่อฤดูร้อนยังเหลือเกิน กว่า ๑ เดือน แสวงหาจีวรคือผ้าจีวรอาบน้ำฝน, เป็นนิสสัคคีย์.

คำว่า รู้ว่าฤดูร้อนเหลือล้ำกว่ากึ่งเดือน นั้น คือ เมื่อฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า กึ่งเดือน ทำนุ่ง, เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนนั้นอย่างนี้:-

### วิธีเสียสละ

#### เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อน ซึ่งยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ทำนุ่งในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งเดือน เป็นของ จำจะสละ. ข้าพเจ้าสละจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรคือผ้าอาบ น้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์ พึงให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

#### เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา กว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่า ๑ เดือน, ทำนุ่งในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งเดือน เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้. ฯ

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่าหนึ่งเดือน, ทำนุ่งในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งเดือน, เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่าน ดั่งนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์ (แสวงหา)

[๑๔๗] ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสงสัย แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์ (ทำนุ่ง)

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน ทำนุ่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสงสัย ทำนุ่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ทำนุ่ง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

เมื่อผ้าอาบน้ำฝนมี ภิกษุเปลือยกายอาบน้ำฝน, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ..., ไม่ต้องอาบัติ.

ทุกกฏ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่า ยังไม่ถึง ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๔๘] ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกหนึ่งเดือน แสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝน ๑, ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน ทำนุ่ง ๑, ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงหนึ่งเดือน แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน ๑, ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ทำนุ่ง ๑, เมื่อผ้าอาบน้ำฝน ภิกษุแสวงหาได้แล้ว ฝนแล้ง เมื่อผ้าอาบน้ำฝน ภิกษุทำนุ่งแล้ว ฝนแล้ง ซักเก็บไว้ ๑, ภิกษุนุ่งในสมัย ๑, ภิกษุมีจีวรถูกโจรชิงไป ๑, ภิกษุมีจีวรหายเสีย ๑, มีอันตราย ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

### ๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๕

### เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๔๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวชวนภิกษุสัทธิวิหาริกของภิกษุผู้เป็นพี่น้องกันว่า อาวุโส จงมา เราจักพากันหลีกไปเที่ยวตามชนบท.

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ผมไม่ไปขอรับ เพราะมีจีวรเก่า.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวขะยั้นขะยอว่า ไปเถิด อาวุโส, ผมจักให้จีวรแก่ท่าน แล้วได้ให้จีวรภิกษุรูปนั้น.

ภิกษุรูปนั้นได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคจักเสด็จเที่ยวจาริกไปตามชนบท จึงคิดว่า บัดนี้เราจักไม่ไปเที่ยวตามชนบทกับท่านพระอุปนันทศากยบุตรละ จักตามเสด็จพระผู้มีพระภาคเที่ยวจาริกไปตามชนบท.

ครั้นถึงกำหนด, ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวคำนี้กะภิกษุรูปนั้นว่า มาเถิด อาวุโส เราจักพากันไปเที่ยวตามชนบทในบัดนี้.

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ผมไม่ไปกับท่านละ, ผมจักตามเสด็จพระผู้มีพระภาคเที่ยวจาริกไปตามชนบท.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวว่า ผมได้ให้จีวรแก่ท่านไปด้วยหมายใจว่าจักไปเที่ยวตามชนบทด้วยกัน ดังนี้แล้วโกรธ น้อยใจ ได้ชิงจีวรที่ให้นั้นคืนมา

ภิกษุรูปนั้นจึงได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอุปนันทศากยบุตรให้จีวรแก่ภิกษุไปเองแล้ว จึงได้โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมาเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้น แด่พระผู้มีพระภาค.

### ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงถามพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธอให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมา จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน เธอให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว จึงได้โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมาเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็น อย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษ แห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยายทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสม แก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่ม บุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่ เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๔. ๕. อนึ่งภิกษุใดให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ น้อยใจชิงเอามาก็ดี ให้ ชิงเอามาก็ดี, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.ฯ

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

___

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกขุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุรูปอื่น.

บทว่า เอง คือ ให้เอง.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้าจีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า โกรธ น้อยใจ คือ ไม่ชอบใจ มีใจฉุนเฉียว เกิดมีใจกระด้าง.

บทว่า ชิงเอามา คือ ยื้อแย่งเอามาเอง จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์.

บทว่า ให้ชิงเอามา คือใช้คนอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุผู้รับคำสั่งคราวเดียว ชิงเอามาแม้หลายคราว, ก็เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วชิงเอามา เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.ฯ

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วชิงเอามาเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วชิงเอามา เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๕๑] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ให้จีวรเองแล้ว โกรธน้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ให้จีวรเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ให้จีวรเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุให้บริขารอย่างอื่นแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุให้จีวรก็ดี บริขารอย่างอื่นก็ดี แก่อนุปสัมบันแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๕๒] ภิกษุผู้ได้รับไปนั้นให้คืนเองก็ดี ภิกษุเจ้าของเดิมถือวิสาสะแก่ผู้ได้รับไปนั้นก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๕๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้นถึงคราวทำจีวร พระฉัพพัคคีย์ขอด้ายเขามาเป็นอันมาก. แม้ทำจีวรเสร็จแล้ว ด้ายก็ยังเหลืออยู่เป็นอันมาก. จึงพระฉัพพัคคีย์ได้ปรึกษากันว่า อาวุโสทั้งหลาย ผิฉะนั้น พวกเราพากันไปขอด้ายแม้อื่นมาให้ช่างหูกทอจีวรเถิด. ครั้นไปขอด้ายแม้อื่นมาแล้ว ให้ช่างหูกทอจีวร. แม้ทอจีวรแล้ว ด้ายก็ยังเหลืออยู่อีกมากมาย. จึงไปขอด้ายแม้อื่นมา ให้ช่างหูกทอจีวรอีกเป็นครั้งที่สอง. แม้ทอจีวรแล้ว ด้ายก็ยังเหลืออยู่อีกมากมาย. จึงไปขอด้ายแม้อื่นมา ให้ช่างหูกทอจีวรอีกเป็นครั้งที่สาม.

ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ขอด้ายเขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวรเล่า?.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ขอด้ายเขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวรเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอขอด้ายเขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวร จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ขอด้าย

เขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวรเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย, กระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใดขอด้ายมาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวร เป็นนิสสัคคิย-ปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกขุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า เอง คือ ขอเขามาเอง,

ด้ายมี ๖ อย่าง

ที่ชื่อว่า ด้าย นั้นมี ๖ อย่าง คือ ทำด้วยเปลือกไม้ ๑ ทำด้วยฝ้าย ๑ ทำด้วยไหม ๑ ทำด้วยขนสัตว์ ๑ ทำด้วยป่าน ๑ ทำด้วยสัมภาระเจือกันในห้าอย่างนั้น ๑.

บทว่า ยังช่างหูก คือ ยังช่างหูกให้ทอ, เป็นทุกกฏในประโยคที่ช่างหูกจัดทำอยู่นั้น, เป็นนิสสัคคีย์ ด้วยได้จีวรมา จำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอด้ายมาเองแล้วยังช่างหูกให้ทอ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอด้ายมาเองแล้วยังช่างหูกให้ทอ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอด้ายมาเองแล้วยังช่างหูกให้ทอ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๕๕] ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าให้เขาทอ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ให้เขาทอ ภิกษุสงสัย, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ให้เขาทอ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าให้เขาทอ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสงสัย, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ให้เขาทอ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๕๖] ภิกษุขอด้ายมาเพื่อเย็บจีวร ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำผ้ารัดเข่า ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำประคตเอว ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำผ้าอังสะ ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำถุงบาตร ๑ ภิกษุขอด้ายมาทำผ้ากรองน้ำ ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๕๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น บุรุษผู้หนึ่ง เมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่น ได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า จงกะด้ายให้แก่ช่างหูกคนโน้นให้ทอจีวรแล้วเก็บไว้, ฉันกลับมาแล้วจักนิมนต์พระคุณเจ้าอุปนันทะให้ครองจีวร.

ภิกษุรูปหนึ่ง ผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ได้ยินบุรุษผู้นั้นกล่าววาจานี้ จึงเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรถึงสำนัก. ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโสอุปนันทะ ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ณ สถานตำบลโน้น, บุรุษผู้หนึ่ง เมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่น ได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า จงกะด้ายให้แก่ช่างหูกคนโน้นให้ทอจีวรแล้วเก็บไว้ ฉันกลับมาแล้วจักนิมนต์พระคุณเจ้าอุปนันทะให้ครองจีวร ดังนี้.

ท่านพระอุปนันทะกล่าวรับรองว่า มีขอรับ เขาเป็นอุปัฏฐากของผม.

แม้ช่างหูกผู้นั้น ก็เป็นอุปัฏฐากของท่านพระอุปนันทศากยบุตร. จึงท่านพระอุปนันทศากยบุตร เข้าไปหาช่างหูกผู้นั้นถึงบ้าน. ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะช่างหูกผู้นั้นว่า ท่าน จีวรผืนนี้แล เขาให้ท่านทอเฉพาะเรา, ท่านจงทำให้ยาว, ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สางดี และให้เป็นของที่กรีดดี.

ช่างหูกกล่าวว่า เขากะด้ายส่งมาให้กระผมเท่านี้เอง ขอรับ แล้วสั่งว่า จงทอจีวรด้วยด้ายเท่านี้, กระผมไม่สามารถจะทำให้ยาว ให้กว้าง หรือให้แน่นได้, แต่สามารถจะทำให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สางดี และให้เป็นของที่กรีดดีได้ ขอรับ.

ท่านพระอุปนันทะ กล่าวรับรองว่า เชิญท่านช่วยทำให้ยาว ให้กว้าง และให้แน่นเถิด, ความขัดข้องด้วยด้ายนั้น จักไม่มี.

ครั้นช่างหูกนำด้ายตามที่เขาส่งมาเข้าไปในหูกแล้ว, ด้ายไม่พอ. จึงเข้าไปหาสตรีเจ้าของ แจ้งว่า ต้องการด้าย ขอรับ.

สตรีเจ้าของกล่าวค้านว่า ดิฉันสั่งคุณแล้วมิใช่หรือว่า จงทอจีวรด้วยด้ายเท่านั้น?

ช่างหูกอ้างเหตุว่า ท่านสั่งผมไว้จริง ขอรับ, แต่พระคุณเจ้าอุปนันทะบอกผมอย่างนี้ว่า เชิญท่านช่วยทำให้ยาว ให้กว้าง และให้แน่นเถิด, ความขัดข้องด้วยด้ายนั้น จักไม่มี.

จึงสตรีผู้นั้นได้ให้ด้ายเพิ่มไปอีกเท่าที่ให้ไว้คราวแรก.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ทราบข่าวว่า บุรุษนั้นกลับมาจากที่แรมคืนต่างถิ่นแล้ว จึงกลับเข้าไปหาถึงเรือนบุรุษนั้น. ครั้นแล้ว นั่งบนอาสนะที่เขาจัดไว้.

จึงบุรุษนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้ถามภรรยาว่า จีวรที่ให้ทอเสร็จแล้วหรือยัง?.

ภรรยาตอบ เสร็จแล้ว เจ้าค่ะ.

บุรุษนั้นสั่งว่า จงหยิบมา, ฉันจักยังพระคุณเจ้าอุปนันทะให้ครองจีวร.

จึงสตรีนั้นหยิบจีวรออกมาให้สามี แล้วได้เล่าเรื่องให้ทราบ. บุรุษนั้นถวายจีวรนั้นแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรแล้ว ได้เพ่งโทษ ติเตียน โพทะนาขึ้นในขณะนั้นแลว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะให้ครองจีวรก็ทำไม่ได้ง่าย ไฉนพระคุณเจ้าอุปนันทะอันเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาช่างหูก แล้วถึงการกำหนดในจีวร

ภิกษุทั้งหลายได้ยินบุรุษนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อยสันโดษมีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านไฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร อันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่าเธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้วถึงการกำหนดในจีวร จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. เขาเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ.

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั่น ไม่เหมาะไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่ไม่ใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำ

อันสมควร หรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มีของคนที่มิใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ แล้วถึงกำหนดในจีวรได้ การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะ-สมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำ-นาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๖. ๗. อนึ่ง เจ้าพ่อเรือนก็ดี เจ้าแม่เรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ สั่งช่างหูกให้ทอจีวรเฉพาะภิกษุ, ถ้าภิกษุนั้น เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกแล้วถึงความกำหนดในจีวรในสำนักของเขานั้นว่า จีวรผืนนี้ทอเฉพาะรูป, ขอท่านจงทำให้ยาว, ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สางดี ให้เป็นของที่กรีดดี; แม้ไฉนรูปจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน, ครั้นกล่าว-

อย่างนี้แล้ว ภิกษุนั้นให้ของเล็กของน้อยเป็นรางวัล โดยที่สุดแม้สักว่าบิณฑบาต, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๘] บทว่า อนึ่ง ... เฉพาะภิกขุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือ ทำภิกษุให้เป็นอารมณ์แล้ว ใคร่จะให้ภิกษุครอง.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก.

ผู้ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน.

ผู้ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน.

บทว่า ช่างหูก ได้แก่ คนทำการทอ.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้าจีวร ๖ ชนิดๆ ใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า ให้ทอ คือ ให้ทออยู่.

บทว่า ถ้าภิกษุนั้น ... ในสำนักของเขานั้น ได้แก่ ภิกษุที่เขาสั่งให้ช่างหูกทอจีวรไว้ถวายเฉพาะ.

บทว่า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน คือ เป็นผู้อันเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้า ท่านจะต้องการจีวรเช่นไร ผมจักทอจีวรเช่นไรถวาย.

บทว่า เข้าไปหาช่างหูกแล้ว คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง.

คำว่า ถึงความกำหนดในจีวรนั้น คือ ถึงการกำหนดในจีวรว่า จีวรผืนนี้ทอเฉพาะรูป, ขอท่านจงทำให้ยาว, ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สางดี ให้เป็นของที่กรีดดี, แม้ไฉนรูปจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน.

คำว่า ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล โดยที่สุดแม้สักว่าบิณฑบาต อธิบายว่า ยาคูก็ดี ข้าวสารก็ดี ของเคี้ยวก็ดี ก้อนจุรณก็ดี ไม้ชำระฟันก็ดี ด้ายเชิงชายก็ดี โดยที่สุดแม้กล่าวธรรมก็ชื่อว่าบิณฑบาต, เขาทำให้ยาวก็ดี ให้กว้างก็ดี ให้แน่น-

ก็ดี ตามคำของเธอ, เป็นทุกกฏในประโยคที่เขาทำ. เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา. ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า. เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าเข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงความกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ถึงความกำหนดในจีวรเป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าเข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือน ผู้มิใช่ญาติ ถึงความกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๕๙] เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจีวร, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจีวร, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจีวร, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๐] ภิกษุขอต่อญาติ ๑, ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑, ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑, ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตนเอง ๑, เจ้าเรือนใคร่จะให้ทอจีวรมีราคามาก ภิกษุให้ทอจีวรมีราคาน้อย ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

___

๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องมหาอำมาตย์คนหนึ่ง

[๑๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น มหาอำมาตย์ผู้หนึ่งเมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่นได้ส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า นิมนต์ท่านผู้เจริญทั้งหลายมา, ข้าพเจ้าจักถวายผ้าจำนำพรรษา. ภิกษุทั้งหลายไม่ไป รังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าจำนำพรรษาแก่ภิกษุทั้งหลายผู้ออกพรรษาแล้ว. จึงท่านมหาอำมาตย์ผู้นั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านผู้เจริญทั้งหลายเมื่อเราส่งทูตไปแล้ว จึงได้ไม่มาเล่า? เพราะเราจะไปในกองทัพ จะเป็นหรือจะตายก็ยากที่จะรู้ได้.

ภิกษุทั้งหลายได้ทราบข่าวมหาอำมาตย์ผู้นั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตอัจเจกจีวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อรับอัจเจกจีวรแล้วเก็บไว้ได้.

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายทราบพระพุทธานุญาตนั้นแล้ว รับอัจเจกจีวรเก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล. จีวรเหล่านั้น ภิกษุห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง.

ท่านพระอานนท์เที่ยวจาริกไปตามเสนาสนะ ได้พบเห็นจีวรเหล่านั้นที่ภิกษุทั้งหลายห่อ-แขวนไว้ที่สายสะเดียง, ครั้นแล้วได้เรียกภิกษุทั้งหลายมาถามว่า อาวุโสทั้งหลาย จีวรเหล่านี้ของใครห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง

ภิกษุทั้งหลายตอบว่า อัจเจกจีวรของพวกกระผม ขอรับ.

ท่านพระอานนท์ซักว่า เก็บไว้นานเท่าไรแล้ว?

จึงภิกษุเหล่านั้นได้แจ้งแก่ท่านพระอานนท์ ตามที่ตนได้เก็บไว้นานเท่าไร.

ท่านพระอานนท์เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุทั้งหลายรับอัจเจกจีวรแล้วจึงได้เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาลเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลายรับอัจเจกจีวรแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาลจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, ไฉน ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้รับอัจเจกจีวรแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาลเล่า? การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ ความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๗. ๘. วันปุรณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกา ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน, อัจเจกจีวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ, ภิกษุรู้ว่าเป็นอัจเจกจีวร พึงรับไว้ได้. ครั้นรับไว้แล้ว พึงเก็บไว้ได้จนตลอดสมัยที่เป็นจีวรกาล, ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งกว่านั้น, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องมหาอำมาตย์คนหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๒] บทว่า ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน คือ ก่อนวันปวารณา ๑๐ วัน.

บทว่า วันปุรณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกา นั้น คือวันปวารณา ท่านกล่าวว่าวันเพ็ญเดือนกัตติกา.

ที่ชื่อว่า อัจเจกจีวร อธิบายว่า บุคคลประสงค์จะไปในกองทัพก็ดี, บุคคลประสงค์จะไปแรมคืนต่างถิ่นก็ดี, บุคคลเจ็บไข้ก็ดี, สตรีมีครรภ์ก็ดี, บุคคลยังไม่มีศรัทธา มามีศรัทธาเกิดขึ้นก็ดี, บุคคลที่ยังไม่เลื่อมใส มามีความเลื่อมใสเกิดขึ้นก็ดี. ถ้าเขาส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า นิมนต์ท่านผู้เจริญมา, ข้าพเจ้าจัดถวายผ้าจำนำพรรษา, ผ้าเช่นนี้ชื่อว่าอัจเจกจีวร.

คำว่า ภิกษุรู้ว่าเป็นอัจเจกจีวร พึงรับไว้ได้. ครั้นรับไว้แล้ว พึงเก็บไว้ได้จนตลอดสมัยที่เป็นจีวรกาล ดังนี้นั้น คือ พึงทำเครื่องหมายว่า นี้อัจเจกจีวร แล้วเก็บไว้.

ที่ชื่อว่า สมัยที่เป็นจีวรกาล คือ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน, ได้ท้ายฤดูฝน ๑ เดือน, เมื่อกรานกฐินแล้ว, ได้ขยายออกไปเป็น ๕ เดือน.

คำว่า ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งกว่านั้น คือ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน, เก็บไว้ล่วงเลยวันสุดท้ายแห่งฤดูฝน, เป็นนิสสัคคีย์. เมื่อได้กรานกฐินแล้ว, เก็บไว้ล่วงเลยวันกฐินเดาะ, เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละอัจเจกจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เก็บไว้ล่วงเลยสมัย จีวรกาลเป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. อัจเจกจีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงให้ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เก็บไว้ล่วงเลยสมัย จีวรกาลเป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลายพึงให้ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เก็บไว้ล่วงเลยสมัยจีวรกาลเป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ผ้าอัจเจกจีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๖๓] อัจเจกจีวร ภิกษุสำคัญว่าเป็นอัจเจกจีวร เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อัจเจกจีวร ภิกษุสงสัย เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อัจเจกจีวร ภิกษุสำคัญว่ามิใช่อัจเจกจีวร เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจีวรกาล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

จีวรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุยังไม่ได้สละ บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่อัจเจกจีวร ภิกษุสำคัญว่าอัจเจกจีวร, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่อัจเจกจีวร ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่อัจเจกจีวร ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่อัจเจกจีวร ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๔] ภิกษุอธิษฐาน ๑, ภิกษุวิกัป ๑, ภิกษุสละให้ไป ๑, จีวรหาย ๑, จีวรฉิบหาย ๑, จีวรถูกไฟไหม้ ๑, จีวรถูกชิงเอาไป ๑, ภิกษุถือวิสาสะ ๑, ในภายในสมัย ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๖๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายออกพรรษาแล้วยังยับยั้งอยู่ในเสนาสนะป่า. พวกโจรเดือน ๑๒ เข้าใจว่า ภิกษุทั้งหลายได้ลาภแล้ว จึงพากันเที่ยวปล้น. ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ทรงอนุญาตให้เก็บจีวรไว้ในละแวกบ้าน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะป่า เก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้.

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะป่า เก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้, จึงเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืน. จีวรเหล่านั้น หายบ้าง ฉิบหายบ้าง ถูกไฟไหม้บ้าง ถูกหนูกัดบ้าง. ภิกษุทั้งหลายมีแต่ผ้าไม่ดี มีแต่จีวรปอน, จึงถามกันขึ้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย เพราะเหตุใด พวกท่านจึงมีแต่ผ้าไม่ดี มีแต่จีวรปอน? ครั้นแล้วภิกษุเหล่านั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุทั้งหลายจึงเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลาย ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของพวกภิกษุโมฆ-บุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้เก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืนเล่า? การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุจำพรรษาแล้ว จะอยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยจำเพาะหน้า ตลอดถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒, ปรารถนาอยู่ พึงเก็บจีวร ๓

ผืนๆ ใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้. และปัจจัยอะไรๆ เพื่อจะอยู่ปราศจากจีวรนั้น จะพึงมีแก่ภิกษุนั้น, ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจีวรนั้นได้ ๖ คืนเป็นอย่างยิ่ง, ถ้าเธออยู่ปราศยิ่งกว่านั้น เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๖] บทว่า อนึ่ง ... จำพรรษาแล้ว คือ ภิกษุออกพรรษาแล้ว. วันเพ็ญเดือน ๑๒ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ตรงกับวันปุรณมีดิถีเป็นที่เต็ม ๔ เดือน ในกัตติกมาส.

คำว่า เสนาสนะป่า เป็นต้น ความว่า เสนาสนะที่ชื่อว่า ป่านั้นมีระยะไกล ๕๐๐ ชั่วธนูเป็นอย่างน้อย.

ที่ชื่อว่า เป็นที่รังเกียจ คือ ในอาราม อุปจารแห่งอาราม มีสถานที่อยู่ ที่กิน ที่ยืน ที่นั่ง ที่นอน ของพวกโจรปรากฏอยู่.

ที่ชื่อว่า มีภัยเฉพาะหน้า คือ ในอาราม อุปจารแห่งอาราม มีมนุษย์ถูกพวกโจร ฆ่าปล้น ทุบตี ปรากฏอยู่.

คำว่า ภิกษุ ... จะอยู่ในเสนาสนะป่า ... ความว่า ภิกษุจะยับยั้งอยู่ในเสนาสนะเห็นปานนั้น.

บทว่า ปรารถนาอยู่ คือ พอใจอยู่.

คำว่า จีวร ๓ ผืนๆ ใดผืนหนึ่ง ได้แก่ ผ้าสังฆาฏิ ผ้าอุตราสงค์ หรือผ้าอันตรวาสก.

คำว่า พึงเก็บ ... ไว้ในละแวกบ้านได้ คือ พึงเก็บไว้ในโคจรคามโดยรอบได้.

คำว่า และปัจจัยอะไรๆ เพื่อจะอยู่ปราศจากจีวรนั้น จะพึงมีแก่ภิกษุนั้น คือ มีเหตุ มีกิจจำเป็น.

คำว่า ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจีวรนั้นได้ ๖ คืนเป็นอย่างยิ่ง ความว่า พึงอยู่ปราศจากได้เพียง ๖ คืนเป็นอย่างมาก.

บทว่า เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ คือ ยกเว้นภิกษุผู้ได้รับสมมติ.

คำว่า ถ้าเธออยู่ปราศยิ่งกว่านั้น ความว่า เมื่ออรุณที่ ๗ ขึ้นมา, จีวรนั้นเป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คืนเป็นของจำจะสละ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ. ข้าพเจ้าสละจีวรนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คืน เป็นของจำจะสละ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ. ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คืน เป็นของจำจะสละ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ. ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๖๗] จีวรเกิน ๖ คืน ภิกษุสำคัญว่าเกิน อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรเกิน ๖ คืน ภิกษุสงสัย อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรเกิน ๖ คืน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้ถอน ภิกษุสำคัญว่าถอนแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

จีวรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุไม่ได้สละ บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรยังไม่ถึง ๖ ราตรี ภิกษุสำคัญว่าเกิน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรยังไม่ถึง ๖ ราตรี ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรยังไม่ถึง ๖ ราตรี ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ๖ ราตรี บริโภค, ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๘] ภิกษุอยู่ปราศ ๖ ราตรี ๑, ภิกษุอยู่ปราศไม่ถึง ๖ ราตรี ๑, ภิกษุอยู่ปราศ ๖ ราตรี แล้วกลับมายังคามสีมา อยู่แล้วหลีกไป ๑, ภิกษุถอนเสียภายใน ๖ ราตรี ๑, ภิกษุสละให้ไป ๑, จีวรหาย ๑, จีวรฉิบหาย ๑, จีวรถูกไฟไหม้ ๑, จีวรถูกชิงเอาไป ๑, ภิกษุถือวิสาสะ ๑, ภิกษุได้สมมติ ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

___________

๓. ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๖๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ในพระนครสาวัตถี มีชาวบ้านหมู่หนึ่งจัดภัตตาหารพร้อมทั้งจีวรไว้ถวายสงฆ์ ด้วยตั้งใจว่าจักให้ฉันแล้วจึงให้ครองจีวร ณ เวลาเดียวกันนั้นแล. พระฉัพพัคคีย์ได้เข้าไปหาชาวบ้านหมู่นั้น ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะชาวบ้านหมู่นั้นว่า ท่านทั้งหลาย ขอพวกท่านจงให้จีวรเหล่านี้แก่พวกอาตมา.

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า พวกกระผมจะถวายไม่ได้ เพราะพวกกระผม จัดภิกษาหารพร้อมทั้งจีวรไว้ถวายพระสงฆ์ทุกปี. พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า ดูกรท่านทั้งหลาย ทายกของสงฆ์มีมาก, ภัตตาหารของสงฆ์ก็มีมาก, พวกอาตมาอาศัยพวกท่าน เห็นอยู่แต่พวกท่าน จึงอยู่ในที่นี้. ถ้าพวกท่านไม่ให้แก่พวกอาตมา, เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครเล่าจักให้แก่พวกอาตมา, ขอพวกท่านจงให้จีวรเหล่านี้ แก่พวกอาตมาเถิด.

เมื่อชาวบ้านหมู่นั้น ถูกพระฉัพพัคคีย์แค่นได้ จึงได้ถวายจีวรตามที่ได้จัดไว้แก่พระฉัพพัคคีย์แล้วอังคาสพระสงฆ์เฉพาะภัตตาหาร.

บรรดาภิกษุที่ทราบว่า เขาจัดภัตตาหารพร้อมทั้งจีวรไว้ถวายพระสงฆ์, แต่ไม่ทราบว่าเขาได้ถวายจีวรแก่พระฉัพพัคคีย์ไปแล้ว จึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ขอพวกท่านจงน้อมถวายจีวรแก่พระสงฆ์เถิด.

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า จีวรตามที่ได้จัดไว้ไม่มี, เพราะพระคุณเจ้าเหล่าพระฉัพพัคคีย์น้อมไปเพื่อตนแล้ว.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ จึงได้น้อมลาภที่เข้าน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอรู้อยู่ น้อมลาภที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน พวกเธอรู้อยู่ จึงได้น้อมลาภที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตนเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความจำกัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ น้อมลาภที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๗๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกขุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือคนอื่นบอกเธอ หรือเจ้าตัวบอก.

ที่ชื่อว่า เป็นของจะถวายสงฆ์ ได้แก่ ของที่เขาถวายแล้ว บริจาคแล้ว แก่สงฆ์.

ที่ชื่อว่า ลาภ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เภสัชบริขาร อันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ โดยที่สุด แม้ก้อนแห่งจุรณ ไม้ชำระฟัน ด้ายชายผ้า.

ที่ชื่อว่า ที่เขาน้อมไว้ คือเขาได้เปล่งวาจาไว้ว่า จักถวาย จักกระทำ, ภิกษุน้อมมาเพื่อตนในประโยคที่ทำ. เป็นทุกกฏ. ได้มา. เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละลาภนั้น อย่างนี้:-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ลาภนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์. ข้าพเจ้ารู้อยู่ น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละลาภนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนลาภที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ลาภนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงให้ลาภนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ลาภนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์. ข้าพเจ้ารู้อยู่ น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละลาภนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนลาภที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. ลาภนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ. เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้งหลายพึงให้ลาภนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า:-

ท่าน ลาภนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์. ข้าพเจ้ารู้อยู่ น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้าสละลาภนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนลาภที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ลาภนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

ลาภที่เขาน้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขาน้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ลาภที่เขาน้อมไว้ ภิกษุสงสัย น้อมมาเพื่อตน, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ลาภที่เขาน้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขาไม่ได้น้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน, ไม่ต้องอาบัติ.

ทุกกฏ

ลาภที่เขาน้อมไว้เพื่อสงฆ์ ภิกษุน้อมมาเพื่อสงฆ์หมู่อื่นก็ดี เพื่อเจดีย์ก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขาน้อมไว้เพื่อเจดีย์ ภิกษุน้อมมาเพื่อเจดีย์อื่นก็ดี เพื่อสงฆ์ก็ดี เพื่อคณะก็ดี เพื่อบุคคลก็ดี. ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขาน้อมไว้เพื่อบุคคล ภิกษุน้อมมาเพื่อบุคคลอื่นก็ดี เพื่อสงฆ์ก็ดี เพื่อคณะก็ดี เพื่อเจดีย์ก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขาไม่ได้น้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขาน้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขาไม่ได้น้อมไว้ ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ลาภที่เขาไม่ได้น้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่า เขาไม่ได้น้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน, ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๑๗๑] ภิกษุอันพวกทายกถามว่า จะถวายที่ไหน ดังนี้ บอกแนะนำว่า ไทยธรรมของพวกท่าน พึงได้รับการใช้สอย พึงได้รับการปฏิสังขรณ์ หรือพึงตั้งอยู่ได้นาน ในที่ใด ก็หรือ

จิตของพวกท่านเลื่อมใสในภิกษุรูปใด ก็จงถวายในที่นั้น หรือภิกษุรูปนั้นเกิดดั่งนี้ ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓ จบ.

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. ปัตตสิกขาบท ว่าด้วยบาตร

๒. อูนปัญจพันธนสิกขาบท ว่าด้วยบาตรมีแผลหย่อนห้า

๓. เภสัชชสิกขาบท ว่าด้วยเภสัช

๔. วัสสิกสาฏิกสิกขาบท ว่าด้วยผ้าอาบน้ำฝน

๕. จีวรอัจฉินทนสิกขาบท ว่าด้วยการให้จีวรแล้วชิงเอามา

๖. สุตตวิญญัตติสิกขาบท ว่าด้วยการขอด้ายมาเอง

๗. เปสการสิกขาบท ว่าด้วยการสั่งช่างหูก ให้ทอจีวร

๘. อัจเจกจีวรสิกขาบท ว่าด้วยอัจเจกจีวร

๙. สาสังกสิกขาบท ว่าด้วยเสนาสนะป่าเป็นที่มีรังเกียจ และ

๑๐. ปริณตสิกขาบท ว่าด้วยการน้อมลาภ ที่เขาจะถวายเป็นของสงฆ์

รวม ๑๐ สิกขาบทเหล่านี้ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วดังนี้แล.

บทสรุป

[๑๗๒] ท่านทั้งหลาย ธรรม คือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล. ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว ในธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง, ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

นิสสัคคิยกัณฑ์ จบ.

ปาจิตติยกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคือปาจิตตีย์ ๙๒ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑

๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระหัตถกะศากยบุตร

[๑๗๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระหัตถกะศากยบุตรเป็นคนพูดสับปรับ ท่านเจรจาอยู่กับพวกเดียรถีย์ กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้อยู่ พูดนัดหมายไว้แล้ว ทำให้คลาดเคลื่อน.

พวกเดียรถีย์พากันเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน พระหัตถกะศากยบุตร เจรจาอยู่กับพวกเรา จึงได้กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้อยู่ พูดนัดหมายไว้แล้วทำให้คลาดเคลื่อนเล่า?.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินเดียรถีย์พวกนั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ จึงเข้าไปหาพระหัตถกะศากยบุตรถึงสำนัก ครั้นแล้วได้ถามพระหัตถกะว่า อาวุโสหัตถกะ ข่าวว่า ท่านเจรจาอยู่กับพวกเดียรถีย์ กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้อยู่ พูดนัดหมายไว้แล้วทำให้คลาดเคลื่อน จริงหรือ?.

พระหัตถกะศากยบุตรตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าพวกเดียรถีย์เหล่านี้ เราต้องเอาชนะด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เราไม่ควรให้ความชนะแก่เดียรถีย์พวกนั้น.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระหัตถกะศากยบุตร เจรจาอยู่กับพวกเดียรถีย์ จึงได้กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้อยู่ พูดนัดหมายไว้แล้วทำให้คลาดเคลื่อนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถาม พระหัตถกะศากยบุตรว่า จริงหรือหัตถกะ ข่าวว่า เธอเจรจา

อยู่กับพวกเดียรถีย์ กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้อยู่ พูดนัดหมายไว้แล้วทำให้คลาดเคลื่อน?.

พระหัตถกะศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอเจรจาอยู่กับพวกเดียรถีย์ จึงได้กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้อยู่ พูดนัดหมายไว้แล้วทำให้คลาดเคลื่อนเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคครั้นทรงติเตียนพระหัตถกะศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๐. ๑. เป็นปาจิตตีย์ในเพราะสัมปชานมุสาวาท.

เรื่องพระหัตถกะศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๗๔] ที่ชื่อว่า สัมปชานมุสาวาท ได้แก่ วาจา เสียงที่เปล่ง ถ้อยคำเป็นแนวทางการเปล่งวาจา เจตนาที่ให้เขาเข้าใจทางวาจา ของบุคคลผู้จงใจจะพูดให้คลาดจากความจริง ได้แก่คำพูดของอนารยชน ๘ อย่าง คือ ไม่เห็น พูดว่าข้าพเจ้าเห็น ๑, ไม่ได้ยิน พูดว่าข้าพเจ้าได้ยิน ๑, ไม่ทราบ พูดว่าข้าพเจ้าทราบ ๑, ไม่รู้ พูดว่าข้าพเจ้ารู้ ๑, เห็น พูดว่าข้าพเจ้าไม่เห็น ๑, ได้ยิน พูดว่าข้าพเจ้าไม่ได้ยิน ๑, ทราบ พูดว่าข้าพเจ้าไม่ทราบ ๑, รู้ พูดว่าข้าพเจ้าไม่รู้ ๑.

บทภาชนีย์

[๑๗๕] ที่ชื่อว่า ไม่เห็น คือ ไม่เห็นด้วยตา.

ที่ชื่อว่า ไม่ได้ยิน คือ ไม่ได้ยินด้วยหู.

ที่ชื่อว่า ไม่ทราบ คือ ไม่ได้สูดดมด้วยจมูก, ไม่ได้ลิ้มด้วยลิ้น, ไม่ได้สัมผัสด้วยกาย.

ที่ชื่อว่า ไม่รู้ คือ ไม่รู้ด้วยใจ.

ที่ชื่อว่า เห็น คือ เห็นด้วยตา.

ที่ชื่อว่า ได้ยิน คือ ได้ยินด้วยหู.

ที่ชื่อว่า ทราบ คือ ได้สูดดมด้วยจมูก, ได้ลิ้มด้วยลิ้น, ได้สัมผัสด้วยกาย.

ที่ชื่อว่า รู้ คือ รู้ด้วยใจ.

อาการของการกล่าวเท็จๆ ทั้งที่รู้

ไม่เห็น-ว่าเห็น

[๑๗๖] ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่าจักกล่าวเท็จ, ๒ กำลังกล่าวก็รู้ว่ากล่าวเท็จ, ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๔ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่าจักกล่าวเท็จ, ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ, ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว, ๔ อำพรางความเห็น, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๕ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่าจักกล่าวเท็จ, ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากำลังกล่าวเท็จ, ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว, ๔ อำพรางความเห็น, ๕ อำพรางความถูกใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๖ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่าจักกล่าวเท็จ, ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ, ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว, ๔ อำพรางความเห็น, ๕ อำพรางความถูกใจ, ๖ อำพรางความชอบใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่าจักกล่าวเท็จ, ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ, ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ, ๔ อำพรางความเห็น, ๕ อำพรางความถูกใจ, ๖ อำพรางความชอบใจ, ๗ อำพรางความจริง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ได้ยิน-ว่าได้ยิน

ไม่ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ทราบ-ว่าทราบ

ไม่ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่รู้-ว่ารู้

ไม่รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ว่าเห็น และได้ยิน

[๑๗๗] ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็นและได้ยินด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ว่าเห็น และทราบ

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ว่าเห็น และรู้

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ว่าเห็น ได้ยิน และทราบ

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ได้ยิน และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ว่าเห็น ได้ยิน และรู้

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ได้ยิน และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่เห็น ว่าเห็น ได้ยิน ทราบ และรู้

ไม่เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ได้ยิน ทราบ และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ได้ยิน ว่าได้ยิน และทราบ

ไม่ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ได้ยิน ว่าได้ยิน และรู้

ไม่ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ได้ยิน ว่าได้ยิน และเห็น

ไม่ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ได้ยิน ว่าได้ยิน ทราบ และรู้

ไม่ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน ทราบ และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ได้ยิน ว่าได้ยิน ทราบ และเห็น

ไม่ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน ทราบ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ได้ยิน ว่าได้ยิน ทราบ รู้ และเห็น

ไม่ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน ทราบ รู้ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ทราบ ว่าทราบ และรู้

ไม่ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ทราบ ว่าทราบ และเห็น

ไม่ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ทราบ ว่าทราบ และได้ยิน

ไม่ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ทราบ ว่าทราบ รู้ และเห็น

ไม่ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ รู้ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ทราบ ว่าทราบ รู้ และได้ยิน

ไม่ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ รู้ และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ทราบ ว่าทราบ รู้ เห็น และได้ยิน

ไม่ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ รู้ เห็น และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่รู้ ว่ารู้ และเห็น

ไม่รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่รู้ ว่ารู้ และได้ยิน

ไม่รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่รู้ ว่ารู้ และทราบ

ไม่รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่รู้ ว่ารู้ เห็น และได้ยิน

ไม่รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ เห็น และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่รู้ ว่ารู้ เห็น และทราบ

ไม่รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ เห็น และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่รู้ ว่ารู้ เห็น ได้ยิน และทราบ

ไม่รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ เห็น ได้ยิน และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เห็น ว่าไม่เห็น

[๑๗๘] เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าไม่เห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ยิน ว่าไม่ได้ยิน

ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าไม่ได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทราบ ว่าไม่ทราบ

ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าไม่ทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รู้ ว่าไม่รู้

รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าไม่รู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เห็น ว่าได้ยิน

[๑๗๙] เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เห็น ว่าทราบ

เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เห็น ว่ารู้

เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เห็น ว่าได้ยิน และทราบ

เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เห็น ว่าได้ยิน และรู้

เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เห็น ว่าได้ยิน ทราบ และรู้

เห็น ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน ทราบ และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ยิน ว่าทราบ

ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ยิน ว่ารู้

ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ยิน ว่าเห็น

ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ยิน ว่าทราบ และรู้

ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ยิน ว่าทราบ และเห็น

ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ยิน ว่าทราบ รู้ และเห็น

ได้ยิน ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ รู้ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทราบ ว่ารู้

ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทราบ ว่าเห็น

ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทราบ ว่าได้ยิน

ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทราบ ว่ารู้ และเห็น

ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทราบ ว่ารู้ และได้ยิน

ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทราบ ว่ารู้ เห็น และได้ยิน

ทราบ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้ารู้ เห็น และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รู้ ว่าเห็น

รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รู้ ว่าได้ยิน

รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รู้ ว่าทราบ

รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รู้ ว่าเห็น และได้ยิน

รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รู้ ว่าเห็น และทราบ

รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รู้ ว่าเห็น ได้ยิน และทราบ

รู้ ภิกษุรู้อยู่กล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ได้ยิน และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เห็น-สงสัย

[๑๘๐] เห็น ภิกษุสงสัย กำหนดไม่ได้ว่าเห็น จำไม่ได้ว่าเห็น หลงลืมว่าเห็น รู้อยู่กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเห็น และได้ยิน ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเห็น และทราบ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเห็น และรู้ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเห็น ได้ยิน และทราบ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเห็น ได้ยิน และรู้ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเห็น ได้ยิน ทราบ และรู้ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ยิน - สงสัย

ได้ยิน ภิกษุสงสัย กำหนดไม่ได้ว่าได้ยิน จำไม่ได้ว่าได้ยิน หลงลืมว่าได้ยิน รู้อยู่กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าได้ยิน และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าได้ยิน และรู้ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าได้ยิน และเห็น ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าได้ยิน ทราบ และรู้ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าได้ยิน ทราบ และเห็น ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าได้ยิน ทราบ รู้ และเห็น ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทราบ - สงสัย

ทราบ ภิกษุสงสัย กำหนดไม่ได้ว่าทราบ จำไม่ได้ว่าทราบ หลงลืมว่าทราบ รู้อยู่กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าทราบ และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าทราบ และเห็น ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าทราบ และได้ยิน ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าทราบ รู้ และเห็น ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าทราบ รู้ และได้ยิน ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าทราบ รู้ เห็น และได้ยิน ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รู้ - สงสัย

รู้ ภิกษุสงสัย กำหนดไม่ได้ว่ารู้ จำไม่ได้ว่ารู้ หลงลืมว่ารู้ รู้อยู่กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้ารู้และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๔ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๕ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๖ อย่าง ..., ด้วยอาการ ๗ อย่าง ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้ารู้ และได้ยิน ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้ารู้ และทราบ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้ารู้ เห็น และได้ยิน ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้ารู้ เห็น และทราบ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้ารู้ เห็น ได้ยิน และทราบ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๘๑] ภิกษุพูดพลั้ง ๑, ภิกษุพูดพลาด ๑, [ชื่อว่าพูดพลั้ง คือพูดเร็วไป ชื่อว่าพูดพลาด คือตั้งใจว่าจักพูดคำอื่น แต่กลับพูดไปอีกอย่าง] ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๘๒] โดยสมัยนั้นพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือ ด่าว่า สบประมาท กระทบกำเนิดบ้าง ชื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำด่าที่ทรามบ้าง.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์ ทะเลาะกับภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก จึงได้กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือด่าว่าสบประมาทกระทบกำเนิดบ้าง ชื่อบ้าง วงศ์-ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำด่าที่ทรามบ้างเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า จริงหรือภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือด่าว่าสบประมาท กระทบกำเนิดบ้าง ชื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำด่าที่ทรามบ้าง?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกร โมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือด่าว่าสบประมาท กระทบกำเนิดบ้าง ชื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปบ้าง โรคบ้าง

รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำด่าที่ทรามบ้าง? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไป เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ..., ครั้นแล้วทรงกระทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายดังต่อไปนี้:-

เรื่องโคนันทิวิสาล

[๑๘๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว. พราหมณ์คนหนึ่งในเมืองตักกสิลา มีโคถึกตัวหนึ่งชื่อนันทิวิสาล. ครั้งนั้นโคถึกชื่อนันทิวิสาล ได้กล่าวคำนี้กระพราหมณ์นั้นว่า ข้าแต่ท่านพราหมณ์ ท่านจงไปพนันกับเศรษฐีด้วยทรัพย์ ๑,๐๐๐ กษาปณ์ว่า โคถึกของข้าพเจ้า จักลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกเนื่องกันไปได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย จึงพราหมณ์นั้นได้ทำการพนันกับเศรษฐีด้วยทรัพย์ ๑,๐๐๐ กษาปณ์ว่า โคถึกของข้าพเจ้าจักลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกเนื่องกันไปได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นแล้วพราหมณ์ได้ผูกเกวียน ๑๐๐ เล่มให้เนื่องกัน เทียมโคถึก นันทิวิสาลเสร็จแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า จงฉุดไป เจ้าโคโกง จงลากไป เจ้าโคโกง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้น โคถึกนันทิวิสาลได้ยืนอยู่ในที่เดิมนั่นเอง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล พราหมณ์นั้นแพ้พนัน เสียทรัพย์ ๑,๐๐๐ กษาปณ์แล้ว ได้ซบเซา.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ต่อมา โคถึกนันทิวิสาลได้ถามพราหมณ์นั้นว่า ข้าแต่ท่านพราหมณ์ เหตุไรท่านจึงซบเซา?

พ. ก็เพราะเจ้าทำให้เราต้องแพ้ เสียทรัพย์ไป ๑,๐๐๐ กษาปณ์ นั่นละซิ เจ้าตัวดี.

น. ข้าแต่ท่านพราหมณ์ ก็ท่านมาเรียกข้าพเจ้าผู้ไม่โกง ด้วยถ้อยคำว่าโกงทำไมเล่า? ขอท่านจงไปอีกครั้งหนึ่ง จงพนันกับเศรษฐีด้วยทรัพย์ ๒,๐๐๐ กษาปณ์ว่า โคถึกของข้าพเจ้า จักลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกเนื่องกันไปได้ แต่อย่าเรียกข้าพเจ้าผู้ไม่โกง ด้วยถ้อยคำว่าโกง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ทันใดนั้นแล พราหมณ์นั้นได้พนันกับเศรษฐีด้วยทรัพย์ ๒,๐๐๐ กษาปณ์ว่า โคถึกของข้าพเจ้าจักลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกเนื่องกันไปได้. ครั้นแล้วได้ผูกเกวียน ๑๐๐ เล่มให้เนื่องกัน เทียมโคถึกนันทิวิสาลแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า เชิญฉุดไปเถิด พ่อรูปงาม เชิญลากไปเถิด พ่อรูปงาม.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล โคถึกนันทิวิสาลได้ลากเกวียน ๑๐๐ เล่ม ซึ่งผูกเนื่องกัน ไปได้แล้ว.

[๑๘๔] บุคคลกล่าวควรแต่ถ้อยคำเป็นที่จำเริญใจ,
ไม่ควรกล่าวถ้อยคำอันไม่เป็นที่จำเริญใจ ในกาลไหน ๆ.
เพราะเมื่อพราหมณ์กล่าวถ้อยคำเป็นที่จำเริญใจ,
โคถึกนันทิวิสาลได้ลากเกวียนหนักไป,
ยังพราหมณ์นั้นให้ได้ทรัพย์, และได้ดีใจเพราะพราหมณ์
ได้ทรัพย์โดยการกระทำของตนนั้นแล.

[๑๘๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งนั้น คำด่า คำสบประมาทก็มิได้เป็นที่พอใจของเรา ไฉน ในบัดนี้ คำด่า คำสบประมาท จักเป็นที่พอใจเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไป เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๑. ๒. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๘๖] ที่ชื่อว่า โอมสวาท ได้แก่คำพูดเสียดแทงให้เจ็บใจด้วยอาการ ๑๐ อย่าง คือ ชาติ ๑ ชื่อ ๑ โคตร ๑ การงาน ๑ ศิลป ๑ โรค ๑ รูปพรรณ ๑ กิเลส ๑ อาบัติ ๑ คำด่า ๑.

บทภาชนีย์

[๑๘๗] ที่ชื่อว่า ชาติ ได้แก่ชาติ ๒ คือ ชาติทราม ๑ ชาติอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า ชาติทราม ได้แก่ชาติคนจัณฑาล ชาติคนจักสาน ชาติพราน ชาติคน ช่างหนัง ชาติคนเทดอกไม้ นี้ชื่อว่าชาติทราม.

ที่ชื่อว่า ชาติอุกฤษฏ์ ได้แก่ชาติกษัตริย์ ชาติพราหมณ์ นี้ชื่อว่าชาติอุกฤษฏ์.

[๑๘๘] ที่ชื่อว่า ชื่อ ได้แก่ชื่อ ๒ คือ ชื่อทราม ๑ ชื่ออุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า ชื่อทราม ได้แก่ ชื่ออวกัณณกะ ชวกัณณกะ ธนิฏฐกะ สวิฏฐกะ กุลวัฑฒกะ, ก็หรือชื่อที่เขาเย้ยหยัน เหยียดหยาม เกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่าชื่อทราม.

ชื่อว่า ชื่ออุกฤษฏ์ ได้แก่ชื่อที่เกี่ยวเนื่องด้วยพุทธะ ธัมมะ สังฆะ, ก็หรือชื่อที่เขาไม่เย้ยหยัน ไม่เหยียดหยาม ไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่น นับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่าชื่ออุกฤษฏ์.

[๑๘๙] ที่ชื่อว่า โคตร ได้แก่วงศ์ตระกูล มี ๒ คือ วงศ์ตระกูลทราม ๑ วงศ์ตระกูลอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า วงศ์ตระกูลทราม ได้แก่วงศ์ตระกูลภารทวาชะ, ก็หรือวงศ์ตระกูลที่เขาเย้ยหยัน เหยียดหยาม เกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่าวงศ์ตระกูลทราม.

ที่ชื่อว่า วงศ์ตระกูลอุกฤษฏ์ ได้แก่วงศ์ตระกูลโคตมะ วงศ์ตระกูลโมคคัลลานะ วงศ์ตระกูลกัจจายนะ วงศ์ตระกูลวาเสฏฐะ, ก็หรือวงศ์ตระกูลที่เขาไม่เย้ยหยัน ไม่เหยียดหยาม ไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่น นับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า วงศ์ตระกูลอุกฤษฏ์.

[๑๙๐] ที่ชื่อว่า การงาน ได้แก่งานที่ทำ มี ๒ คือ งานทราม ๑ งานอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า งานทราม ได้แก่งานช่างไม้ งานเทดอกไม้, ก็หรืองานที่เขาเย้ยหยัน เหยียดหยาม เกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือกัน ในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่างานทราม.

ที่ชื่อว่า งานอุกฤษฏ์ ได้แก่ งานทำนา งานค้าขาย งานเลี้ยงโค, ก็หรืองานที่เขาไม่เย้ยหยัน ไม่เหยียดหยาม ไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่น นับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า งานอุกฤษฏ์.

[๑๙๑] ที่ชื่อว่า ศิลปะ ได้แก่วิชาการช่าง มี ๒ คือ วิชาการช่างทราม ๑ วิชาการช่างอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า วิชาการช่างทราม ได้แก่ วิชาการช่างจักสาน, วิชาการช่างหม้อ วิชาการช่างหูก วิชาการช่างหนัง วิชาการช่างกัลบก, ก็หรือวิชาการช่างที่เขาเย้ยหยัน เหยียดหยาม เกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่าวิชาการช่างทราม.

ที่ชื่อว่า วิชาการช่างอุกฤษฏ์ ได้แก่วิชาการช่างนับ วิชาการช่างคำนวณ วิชาการช่างเขียน, ก็หรือวิชาการช่างที่เขาไม่เย้ยหยัน ไม่เหยียดหยาม ไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่นนับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่าวิชาการช่างอุกฤษฏ์.

[๑៩๒] โรค แม้ทั้งปวง ชื่อว่าทราม, แต่โรคเบาหวาน ชื่อว่าโรคอุกฤษฏ์.

[๑๙๓] ที่ชื่อว่า รูปพรรณ ได้แก่รูปพรรณมี ๒ คือ รูปพรรณทราม ๑ รูปพรรณอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า รูปพรรณทราม คือ สูงเกินไป ต่ำเกินไป, ดำเกินไป ขาวเกินไป นี้ชื่อว่ารูปพรรณทราม.

ที่ชื่อว่า รูปพรรณอุกฤษฏ์ คือไม่สูงนัก ไม่ต่ำนัก ไม่ดำนัก ไม่ขาวนัก นี้ชื่อว่ารูปพรรณอุกฤษฏ์.

[๑๙๔] กิเลส แม้ทั้งปวง ชื่อว่าทราม.

[๑๙๕] อาบัติ แม้ทั้งปวง ชื่อว่าทราม, แต่โสดาบัติ สมาบัติ ชื่อว่า อาบัติอุกฤษฏ์

[๑๙๖] ที่ชื่อว่า คำด่า ได้แก่คำด่า มี ๒ คือ คำด่าทราม ๑ คำด่าอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า คำด่าทราม ได้แก่คำด่าว่า เป็นอูฐ, เป็นแพะ, เป็นโค, เป็นลา, เป็นสัตว์ดิรัจฉาน, เป็นสัตว์นรก, สุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ, คำด่าว่าที่เกี่ยวด้วยยะอักษร ภะอักษร, หรือนิมิตของชายและนิมิตของหญิง นี้ชื่อว่าคำด่าทราม.

ที่ชื่อว่า คำด่าอุกฤษฏ์ ได้แก่ คำด่าว่า เป็นบัณฑิต เป็นคนฉลาด เป็นนักปราชญ์ เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก, ทุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ, นี้ชื่อว่าคำด่าอุกฤษฏ์.

อุปสัมบันด่าอุปสัมบัน

พูดกดกระทบชาติ

[๑๙๗] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติทรามคือ พูดกะอุปสัมบันชาติคนจัณฑาล, ชาติคนจักสาน, ชาติพราน, ชาติคนช่างหนัง, ชาติคนเทดอกไม้, ว่าเป็นชาติคนจัณฑาล, ว่าเป็นชาติคนจักสาน, ว่าเป็นชาติพราน, ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง, ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

[๑๙๘] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันกำเนิดอุกฤษฏ์ด้วยกล่าวกระทบชาติทราม คือ พูดกะอุปสัมบันกำเนิดกษัตริย์, กำเนิดพราหมณ์, ว่าเป็นชาติคนจัณฑาล, ว่าเป็นชาติคนจักสาน, ว่าเป็นชาติพราน, ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง, ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบชาติ

[๑๙๙] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันกำเนิดทรามด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันกำเนิดคนจัณฑาล, กำเนิดคนจักสาน, กำเนิดพราน, กำเนิดคนช่างหนัง กำเนิดคนเทดอกไม้ ว่าเป็นชาติกษัตริย์, ว่าเป็นชาติพราหมณ์, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบชาติ

[๒๐๐] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันกำเนิดอุกฤษฏ์ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันกำเนิดกษัตริย์ กำเนิดพราหมณ์ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบชื่อ

[๒๐๑] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีชื่อทรามด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม คือ พูดกะอุปสัมบันชื่ออวกัณณกะ ชวกัณณกะ ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ว่าท่านอวกัณณะ ว่าท่านชวกัณณกะ ว่าท่านธนิฏฐกะ ว่าท่านสวิฏฐกะ ว่าท่านกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด

พูดกดให้เลวกระทบชื่อ

[๒๐๒] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม คือ พูดกะอุปสัมบันชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ว่าท่านอวกัณณกะ ว่าท่านชวกัณณกะ ว่าท่านธนิฏฐกะ สวิฏฐกะ ว่าท่านกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบชื่อ

[๒๐๓] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีชื่อทราม ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวฬัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ว่าท่านพุทธรักขิต ว่าท่านธัมมรักขิต ว่าท่านสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบชื่อ

[๒๐๔] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ว่าท่านพุทธรักขิต ว่าท่านธัมมรักขิต ว่าท่านสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบโคตร

[๒๐๕] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีโคตรทรามด้วยกล่าวกระทบโคตรทราม คือพูดกะอุปสัมบันโกสิยโคตร, ภารทวาชโคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบโคตร

[๒๐๖] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีโคตรอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโคตรทราม คือ พูดกะอุปสัมบัน-โคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบโคตร

[๒๐๗] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีโคตรทรามด้วยกล่าวกระทบโคตรอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ว่าท่านโคตมโคตร ว่าท่านโมคคัลลานโคตร ว่าท่านกัจจายนโคตร ว่าท่านวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบโคตร

[๒๐๘] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีโคตรอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโคตรอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ว่าท่านโคตมโคตร ว่าท่านโมคคัลลานโคตร ว่าท่านกัจจายนโคตร ว่าท่านวาเสฏฐโคตร ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกระทบการงาน

[๒๐๙] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีการงานทรามด้วยกล่าวกระทบการงานทราม คือ พูดกะอุปสัมบันเป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ว่าท่านทำงานช่างไม้ ว่าท่านทำงานเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบการงาน

[๒๑๐] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีการงานอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบการงานทราม คือพูดกะอุปสัมบันเป็นชาวนา ... เป็นพ่อค้า ... เป็นคนเลี้ยงโค ว่าท่านทำงานช่างไม้ ว่าท่านทำงานเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบการงาน

[๒๑๑] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีการงานทราม ด้วยกล่าวกระทบการงานอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันเป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ว่าท่านทำงานไถนา ว่าท่านทำงานค้าขาย ว่าท่านทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบการงาน

[๒๑๒] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีการงานอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบการงานอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันเป็นชาวนา ... เป็นพ่อค้า ... เป็นคนเลี้ยงโค ว่าท่านทำงานไถนา ว่าท่านทำงานค้าขาย ว่าท่านทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบศิลปะ

[๒๑๓] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างทราม ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างทราม คือ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างจักสาน, ... มีวิชาการช่างหม้อ, ... มีวิชาการช่างหูก, ... มีวิชาการช่างหนัง, ... มีวิชาการช่างกัลบก, ว่าท่านมีวิชาการช่างจักสาน, ว่าท่านมีวิชาการช่างหม้อ, ว่าท่านมีวิชาการช่างหูก, ว่าท่านมีวิชาการช่างหนัง, ว่ามีวิชาการช่างกัลบก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบศิลปะ

[๒๑๔] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างทราม คือ พูดกะอุปสัมบันวิชาการช่างนับ, มีวิชาการช่างคำนวณ, มีวิชาการช่างเขียน, ว่าท่านมีวิชาการช่างจักสาน, ว่าท่านมีวิชาการช่างหม้อ, ว่าท่านมีวิชาการช่างหูก, ว่าท่านมีวิชาการช่างหนัง, ว่าท่านมีวิชาการช่างกัลบก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบศิลปะ

[๒๑๕] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างทราม ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างจักสาน, มีวิชาการช่างหม้อ, มีวิชาการช่างหูก, มีวิชาการช่างหนัง, มีวิชาการช่างกัลบก, ว่าท่านมีวิชาการช่างนับ ว่าท่านมีวิชาการช่างคำนวณ, ว่าท่านมีวิชาการช่างเขียน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบศิลปะ

[๒๑๖] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะประสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างคำนวณ, มีวิชาการช่างเขียน, ว่าท่านมีวิชาการช่างนับ, ว่าท่านมีวิชาการช่างคำนวณ, ว่าท่านมีวิชาการช่างเขียน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด

พูดกดกระทบโรค

[๒๑๗] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีโรคทราม ด้วยกล่าวกระทบโรคทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้

เป็นโรคเรื้อน, โรคฝี, ... โรคกลาก, ... โรคมองคร่อ, ... โรคลมบ้าหมู, ว่าท่านเป็นโรคเรื้อน, ว่าท่านเป็นโรคฝี, ว่าท่านเป็นโรคกลาก, ว่าท่านเป็นโรคมองคร่อ, ว่าท่านเป็นโรคลมบ้าหมู, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบโรค

[๒๑๘] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีโรคอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโรคทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็น-โรคเบาหวาน, ว่าท่านเป็นโรคเรื้อน, ว่าท่านเป็นโรคฝี, ว่าท่านเป็นโรคกลาก, ว่าท่านเป็นโรคมองคร่อ, ว่าท่านเป็นโรคลมบ้าหมู, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบโรค

[๒๑๙] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีโรคทราม ด้วยกล่าวกระทบโรคอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโรคเรื้อน, ... โรคฝี, โรคกลาก, ... โรคมองคร่อ, ... โรคลมบ้าหมู ... ว่าท่านเป็นโรคเบาหวาน, ... ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด

พูดยกยอกระทบโรค

[๒๒๐] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีโรคอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโรคอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโรคเบาหวาน ว่าท่านเป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด

พูดกดกระทบรูปพรรณ

[๒๒๑] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีรูปพรรณทราม ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้สูงเกินไป, ... ต่ำเกินไป, ... ดำเกินไป, ... ขาวเกินไป, ว่าท่านเป็นคนสูงนัก, ว่าท่านเป็นคนต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนดำนัก, ว่าท่านเป็นคนขาวนัก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบรูปพรรณ

[๒๒๒] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีรูปพรรณอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ไม่สูงนัก, ... ไม่ต่ำนัก, ... ไม่ดำนัก, ... ไม่ขาวนัก, ว่าท่านเป็นคนสูงนัก, ว่าท่านเป็นคน

ต่ำนัก, ว่าท่านเป็นคนดำนัก, ว่าท่านเป็นคนขาวนัก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบรูปพรรณ

[๒๒๓] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีรูปพรรณทราม ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้สูงเกินไป, ... ต่ำเกินไป, ... ดำเกินไป, ... ขาวเกินไป, ว่าท่านเป็นคนไม่สูงนัก, ว่าท่านเป็นคนไม่ต่ำนัก, ว่าท่านเป็นคนไม่ดำนัก, ว่าท่านเป็นคนไม่ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบรูปพรรณ

[๒๒๔] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีรูปพรรณอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ไม่สูงเกินไป, ... ไม่ต่ำเกินไป, ... ไม่ดำเกินไป, ... ไม่ขาวเกินไป, ว่าท่านเป็นคนไม่สูงนัก, ว่าท่านเป็นคนไม่ต่ำนัก, ว่าท่านเป็นคนไม่ดำนัก, ว่าท่านเป็นคนไม่ขาวนัก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบกิเลส

[๒๒๕] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีกิเลสทราม ด้วยกล่าวกระทบกิเลสทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้-ถูกราคะกลุ้มรุม, ... ผู้ถูกโทสะย่ำยี, ... ผู้ถูกโมหะครอบงำ, ว่าท่านถูกราคะกลุ้มรุม, ว่าท่านถูกโท-สะย่ำยี, ว่าท่านถูกโมหะครอบงำ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบกิเลส

[๒๒๖] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีกิเลสอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบกิเลสทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ปราศจากราคะ, ... ปราศจากโทสะ, ... ปราศจากโมหะ, ว่าท่านถูกราคะกลุ้มรุม, ว่าท่านถูกโทสะย่ำยี, ว่าท่านถูกโมหะครอบงำ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบกิเลส

[๒๒๗] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีกิเลสทราม ด้วยกล่าวกระทบกิเลสอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบัน

ผู้ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ... ว่าท่านปราศจากราคะ, ว่าท่านปราศจากโทสะ, ว่าท่านปราศจากโมหะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบกิเลส

[๒๒๘] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันมีกิเลสอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบกิเลสอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ปราศจากราคะ, ... ปราศจากโทสะ, ... ปราศจากโมหะ, ว่าท่านปราศจากราคะ, ว่าท่านปราศจากโทสะ, ว่าท่านปราศจากโมหะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบอาบัติ

[๒๒๙] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติทราม ด้วยกล่าวกระทบอาบัติทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก, ... ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส, ... ผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย, ... ผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ, ... ผู้ต้องอาบัติทุกกฏ, ... ผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต, ว่าท่านต้องอาบัติปาราชิก, ว่าท่านต้องอาบัติสังฆาทิเสส, ว่าท่านต้องอาบัติถุลลัจจัย, ว่าท่านต้องอาบัติปาจิตตีย์, ว่าท่านต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ, ว่าท่านต้องอาบัติทุกกฏ, ว่าท่านต้องอาบัติทุพภาสิต, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบอาบัติ

[๒๓๐] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบอาบัติทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านต้องอาบัติปาราชิก, ว่าท่านต้องอาบัติสังฆาทิเสส, ว่าท่านต้องอาบัติถุลลัจจัย, ว่าท่านต้องอาบัติปาจิตตีย์, ว่าท่านต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ, ว่าท่านต้องอาบัติทุกกฏ, ว่าท่านต้องอาบัติทุพภาสิต, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบอาบัติ

[๒๓๑] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติทราม ด้วยกล่าวกระทบอาบัติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก, ... ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส, ... ผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย, ... ผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ, ... ผู้ต้องอาบัติทุกกฏ, ... ผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต, ว่าท่านถึงโสดาบัน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบอาบัติ

[๒๓๒] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบอาบัติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านต้องโสดาบัติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบคำสบประมาท

[๒๓๓] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าวกระทบคำด่าทราม คือ พูดกะอุปสัมบันมีความประพฤติดังอูฐ, ... มีความประพฤติดังแพะ, ... มีความประพฤติดังโค, ... มีความประพฤติดังลา, ... มีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน, ... มีความประพฤติดังสัตว์นรก, ว่าท่านเป็นอูฐ ว่าท่านเป็นแพะ, ว่าท่านเป็นโค, ว่าท่านเป็นลา, ว่าท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน, ว่าท่านเป็นสัตว์นรก, สุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบคำสบประมาท

[๒๓๔] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบคำด่าทราม คือ อุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต, ... ผู้ฉลาด, ... ผู้มีปัญญา, ... ผู้พหูสูต, ... ผู้มีธรรมกถึก, ว่าท่านเป็นอูฐ, ว่าท่านเป็นแพะ, ว่าท่านเป็นโค, ว่าท่านเป็นลา, ว่าท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน, ว่าท่านเป็นสัตว์นรก, สุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้ทุคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบคำสบประมาท

[๒๓๕] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าวกระทบคำด่าอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติดังอูฐ, ... มีความประพฤติดังแพะ, ... มีความประพฤติดังโค, ... มีความประพฤติดังลา, ... มีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน, ... มีความประพฤติดังสัตว์นรก, ว่าท่านเป็นบัณฑิต, ว่าท่านเป็นคนฉลาด, ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา, ว่าท่านเป็นคนพหูสูต, ว่าท่านเป็นธรรมกถึก, ทุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบคำสบประมาท

[๒๓๖] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบคำด่าอุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต, ... ผู้ฉลาด, ... ผู้มีปัญญา, ... ผู้พหูสูต, ... ผู้ธรรมกถึก, ว่าท่านเป็นบัณฑิต, ว่าท่านเป็นคนฉลาด, ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา, ว่าท่านเป็นพหูสูต, ว่าท่านเป็นธรรมกถึก, ทุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติทราม

[๒๓๗] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคนจัณฑาล, บางพวกเป็นชาติคนจักสาน, บางพวกเป็นชาติพราน, บางพวกเป็นชาติคนช่างหนัง, บางพวกเป็นชาติคนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

[๒๓๘] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์, บางพวกเป็นชาติพราหมณ์, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบนามทราม

[๒๓๙] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวกัณณกะ, บางพวกชื่อชวกัณณกะ, บางพวกชื่อธนิฏฐกะ, บางพวกชื่อสวิฏฐกะ, บางพวกชื่อกุลวัฑฒกะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบนามอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักขิต, บางพวกชื่อธัมมรักขิต, บางพวกชื่อสังฆรักขิต, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร, บางพวกเป็นภารทวาชโคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร, บางพวกเป็นโมคคัลลานโคตร, บางพวกเป็นกัจจายนโคตร, บางพวกเป็นวาเสฏฐโคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานช่างไม้, บางพวกทำงานเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานไถนา, บางพวกทำงานค้าขาย, บางพวกทำงานเลี้ยงโค, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างจักสาน, บางพวกมีวิชาการช่างหม้อ, บางพวกมีวิชาการช่างหูก, บางพวกมีวิชาการช่างหนัง, บางพวกมีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างนับ, บางพวกมีวิชาการช่างคำนวณ, บางพวกมีวิชาการช่างเขียน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน, บางพวกเป็นโรคฝี, บางพวกเป็นโรคกลาก, บางพวกเป็นโรคมองคร่อ, บางพวกเป็นโรคลมบ้าหมู, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป, บางพวกต่ำเกินไป, บางพวกดำเกินไป, บางพวกขาวเกินไป, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก, บางพวกไม่ต่ำนัก, บางพวกไม่ดำนัก, บางพวกไม่ขาวนัก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะกลุ้มรุม, บางพวกถูกโทสะย่ำยี, บางพวกถูกโมหะครอบงำ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ, บางพวกปราศจากโทสะ, บางพวกปราศจากโมหะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก, บางพวกต้องอาบัติสังฆาทิเสส, บางพวกต้องอาบัติถุลลัจจัย, บางพวกต้องอาบัติปาจิตตีย์, บางพวกต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ, บางพวกต้องอาบัติทุกกฏ, บางพวกต้องอาบัติทุพภาสิต, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถึงโสดาบัติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติดังอูฐ, บางพวกมีความประพฤติดังแพะ, บางพวกมีความประพฤติดังโค, บางพวกมีความประพฤติดังลา, บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน, บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์นรก, สุคติของภิกษุรูปนั้นไม่มี, ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุกคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

[๒๔๐] -มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต, บางพวกเป็นคนฉลาด, บางพวกเป็นคนมีปัญญา, บางพวกเป็นพหูสูต, บางพวกเป็นธรรมกถึก, ทุคติของภิกษุบางพวกนั้นไม่มี, ภิกษุบางพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติทราม

[๒๔๑] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า ภิกษุจำพวกใดกันแน่ เป็นชาติคนจัณฑาล,-ชาติคนจักสาน,-ชาติพราน-,ชาติคนช่างหนัง,-ชาติคนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่เป็นชาติกษัตริย์, ... ชาติพราหมณ์, ... ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบนามทราม

... ภิกษุจำพวกใดกันแน่ ชื่ออวกัณณกะ, ... ชื่อชวกัณณกะ, ... ชื่อธนิฏฐกะ, ... ชื่อสวิฏฐกะ, ... ชื่อกุลวัฑฒกะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบนามอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ชื่อพุทธรักขิต, ... ชื่อธัมมรักขิต, ... ชื่อสังฆรักขิต, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโกสิยโคตร, ภารทวาชโคตร. ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโคตมโคตร, โมคคัลลานโคตร, กัจจายนโคตร, วาเสฏฐโคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานทราม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นช่างไม้, คนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นคนทำงานไถนา, เป็นคนทำงานค้าขาย, เป็นคนทำงานเลี้ยงโค, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะทราม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างจักสาน, มีวิชาการช่างหม้อ, มีวิชาการช่างหูก, มีวิชาการช่างหนัง, มีวิชาการช่างกัลบก, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างนับ, มีวิชาการช่างคำนวณ, มีวิชาการช่างเขียน, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคทราม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเรื้อน, โรคฝี, โรคกลาก, โรคมองคร่อ, โรคลมบ้าหมู, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ สูงเกินไป, ต่ำเกินไป, ดำเกินไป, ขาวเกินไป, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นคนไม่สูงนัก, ไม่ต่ำนัก, ไม่ดำนัก, ไม่ขาวนัก, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ถูกราคะกลุ้มรุม, ถูกโทสะย่ำยี, ถูกโมหะครอบงำ, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ปราศจากราคะ, ปราศจากโทสะ, ปราศจากโมหะ, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ต้องอาบัติปาราชิก, อาบัติสังฆาทิเสส, อาบัติถุลลัจจัย, อาบัติปาจิตตีย์, อาบัติปาฏิเทสนียะ, อาบัติทุกกฏ, อาบัติทุพภาสิต, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ถึงโสดาบัน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีความประพฤติดังอูฐ, แพะ, โค, ลา, สัตว์ดิรัจฉาน, สัตว์นรก, สุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี, ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นบัณฑิต, เป็นคนฉลาด, มีปัญญา, พหูสูต, ธรรมกถึก, ทุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี, ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติทราม

[๒๔๒] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า พวกเราไม่ใช่ชาติคนจัณฑาล, ไม่ใช่ชาติคนจักสาน, ไม่ใช่ชาติทราม, ไม่ใช่ชาติคนช่างหนัง, ไม่ใช่ชาติคนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ไม่ใช่ชาติพราหมณ์, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่อทราม

พวกเราไม่ใช่ชื่ออวกัณณกะ, ไม่ใช่ชื่อชวกัณณกะ, ไม่ใช่ชื่อธนิฏฐกะ, ไม่ใช่ชื่อสวิฏฐกะ, ไม่ใช่ชื่อกุลวัฑฒกะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักขิต, ไม่ใช่ชื่อธัมมรักขิต, ไม่ใช่ชื่อสังฆรักขิต, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร, ไม่ใช่ภารทวาชโคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร, ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร, ไม่ใช่กัจจายนโคตร, ไม่ใช่วาเสฏฐ-โคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานทราม

พวกเราไม่ใช่ช่างไม้, ไม่ใช่คนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

พวกเราไม่ใช่คนทำงานไถนา, ไม่ใช่คนทำงานค้าขาย, ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปทราม

พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างจักสาน, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหูก, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนัง, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างกัลบก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเรื้อน ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก ... ไม่ใช่เป็นโรคมอง-คร่อ ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู, ดังนี้เป็นต้น, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป, ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป, ไม่ดำเกินไป, ไม่ใช่ขาวเกินไป, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ไม่สูงนัก, ... ไม่ใช่ไม่ต่ำนัก, ... ไม่ใช่ไม่ดำนัก, ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกลุ้มรุม ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ, ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ, ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก, ... อาบัติสังฆาทิเสส, ... อาบัติถุลลัจจัย, ... อาบัติปาจิตตีย์, ... อาบัติปาฏิเทสนียะ, ... อาบัติทุกกฏ, อาบัติทุพภาสิต. ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ถึงโสดาบัน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอูฐ, ... แพะ ... โค, ... ลา, ... สัตว์ดิรัจฉาน, ... สัตว์นรก, สุคติของพวกเราไม่มี, พวกเราต้องหวังได้แต่ทุคติ; ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด

พูดเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต, ... ไม่ใช่คนฉลาด, ... ไม่ใช่คนมีปัญญา, ... ไม่ใช่พหูสูต, ... ไม่ใช่ธรรมกถึก, ทุคติของพวกเราไม่มี, พวกเราต้องหวังได้แต่สุคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

อุปสัมบันด่าอนุปสัมบัน

พูดกดกระทบชาติ

[๒๔๓] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันชาติคนจัณฑาล, ... ชาติคนจักสาน, ... ชาติพราน, ... ชาติคนช่างหนัง, ชาติคนเทดอกไม้, ว่าเป็นชาติคนจัณฑาล, ว่าเป็นชาติคนจักสาน, ว่าเป็นชาติพราน, ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง, ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบชาติ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันชาติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติคนจัณฑาล ว่าเป็นชาติคนจักสาน ว่าเป็นชาติพราน ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบชาติ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันชาติคนจัณฑาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติคนเทดอกไม้ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบชาติ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันชาติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบชื่อ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีชื่อทราม ด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ว่าท่านอวกัณณกะ ว่าท่านชวกัณณกะ ว่าท่านธนิฏฐกะ ว่าท่านสวิฏฐกะ ว่าท่านกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบชื่อ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ว่าท่านอวกัณณกะ ว่าท่านชวกัณณกะ ว่าท่านธนิฏฐกะ ว่าท่านสวิฏฐกะ ว่าท่านกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบชื่อ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีชื่อทราม ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ว่าท่านพุทธรักขิต ว่าท่านธัมมรักขิต ว่าท่านสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบชื่อ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ว่าท่านพุทธรักขิต ว่าท่านธัมมรักขิต ว่าท่านสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบโคตร

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีโคตรทราม ด้วยกล่าวกระทบโคตรทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบโคตร

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีโคตรอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโคตรทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบโคตร

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีโคตรทราม ด้วยกล่าวกระทบโคตรอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ว่าท่านโคตมโคตร ว่าท่านโมคคัลลานโคตร ว่าท่านกัจจายนโคตร ว่าท่านวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบโคตร

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีโคตรอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโคตรอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันโคตม-โคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ว่าท่านโคตมโคตร ว่าท่านโมคคัลลานโคตร ว่าท่านกัจจายนโคตร ว่าท่านวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบการงาน

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีการงานทราม ด้วยกล่าวกระทบการงานทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันเป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ว่าท่านเป็นช่างไม้ ว่าท่านเป็นคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบการงาน

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีการงานอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบการงานทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันทำงานไถนา ... ทำงานค้าขาย ... ทำงานเลี้ยงโค ว่าท่านเป็นช่างไม้ ว่าท่านเป็นคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบการงาน

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีการงานทราม ด้วยกล่าวกระทบการงานอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันเป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ว่าท่านทำงานไถนา ว่าท่านทำงานค้าขาย ว่าท่านทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบการงาน

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีการงานอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบการงานอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันทำงานไถนา ... ทำงานค้าขาย ... ทำงานเลี้ยงโค ว่าท่านทำงานไถนา ว่าท่านทำงานค้าขาย ว่าท่านทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบศิลปะ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างทราม ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันมี

วิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ว่าท่านมีวิชาการช่างจักสาน ว่าท่านมีวิชาการช่างหม้อ ว่าท่านมีวิชาการช่างหูก ว่าท่านมีวิชาการช่างหนัง ว่าท่านมีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบศิลปะ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ว่าท่านมีวิชาการช่างจักสาน ว่าท่านมีวิชาการช่างหม้อ ว่ามีวิชาการช่างหูก ว่าท่านมีวิชาการช่างหนัง ว่าท่านมีวิชาการกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบศิลปะ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างทราม ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ว่าท่านมีวิชาการช่างนับ ว่าท่านมีวิชาการช่างคำนวณ ว่าท่านมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบศิลปะ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ว่าท่านมีวิชาการช่างนับ ว่าท่านมีวิชาการช่างคำนวณ ว่าท่านมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบโรค

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีโรคทราม ด้วยกล่าวกระทบโรคทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโรคเรื้อน

... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ว่าท่านเป็นโรคเรื้อน ว่าท่านเป็นโรคฝี ว่าท่านเป็นโรคกลาก ว่าท่านเป็นโรคมองคร่อ ว่าท่านเป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบโรค

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีโรคอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโรคทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโรคเบาหวาน ว่าท่านเป็นโรคเรื้อน ว่าท่านเป็นโรคฝี ว่าท่านเป็นโรคกลาก ว่าท่านเป็นโรคมองคร่อ ว่าท่านเป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบโรค

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีโรคทราม ด้วยกล่าวกระทบโรคอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ว่าท่านเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบโรค

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีโรคอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโรคอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโรคเบาหวาน ว่าท่านเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีรูปพรรณทราม ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนสูงนัก ว่าท่านเป็นคนต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนดำนัก ว่าท่านเป็นคนขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีรูปพรรณอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ว่าท่านเป็นคนสูงนัก ว่าท่านเป็นคน

ต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนดำนัก ว่าท่านเป็นคนขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีรูปพรรณทราม ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนไม่สูงนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ดำนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีรูปพรรณอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ไม่สูงเกินไป ... ไม่ต่ำเกินไป ... ไม่ดำเกินไป ... ไม่ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนไม่สูงนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ดำนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบกิเลส

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีกิเลสทราม ด้วยกล่าวกระทบกิเลสทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ว่าท่านถูกราคะกลุ้มรุม ว่าท่านถูกโทสะย่ำยี ว่าท่านถูกโมหะครอบงำ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบกิเลส

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบกิเลสทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ว่าท่านถูกราคะกลุ้มรุม ว่าท่านถูกโทสะย่ำยี ว่าท่านถูกโมหะครอบงำ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบกิเลส

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีกิเลสทราม ด้วยกล่าวกระทบกิเลสอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ว่าท่านปราศจากราคะ ว่าท่านปราศจากโทสะ ว่าท่านปราศจากโมหะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบกิเลส

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันมีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบกิเลสอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ว่าท่านปราศจากราคะ ว่าท่านปราศจากโทสะ ว่าท่านปราศจากโมหะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบอาบัติ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันผู้ต้องอาบัติทราม ด้วยกล่าวกระทบอาบัติทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ... ผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย ... ผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ... ผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ... ผู้ต้องอาบัติทุกกฏ ... ผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต ว่าท่านต้องอาบัติปาราชิก ว่าท่านต้องอาบัติสังฆาทิเสส ว่าท่านต้องอาบัติถุลลัจจัย ว่าท่านต้องอาบัติปาจิตตีย์ ว่าท่านต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ว่าท่านต้องอาบัติทุกกฏ ว่าท่านต้องอาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบอาบัติ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบอาบัติทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านต้องอาบัติปาราชิก ว่าท่านต้องอาบัติสังฆาทิเสส ว่าท่านต้องอาบัติถุลลัจจัย ว่าท่านต้องอาบัติปาจิตตีย์ ว่าท่านต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ว่าท่านต้องอาบัติทุกกฏ ว่าท่านต้องอาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบอาบัติ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันผู้ต้องอาบัติทราม ด้วยกล่าวกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบัน

ผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ... ผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย ... ผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ... ผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ... ผู้ต้องอาบัติทุกกฏ ... ผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต ว่าท่านเป็นโสดาบัน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบความประพฤติ

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันผู้อุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าวกระทบคำด่าทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติดังอูฐ ... มีความประพฤติดังแพะ ... มีความประพฤติดังโค ... มีความประพฤติดังลา ... มีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน ... มีความประพฤติดังสัตว์นรก ว่าท่านเป็นอูฐ ว่าท่านเป็นแพะ ว่าท่านเป็นโค ว่าท่านเป็นลา ว่าท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ว่าท่านเป็นสัตว์นรก สุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบคำด่าทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต ... ผู้ฉลาด ... ผู้มีปัญญา ... ผู้พหูสูต ... ผู้ธรรมกถึก ว่าท่านเป็นอูฐ ว่าท่านเป็นแพะ ว่าท่านเป็นโค ว่าท่านเป็นลา ว่าท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ว่าท่านเป็นสัตว์นรก สุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าวกระทบคำด่าอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติดังอูฐ ... มีความประพฤติดังแพะ ... มีความประพฤติดังโค ... มีความประพฤติดังลา ... มีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน ... มีความประพฤติดังสัตว์นรก ว่าท่านเป็นบัณฑิต

ว่าท่านเป็นคนฉลาด ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา ว่าท่านเป็นพหูสูต ว่าท่านเป็นธรรมกถึก ทุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบคำด่าอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต ... ผู้ฉลาด ... ผู้มีปัญญา ... ผู้พหูสูต ... ผู้ธรรมกถึก ว่าท่านเป็นบัณฑิต ว่าท่านเป็นคนฉลาด ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา ว่าท่านเป็นพหูสูต ว่าท่านเป็นธรรมกถึก ทุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติทราม

[๒๔๔] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคนจัณฑาล บางพวกเป็นชาติคนจักสาน บางพวกเป็นชาติพราน บางพวกเป็นชาติคนช่างหนัง บางพวกเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์ บางพวกเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่อทราม

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวกัณณกะ บางพวกชื่อชวกัณณกะ บางพวกชื่อธนิฏฐกะ บางพวกชื่อสวิฏฐกะ บางพวกชื่อกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักขิต บางพวกชื่อธัมมรักขิต บางพวกชื่อสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร บางพวกเป็น ภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร บางพวกเป็นโมคัลลานโคตร บางพวกเป็นกัจจายนโคตร บางพวกเป็นวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานช่างไม้ บางพวกทำงานเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานไถนา บางพวกทำงานค้าขาย บางพวกทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างจักสาน บางพวกมีวิชาการช่างหม้อ บางพวกมีวิชาการช่างหูก บางพวกมีวิชาการช่างหนัง บางพวกมีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างนับ บางพวกมีวิชาการช่างคำนวณ บางพวกมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน บางพวกเป็นโรคฝี บางพวกเป็นโรคกลาก บางพวกเป็นโรคมองคร่อ บางพวกเป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป บางพวกต่ำเกินไป บางพวกดำเกินไป บางพวกขาวเกินไป ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก บางพวกไม่ต่ำนัก บางพวกไม่ดำนัก บางพวกไม่ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะกลุ้มรุม บางพวกถูกโทสะย่ำยี บางพวกถูกโมหะครอบงำ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ บางพวกปราศจากโทสะ บางพวกปราศจากโมหะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก บางพวกต้องอาบัติสังฆาทิเสส บางพวกต้องอาบัติถุลลัจจัย บางพวกต้องอาบัติปาจิตตีย์ บางพวกต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ บางพวกต้องอาบัติทุกกฏ บางพวกต้องอาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติดังอูฐ บางพวกมีความประพฤติดังแพะ บางพวกมีความประพฤติดังโค บางพวกมีความประพฤติดังลา บางพวกมี

ความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์นรก สุคติของอนุปสัมบันพวกนั้นไม่มี อนุปสัมบันพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต บางพวกเป็นคนฉลาด บางพวกเป็นคนมีปัญญา บางพวกเป็นพหูสูต บางพวกเป็นธรรมกถึก ทุคติของอนุปสัมบันพวกนั้นไม่มี อนุปสัมบันพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติทราม

[๒๔๕] อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติคนจัณฑาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่อทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ  ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นคนทำงานไถนา ... เป็นคนทำงานค้าขาย ... เป็นคนทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเบาหวาน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นคนสูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นคนไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโสดาบัน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ มีความประพฤติดังอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน ... สัตว์นรก สุคติของอนุปสัมบันพวกนั้นไม่มี อนุปสัมบันพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นบัณฑิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคนมีปัญญา ... พหูสูต ... ธรรมกถึก ทุคติของอนุปสัมบันพวกนั้นไม่มี อนุปสัมบันพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติทราม

อุปสัมบันปรารถนาจะด่า ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ปรารถนาจะทำให้อัปยศ พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า พวกเราไม่ใช่ชาติคนจัณฑาล ... ไม่ใช่ชาติคนจักสาน ... ไม่ใช่ชาติพราน ... ไม่ใช่ชาติคนช่างหนัง ... ไม่ใช่ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ... ไม่ใช่ชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่อทราม

... พวกเราไม่ใช่ชื่ออวกัณณกะ ... ไม่ใช่ชื่อชวกัณณกะ ... ไม่ใช่ชื่อธนิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อสวิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักขิต ... ไม่ใช่ชื่อธัมมรักขิต ... ไม่ใช่ชื่อสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

... พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร ... ไม่ใช่ภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร ... ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร ... ไม่ใช่กัจจายนโคตร ... ไม่ใช่วาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานทราม

... พวกเราไม่ใช่ช่างไม้ ... ไม่ใช่คนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด

พูดเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่คนทำงานไถนา ... ไม่ใช่คนทำงานค้าขาย ... ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะทราม

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างจักสาน ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหูก ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนัง ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเรื้อน ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก ... ไม่ใช่เป็นโรคมองคร่อ ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป ... ไม่ใช่ดำเกินไป ... ไม่ใช่ขาวเกินไป ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ไม่สูงนัก ... ไม่ใช่ไม่ต่ำนัก ... ไม่ใช่ไม่ดำนัก ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกลุ้มรุม ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้เป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน ... สัตว์นรก ... สุคติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่ทุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต ... ไม่ใช่เป็นคนฉลาด ... ไม่ใช่เป็นคนมีปัญญา ... ไม่ใช่พหูสูต ... ไม่ใช่ธรรมกถึก ทุคติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

อุปสัมบันล้ออุปสัมบัน

พูดล้อกดกระทบชาติ

[๒๔๖] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติ-ทราม คือพูดกะอุปสัมบันชาติคนจัณฑาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติคนเทดอกไม้ ว่าเป็นชาติคนจัณฑาล ว่าเป็นชาติคนจักสาน ว่าเป็นชาติพราน ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันชาติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติทราม คือ พูดกะอุปสัมบันชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติคนจัณฑาล ว่าเป็นชาติคนจักสาน ว่าเป็นชาติพราน ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันชาติคนจัณฑาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติคนเทดอกไม้ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันชาติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติ-อุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีชื่อทราม ด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม คือพูดกะอุปสัมบันชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ว่าท่านอวกัณณกะ ว่าท่านชวกัณณกะ ว่าท่านธนิฏฐกะ ว่าท่านสวิฏฐกะ ว่าท่านกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม คือพูดกะอุปสัมบันชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ว่าท่านอวกัณณกะ ว่าท่านชวกัณณกะ ว่าท่านธนิฏฐกะ ว่าท่านสวิฏฐกะ ว่าท่านกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีชื่อทราม ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ว่าท่านพุทธรักขิต ว่าท่านธัมมรักขิต ว่าท่านสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ว่าท่านพุทธรักขิต ว่าท่านธัมมรักขิต ว่าท่านสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบโคตร

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีโคตรทราม ด้วยกล่าวกระทบโคตรทราม

คือพูดกะอุปสัมบันโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบโคตร

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีโคตรอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโคตรทราม คือพูดกะอุปสัมบันโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบโคตร

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีโคตรทราม ด้วยกล่าวกระทบโคตรอุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ว่าท่านโคตมโคตร ว่าท่านโมคคัลลานโคตร ว่าท่านกัจจายนโคตร ว่าท่านวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบโคตร

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีโคตรอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโคตรอุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ว่าท่านโคตมโคตร ว่าท่านโมคคัลลานโคตร ว่าท่านกัจจายนโคตร ว่าท่านวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบการงาน

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีการงานทราม ด้วยกล่าวกระทบการงานทราม คือพูดกะอุปสัมบันเป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ว่าท่านทำงานช่างไม้ ว่าท่านทำงานเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบการงาน

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีการงานอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบ

การงานทราม คือพูดกะอุปสัมบันเป็นชาวนา ... เป็นพ่อค้า ... เป็นคนเลี้ยงโค ว่าท่านทำงานช่างไม้ ว่าท่านทำงานเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบการงาน

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีการงานทราม ด้วยกล่าวกระทบการงานอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันเป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ว่าท่านทำงานไถนา ว่าท่านทำงานค้าขาย ว่าท่านทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบการงาน

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีการงานอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบการงานอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันเป็นชาวนา ... เป็นพ่อค้า ... เป็นคนเลี้ยงโค ว่าท่านทำงานไถนา ว่าท่านทำงานค้าขาย ว่าท่านทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบศิลปะ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างทราม ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างทราม คือ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ว่าท่านมีวิชาการช่างจักสาน ว่าท่านมีวิชาการช่างหม้อ ว่าท่านมีวิชาการช่างหูก ว่าท่านมีวิชาการช่างหนัง ว่าท่านมีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบศิลปะ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างทราม คือ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ว่าท่านมีวิชาการช่างจักสาน ว่าท่านมีวิชาการช่างหม้อ, ว่าท่านมีวิชาการช่างหูก

ว่าท่านมีวิชาการช่างหนัง ว่าท่านมีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบศิลปะ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างทราม ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ว่าท่านมีวิชาการช่างนับ ว่าท่านมีวิชาการช่างคำนวณ ว่าท่านมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบศิลปะ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันมีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ว่าท่านมีวิชาการช่างนับ ว่าท่านมีวิชาการช่างคำนวณ ว่าท่านมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบโรค

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีโรคทราม ด้วยกล่าวกระทบโรคทราม คือพูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ว่าท่านเป็นโรคเรื้อน ว่าท่านเป็นโรคฝี ว่าท่านเป็นโรคกลาก ว่าท่านเป็นโรคมองคร่อ ว่าท่านเป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบโรค

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีโรคอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโรคทราม คือพูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโรคเบาหวาน ว่าท่านเป็นโรคเรื้อน ว่าท่านเป็นโรคฝี ว่าท่านเป็นโรคกลาก ว่าท่านเป็นโรคมองคร่อ ว่าท่านเป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบโรค

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีโรคทราม ด้วยกล่าวกระทบโรคอุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ว่าท่านเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบโรค

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีโรคอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโรคอุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโรคเบาหวาน ว่าท่านเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีรูปพรรณทราม ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณทราม คือพูดกะอุปสัมบันผู้สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนสูงนัก ว่าท่านเป็นคนต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนดำนัก ว่าท่านเป็นคนขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีรูปพรรณอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ว่าท่านเป็นคนสูงนัก ว่าท่านเป็นคนต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนดำนัก ว่าท่านเป็นคนขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีรูปพรรณทราม ด้วยกล่าวกระทบ

รูปพรรณอุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันผู้สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนไม่สูงนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ดำนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีรูปพรรณอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ไม่สูงเกินไป ... ไม่ต่ำเกินไป ... ไม่ดำเกินไป ... ไม่ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนไม่สูงนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ต่ำนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ดำนัก ว่าท่านเป็นคนไม่ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบกิเลส

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีกิเลสทราม ด้วยกล่าวกระทบกิเลสทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ว่าท่านถูกราคะกลุ้มรุม ว่าท่านถูกโทสะย่ำยี ว่าท่านถูกโมหะครอบงำ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบกิเลส

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบกิเลสทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ว่าท่านถูกราคะกลุ้มรุม ว่าท่านถูกโทสะย่ำยี ว่าท่านถูกโมหะครอบงำ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบกิเลส

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีกิเลสทราม ด้วยกล่าวกระทบกิเลส

อุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันผู้ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ว่าท่านปราศจากราคะ ว่าท่านปราศจากโทสะ ว่าท่านปราศจากโมหะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบกิเลส

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันมีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบกิเลสอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ว่าท่านปราศจากราคะ ว่าท่านปราศจากโทสะ ว่าท่านปราศจากโมหะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิตทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบอาบัติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติทราม ด้วยกล่าวกระทบอาบัติทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ... ผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย ... ผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ... ผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ... ผู้ต้องอาบัติทุกกฏ ... ผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต ว่าท่านต้องอาบัติปาราชิก ว่าท่านต้องอาบัติสังฆาทิเสส ว่าท่านต้องอาบัติถุลลัจจัย ว่าท่านต้องอาบัติปาจิตตีย์ ว่าท่านต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ว่าท่านต้องอาบัติทุกกฏ ว่าท่านต้องอาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบอาบัติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันผู้อุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบอาบัติทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านต้องอาบัติปาราชิก ว่าท่านต้องอาบัติสังฆาทิเสส ว่าท่านต้องอาบัติถุลลัจจัย ว่าท่านต้องอาบัติปาจิตตีย์ ว่าท่านต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ว่าท่านต้องอาบัติทุกกฏ ว่าท่านต้องอาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิตทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบอาบัติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติทราม ด้วยกล่าวกระทบ

อาบัติอุกฤษฏ์ คือพูดกะอุปสัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ... ผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย ... ผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ... ผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ... ผู้ต้องอาบัติทุกกฏ ... ผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต ว่าท่านเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบความประพฤติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันผู้อุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าวกระทบคำด่าทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติดังอูฐ ... มีความประพฤติดังแพะ ... มีความประพฤติดังโค ... มีความประพฤติดังลา ... มีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน ... มีความประพฤติดังสัตว์นรก ว่าท่านเป็นอูฐ ว่าท่านเป็นแพะ ว่าท่านเป็นโค ว่าท่านเป็นลา ว่าท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ว่าท่านเป็นสัตว์นรก สุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบคำด่าทราม คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต ... ผู้ฉลาด ... ผู้มีปัญญา ... ผู้พหูสูต ... ผู้ธรรมกถึก ว่าท่านเป็นอูฐ ว่าท่านเป็นแพะ ว่าท่านเป็นโค ว่าท่านเป็นลา ว่าท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ว่าท่านเป็นสัตว์นรก สุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าวกระทบคำด่าอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติดังอูฐ ... มีความประพฤติดังแพะ ... มีความประพฤติดังโค ... มีความประพฤติดังลา ... มีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน ... มีความประพฤติดังสัตว์นรก ว่าท่านเป็นบัณฑิต ว่าท่านเป็นคนฉลาด ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา ว่าท่านเป็นพหูสูต ว่าท่านเป็นธรรมกถึก ทุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบคำด่าอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต ... ผู้ฉลาด ... ผู้มีปัญญา ... ผู้พหูสูต ... ผู้ธรรมกถึก ว่าท่านเป็นบัณฑิต ว่าท่านเป็นคนฉลาด ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา ว่าท่านเป็นพหูสูต ว่าท่านเป็นธรรมกถึก ทุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติทราม

[๒๔๗] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีภิกษุในพระธรรม-วินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคนจัณฑาล บางพวกเป็นชาติคนจักสาน บางพวกเป็นชาติพราน บางพวกเป็นชาติคนช่างหนัง บางพวกเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์ บางพวกเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่อทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวกัณณกะ บางพวกชื่อชวกัณณกะ บางพวก ชื่อธนิฏฐกะ บางพวกชื่อสวิฏฐกะ บางพวกชื่อกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักขิต บางพวกชื่อธัมมรักขิต บางพวกชื่อ สังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร บางพวกเป็นภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร บางพวกเป็นโมคคัลลานโคตร บางพวกเป็นกัจจายนโคตร บางพวกเป็นวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานช่างไม้ บางพวกทำงานเทดอกไม้ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานไถนา บางพวกทำการค้าขาย บางพวก ทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างจักสาน บางพวกมีวิชาการช่างหม้อ บางพวกมีวิชาการช่างหูก บางพวกมีวิชาการช่างหนัง บางพวกมีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างนับ บางพวกมีวิชาการช่างคำนวณ บางพวกมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน บางพวกเป็นโรคฝี บางพวกเป็นโรคกลาก บางพวกเป็นโรคมองคร่อ บางพวกเป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป บางพวกต่ำเกินไป บางพวกดำเกินไป บางพวกขาวเกินไป ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก บางพวกไม่ต่ำนัก บางพวกไม่ดำนัก บางพวกไม่ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบกิเลสทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะกลุ้มรุม บางพวกถูกโทสะย่ำยี บางพวกถูกโมหะครอบงำ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ บางพวกปราศจากโทสะ บางพวกปราศจากโมหะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบอาบัติทราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก บางพวกต้องอาบัติสังฆาทิเสส บางพวกต้องอาบัติถุลลัจจัย บางพวกต้องอาบัติปาจิตตีย์ บางพวกต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ บางพวกต้องอาบัติทุกกฏ บางพวกต้องอาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติดังอูฐ บางพวกมีความประพฤติดังแพะ บางพวกมีความประพฤติดังโค บางพวกมีความประพฤติดังลา บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์นรก สุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต บางพวกเป็นคนฉลาด บางพวกเป็นคนมีปัญญา บางพวกเป็นพหูสูต บางพวกเป็นธรรมกถึก ทุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติทราม

[๒๔๘] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติคนจัณฑาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่อทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโกสิยโคตร ... การทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นช่างไม้ ... คนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นคนทำงานไถนา ... ทำการค้าขาย ... ทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะทราม

... ภิกษุพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นคนไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบกิเลสทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบอาบัติทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโสดาบัน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีความประพฤติดังอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน ... สัตว์นรก สุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นบัณฑิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคนมีปัญญา ... เป็นพหูสูต ... เป็นธรรมกถึก ทุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติทราม

[๒๔๙] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า พวกเราไม่ใช่ชาติคนจัณฑาล ... ไม่ใช่ชาติคนจักสาน ... ไม่ใช่ชาติพราน ... ไม่ใช่ชาติคนช่างหนัง ... ไม่ใช่ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ... ไม่ใช่ชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่อทราม

... พวกเราไม่ใช่ชื่ออวกัณณกะ ... ไม่ใช่ชื่อชวกัณณกะ ... ไม่ใช่ชื่อธนิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อสวิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อกุลวัฑฒกะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักขิต ... ไม่ใช่ชื่อธัมมรักขิต ... ไม่ใช่ชื่อสังฆรักขิต ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรทราม

... พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร ... ไม่ใช่ภารทวาชโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร ... ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร ... ไม่ใช่กัจจายนโคตร ... ไม่ใช่วาเสฏฐโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานทราม

... พวกเราไม่ใช่ช่างไม้ ... ไม่ใช่คนเทดอกไม้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่คนทำงานไถนา ... ไม่ใช่คนทำการค้าขาย ... ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะทราม

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการจักช่างสาน ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหูก ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนัง ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างกัลบก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างเขียน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเรื้อน ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก ... ไม่ใช่เป็นโรคมองคร่อ ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป ... ไม่ใช่ดำเกินไป ... ไม่ใช่ขาวเกินไป ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่สูงนัก ... ไม่ใช่ต่ำนัก ... ไม่ใช่ดำนัก ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบกิเลสทราม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกลุ้มรุม ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบอาบัติทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ผู้เป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน ... สัตว์นรก สุคติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่ทุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต ... ไม่ใช่คนฉลาด ... ไม่ใช่คนมีปัญญา ... ไม่ใช่พหูสูต ... ไม่ใช่ธรรมกถึก ทุคติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่สุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

อุปสัมบันล้ออนุปสัมบัน

พูดล้อกดกระทบชาติ

[๒๕๐] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันมีชาติคนจัณฑาล ... มีชาติคนจักสาน ... มีชาติพราน ... มีชาติคนช่างหนัง ... มีชาติคนเทดอกไม้ ว่าเป็นชาติคนจัณฑาล ว่าเป็นชาติคนจักสาน ว่าเป็นชาติพราน ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีชาติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันมีชาติกษัตริย์ ... มีชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติคนจัณฑาล ว่าเป็นชาติคนจักสาน ว่าเป็นชาติพราน ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันมีชาติคนจัณฑาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคน

ช่างหนัง ... ชาติคนเทดอกไม้ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีชาติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือพูดกะอนุปสัมบันมีชาติกษัตริย์ ... มีชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีชื่อทราม ด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ว่าท่านอวกัณณกะ ว่าท่านชวกัณณกะ ว่าท่านธนิฏฐกะ ว่าท่านสวิฏฐกะ ว่าท่านกุลวัฑฒกะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ว่าท่านอวกัณณกะ ว่าท่านชวกัณณกะ ว่าท่านธนิฏฐกะ ว่าท่านสวิฏฐกะ ว่าท่านกุลวัฑฒกะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีชื่อทราม ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ว่าท่านพุทธรักขิต ว่าท่านธัมมรักขิต ว่าท่านสังฆรักขิต ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่อ

อุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ว่าท่านพุทธรักขิต ว่าท่านธัมมรักขิต ว่าท่านสังฆรักขิต ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบโคตร

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีโคตรทราม ด้วยกล่าวกระทบโคตรทราม คือพูดกะอนุปสัมบันโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบโคตร

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีโคตรอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโคตรทราม คือพูดกะอนุปสัมบันโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐ-โคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบโคตร

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีโคตรทราม ด้วยกล่าวกระทบโคตรอุกฤษฏ์ คือพูดกะอนุปสัมบันโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ว่าท่านโคตมโคตร ว่าท่านโมคคัลลานโคตร ว่าท่านกัจจายนโคตร ว่าท่านวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบโคตร

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีโคตรอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโคตรอุกฤษฏ์ คือพูดกะอนุปสัมบันโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ว่าท่านโคตมโคตร ว่าท่านโมคัลลานโคตร ว่าท่านกัจจายนโคตร ว่าท่านวาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบการงาน

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีการงานทราม ด้วยกล่าวกระทบการงานทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันเป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ว่าท่านทำงานช่างไม้ ว่าท่านทำงานเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิตทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบการงาน

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีการงานอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบการงานทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันเป็นชาวนา ... เป็นพ่อค้า ... เป็นคนเลี้ยงโค ว่าท่านทำงานช่างไม้ ว่าท่านทำงานเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบการงาน

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีการงานทราม ด้วยกล่าวกระทบการงานอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันเป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ว่าท่านทำงานไถนา ว่าท่านทำการค้าขาย ว่าท่านทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบการงาน

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีการงานอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบการงานอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันเป็นชาวนา ... เป็นพ่อค้า ... เป็นคนเลี้ยงโค ว่าท่านทำงานไถนา ว่าท่านทำการค้าขาย ว่าท่านทำงานเลี้ยงโค ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบศิลปะ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างทราม ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ว่าท่านมีวิชาการช่างจักสาน ว่าท่านมีวิชาการช่างหม้อ ว่าท่านมีวิชาการช่างหูก ว่าท่านมีวิชาการช่างหนัง ว่าท่านมีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบศิลปะ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าว

กระทบวิชาการช่างทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ว่าท่านมีวิชาการช่างจักสาน ว่าท่านมีวิชาการช่างหม้อ ว่าท่านมีวิชาการช่างหูก ว่าท่านมีวิชาการช่างหนัง ว่าท่านมีวิชาการช่างกัลบก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบศิลปะ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างทราม ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ว่าท่านมีวิชาการช่างนับ ว่าท่านมีวิชาการช่างคำนวณ ว่าท่านมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบศิลปะ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบวิชาการช่างอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันมีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ว่าท่านมีวิชาการช่างนับ ... ช่างคำนวณ ... ช่างเขียน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบโรค

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีโรคทราม ด้วยกล่าวกระทบโรคทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ว่าท่านเป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบโรค

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีโรคอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบ

โรคทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโรคเบาหวาน ว่าท่านเป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบโรค

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีโรคทราม ด้วยกล่าวกระทบโรคอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ว่าท่านเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบโรค

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีโรคอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบโรคอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโรคเบาหวาน ว่าท่านเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีรูปพรรณทราม ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนสูงนัก ... ต่ำนัก ... ดำนัก ... ขาวนัก ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีรูปพรรณอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ว่าท่านเป็นคนสูงนัก ... ต่ำนัก ... ดำนัก ... ขาวนัก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีรูปพรรณทราม ด้วยกล่าวกระทบ

รูปพรรณอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบรูปพรรณ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีรูปพรรณอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ไม่สูงเกินไป ... ไม่ต่ำเกินไป ... ไม่ดำเกินไป ... ไม่ขาวเกินไป ว่าท่านเป็นคนไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบกิเลส

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีกิเลสทราม ด้วยกล่าวกระทบกิเลสทราม คือพูดกะอนุปสัมบันผู้ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ว่าท่านถูกราคะกลุ้มรุม ว่าท่านถูกโทสะย่ำยี ว่าท่านถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบกิเลส

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบกิเลสทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ว่าท่านถูกราคะกลุ้มรุม ว่าท่านถูกโทสะย่ำยี ว่าท่านถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบกิเลส

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีกิเลสทราม ด้วยกล่าวกระทบกิเลสอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ว่าท่าน-ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด

พูดล้อยกยอกระทบความประพฤติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันมีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ว่าท่านปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบอาบัติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันผู้ต้องอาบัติทราม ด้วยกล่าวกระทบอาบัติทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ... ผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย ... ผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ... ผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ... ผู้ต้องอาบัติทุกกฏ ... ผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต ว่าท่านต้องอาบัติปาราชิก ... สังฆาทิเสส ... ถุลลัจจัย ... ปาจิตตีย์ ... ปาฏิเทสนียะ ... ทุกกฏ ... ทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบอาบัติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบอาบัติทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบอาบัติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันผู้ต้องอาบัติทราม ด้วยกล่าวกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ว่าท่านเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบความประพฤติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำอัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบ

ความประพฤติอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าวกระทบคำด่าทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติดังอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์-ดิรัจฉาน มีความประพฤติดังสัตว์นรก ว่าท่านเป็นอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน ว่าท่านเป็นสัตว์นรก สุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกดให้เลวกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบคำด่าทราม คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต ... ผู้ฉลาด ... ผู้มีปัญญา ... ผู้พหูสูต ... ผู้ธรรมกถึก ว่าท่านเป็นอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน ว่าท่านเป็นสัตว์นรก สุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อประชดกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าวกระทบคำด่าอุกฤษฏ์ คือพูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติดังอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์-ดิรัจฉาน มีความประพฤติดังสัตว์นรก ว่าท่านเป็นบัณฑิต ... คนฉลาด ... คนมีปัญญา ... พหูสูต ว่าท่านเป็นธรรมกถึก ทุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อยกยอกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดกะอนุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าว

กระทบคำด่าอุกฤษฏ์ คือ พูดกะอนุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต ... ผู้ฉลาด ... ผู้มีปัญญา ... ผู้พหูสูต ... ผู้ธรรมกถึก ว่าท่านเป็นบัณฑิต ... คนฉลาด ... คนมีปัญญา ... พหูสูต ว่าท่านเป็นธรรมกถึก ทุคติของท่านไม่มี ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติทราม

[๒๕๑] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคนจัณฑาล บางพวกเป็นชาติคนจักสาน บางพวกเป็นชาติพราน บางพวกเป็นชาติคนช่างหนัง บางพวกเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์ บางพวกเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่อทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวกัณณกะ บางพวกชื่อชวกัณณกะ บางพวกชื่อธนิฏฐกะ บางพวกชื่อสวิฏฐกะ บางพวกชื่อกุลวัฑฒกะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักขิต บางพวกชื่อธัมมรักขิต บางพวกชื่อสังฆรักขิต ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร บางพวกเป็นภารทวาชโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานช่างไม้ ... ทำงานเทดอกไม้ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานไถนา ... ทำการค้าขาย ... ทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อกระทบศิลปะทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างจักสาน ... ช่างหม้อ ... ช่างหูก ... ช่างหนัง ... ช่างกัลบก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างนับ ... ช่างคำนวณ ... ช่างเขียน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรค-มองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบกิเลสทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบอาบัติทราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติดังอูฐ ... ดังแพะ ... ดังโค ... ดังลา ... ดังสัตว์ดิรัจฉาน ... ดังสัตว์นรก สุคติของท่านพวกนั้นไม่มี ท่านพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... มีอนุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคนมีปัญญา ... เป็นพหูสูต ... เป็นธรรมกถึก ทุคติของท่านพวกนั้นไม่มี ท่านพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติทราม

[๒๕๒] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติคนจัณฑาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่อทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ชื่ออวกัณณกะ ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ ... ชื่อสวิฏฐกะ ... ชื่อกุลวัฑฒกะ ... ต้องอาบัติทุพภาสิตทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ชื่อพุทธรักขิต ... ชื่อธัมมรักขิต ... ชื่อสังฆรักขิต ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นช่างไม้ ... คนเทดอกไม้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นคนทำงานไถนา ... ทำการค้าขาย ... ทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการ-ช่างเขียน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเบาหวาน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นคนไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบกิเลสทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบอาบัติทราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโสดาบัน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ มีความประพฤติดังอูฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน ... สัตว์นรก สุคติของอนุปสัมบันพวกนั้นไม่มี อนุปสัมบันพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... อนุปสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นบัณฑิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคนมีปัญญา ... เป็นพหูสูต ... เป็นธรรมกถึก ทุคติของอนุปสัมบันพวกนั้นไม่มี อนุปสัมบันพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติทราม

[๒๕๓] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะด่า ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่า พวกเราไม่ใช่ชาติคนจัณฑาล ... ไม่ใช่ชาติคนจักสาน ... ไม่ใช่ชาติพราน ... ไม่ใช่คนชาติหนัง ... ไม่ใช่ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ... ไม่ใช่ชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่อทราม

... พวกเราไม่ใช่ชื่ออวกัณณกะ ... ไม่ใช่ชื่อชวกัณณกะ ... ไม่ใช่ชื่อธนิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อสวิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อกุลวัฑฒกะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักขิต ... ไม่ใช่ชื่อธัมมรักขิต ... ไม่ใช่ชื่อสังฆรักขิต ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรทราม

... พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร ... ไม่ใช่ภารทวาชโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิตทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร ... ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร ... ไม่ใช่กัจจายนโคตร ... ไม่ใช่วาเสฏฐโคตร ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานทราม

... พวกเราไม่ใช่ช่างไม้ ... ไม่ใช่คนเทดอกไม้ ต้องอาบัติทุพภาสิตทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่คนทำงานไถนา ... ไม่ใช่คนทำการค้าขาย ... ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะทราม

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างจักสาน ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ ... ไม่ใช่มีวิชาช่างหูก ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนัง ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างกัลบก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างเขียน, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเรื้อน, ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี, ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก, ... ไม่ใช่เป็นโรคมองคร่อ, ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป, ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป, ... ไม่ใช่ดำเกินไป, ... ไม่ใช่ขาวเกินไป, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ไม่สูงนัก, ... ไม่ใช่ไม่ต่ำนัก, ... ไม่ใช่ไม่ดำนัก, ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบกิเลสทราม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกลุ้มรุม, ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี, ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ, ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ, ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบอาบัติทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก, ... อาบัติสังฆาทิเสส, ... อาบัติถุลลัจจัย, ... อาบัติปาจิตตีย์, ... อาบัติปาฏิเทสนียะ, ... อาบัติทุกกฏ, ... อาบัติทุพภาสิต, ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้เป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอูฐ, ... ดังแพะ, ... ดังโค, ... ดังลา, ... ดังสัตว์ดิรัจฉาน, ... ดังสัตว์นรก, สุคติของพวกเราไม่มี, พวกเราต้องหวังได้แต่ทุคติ, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต, ... ไม่ใช่เป็นคนฉลาด, ... ไม่ใช่เป็นคนมีปัญญา, ... ไม่ใช่เป็นพหูสูต, ... ไม่ใช่เป็นธรรมกถึก, ทุคติของพวกเราไม่มี, พวกเราต้องหวังได้แต่สุคติ, ... ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด.

อนาปัตติวาร

[๒๕๔] ภิกษุมุ่งอรรถ ๑, ภิกษุมุ่งธรรม ๑ ภิกษุมุ่งสั่งสอน ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุมีจิตฟุ้งซ่าน ๑, ภิกษุกระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

___

๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๒๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ เก็บเอาคำส่อเสียดของพวกภิกษุผู้ก่อความบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาทกัน ไปบอก คือฟังคำของฝ่ายนี้แล้ว บอกแก่ฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้, ฟังคำของฝ่ายโน้น แล้วบอกแก่ฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น, เพราะเหตุนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็รุนแรงยิ่งขึ้น.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้เก็บเอาคำส่อเสียดของพวกภิกษุ ผู้ก่อความบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาทกัน ไปบอก คือฟังคำของฝ่ายนี้แล้ว บอกแก่ฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้ ฟังคำของฝ่ายโน้น แล้วบอกแก่ฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น เพราะเหตุนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้ว ก็รุนแรงยิ่งขึ้น แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้นในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอเก็บเอาคำส่อเสียดของพวกภิกษุผู้ก่อความบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาทกัน ไปบอก คือฟังคำของฝ่ายนี้ แล้วบอกแก่ฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้, ฟังคำของฝ่ายโน้น แล้วบอกแก่ฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น, เพราะเหตุนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็รุนแรงยิ่งขึ้น จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้เก็บเอาคำส่อเสียดของพวกภิกษุผู้ก่อความบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาทกัน ไปบอก คือฟังคำของ

ฝ่ายนี้ แล้วบอกแก่ฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้, ฟังคำของฝ่ายโน้น แล้วบอกแก่ฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น เพราะเหตุนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็รุนแรงยิ่งขึ้น การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๒. ๓. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะส่อเสียดภิกษุ.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๕๖] ที่ชื่อว่า ส่อเสียด ขยายความว่า วัตถุสำหรับเก็บมาส่อเสียด มีได้ด้วยอาการ ๒ อย่าง คือ ของคนผู้ต้องการจะให้เขาชอบ ๑ ของคนผู้ประสงค์จะให้เขาแตกกัน ๑.

ภิกษุเก็บเอาวัตถุสำหรับส่อเสียดมากล่าวโดยอาการ ๑๐ อย่าง คือ ชาติ ๑ ชื่อ ๑ โคตร ๑ การงาน ๑ ศิลปะ ๑ โรค ๑ รูปพรรณ ๑ กิเลส ๑ อาบัติ ๑ คำด่า ๑.

บทภาชนีย์

ที่ชื่อว่า ชาติ ได้แก่กำเนิด มี ๒ คือ กำเนิดทราม ๑ กำเนิดอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า กำเนิดทราม ได้แก่กำเนิดคนจัณฑาล กำเนิดคนจักสาน กำเนิดพราน กำเนิดคนช่างหนัง กำเนิดคนเทดอกไม้ นี่ชื่อว่ากำเนิดทราม.

ที่ชื่อว่า กำเนิดอุกฤษฏ์ ได้แก่กำเนิดกษัตริย์ กำเนิดพราหมณ์ นี่ชื่อว่า กำเนิดอุกฤษฏ์ ฯลฯ ๑-

ที่ชื่อว่า คำด่า ได้แก่คำด่ามี ๒ คำ คำด่าทราม ๑ คำด่าอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า คำด่าทราม ได้แก่คำด่าว่า เป็นอูฐ เป็นแพะ เป็นโค เป็นลา เป็นสัตว์ดิรัจฉาน เป็นสัตว์นรก, สุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ, คำด่าที่เกี่ยวด้วยยะอักษร ภะอักษร, หรือนิมิตของชายและนิมิตของหญิง นี่ชื่อว่า คำด่าทราม.

#๑. ที่ ฯลฯ ไว้นี้ หมายถึงนาม โคตรเป็นต้น พึงดูในสิกขาบทที่ ๒ ข้อ ๑๘๘ ถึง ๑๙๕

#หน้า ๒๕-๒๗

ที่ชื่อว่า คำด่าอุกฤษฏ์ ได้แก่คำด่าว่า เป็นบัณฑิต เป็นคนฉลาด เป็นนักปราชญ์ เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก, ทุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ, นี่ชื่อว่า คำด่าอุกฤษฏ์.

อุปสัมบันส่อเสียดอุปสัมบัน

พูดเหน็บแนมกระทบชาติทราม

[๒๕๗] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นชาติคนจัณฑาล, ... ชาติคนจักสาน, ... ชาติพราน, ... ชาติคนช่างหนัง, ... ชาติคนเทดอกไม้. ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบชาติอุกฤษฏ์

[๒๕๘] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นชาติกษัตริย์, ... เป็นชาติพราหมณ์, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบชื่อทราม

[๒๕๙] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียด ไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า ชื่อว่าอวกัณณกะ, ... ชื่อชวกัณณกะ, ... ชื่อธนิฏฐกะ, ... ชื่อสวิฏฐกะ, ... ชื่อกุลวัฑฒกะ, ... ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบชื่ออุกฤษฏ์

[๒๖๐] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียด ไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า ชื่อพุทธรักขิต, ... ชื่อธัมมรักขิต, ... ชื่อสังฆรักขิต, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบโคตรทราม

[๒๖๑] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโกสิยโคตร ภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบโคตรอุกฤษฏ์

[๒๖๒] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโคตมโคตร, ... โมคคัลลานโคตร, ... กัจจายนโคตร, ... วาเสฏฐโคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบการงานทราม

[๒๖๓] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นคนทำงานช่างไม้, ... เป็นคนทำงานเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบการงานอุกฤษฏ์

[๒๖๔] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นคนทำงานไถนา, ... ทำงานค้าขาย, ... ทำงานเลี้ยงโค, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบศิลปะทราม

[๒๖๕] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า มีวิชาการช่างจักสาน, ... มีวิชาการช่างหม้อ, ... มีวิชาการช่างหูก, ... มีวิชาการช่างหนัง, ... มีวิชาการช่างกัลบก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

[๒๖๖] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า มีวิชาการช่างนับ, ... มีวิชาการช่างคำนวณ, ... มีวิชาการช่างเขียน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบโรคทราม

[๒๖๗] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโรคเรื้อน, ... โรคฝี, ... โรคกลาก, ... โรคมองคร่อ, ... โรคลมบ้าหมู, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบโรคอุกฤษฏ์

[๒๖๘] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบรูปพรรณทราม

[๒๖๙] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นคนสูงเกินไป, ... ต่ำเกินไป, ... ดำเกินไป, ... ขาวเกินไป, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

[๒๗๐] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นคนไม่สูงนัก, ... ไม่ต่ำนัก, ... ไม่ดำนัก, ... ไม่ขาวนัก, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบกิเลสทราม

[๒๗๑] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นผู้ถูกราคะกลุ้มรุม, ... ถูกโทสะย่ำยี, ... ถูกโมหะครอบงำ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

[๒๗๒] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นผู้ปราศจากราคะ, ... ปราศจากโทสะ, ... ปราศจากโมหะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบอาบัติทราม

[๒๗๓] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก, ... อาบัติสังฆาทิเสส, ... อาบัติถุลลัจจัย, ... อาบัติปาจิตตีย์, ... อาบัติปาฏิเทสนียะ, ... อาบัติทุกกฏ, ... อาบัติทุพภาสิต, ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

[๒๗๔] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบคำสบประมาททราม

[๒๗๕] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นอูฐ, ... เป็นแพะ, ... เป็นโค, ... เป็นลา,

... เป็นสัตว์ดิรัจฉาน ... เป็นสัตว์นรก, สุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่ทุคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเหน็บแนมกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

[๒๗๖] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเหน็บแนมท่านว่า เป็นบัณฑิต, ... เป็นคนฉลาด, ... เป็นคนมีปัญญา, ... เป็นพหูสูต, ... เป็นธรรมกถึก, ทุคติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุคติ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบชาติทราม

[๒๗๗] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคนจัณฑาล, ... เป็นชาติคนจักสาน, ... เป็นชาติพราน, ... เป็นชาติคนช่างหนัง, ... เป็นชาติคนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบชาติอุกฤษฏ์

[๒๗๘] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์, ... ชาติพราหมณ์, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น, ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบชื่อทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวกัณณกะ, ... ชื่อชวกัณณกะ, ... ชื่อธนิฏฐกะ, ... ชื่อสวิฏฐกะ, ... ชื่อกุลวัฑฒกะ, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบชื่ออุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักขิต, ... ชื่อธัมมรักขิต, ... ชื่อสังฆรักขิต, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น, ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบโคตรทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร ... เป็นภารทวาชะโคตร ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบโคตรอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร, ... บางพวกเป็นโมคคัลลานโคตร, ... บางพวกเป็นกัจจายนโคตร, ... บางพวกเป็นวาเสฏฐโคตร, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่านดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบการงานทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นคนทำงานช่างไม้, ... เป็นคนทำงานเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบการงานอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นคนทำงานไถนา, ... เป็นคนทำงานค้าขาย, ... เป็นคนทำงานเลี้ยงโค, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบศิลปะทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างจักสาน, ... มีวิชาการช่างหม้อ, ... มีวิชาการช่างหูก, ... มีวิชาการช่างหนัง, ... มีวิชาการช่างกัลบก, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างนับ, ... มีวิชา

การช่างคำนวณ, ... มีวิชาการช่างเขียน, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบโรคทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน, ... โรคฝี, ... โรคกลาก, ... โรคมองคร่อ, ... โรคลมบ้าหมู, ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้อง-อาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบโรคอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบรูปพรรณทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป, ... ต่ำเกินไป, ... ดำเกินไป, ... ขาวเกินไป, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก, ... ไม่ต่ำนัก, ... ไม่ดำนัก, ... ไม่ขาวนัก, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบกิเลสทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะกลุ้มรุม, ... ถูกโทสะ-ย่ำยี, ... ถูกโมหะครอบงำ, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น, ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ, ... ปราศจากโทสะ, ... ปราศจากโมหะ, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก, ... อาบัติสังฆาทิเสส, ... อาบัติถุลลัจจัย, ... อาบัติปาจิตตีย์, ... อาบัติปาฏิเทสนียะ, ... อาบัติทุกกฏ, ... อาบัติ-ทุพภาสิต, ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโสดาบัน, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบคำสบประมาททราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติดังอูฐ, ... ดังแพะ, ... ดังโค, ... ดังลา, ... ดังสัตว์ดิรัจฉาน, ... ดังสัตว์นรก, สุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี, ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

[๒๗๙] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุป-สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต, ... เป็นคนฉลาด, ... เป็นคนมีปัญญา, ... เป็นพหูสูต, ... เป็นธรรมกถึก, ทุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี, ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติทราม

[๒๘๐] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุป-สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติคนจัณฑาล,

... ชาติคนจักสาน, ... ชาติพราน, ... ชาติคนช่างหนัง, ... ชาติคนเทดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติกษัตริย์, ... ชาติพราหมณ์, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่อทราม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ชื่ออวกัณณกะ, ... ชื่อชวกัณณกะ ... ชื่อธนิฏฐกะ, ... ชื่อสวิฏฐกะ, ... ชื่อกุลวัฑฒกะ, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ชื่อพุทธรักขิต, ... ชื่อธัมมรักขิต, ... ชื่อสังฆรักขิต, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโกสิยโคตร, ... ภารทวาชโคตร, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโคตมโคตร, ... โมคคัลลานโคตร, ... กัจจายนโคตร, ... วาเสฏฐโคตร, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นช่างไม้, ... คนเทดอกไม้, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะ-ท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นคนทำงานไถนา, ... เป็นคนทำงานค้าขาย, ... เป็นคนทำงานเลี้ยงโค, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกัลบก ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก, ... โรคมองคร่อ ... โรคลมบ้าหมู ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเบาหวาน ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ถูกราคะกลุ้มรุม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ, ... ปราศจากโมหะ, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโสดาบัน ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีความประพฤติดังอูฐ ... ดังแพะ ... ดังโค ... ดังลา ... ดังสัตว์ดิรัจฉาน ... ดังสัตว์นรก สุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุคติ ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นบัณฑิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคนมีปัญญา ... เป็นพหูสูต, ... เป็นธรรมกถึก ทุคติของภิกษุพวกนั้นไม่มี ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบชาติทราม

[๒๘๑] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า พวกเราไม่ใช่ชาติคนจัณฑาล ... ไม่ใช่ชาติคนจักสาน ... ไม่ใช่ชาติพราน ... ไม่ใช่ชาติคนช่างหนัง ... ไม่ใช่ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบชาติอุกฤษฏ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้พูดเปรยเหน็บแนมว่า พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ... ไม่ใช่ชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่อทราม

อนุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า พวกเราไม่ใช่ชื่ออวกัณณกะ ... ไม่ใช่ชื่อชวกัณณกะ ... ไม่ใช่ชื่อธนิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อสวิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อกุลวัฑฒกะ ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

... ภิกษุชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักขิต ... ไม่ใช่ชื่อธัมมรักขิต ... ไม่ใช่ชื่อสังฆรักขิต ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

... พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร ... ไม่ใช่ภารทวาชโคตร ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร ... ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร ... ไม่ใช่กัจจายนโคตร ... ไม่ใช่วาเสฏฐโคตร, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบการงานทราม

... พวกเราไม่ใช่ช่างไม้ ... ไม่ใช่คนเทดอกไม้ ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบการงานอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่คนทำงานไถนา ... ไม่ใช่คนทำงานค้าขาย ... ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะทราม

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างจักสาน ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหูก ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนัง ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างกัลบก ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างเขียน ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นคนโรคเรื้อน ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก ... ไม่ใช่เป็นโรคมองคร่อ ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป ... ไม่ใช่ดำเกินไป ... ไม่ใช่ขาวเกินไป ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ไม่สูงนัก ... ไม่ใช่ไม่ต่ำนัก ... ไม่ใช่ไม่ดำนัก ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกลุ้มรุม ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบกิเลสอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... สังฆาทิเสส ... ถุลลัจจัย ... ปาจิตตีย์ ... ปาฏิเทสนียะ ... ทุกกฏ ... ทุพภาสิต ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด

พูดเปรยกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องโสดาบัน ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอูฐ ... ดังแพะ ... ดังโค ... ดังลา ... ดังสัตว์ดิรัจฉาน ... ดังสัตว์นรก สุคติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่ทุคติ ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต ... ไม่ใช่เป็นคนฉลาด ... ไม่ใช่เป็นคนมีปัญญา, ... ไม่ใช่เป็นพหูสูต ... ไม่ใช่เป็นธรรมกถึก ทุคติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่สุคติ, ... ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

ต้องอาบัติตามวัตถุ

[๒๘๒] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอนุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอนุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๘๓] ภิกษุไม่ต้องการจะให้เขาชอบ ๑ ภิกษุไม่ประสงค์จะให้เขาแตกกัน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ

### ๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๔

### เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๒๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ยังเหล่าอุบาสกให้กล่าวธรรมโดยบท พวกอุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติให้ถูกอัธยาศัยในหมู่ภิกษุอยู่.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ยังเหล่าอุบาสกให้กล่าวธรรมโดยบท เหล่าอุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติให้ถูกอัธยาศัยในหมู่ภิกษุอยู่ แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

### ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอยังเหล่าอุบาสก ให้กล่าวธรรมโดยบท, เหล่าอุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติให้ถูกอัธยาศัยในหมู่ภิกษุอยู่ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอ จึงได้ยังเหล่าอุบาสกให้กล่าวธรรมโดยบทเล่า พวกอุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติให้ถูกอัธยาศัยในหมู่ภิกษุอยู่, ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

### พระบัญญัติ

๕๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใดยังอนุปสัมบันให้กล่าวธรรมโดยบท เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๘๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ, ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อนุปสัมบัน คือ ยกเว้นภิกษุ ภิกษุณี นอกนั้นชื่อว่าอนุปสัมบัน.

[๒๘๖] ที่ชื่อว่า โดยบท ได้แก่ บท อนุบท อนุอักขระ อนุพยัญชนะ.

ที่ชื่อว่า บท คือ ขึ้นต้นพร้อมกัน ให้จบลงพร้อมกัน.

ที่ชื่อว่า อนุบท คือ ขึ้นต้นต่างกัน ให้จบลงพร้อมกัน.

ที่ชื่อว่า อนุอักขระ คือ ภิกษุสอนว่า รูปํ อนิจฺจํ อนุปสัมบันกล่าวพร้อมกันว่า รู ดังนี้ แล้วหยุด.

ที่ชื่อว่า อนุพยัญชนะ คือ ภิกษุสอนว่า รูปํ อนิจฺจํ อนุปสัมบันเปล่งเสียงรับว่า เวทนา อนิจฺจา.

บท ก็ดี อนุบท ก็ดี อนุอักขระ ก็ดี อนุพยัญชนะ ก็ดี ทั้งหมดนั้น ชื่อว่าธรรมโดยบท.

ที่ชื่อว่า ธรรม ได้แก่บาลีที่เป็นพุทธภาษิต สาวกภาษิต อิสิภาษิต เทวตาภาษิต ซึ่งประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม.

บทว่า ให้กล่าว คือ ให้กล่าวโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท ให้กล่าวโดยอักขระ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ อักขระ.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๒๘๗] อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอนุปสัมบัน ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอนุสัมบัน ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติทุกกฏ.

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน ให้กล่าวธรรมโดยบท ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๘๘] ภิกษุให้สวดพร้อมกัน ๑ ท่องพร้อมกัน ๑ อนุปสัมบันผู้กล่าวอยู่ สวดอยู่ซึ่งคัมภีร์ที่คล่องแคล่วโดยมาก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระนวกะ

[๒๘๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัคคาฬวเจดีย์ เขตเมืองอาฬวี ครั้งนั้น พวกอุบาสกพากันมาสู่อารามเพื่อฟังธรรม เมื่อพระธรรมกถึกแสดงธรรมจบแล้ว ภิกษุชั้นเถระกลับไปยังที่อยู่ ภิกษุชั้นนวกะสำเร็จการนอนร่วมกับพวกอุบาสกอยู่ในศาลาที่ฟังธรรมนั้นเอง เผลอสติ ไม่รู้สึกตัว เป็นผู้เปลือยกายละเมอ กรนอยู่.

พวกอุบาสกต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าทั้งหลายจึงได้สำเร็จการ-นอนเผลอสติ ไม่รู้สึกตัว เป็นผู้เปลือยกายละเมอ กรนอยู่เล่า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินอุบาสกเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อยสันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระภิกษุทั้งหลาย จึงได้สำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบันเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้น แด่-พระผู้มีพระภาค

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลายสำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้สำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบันเล่า การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๔. ๕. ก. อนึ่ง ภิกษุใดสำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระนวกะ จบ.

เรื่องสามเณรราหุล

[๒๙๐] กาลต่อมา พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เมืองอาฬวี ตามพระพุทธาภิรมย์แล้ว เสด็จจาริกไปโดยมรรคาอันจะไปสู่พระนครโกสัมพี เสด็จจาริกโดยลำดับ, ถึงพระนครโกสัมพีแล้ว ข่าวว่า พระองค์ประทับอยู่พทริการาม เขตพระนครโกสัมพีนั้น.

ภิกษุทั้งหลายได้กล่าวคำนี้กะท่านสามเณรราหุลว่า อาวุโสราหุล พระผู้มีพระภาคทรง-บัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงสำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน อาวุโสราหุล ท่านจงรู้สถานที่ควรนอน.

วันนั้น ท่านสามเณรราหุลหาที่นอนไม่ได้ จึงสำเร็จการนอนในวัจจกุฎี.

ครั้นปัจจุสสมัยแห่งราตรี พระผู้มีพระภาคทรงตื่นบรรทมแล้ว ได้เสด็จไปวัจจกุฎี, ครั้นถึงจึงทรงพระกาสะ แม้ท่านราหุลก็กระแอมรับ.

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ใครอยู่ในวัจจกุฎีนี้

ท่านสามเณรราหุลทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าราหุล พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรราหุล เหตุไรเธอจึงนอน ณ ที่นี้

จึงท่านสามเณรราหุล กราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบันได้ ๒-๓ คืน ... ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๕๔. ๕. ข. อนึ่ง ภิกษุใดสำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน, เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องสามเณรราหุล จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๙๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อนุปสัมบัน คือ ยกเว้นภิกษุ นอกนั้นชื่อว่าอนุปสัมบัน.

บทว่า ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน คือเกินกว่า ๒-๓ คืน.

บทว่า ร่วม คือด้วยกัน.

ที่ชื่อว่า การนอน ได้แก่ภูมิสถานเป็นที่นอนอันเขามุงทั้งหมด บังทั้งหมด มุงโดยมาก บังโดยมาก.

คำว่า สำเร็จการนอน ความว่า ในวันที่ ๔ เมื่อพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว อนุปสัมบันนอนแล้ว ภิกษุนอน, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุนอนแล้ว อนุปสัมบันนอน, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

หรือนอนทั้งสอง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ลุกขึ้นแล้ว กลับนอนอีก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๒๘๒] อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอนุปสัมบัน สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกทุกกฏ

ในสถานที่มุงกึ่ง บังกึ่ง ภิกษุสำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๒๘๓] ภิกษุอยู่ ๒-๓ คืน ๑ ภิกษุอยู่ไม่ถึง ๒-๓ คืน ๑ ภิกษุอยู่ ๒ คืนแล้ว คืนที่ ๓ ออกไปก่อนอรุณ แล้วอยู่ใหม่ ๑ อยู่ในสถานที่มุงทั้งหมด ไม่บังทั้งหมด ๑ อยู่ในสถานที่บังทั้งหมด ไม่มุงทั้งหมด ๑ อยู่ในสถานที่ไม่มุงโดยมาก ไม่บังโดยมาก ๑ อนุปสัมบันนอน ภิกษุนั่ง ๑ ภิกษุนอน อนุปสัมบันนั่ง ๑ หรือนั่งทั้งสอง ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระอนุรุทธเถระ

[๒๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอนุรุทธะเดินทางไปพระนครสาวัตถีในโกศลชนบท ได้ไปถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ณ เวลาเย็น ก็แลสมัยนั้น ในหมู่บ้านนั้นมีสตรีผู้หนึ่งจัดเรือนพักสำหรับอาคันตุกะไว้. จึงท่านพระอนุรุทธะเข้าไปหาสตรีนั้น แล้วได้กล่าวคำนี้กะสตรีนั้นว่า ดูกรน้องหญิง ถ้าเธอไม่หนักใจ อาตมาขอพักแรมในเรือนพักสักคืนหนึ่ง.

สตรีนั้นเรียนว่า นิมนต์พักแรมเถิด เจ้าข้า.

พวกคนเดินทางแม้เหล่าอื่นก็เข้าไปหาสตรีนั้น แล้วได้กล่าวคำนี้กะสตรีนั้นว่า คุณนายขอรับ ถ้าคุณนายไม่หนักใจ พวกข้าพเจ้าขอพักแรมในเรือนพักสักคืนหนึ่ง.

นางกล่าวว่า พระคุณเจ้าสมณะนั่นเข้าไปพักแรมอยู่ก่อนแล้ว ถ้าท่านอนุญาตก็เชิญพักแรมได้.

จึงคนเดินทางพวกนั้น พากันเข้าไปหาท่านพระอนุรุทธะแล้ว ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระ-อนุรุทธะว่า ท่านขอรับ ถ้าท่านไม่หนักใจ พวกกระผมขอพักแรมคืนในเรือนพักสักคืนหนึ่ง

ท่านพระอนุรุทธะตอบว่า เชิญพักเถิดจ้ะ.

อันที่จริง สตรีนั้นได้มีจิตปฏิพัทธ์ในท่านพระอนุรุทธะพร้อมกับขณะที่ได้เห็น ดังนั้น. นางจึงเข้าไปหาท่านพระอนุรุทธะ แล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้าปะปนกับคนพวกนี้จักพักผ่อนไม่สบาย ทางที่ดีดิฉันควรจัดเตียงที่มีอยู่ข้างในถวายพระคุณเจ้า.

ท่านพระอนุรุทธะรับด้วยดุษณีภาพ.

ครั้งนั้น นางได้จัดเตียงที่มีอยู่ข้างในด้วยตนเองถวายท่านพระอนุรุทธะ แล้วประดับตกแต่งร่างกายมีกลิ่นแห่งเครื่องหอม เข้าไปหาท่านพระอนุรุทธะ แล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอนุรุทธะว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้ามีรูปงามนัก น่าดูน่าชม ส่วนดิฉันก็มีรูปงามยิ่ง น่าดูน่าชม, ทางที่ดีดิฉันควรจะเป็นภรรยาของพระคุณเจ้า.

เมื่อนางพูดอย่างนี้ ท่านพระอนุรุทธะได้นิ่งเสีย.

แม้ครั้งที่ ๒ ... ๑-

แม้ครั้งที่ ๓ นางก็ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอนุรุทธะว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้ามีรูปงามนัก น่าดู น่าชม, ส่วนดิฉันก็มีรูปงามยิ่ง น่าดู น่าชม, ทางที่เหมาะ ขอพระคุณเจ้าจงรับปกครองดิฉันและทรัพย์สมบัติทั้งหมด.

แม้ครั้งที่ ๓ ท่านพระอนุรุทธะก็ได้นิ่งเสีย.

ลำดับนั้น นางได้เปลื้องผ้าออกแล้ว เดินบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง นอนบ้าง เบื้องหน้าท่านพระอนุรุทธะ. ฝ่ายท่านพระอนุรุทธะ สำรวมอินทรีย์ ไม่แลดู ไม่ปราศรัยกะนาง. ดังนั้นนางจึงอุทานว่า น่าอัศจรรย์นัก พ่อเอ๋ย ไม่น่าจะมีเลยหนอพ่อผู้จำเริญ คนเป็นอันมากยอมส่งทรัพย์มาให้เรา ๑๐๐ กษาปณ์บ้าง ๑๐๐๐ กษาปณ์บ้าง. ส่วนพระสมณะรูปนี้ เราวิงวอนด้วยตนเองยังไม่ปรารถนาจะรับปกครองเราและสมบัติทั้งหมด ดังนี้แล้วจึงนุ่งผ้าซบศีรษะลงที่เท้าของท่านพระอนุรุทธะ แล้วได้กล่าวคำขอขมาต่อท่านดังนี้ว่า ท่านเจ้าข้า โทษล่วงเกินได้เป็นไปล่วงดิฉันตามคนโง่ ตามคนหลง ตามคนไม่ฉลาด ดิฉันผู้ใดได้ทำความผิดเห็นปานนั้นไปแล้ว ขอพระคุณเจ้าโปรดรับโทษที่เป็นไปล่วง โดยความเป็นโทษเป็นไปล่วงของดิฉันผู้นั้น เพื่อจะสำรวมต่อไปเถิดเจ้าข้า.

ท่านพระอนุรุทธะตอบว่า เชิญเถิดน้องหญิง โทษล่วงเกิน ได้เป็นไปล่วงเธอตามคนโง่ ตามคนเขลา ตามคนไม่ฉลาด เธอได้ทำอย่างนี้แล้ว เพราะเล็งเห็นโทษที่เป็นไปล่วงโดยความเป็นโทษเป็นไปล่วงจริง แล้วทำคืนตามธรรม เราขอรับโทษที่ล่วงเกินนั้นของเธอไว้ ดูกรน้องหญิง ข้อที่บุคคลเล็งเห็นโทษที่เป็นไปล่วง โดยความเป็นโทษเป็นไปล่วงจริง แล้วยอมทำคืนตามธรรม ถึงความสำรวมต่อไป นี่แหละเป็นความเจริญในอริยวินัย.

ครั้นราตรีนั้นผ่านพ้นไป นางได้อังคาสท่านพระอนุรุทธะด้วยขาทนียโภชียาหารอันประณีตด้วยมือของตนจนให้ห้ามภัตแล้ว กราบไหว้ท่านพระอนุรุทธะผู้ฉันเสร็จนำมือออกจากบาตรแล้วได้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ท่านพระอนุรุทธะได้ชี้แจงให้สตรีผู้นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งนั้นเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถา ครั้นแล้ว นางได้กล่าวคำนี้กะท่านพระ-อนุรุทธะว่า ท่านเจ้าข้า ภาษิตของท่านแจ่มแจ้งนัก ภาษิตของท่านไพเราะนัก พระคุณเจ้าข้าอนุรุทธะได้ประกาศธรรมโดยอเนกปริยายอย่างนี้ เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ เปิดของ

#๑. หมายความว่านางได้กล่าวและท่านพระอนุรุทธะได้นิ่งเหมือนครั้งที่ ๑

ที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยประสงค์ว่า คนมีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้, ดิฉันนี้ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ทั้งพระธรรม และภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระคุณเจ้าจงจำดิฉันว่าเป็นอุบาสิกาผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป. ต่อจากนั้น ท่านพระอนุรุทธะเดินทางไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอนุรุทธะจึงได้สำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคามเล่า ครั้นแล้ว ภิกษุเหล่านั้นได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอนุรุทธะว่า ดูกรอนุรุทธะ ข่าวว่า เธอสำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคาม จริงหรือ?

ท่านพระอนุรุทธะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรอนุรุทธะ ไฉนเธอจึงได้สำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคามเล่า การกระทำของเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใดสำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคาม เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอนุรุทธะเถระ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๙๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย โดยที่สุดแม้เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ไม่ต้องกล่าวถึงสตรีผู้ใหญ่.

บทว่า ร่วม คือ ด้วยกัน

ที่ชื่อว่า การนอน ได้แก่ ภูมิสถานเป็นที่นอน อันเขามุงทั้งหมด บังทั้งหมด มุงโดยมาก บังโดยมาก.

คำว่า สำเร็จการนอน ความว่า เมื่อพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว มาตุคามนอนแล้ว ภิกษุนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุนอนแล้ว มาตุคามนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

หรือนอนทั้งสอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ลุกขึ้นแล้ว กลับนอนอีก ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๒๘๖] มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม สำเร็จการนอนร่วม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสงสัย สำเร็จการนอนร่วม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามิใช่มาตุคาม สำเร็จการนอนร่วม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกทุกกฏ

ในสถานที่มุงกึ่ง บังกึ่ง ภิกษุสำเร็จการนอนร่วม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุสำเร็จการนอนร่วม กับหญิงยักษ์ก็ดี หญิงเปรตก็ดี บัณเฑาะก์ก็ดี สัตว์ดิรัจฉานตัวเมียก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม สำเร็จการนอนร่วม ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่มาตุคาม ภิกษุสงสัย สำเร็จการนอนร่วม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามิใช่มาตุคาม สำเร็จการนอนร่วม ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๘๗] ในสถานที่มุงทั้งหมด ไม่บังทั้งหมด ๑ ในสถานที่บังทั้งหมด ไม่มุงทั้งหมด ๑ ในสถานที่ไม่มุงโดยมาก ไม่บังโดยมาก ๑ มาตุคามนอน ภิกษุนั่ง ๑ ภิกษุนอน มาตุคามนั่ง ๑ นั่งทั้งสอง ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระอุทายี

[๒๙๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีเป็นพระกุลุปกะในพระนครสาวัตถี เข้าไปสู่สกุลเป็นอันมาก. ครั้งหนึ่งเวลาเช้า ท่านพระอุทายีครองอัตรวาสก แล้วถือบาตรจีวร เข้าไปสู่สกุลแห่งหนึ่ง. เวลานั้นหญิงแม่เรือนนั่งอยู่ที่ประตูเรือน. หญิงสะใภ้ในเรือนนั่งอยู่ที่ประตูห้องนอน. จึงท่านพระอุทายีเดินผ่านไปทางหญิงแม่เรือน แล้วแสดงธรรม ณ ที่ใกล้หูหญิงแม่เรือน. ขณะนั้น หญิงสะใภ้ในเรือนมีความสงสัยว่า พระสมณะนั้นเป็นชายชู้ของแม่ผัว หรือพูดเกี้ยว, ครั้นท่านพระอุทายีแสดงธรรม ณ ที่ใกล้หูหญิงแม่เรือนแล้ว, เดินผ่านไปทางหญิงสะใภ้ในเรือนแล้วแสดงธรรมในที่ใกล้หูหญิงสะใภ้ในเรือน. ฝ่ายหญิงแม่เรือนมีความสงสัยว่า พระสมณะนั้นเป็นชายชู้ของหญิงสะใภ้ในเรือน หรือพูดเกี้ยว, เมื่อท่านพระอุทายีแสดงธรรมในที่ใกล้หูหญิงสะใภ้ในเรือนกลับไปแล้ว. จึงหญิงแม่เรือนได้ถามหญิงสะใภ้ในเรือนว่า นี่ นางหนู พระสมณะนั้นได้พูดอะไรแก่เจ้า.

หญิงสะใภ้ตอบว่า ท่านแสดงธรรมแก่ดิฉัน เจ้าค่ะ แล้วถามว่า ก็ท่านได้พูดอะไร แก่คุณแม่ เจ้าคะ.

แม่ผัวตอบว่า แม้แก่เรา ท่านก็แสดงธรรม.

สตรีทั้งสองนั้นต่างเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าอุทายี จึงได้แสดงธรรมในที่ใกล้หูมาตุคามเล่า ธรรมดาพระธรรมกถึก ควรแสดงธรรมด้วยเสียงชัดเจนเปิดเผย มิใช่หรือ.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินสตรีทั้งสองนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อยสันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจึงได้แสดงธรรมแก่มาตุคามเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข่าวว่า เธอแสดงธรรมแก่มาตุคาม จริงหรือ?

ท่านพระอุทายีรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้แสดงธรรมแก่มาตุคามเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๖. ๗. ก. อนึ่ง ภิกษุใด แสดงธรรมแก่มาตุคาม เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระอุทายี จบ.

เรื่องอุบาสิกา

[๒๙๙] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกอุบาสิกาพบภิกษุทั้งหลาย แล้วได้กล่าวนิมนต์ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าทั้งหลาย ขออาราธนาพระคุณเจ้าแสดงธรรม.

ภิกษุเหล่านั้นตอบปฏิเสธว่า ดูกรน้องหญิง การแสดงธรรมแก่มาตุคามไม่ควร.

พวกอุบาสิกาอ้อนวอนว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าทั้งหลาย ขออาราธนาแสดงธรรมเพียง ๕-๖ คำ พวกข้าพเจ้าก็สามารถจะรู้ทั่วถึงธรรม แม้ด้วยถ้อยคำเพียงเท่านี้.

ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า ดูกรน้องหญิง การแสดงธรรมแก่มาตุคามไม่ควรดังนี้แล้ว รังเกียจ ไม่แสดงธรรม.

พวกอุบาสิกาต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าทั้งหลาย อันเราอาราธนาอยู่ จึงไม่แสดงธรรมเล่า.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินอุบาสิกาพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แสดงธรรมแก่มาตุคามได้เพียง ๕-๖ คำ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๕๖. ๗. ข. อนึ่ง ภิกษุใดแสดงธรรมแก่มาตุคาม ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องอุบาสิกา จบ.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๐๐] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้แสดงธรรมแก่มาตุคามได้เพียง ๕-๖ คำ จึงให้บุรุษผู้ไม่รู้เดียงสานั่งใกล้ๆ แล้วแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำ. บรรดาภิกษุที่มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ให้บุรุษผู้ไม่รู้เดียงสานั่งใกล้ๆ แล้วแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอให้บุรุษผู้ไม่รู้เดียงสานั่งใกล้ๆ แล้วแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ให้บุรุษผู้ไม่รู้เดียงสานั่งใกล้ๆ แล้วแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๕๖. ๗. ค. อนึ่ง ภิกษุใดแสดงธรรมแก่มาตุคามยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เดียงสาอยู่ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นผู้รู้เดียงสา สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาษิต ทุพภาษิตชั่วหยาบและสุภาพ.

บทว่า ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ คือ เกินกว่า ๕-๖ คำ.

ที่ชื่อว่า ธรรม ได้แก่ถ้อยคำที่เป็นพุทธภาษิต สาวกภาษิต อิสิภาษิต เทวตาภาษิต ซึ่งประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม.

บทว่า แสดง คือ แสดงโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท.

แสดงโดยอักขระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ อักขระ.

คำว่า เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เดียงสาอยู่ คือ ยกไว้แต่บุรุษผู้รู้ความอยู่ด้วย.

บุรุษที่ชื่อว่า ผู้รู้เดียงสา คือเป็นผู้สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาษิต ทุพภาษิตชั่วหยาบและสุภาพ.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๓๐๒] มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม แสดงธรรมยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เดียงสาอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสงสัย แสดงธรรมยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เดียงสาอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่า มิใช่มาตุคาม แสดงธรรมยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เดียงสาอยู่, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกทุกกฏ

ภิกษุแสดงธรรมแก่หญิงยักษ์ หญิงเปรต บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย มีกายคล้ายมนุษย์ ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เดียงสาอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม, ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่มาตุคาม ภิกษุสงสัย, ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามิใช่มาตุคาม, ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๐๓] มีบุรุษผู้รู้เดียงสาอยู่ด้วย ๑ ภิกษุแสดงธรรมเพียง ๕-๖ คำ ๑ ภิกษุแสดงธรรมหย่อนกว่า ๕-๖ คำ ๑ ภิกษุลุกขึ้นแล้วนั่งแสดงธรรมต่อไป ๑ มาตุคามลุกขึ้นแล้วนั่งลงอีก ภิกษุแสดงแก่มาตุคามนั้น ๑ ภิกษุแสดงแก่มาตุคามอื่น ๑ มาตุคามถามปัญหา ภิกษุถูกถามปัญหาแล้วกล่าวแก้ ๑ ภิกษุแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่คนอื่นอยู่ มาตุคามฟังอยู่ด้วย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา

[๓๐๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ กูฏาคารศาลาป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี. ครั้งนั้น ภิกษุมากรูปด้วยกัน ซึ่งเคยเห็นร่วมคบหากันมา จำพรรษาอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา.

ก็แลสมัยนั้น วัชชีชนบทอัตคัดอาหาร. ประชาชนหาเลี้ยงชีพฝืดเคือง มีข้าวตายฝอย ต้องมีสลากซื้ออาหาร. ภิกษุสงฆ์จะยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำไม่ได้ง่าย. จึงภิกษุเหล่านั้นคิดกันว่า บัดนี้วัชชีชนบทอัตคัดอาหาร ประชาชนหาเลี้ยงชีพฝืดเคือง มีข้าวตายฝอย ต้องมีสลากซื้ออาหาร ภิกษุสงฆ์จะยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำไม่ได้ง่าย. พวกเราจะพึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสุก และจักไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต ด้วยอุบายอย่างไรหนอ.

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ อาวุโสทั้งหลาย ผิฉะนั้น พวกเราจะช่วยกันอำนวยกิจการอัน-เป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์เถิด, เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเขาจักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้, พวกเราจะพึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสุก และจักไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต.

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ว่า ไม่ควร ท่านทั้งหลาย จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกันอำนวยกิจการอันเป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์ ท่านทั้งหลาย ผิฉะนั้น พวกเราจงช่วยกันนำข่าวสาส์นอันเป็นหน้าที่ทูตของพวกคฤหัสถ์เถิด เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเขาจักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้, พวกเราจักเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำ-พรรษาเป็นผาสุก และจักไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต.

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ว่า อย่าเลย ท่านทั้งหลาย จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกันอำนวยกิจการอันเป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์ จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกันนำข่าวสาส์นอันเป็นหน้าที่ทูตของพวกคฤหัสถ์ ท่านทั้งหลาย ผิฉะนั้น พวกเราจักกล่าวชมอุตตริมนุสสธรรม

ของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ว่า ภิกษุรูปโน้นได้ปฐมฌาน รูปโน้นได้ทุติยฌาน รูปโน้นได้ตติยฌาน รูปโน้นได้จตุตถฌาน รูปโน้นเป็นพระโสดาบัน รูปโน้นเป็นพระสกทาคามี รูปโน้นเป็นพระอนาคามี รูปโน้นเป็นพระอรหันต์ รูปโน้นได้วิชชา ๓ รูปโน้นได้อภิญญา ๖ ดังนี้, เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขาจักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้ พวกเราก็จะพึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสุก และจักไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต.

ภิกษุเหล่านั้นมีความเห็นร่วมกันว่า อาวุโสทั้งหลาย การที่พวกเราพากันกล่าวชมอุตตริมนุสสธรรมของกันและกัน แก่พวกคฤหัสถ์นี้แหละ ประเสริฐที่สุด แล้วพากันกล่าวชมอุตตริมนุสสธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ว่า ภิกษุรูปโน้นได้ปฐมฌาน รูปโน้นได้ทุติยฌาน รูปโน้นได้ตติยฌาน รูปโน้นได้จตุตถฌาน รูปโน้นเป็นพระโสดาบัน รูปโน้นเป็นพระสกทาคามี รูปโน้นเป็นพระอนาคามี รูปโน้นเป็นพระอรหันต์ รูปโน้นได้วิชชา ๓ รูปโน้นได้อภิญญา ๖ ดังนี้.

### ประชาชนพากันยินดี

ครั้นต่อมา ประชาชนเหล่านั้นพากันยินดีว่า เป็นลาภของพวกเราหนอ พวกเราได้ดีแล้วหนอ ที่มีภิกษุทั้งหลายผู้ทรงคุณพิเศษเห็นปานนี้ อยู่จำพรรษา เพราะก่อนแต่นี้ ภิกษุทั้งหลายที่อยู่จำพรรษาของพวกเรา จะมีคุณสมบัติเหมือนภิกษุผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านี้ไม่มีเลย, โภชนะชนิดที่พวกเขาจะถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น พวกเขาไม่บริโภคด้วยตน ไม่ให้มารดา บิดา บุตร ภรรยา คนรับใช้ กรรมกร มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต ของเคี้ยว ของลิ้ม น้ำดื่มชนิดที่พวกเขาจะถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น พวกเขาไม่ดื่มด้วยตน ไม่ให้มารดา บิดา บุตร ภรรยา คนรับใช้ กรรมกร มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต. จึงภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้มีน้ำนวล มีอินทรีย์ผ่องใส มีสีหน้าสดชื่น มีผิวพรรณผุดผ่อง.

### ประเพณีเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า

[๓๐๕] ก็การที่ภิกษุทั้งหลายออกพรรษาแล้วเข้าเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาคนั่นเป็นประเพณี. ครั้นภิกษุเหล่านั้นจำพรรษาโดยล่วงไตรมาสแล้ว เก็บเสนาสนะ ถือบาตรจีวรหลีกไปโดยมรรคาอันจะไปสู่พระนครเวสาลี. ถึงพระนครเวสาลี ป่ามหาวัน กูฏาคารศาลา โดยลำดับ เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุผู้จำพรรษาอยู่ในทิศทั้งหลาย เป็นผู้ผอม ซูบซีด มีผิวพรรณหมอง เหลืองขึ้นๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น. ส่วนภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา เป็นผู้มีน้ำนวล มีอินทรีย์ผ่องใส มีสีหน้าสดชื่น มีผิวพรรณผุดผ่อง.

ทรงปราศรัยกับพระอาคันตุกะ

อันการที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอาคันตุกะทั้งหลาย นั่นเป็นพุทธประเพณี. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทาว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ร่างกายของพวกเธอยังพอทนได้หรือ ยังพอให้เป็นไปได้หรือ พวกเธอเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสุก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาตหรือ?

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า ยังพอทนได้ พระพุทธเจ้าข้า ยังพอให้เป็นไปได้ พระพุทธเจ้าข้า, อนึ่ง พวกข้าพุทธเจ้าเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสุก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต พระพุทธเจ้าข้า.

พุทธประเพณี

พระตถาคตทั้งหลาย ทรงทราบอยู่ ย่อมตรัสถามก็มี ทรงทราบอยู่ ย่อมไม่ตรัสถามก็มี ทรงทราบกาลแล้วตรัสถาม ทรงทราบกาลแล้วไม่ตรัสถาม พระตถาคตทั้งหลายย่อมตรัสถามสิ่งที่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ตรัสถามสิ่งที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ในสิ่งที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ พระตถาคตทรงกำจัดด้วยข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายด้วยอาการ ๒ อย่าง คือ จักทรงแสดงธรรมอย่างหนึ่ง จักทรงบัญญัติสิกขาบทแก่พระสาวกทั้งหลายอย่างหนึ่ง.

ตรัสถาม

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทาว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสุก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต ด้วยวิธีการอย่างไร

ภิกษุเหล่านั้นได้กราบทูลเนื้อความนั้นให้ทรงทราบแล้ว.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย คุณวิเศษของพวกเธอนั่น มีจริงหรือ?

ภิ. มีจริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้กล่าวชมอุตตริมนุสสธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ เพราะเหตุแห่งท้องเล่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใดบอกอุตตริมนุสสธรรมแก่อนุปสัมบัน เป็นปาจิตตีย์ เพราะมีจริง.

เรื่องภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อนุปสัมบัน ความว่า ยกเว้นภิกษุ ภิกษุณี นอกนั้นชื่อว่าอนุปสัมบัน.

บทภาชนีย์

[๓๐๗] ที่ชื่อว่า อุตตริมนุสสธรรม ได้แก่ ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ ญาณทัสสนะ การทำมรรคให้เกิด การทำผลให้แจ้ง การละกิเลส ความเปิดจิต ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า.

[๓๐๘] ที่ชื่อว่า ฌาน ได้แก่ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน.

ที่ชื่อว่า วิโมกข์ ได้แก่ สุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณิหิตวิโมกข์.

ที่ชื่อว่า สมาธิ ได้แก่ สุญญตสมาธิ อนิมิตตสมาธิ อัปปณิหิตสมาธิ.

ที่ชื่อว่า สมาบัติ ได้แก่ สุญญตสมาบัติ อนิมิตตสมาบัติ อัปปณิหิตสมาบัติ.

ที่ชื่อว่า ญาณ ได้แก่วิชชา ๓

ที่ชื่อว่า การทำมรรคให้เกิด ได้แก่ สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘.

ที่ชื่อว่า การทำผลให้แจ้ง ได้แก่ การทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล ... สกทาคามิผล ... อนาคามิผล ... อรหัตผล.

ที่ชื่อว่า การละกิเลส ได้แก่ การละราคะ ... โทสะ ... โมหะ.

ที่ชื่อว่า ความเปิดจิต ได้แก่ ความเปิดจิตจากราคะ ความเปิดจิตจากโทสะ ความเปิดจิตจากโมหะ.

ที่ชื่อว่า ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า ได้แก่ ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่าด้วยปฐมฌาน, ... ด้วยทุติยฌาน, ... ด้วยตติยฌาน, ... ด้วยจตุตถฌาน.

บอกปฐมฌาน

[๓๐๙] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานอยู่ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้เข้าปฐมฌานแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้ปฐมฌาน ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกทุติยฌาน

[๓๑๐] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานอยู่ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้เข้าทุติยฌานแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้ทุติยฌาน ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้ชำนาญในทุติยฌาน ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกตติยฌาน

... เข้าตติยฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าตติยฌานอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าตติยฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ตติยฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในตติยฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ตติยฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจตุตถฌาน

... เข้าจตุตถฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าจตุตถฌานอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าจตุตถฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้จตุตถฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในจตุตถฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จตุตถฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกสุญญตวิโมกข์

[๓๑๑] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าสุญญตวิโมกข์แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเข้าสุญญตวิโมกข์อยู่ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้เข้าสุญญตวิโมกข์แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้สุญญตวิโมกข์ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้ชำนาญในสุญญตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... สุญญตวิโมกข์ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอนิมิตตวิโมกข์

... เข้าอนิมิตตวิโมกข์แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอนิมิตตวิโมกข์อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้เข้าอนิมิตตวิโมกข์แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้ได้อนิมิตตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้ชำนาญในอนิมิตตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... อนิมิตตวิโมกข์ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอัปปณิหิตวิโมกข์

... เข้าอัปปณิหิตวิโมกข์แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เข้าอัปปณิหิตวิโมกข์อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้เข้าอัปปณิหิตวิโมกข์แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้ได้อัปปณิหิตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้ชำนาญในอัปปณิหิตวิโมกข์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... อัปปณิหิตวิโมกข์ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกสุญญตสมาธิ

... ข้าพเจ้าเข้าสุญญตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... ข้าพเจ้าเข้าสุญญตสมาธิอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... ข้าพเจ้าเป็นผู้เข้าสุญญตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้สุญญตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... ข้าพเจ้าเป็นผู้ชำนาญในสุญญตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... สุญญตสมาธิข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอนิมิตตสมาธิ

... เข้าอนิมิตตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เข้าอนิมิตตสมาธิอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้เข้าอนิมิตตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้ได้อนิมิตตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... เป็นผู้ชำนาญในอนิมิตตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
... อนิมิตตสมาธิข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอัปปณิหิตสมาธิ

... เข้าอัปปณิหิตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอัปปณิหิตสมาธิอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าอัปปณิหิตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้อัปปณิหิตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในอัปปณิหิตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... อัปปณิหิตสมาธิข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกสุญญตสมาบัติ

[๓๑๒] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าสุญญตสมาบัติแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเข้าสุญญตสมาบัติอยู่ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้เข้าสุญญตสมาบัติแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้สุญญตสมาบัติ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ข้าพเจ้าเป็นผู้ชำนาญในสุญญตสมาบัติ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... สุญญตสมาบัติข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอนิมิตตสมาบัติ

... เข้าอนิมิตตสมาบัติแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอนิมิตตสมาบัติอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าอนิมิตตสมาบัติแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้อนิมิตตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในอนิมิตตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... อนิมิตตสมาบัติ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอัปปณิหิตสมาบัติ

... เข้าอัปปณิหิตสมาบัติแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอัปปณิหิตสมาบัติอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าอัปปณิหิตสมาบัติแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้อัปปณิหิตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในอัปปณิหิตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... อัปปณิหิตสมาบัติ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกวิชชา ๓

[๓๑๓] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าวิชชา ๓ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าวิชชา ๓ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าวิชชา ๓ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้วิชชา ๓ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในวิชชา ๓ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... วิชชา ๓ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกสติปัฏฐาน ๔

[๓๑๔] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าสติปัฏฐาน ๔ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าสติปัฏฐาน ๔ อยู่ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าสติปัฏฐาน ๔ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้สติปัฏฐาน ๔ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในสติปัฏฐาน ๔ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... สติปัฏฐาน ๔ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกสัมมัปปธาน ๔

... ข้าพเจ้าเข้าสัมมัปปธาน ๔ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าสัมมัปปธาน ๔ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าสัมมัปปธาน ๔ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้สัมมัปปธาน ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในสัมมัปปธาน ๔ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... สัมมัปปธาน ๔ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอิทธิบาท ๔

... ข้าพเจ้าเข้าอิทธิบาท ๔ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอิทธิบาท ๔ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าอิทธิบาท ๔ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้อิทธิบาท ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในอิทธิบาท ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... อิทธิบาท ๔ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอินทรีย์ ๕

[๓๑๕] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าอินทรีย์ ๕ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอินทรีย์ ๕ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าอินทรีย์ ๕ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้อินทรีย์ ๕ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในอินทรีย์ ๕ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... อินทรีย์ ๕ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกพละ ๕

... ข้าพเจ้าเข้าพละ ๕ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าพละ ๕ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าพละ ๕ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้พละ ๕ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในพละ ๕ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... พละ ๕ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกโพชฌงค์ ๗

[๓๑๖] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าโพชฌงค์ ๗ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าโพชฌงค์ ๗ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าโพชฌงค์ ๗ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้โพชฌงค์ ๗ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในโพชฌงค์ ๗ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... โพชฌงค์ ๗ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอริยมรรคมีองค์ ๘

[๓๑๗] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าอริยมรรคมีองค์ ๘ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอริยมรรคมีองค์ ๘ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าอริยมรรคมีองค์ ๘ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้อริยมรรคมีองค์ ๘ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในอริยมรรคมีองค์ ๘ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... อริยมรรคมีองค์ ๘ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกโสดาปัตติผล

[๓๑๘] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าโสดาปัตติผลแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าโสดาปัตติผลอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าโสดาปัตติผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้โสดาปัตติผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในโสดาปัตติผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... โสดาปัตติผล ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกสกทาคามิผล

... ข้าพเจ้าเข้าสกทาคามิผลแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าสกทาคามิผลอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าสกทาคามิผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้สกทาคามิผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในสกทาคามิผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... สกทาคามิผล ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอนาคามิผล

... ข้าพเจ้าเข้าอนาคามิผลแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอนาคามิผลอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าอนาคามิผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้อนาคามิผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในอนาคามิผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... อนาคามิผล ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกอรหัตตผล

... เข้าอรหัตตผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าอรหัตตผลอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าอรหัตตผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในอรหัตตผล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... อรหัตตผล ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกสละ ราคะ โทสะ โมหะ

[๓๑๙] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ราคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว พ้นแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... โทสะ ข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... โมหะ ข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากราคะ โทสะ โมหะ

[๓๒๐] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานในสุญญาคาร

[๓๒๑] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานในสุญญาคารแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานในสุญญาคารอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานในสุญญาคารแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานในสุญญาคาร ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานในสุญญาคาร

... ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานในสุญญาคารแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าทุติยฌานในสุญญาคารอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าทุติยฌานในสุญญาคารแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ทุติยฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญทุติยฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานในสุญญาคาร ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าตติยฌานในสุญญาคาร

... ข้าพเจ้าเข้าตติยฌานในสุญญาคารแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าตติยฌานในสุญญาคารอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าตติยฌานในสุญญาคารแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ตติยฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญตติยฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ตติยฌานในสุญญาคาร ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าจตุตถฌานในสุญญาคาร

... ข้าพเจ้าเข้าจตุตถฌานในสุญญาคารแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าจตุตถฌานในสุญญาคารอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าจตุตถฌานในสุญญาคารแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้จตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จตุตถฌานในสุญญาคาร ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและทุติยฌาน

[๓๒๒] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานทุติยฌานแล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและทุติยฌานอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและทุติยฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและทุติยฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและทุติยฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและทุติยฌาน ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและตติยฌาน

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและตติยฌานแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและตติยฌานอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและตติยฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและตติยฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและตติยฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและตติยฌาน ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและจตุตถฌาน

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและจตุตถฌานแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและจตุตถฌานอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและจตุตถฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและจตุตถฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและจตุตถฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและจตุตถฌาน ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสุญญตวิโมกข์

[๓๒๓] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและสุญญตวิโมกข์แล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและสุญญตวิโมกข์อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและสุญญตวิโมกข์แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและสุญญตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและสุญญตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและสุญญตวิโมกข์ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอนิมิตตวิโมกข์

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอนิมิตตวิโมกข์แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอนิมิตตวิโมกข์อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอนิมิตตวิโมกข์แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอนิมิตตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอนิมิตตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอนิมิตตวิโมกข์ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสุญญตสมาธิ

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและสุญญตสมาธิแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและสุญญตสมาธิอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและสุญญตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและสุญญตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและสุญญตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและสุญญตสมาธิ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอนิมิตตสมาธิ

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอนิมิตตสมาธิแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอนิมิตตสมาธิอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอนิมิตตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอนิมิตตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอนิมิตตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอนิมิตตสมาธิ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาธิ

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาธิแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาธิอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาธิแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาธิ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสุญญตสมาบัติ

[๓๒๔] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและสุญญตสมาบัติแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและสุญญตสมาบัติอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและสุญญตสมาบัติแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและสุญญตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและสุญญตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและสุญญตสมาบัติ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอนิมิตตสมาบัติ

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอนิมิตตสมาบัติแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอนิมิตตสมาบัติอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอนิมิตตสมาบัติแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอนิมิตตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอนิมิตตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอนิมิตตสมาบัติ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาบัติ

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาบัติแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาบัติอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาบัติแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอัปปณิหิตสมาบัติ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและวิชชา ๓

[๓๒๕] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและวิชชา ๓ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและวิชชา ๓ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและวิชชา ๓ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและวิชชา ๓ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและวิชชา ๓ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและวิชชา ๓ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสติปัฏฐาน ๔

[๓๒๖] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและสติปัฏฐาน ๔ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและสติปัฏฐาน ๔ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและสติปัฏฐาน ๔ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและสติปัฏฐาน ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและสติปัฏฐาน ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและสติปัฏฐาน ๔ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสัมมัปปธาน ๔

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและสัมมัปปธาน ๔ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและสัมมัปปธาน ๔ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและสัมมัปปธาน ๔ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและสัมมัปปธาน ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและสัมมัปปธาน ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและสัมมัปปธาน ๔ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอิทธิบาท ๔

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอิทธิบาท ๔ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอิทธิบาท ๔ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอิทธิบาท ๔ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอิทธิบาท ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอิทธิบาท ๔ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอิทธิบาท ๔ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอินทรีย์ ๕

[๓๒๗] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอินทรีย์ ๕ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอินทรีย์ ๕ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอินทรีย์ ๕ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอินทรีย์ ๕ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอินทรีย์ ๕ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอินทรีย์ ๕ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและพละ ๕

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและพละ ๕ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและพละ ๕ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและพละ ๕ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและพละ ๕ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและพละ ๕ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและพละ ๕ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและโพชฌงค์ ๗

[๓๒๘] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและโพชฌงค์ ๗ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและโพชฌงค์ ๗ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและโพชฌงค์ ๗ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและโพชฌงค์ ๗ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและโพชฌงค์ ๗ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและโพชฌงค์ ๗ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘

[๓๒๙] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘ แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘ อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘ แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและโสดาปัตติผล

[๓๓๐] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและโสดาปัตติผลแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและโสดาปัตติผลอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและโสดาปัตติผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและโสดาปัตติผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและโสดาปัตติผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและโสดาปัตติผล ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสกทาคามิผล

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและสกทาคามิผลแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและสกทาคามิผลอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและสกทาคามิผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและสกทาคามิผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและสกทาคามิผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและสกทาคามิผล ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอนาคามิผล

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอนาคามิผลแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอนาคามิผลอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอนาคามิผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอนาคามิผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอนาคามิผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอนาคามิผล ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและอรหัตตผล

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานและอรหัตตผลแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าปฐมฌานและอรหัตตผลอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานและอรหัตตผลแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ปฐมฌานและอรหัตตผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌานและอรหัตตผล ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ปฐมฌานและอรหัตตผล ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสละราคะ

[๓๓๑] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว และราคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เข้าปฐมฌานอยู่ และราคะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานแล้ว และราคะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ได้ปฐมฌาน และราคะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน และราคะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... ปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว และราคะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสละโทสะ

... เข้าปฐมฌานแล้ว และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เข้าปฐมฌานอยู่ และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานแล้ว และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ได้ปฐมฌาน และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... ปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและสละโมหะ

... เข้าปฐมฌานแล้ว และโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เข้าปฐมฌานอยู่ และโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานแล้ว และโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ได้ปฐมฌาน และโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน และโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... ปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว และโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและจิตเปิดจากราคะ

[๓๓๒] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เข้าปฐมฌานอยู่ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ได้ปฐมฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... ปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บอกเข้าปฐมฌานและจิตเปิดจากโทสะ

... ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เข้าปฐมฌานอยู่ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ได้ปฐมฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... ปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าปฐมฌานและจิตเปิดจากโมหะ

... เข้าปฐมฌานแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เข้าปฐมฌานอยู่ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้เข้าปฐมฌานแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ได้ปฐมฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... เป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์

... ปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและตติยฌาน

[๓๓๓] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานและตติยฌานแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าทุติยฌานและตติยฌานอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าทุติยฌานและตติยฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ทุติยฌานและตติยฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในทุติยฌานและตติยฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและตติยฌาน ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและจตุตถฌาน

... ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานและจตุตถฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าทุติยฌานและจตุตถฌานอยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าทุติยฌานและจตุตถฌานแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ทุติยฌานและจตุตถฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในทุติยฌานและจตุตถฌาน ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและจตุตถฌาน ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและสุญญตวิโมกข์

... ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานและสุญญตวิโมกข์แล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เข้าทุติยฌานและสุญญตวิโมกข์อยู่ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้เข้าทุติยฌานและสุญญตวิโมกข์แล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ได้ทุติยฌานและสุญญตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... เป็นผู้ชำนาญในทุติยฌานและสุญญตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและสุญญตวิโมกข์ ข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและอนิมิตตวิโมกข์

... ๑- ทุติยฌานและอนิมิตตวิโมกข์ ... ๒- ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์

... ทุติยฌานและอัปปณิหิตวิโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและสมาธิ

... ทุติยฌานและสุญญตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและอนิมิตตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและอัปปณิหิตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและสมาบัติ

... ทุติยฌานและสุญญตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและอนิมิตตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและอัปปณิหิตสมาบัติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

#๑. ที่ ... ไว้นี้ หมายความว่าข้าพเจ้าเข้า

#๒. ที่ ... ไว้นี้ หมายความว่า เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ และทำให้แจ้ง

บอกเข้าทุติยฌานและวิชชา ๓

... ทุติยฌานและวิชชา ๓ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและสติปัฏฐาน ๔

... ทุติยฌานและสติปัฏฐาน ๔ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและสัมมัปปธาน ๔

... ทุติยฌานและสัมมัปปธาน ๔ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและอิทธิบาท ๔

... ทุติยฌานและอิทธิบาท ๔ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและอินทรีย์ ๕

... ทุติยฌานและอินทรีย์ ๕ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและพละ ๕

... ทุติยฌานและพละ ๕ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและโพชฌงค์ ๗

... ทุติยฌานและโพชฌงค์ ๗ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘

... ทุติยฌานและอริยมรรคมีองค์ ๘ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและอริยผล ๔

... ทุติยฌานและโสดาปัตติผล ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและสกทาคามิผล ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและอนาคามิผล ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและอรหัตตผล ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและละกิเลส

... ทุติยฌานและราคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สละแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌานและโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและจิตเปิดจากกิเลส

... ทุติยฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฌาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฌานและปฐมฌาน

... ทุติยฌานและปฐมฌาน ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าปฐมฌาน

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อุปสัมบันว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานอยู่ ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และเข้าปฐมฌานได้แล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และเป็นผู้ได้ปฐมฌาน ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และเป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าทุติยฌาน

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งทุติยฌาน ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าตติยฌาน

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งตติยฌาน ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าจตุตถฌาน

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งจตุตถฌาน ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าวิโมกข์

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งสุญญตวิโมกข์ ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ ... ซึ่งอนิมิตตวิโมกข์ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ ... ซึ่งอัปปณิหิตวิโมกข์ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าสมาธิ

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งสุญญตสมาธิ ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอนิมิตตสมาธิ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอัปปณิหิตสมาธิ ..., ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าสมาบัติ

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งสุญญตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอนิมิตตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอัปปณิหิตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าวิชชา ๓

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งวิชชา ๓ ดังนี้, ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าสติปัฏฐาน ๔

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งสติปัฏฐาน ๔ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าอิทธิบาท ๔

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอิทธิบาท ๔ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าอินทรีย์ ๕

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอินทรีย์ ๕ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าพละ ๕

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งพละ ๕ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าโพชฌงค์ ๗

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งโพชฌงค์ ๗ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าอริยมรรคมีองค์ ๘

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าอริยผล ๔

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งโสดาปัตติผล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งสกทาคามิผล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอนาคามิผล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว ... ซึ่งอรหัตผล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและสละกิเลส

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และราคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและจากราคะ

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ดังนี้, ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและจากโทสะ

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ดังนี้, ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกรวมทุกอย่าง

[๓๓๔] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นชำนาญ ทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งปฐมฌาน ... ทุติยฌาน ... ตติยฌาน จตุตถฌาน ... สุญญตวิโมกข์ ... อนิมิตตวิโมกข์ ... อัปปณิหิตวิโมกข์ ... สุญญตสมาธิ ... อนิมิตตสมาธิ ... อัปปณิหิตสมาธิ ... สุญญตสมาบัติ ... อนิมิตตสมาบัติ ... อัปปณิหิตสมาบัติ ... วิชชา ๓ สติปัฏฐาน ๔ ... สัมมัปปธาน ๔ ... อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ ... พละ ๕ ... โพชฌงค์ ๗ ... อริยมรรคมีองค์ ๘ ... โสดาปัตติผล ... สกทาคามิผล ... อนาคามิผล ... อรหัตผล ... ราคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว สละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว โทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... โมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ... จากโทสะ ... และจากโมหะ ... ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วัตถุกามวารกถา

ประสงค์จะบอกเข้าปฐมฌาน

[๓๓๕] บทว่า บอก คือ ภิกษุประสงค์จะบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานแล้ว ดังนี้, เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าตติยฌานแล้ว ดังนี้, เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าจตุตถฌานแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสุญญตวิโมกข์แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอนิมิตตวิโมกข์แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอัปปณิหิตวิโมกข์แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสุญญตสมาธิแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอนิมิตตสมาธิแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอัปปณิหิตสมาธิแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสุญญตสมาบัติแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอนิมิตตสมาบัติแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอัปปณิหิตสมาบัติแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าวิชชา ๓ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสติปัฏฐาน ๔ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสัมมัปปธาน ๔ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอิทธิบาท ๔ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอินทรีย์ ๕ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าพละ ๕ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าโพชฌงค์ ๗ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอริยมรรคมีองค์ ๘ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าโสดาปัตติผลแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสกทาคามิผลแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอนาคามิผลแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอรหัตผลแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่-เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า ราคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว ดังนี้, เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า โทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่-เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า โมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่-เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

... แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ประสงค์จะบอกเข้าทุติยฌาน

[๓๓๖] บทว่า บอก คือ ภิกษุประสงค์จะบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานแล้ว แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าตติยฌานแล้ว ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๒-

บทว่า บอก คือ ภิกษุประสงค์จะบอกแก่อนุปสัมบันว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๓-

... แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

สัพพมูลกนัย

บทว่า บอก คือภิกษุประสงค์จะบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน สุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณิหิตวิโมกข์ สุญญตสมาธิ อนิมิตตสมาธิ อัปปณิหิตสมาธิ สุญญตสมาบัติ อนิมิตตสมาบัติ อัปปณิหิตสมาบัติ วิชชา ๓ สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ โสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล และอรหัตผลแล้ว ราคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว โทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... โมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ

#๑. ที่ ฯลฯ ฯลฯ ไว้นี้หมายถึงว่า ประสงค์จะบอกว่า เข้าทุติยฌาน แต่บอกว่า เข้าจตุตถ
#ฌาน เข้าวิโมกข์ เข้าสมาธิ เข้าสมาบัติ ตลอดถึงจิตเปิดจากโมหะ ฯ

#๒. หมายถึงประสงค์จะบอกว่าเข้าตติยฌาน แต่บอกว่าเข้าจตุตถฌาน เข้าวิโมกข์ เข้าสมาธิ
#เข้าสมาบัติ ตลอดถึงจิตเปิดจากโทสะ ฯ

#๓. หมายถึงประสงค์จะบอกจิตเปิดจากโมหะ แต่บอกว่าเข้าทุติยฌาน ตติยฌาน เป็นต้น ไปถึง
#จิตเปิดจากโมหะ ฯ

และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกเข้าทุติยฌานและตติยฌาน

[๓๓๗] บทว่า บอก คือภิกษุประสงค์จะบอกแก่อนุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานและตติยฌานแล้ว ... แต่บอกว่าข้าพเจ้าเข้าจตุตถฌานแล้ว ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ..., เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่-เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกภิกษุอื่นเข้าปฐมฌาน

[๓๓๘] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ต้องอาบัติทุกกฏ

... ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งทุติยฌาน ... ตติยฌาน ... จตุตถฌาน สุญญตวิโมกข์ ... อนิมิตตวิโมกข์ ... อัปปณิหิตวิโมกข์ ... สุญญตสมาธิ ... อนิมิตตสมาธิ ... อัปปณิหิตสมาธิ ... สุญญตสมาบัติ ... อนิมิตตสมาบัติ ... อัปปณิหิตสมาบัติ ... วิชชา ๓ ... สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ ... อิทธิบาท ๔ ... อินทรีย์ ๕ ... พละ ๕ ... โพชฌงค์ ๗ ... อริยมรรคมีองค์ ๘ ... โสดาปัตติผล ... สกทาคามิผล ... อนาคามิผล ... อรหัตผล ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

... ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน: ราคะภิกษุนั้นสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว ... โทสะภิกษุนั้นสละแล้ว ... โมหะภิกษุนั้นสละแล้ว ... ต้อง-อาบัติทุกกฏ.

... ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน จิตของภิกษุนั้นเปิดจากราคะ ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

... จิตของภิกษุนั้นเปิดจากโทสะ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

... จิตของภิกษุนั้นเปิดจากโมหะ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

... ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้-ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌานในสุญญาคาร ... ซึ่งทุติยฌานในสุญญาคาร ... ซึ่งตติยฌานในสุญญาคาร ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

#๑. ที่ ฯลฯ และ นี้ ... ผู้ต้องการทราบพิสดารพึงดูในเล่ม ๑ หน้า ๔๖๘ ข้อ (๒๗๘)

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ภิกษุใดใช้สอยวิหารของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ภิกษุใดใช้สอยวิหารของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ ได้เข้าแล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌานในสุญญาคาร ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

... ทุติยฌานในสุญญาคาร ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

... ตติยฌานในสุญญาคาร ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

... จตุตถฌานในสุญญาคาร ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ภิกษุใดนุ่งห่มจีวรของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ภิกษุใดนุ่งห่มจีวรของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ภิกษุใดบริโภคบิณฑบาตของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ภิกษุใดบริโภคบิณฑบาตของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้, เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ภิกษุใดใช้สอยเสนาสนะของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ภิกษุใดใช้สอยเสนาสนะของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ภิกษุใดบริโภคเครื่องยาอันเป็นปัจจัยของ

#๑. ที่ ฯลฯ และ นี้ ... ผู้ต้องการทราบพิสดารพึงดูในเล่ม ๑ หน้า ๔๖๘ ข้อ (๒๗๙)

ภิกษุไข้ของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ภิกษุใดบริโภคเครื่องยาอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๓๓๙] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า วิหารของท่านอันภิกษุใดอาศัยแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... วิหารของท่านอันภิกษุใดอาศัยแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า จีวรของท่านอันภิกษุใดใช้สอยแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... จีวรของท่านอันภิกษุใดใช้สอยแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า บิณฑบาตของท่านอันภิกษุใดบริโภคแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... บิณฑบาตของท่านอันภิกษุใดบริโภคแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า เสนาสนะของท่านอันภิกษุใดใช้สอยแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

#๑. ที่ ฯลฯ ไว้นี้ พึงทราบตามนัยแห่งจตุตถปาราชิกโน้นเถิด

... เสนาสนะของท่านอันภิกษุใดใช้สอยแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า เครื่องยาอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ของท่านอันภิกษุใดบริโภคแล้ว ... ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... เครื่องยาอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ของท่านอันภิกษุใดบริโภคแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๓๔๐] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายวิหารแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายวิหารแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ท่านอาศัยภิกษุใดได้ถวายจีวรแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายจีวรแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายบิณฑบาตแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายบิณฑบาตแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

#๑. ที่ ฯลฯ ไว้นี้ พึงทราบตามนัยแห่งจตุตถปาราชิกโน้นเถิด

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายเสนาสนะแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายเสนาสนะแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานใน สุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อนุปสัมบันว่า ท่านอาศัยภิกษุใดได้ถวายเครื่องยาอัน เป็นปัจจัยของภิกษุไข้แล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

... ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายเครื่องยาอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้แล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว ... ซึ่งจตุตถฌานในสุญญาคาร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๔๑] ภิกษุบอกอุตตริมนุสสธรรมที่มีจริงแก่อุปสัมบัน ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้อง อาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

#๑. ที่ ฯลฯ ไว้นี้ พึงทราบตามนัยแห่งจตุตถปาราชิกโน้นเถิด

### ๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๙

### เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๓๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร กำลังเป็นผู้ก่อการทะเลาะกับพระฉัพพัคคีย์ ท่านต้องอาบัติชื่อสัญเจตนิกาสุกกวิสัฏฐิ แล้วได้ขอปริวาสเพื่ออาบัตินั้นต่อสงฆ์ๆ ได้ให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้นแก่ท่าน. ก็แลสมัยนั้น ในพระนครสาวัตถีมีสังฆภัตของประชาชนหมู่หนึ่ง ท่านกำลังอยู่ปริวาส จึงนั่งท้ายอาสนะในโรงภัต พระฉัพพัคคีย์ได้กล่าวกะอุบาสกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย ท่านพระอุปนันทศากยบุตรนั่น เป็นพระประจำตระกูลที่พวกท่านสรรเสริญ ได้พยายามปล่อยอสุจิด้วยมือ บริโภคของที่เขาถวายด้วยศรัทธา ท่านต้องอาบัติชื่อสัญเจตนิกาสุกกวิสัฏฐิแล้ว ได้ขออยู่ปริวาสเพื่ออาบัตินั้นต่อสงฆ์ๆ ได้ให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น แก่ท่านแล้ว ท่านกำลังอยู่ปริวาส จึงนั่งท้ายอาสนะ.

บรรดาภิกษุที่มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุปสัมบันเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุปสัมบัน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุปสัมบันเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว-.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุใด บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ แก่อนุปสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ, เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ของภิกษุ คือ ของภิกษุรูปอื่น.

อาบัติที่ชื่อว่า ชั่วหยาบ ได้แก่ ปาราชิก ๔ และสังฆาทิเสส ๑๓.

ที่ชื่อว่า อนุปสัมบัน คือ เว้นภิกษุและภิกษุณี นอกนั้นชื่อว่าอนุปสัมบัน.

บทว่า บอก คือ บอกแก่สตรี บุรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิต.

บทว่า เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ คือ ยกเว้นแต่ภิกษุที่สงฆ์สมมติ.

บทภาชนีย์

[๓๔๔] การสมมติภิกษุ กำหนดอาบัติ ไม่กำหนดสกุลก็มี, การสมมติภิกษุ กำหนดสกุล ไม่กำหนดอาบัติก็มี, การสมมติภิกษุ กำหนดอาบัติและกำหนดสกุลก็มี, การสมมติภิกษุไม่กำหนดอาบัติ ไม่กำหนดสกุลก็มี.

ที่ชื่อว่า กำหนดอาบัติ คือ สงฆ์กำหนดอาบัติว่า พึงบอกตามจำนวนอาบัติเท่านี้.

ที่ชื่อว่า กำหนดสกุล คือ สงฆ์กำหนดสกุลว่า พึงบอกในสกุลมีจำนวนเท่านี้.

ที่ชื่อว่า กำหนดอาบัติและกำหนดสกุล คือ สงฆ์กำหนดอาบัติและกำหนดสกุลไว้ว่า พึงบอกตามจำนวนอาบัติเท่านี้ ในสกุลมีจำนวนเท่านี้.

ที่ชื่อว่า ไม่กำหนดอาบัติ ไม่กำหนดสกุล คือ สงฆ์ไม่ได้กำหนดอาบัติ และไม่ได้กำหนดสกุลไว้ว่า พึงบอกตามจำนวนอาบัติเท่านี้ ในสกุลมีจำนวนเท่านี้.

[๓๔๕] ในการกำหนดอาบัติ ภิกษุบอกอาบัติอื่นนอกจากอาบัติที่สงฆ์กำหนดไว้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ในการกำหนดสกุล ภิกษุบอกในสกุลอื่นนอกจากสกุลที่สงฆ์กำหนดไว้ ต้องอาบัติ-ปาจิตตีย์.

ในการกำหนดอาบัติและกำหนดสกุล ภิกษุบอกอาบัตินอกจากอาบัติที่สงฆ์กำหนดให้ ในสกุลนอกจากสกุลที่สงฆ์กำหนดให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ในการไม่กำหนดอาบัติ ไม่กำหนดสกุล บอก ไม่ต้องอาบัติ.

ติกะปาจิตตีย์

[๓๔๖] อาบัติชั่วหยาบ ภิกษุสำคัญว่าอาบัติชั่วหยาบ บอกแก่อนุปสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อาบัติชั่วหยาบ ภิกษุสงสัย บอกแก่อนุปสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อาบัติชั่วหยาบ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่อาบัติชั่วหยาบ บอกแก่อนุปสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๓๔๗] ภิกษุบอกอาบัติไม่ชั่วหยาบ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุบอกอัชฌาจารที่ชั่วหยาบก็ตาม ไม่ชั่วหยาบก็ตาม แก่อนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อาบัติไม่ชั่วหยาบ ภิกษุสำคัญว่า อาบัติชั่วหยาบ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อาบัติไม่ชั่วหยาบ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อาบัติไม่ชั่วหยาบ ภิกษุสำคัญว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๔๘] ภิกษุบอกวัตถุ ไม่บอกอาบัติ ๑ ภิกษุบอกอาบัติ ไม่บอกวัตถุ ๑ ภิกษุได้รับสมมติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

๑. มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี

[๓๔๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัคคาฬวเจดีย์ เขตรัฐอาฬวี. ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวรัฐอาฬวีช่วยกันทำนวกรรม ขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปฐพี. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปฐพี? พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมเบียดเบียนอินทรีย์อย่างหนึ่ง ซึ่งมีชีวะ. ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุชาวรัฐอาฬวีจึงได้ขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปฐพีเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปฐพี จริงหรือ?

ภิกษุชาวรัฐอาฬวีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปฐพีเล่า? เพราะคนทั้งหลายสำคัญในปฐพีว่ามีชีวะ การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว-.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ขุดก็ดี ให้ขุดก็ดี ซึ่งปฐพี, เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ปฐพี ได้แก่ปฐพี ๒ อย่าง คือ ปฐพีแท้อย่างหนึ่ง ปฐพีไม่แท้อย่างหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า ปฐพีแท้ คือ มีดินร่วนล้วน มีดินเหนียวล้วน มีหินน้อย มีกรวดน้อย มีกระเบื้องน้อย มีแร่น้อย มีทรายน้อย มีดินร่วนมาก มีดินเหนียวมาก แม้ดินที่ยังไม่ได้เผาไฟ ก็เรียกว่า ปฐพีแท้.

กองดินร่วนก็ดี กองดินเหนียวก็ดี ที่ฝนตกรดเกิน ๔ เดือนมาแล้ว แม้นี้ก็เรียกว่า ปฐพีแท้.

ที่ชื่อว่า ปฐพีไม่แท้ คือเป็นหินล้วน เป็นกรวดล้วน เป็นกระเบื้องล้วน เป็นแร่ล้วน เป็นทรายล้วน มีดินร่วนน้อย มีดินเหนียวน้อย มีหินมาก มีกรวด มีกระเบื้อง มีแร่ มีทรายมาก แม้ดินที่เผาไฟแล้ว ก็เรียกว่า ปฐพีไม่แท้.

กองดินร่วนก็ดี กองดินเหนียวก็ดี ที่ฝนตกรดยังหย่อนกว่า ๔ เดือน, แม้นี้ก็เรียกว่า ปฐพีไม่แท้.

[๓๕๑] บทว่า ขุด คือ ขุดเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้ขุด คือ ใช้ให้คนอื่นขุด ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สั่งครั้งเดียว เขาขุดแม้หลายครั้ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๓๕๒] ปฐพี ภิกษุสำคัญว่า ปฐพี ขุดเองก็ดี ใช้ให้เขาขุดก็ดี ทำลายเองก็ดี ใช้ให้เขาทำลายก็ดี เผาไฟเองก็ดี ใช้ให้เขาเผาไฟก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปฐพี ภิกษุสงสัย ขุดเองก็ดี ใช้ให้เขาขุดก็ดี ทำลายเองก็ดี ใช้ให้เขาทำลายก็ดี เผาไฟเองก็ดี ใช้ให้เขาเผาไฟก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ปฐพี ภิกษุสำคัญว่า มิใช่ปฐพี ขุดเองก็ดี ใช้ให้เขาขุดก็ดี ทำลายเองก็ดี ใช้ให้เขาทำลายก็ดี เผาไฟเองก็ดี ใช้ให้เขาเผาไฟก็ดี ไม่ต้องอาบัติ.

มิใช่ปฐพี ภิกษุสำคัญว่า ปฐพี ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่ปฐพี ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่ปฐพี ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ปฐพี ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๕๓] ภิกษุกล่าวว่า ท่านจงรู้ดินนี้ ท่านจงให้ดินนี้ ท่านจงนำดินนี้มา เรามีความต้องการด้วยดินนี้ ท่านจงทำดินนี้ให้เป็นกัปปิยะ ดังนี้ ๑ ภิกษุไม่แกล้ง ๑ ภิกษุไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. มุสาวาทสิกขาบท ว่าด้วยพูดเท็จ

๒. โอมสวาทสิกขาบท ว่าด้วยพูดเสียดสี

๓. เปสุญญสิกขาบท ว่าด้วยพูดส่อเสียด

๔. ปทโสธัมมสิกขาบท ว่าด้วยสอนธรรมว่าพร้อมกัน

๕. ปฐมสหเสยยสิกขาบท ว่าด้วยนอนร่วมกับอนุปสัมบัน

๖. ทุติยสหเสยยสิกขาบท ว่าด้วยนอนร่วมกับมาตุคาม

๗. ธัมมเทสนาสิกขาบท ว่าด้วยแสดงธรรม

๘. ภูตาโรจนสิกขาบท ว่าด้วยบอกอุตตริมนุสสธรรม

๙. ทุฏฐุลลาโรจนสิกขาบท ว่าด้วยบอกอาบัติชั่วหยาบ

๑๐. ปฐวีขณนสิกขาบท ว่าด้วยขุดดิน

---

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี

[๓๕๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัคคาฬวเจดีย์ เขตรัฐอาฬวี. ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวรัฐอาฬวีทำนวกรรม ตัดต้นไม้เองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง. แม้ภิกษุชาวรัฐอาฬวีรูปหนึ่งก็ตัดต้นไม้. เทวดาผู้สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้นั้น ได้กล่าวคำนี้กะภิกษุนั้นว่า ท่านเจ้าข้า ท่านประสงค์จะทำที่อยู่ของท่าน โปรดอย่าตัดต้นไม้อันเป็นที่อยู่ของข้าพเจ้าเลย. ภิกษุรูปนั้นไม่เชื่อฟังได้ตัดลงจนได้ แลฟันถูกแขนทารกลูกของเทวดานั้น. เทวดาได้คิดขึ้นว่า ถ้ากระไรเราพึงปลงชีวิตภิกษุรูปนี้เสีย ณ ที่นี้แหละ แล้วคิดต่อไปว่า ก็การที่เราจะพึงปลงชีวิตภิกษุรูปนี้เสีย ณ ที่นี้นั้นไม่สมควรเลย ถ้ากระไรเราควรกราบทูลเรื่องนี้แด่พระผู้มีพระภาค ดั่งนั้นเทวดานั้นจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระผู้มีพระภาคทรงประทานสาธุการว่า ดีแล้วๆ เทวดา ดีนักหนาที่ท่านไม่ปลงชีวิตภิกษุรูปนั้น ถ้าท่านปลงชีวิตภิกษุรูปนั้นในวันนี้ ตัวท่านจะพึงได้รับบาปเป็นอันมาก ไปเถิดเทวดา ต้นไม้ในโอกาสโน้นว่างแล้ว ท่านจงเข้าไปอยู่ที่ต้นไม้นั้น.

ประชาชนพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พวกพระสมณะเชื้อสายพระ-ศากยบุตรจึงได้ตัดต้นไม้เองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง? พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทั้งหลายย่อมเบียดเบียนอินทรีย์ อย่างหนึ่งซึ่งมีชีวะ. ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกเขาเพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พวกภิกษุชาวรัฐอาฬวี จึงได้ตัดต้นไม้เองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอตัดเองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง ซึ่งต้นไม้ จริงหรือ?

ภิกษุชาวรัฐอาฬวีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ตัดเองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง ซึ่งต้นไม้? เพราะคนทั้งหลายสำคัญในต้นไม้ว่ามีชีวะ การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว-.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๐. ๑. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะพรากภูตคาม.

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๕] ที่ชื่อว่า ภูตคาม ได้แก่พืช ๕ ชนิด พืชเกิดจากเง่า ๑ พืชเกิดจากต้น ๑ พืชเกิดจากข้อ ๑ พืชเกิดจากยอด ๑ พืชเกิดจากเมล็ดเป็นที่ครบห้า ๑.

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากเง่า ได้แก่ ขมิ้น ขิง ว่านน้ำ ว่านเปราะ อุตพิด ข่า แฝก แห้วหมู, หรือแม้พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่เง่า งอกที่เง่า นั่นชื่อว่า พืชเกิดจากเง่า.

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากต้น ได้แก่ ต้นโพธิ์ ต้นไทร ต้นดีปลี ต้นมะเดื่อ ต้นเต่าร้าง ต้นมะขวิด, หรือแม้พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่ต้น งอกที่ต้น นั่นชื่อว่า พืชเกิดจากต้น.

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากข้อ ได้แก่ อ้อย ไม้ไผ่ ไม้อ้อ หรือแม้พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่ข้อ งอกที่ข้อ นั่นชื่อว่า พืชเกิดจากข้อ.

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากยอด ได้แก่ ผักบุ้งล้อม แมงลัก เถาหญ้านาง, หรือแม้พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่ยอด งอกที่ยอด นั่นชื่อว่า พืชเกิดจากยอด.

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากเมล็ด ได้แก่ข้าว ถั่ว งา หรือแม้พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่เมล็ด งอกที่เมล็ด นั่นชื่อว่า พืชเกิดจากเมล็ด เป็นที่ครบห้า.

บทภาชนีย์

[๓๕๖] พืช ภิกษุสำคัญว่าพืช ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่นทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พืช ภิกษุสงสัย ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่นทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

พืช ภิกษุสำคัญว่า ไม่ใช่พืช ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่นทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ไม่ต้องอาบัติ.

ไม่ใช่พืช ภิกษุสำคัญว่าพืช ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่นทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่พืช ภิกษุสงสัย ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่นทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่พืช ภิกษุสำคัญว่า ไม่ใช่พืช ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่นทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๕๗] ภิกษุกล่าวว่า ท่านจงรู้พืชนี้ ท่านจงให้พืชนี้ ท่านจงนำพืชนี้มา เรามีความต้องการด้วยพืชนี้ ท่านจงทำพืชนี้ให้เป็นกัปปิยะดังนี้ ๑ ภิกษุไม่แกล้งพราก ๑ ภิกษุทำเพราะไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉันนะ

[๓๕๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โฆสิตาราม เขตพระนคร โกสัมพี. ครั้งนั้น ท่านพระฉันนะประพฤติอนาจารเอง แล้วถูกไต่สวนเพราะต้องอาบัติในท่ามกลาง สงฆ์ กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง ต้องอะไร? ต้องเพราะเรื่องอะไร? ต้อง อย่างไร? ท่านทั้งหลายว่าใคร? ว่าเรื่องอะไร?

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระฉันนะถูก ไต่สวนเพราะต้องอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง? ต้อง อะไร? ต้องเพราะเรื่องอะไร? ต้องอย่างไร? ท่านทั้งหลายว่าใคร? ว่าเรื่องอะไร? ดังนี้เล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามท่านพระฉันนะว่า ดูกรฉันนะ ข่าวว่า เธอถูกไต่สวน เพราะต้องอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง? ... ว่าเรื่องอะไร? ดังนี้ จริงหรือ?

ท่านพระฉันนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอเมื่อถูกไต่สวนเพราะต้อง อาบัติในท่ามกลางสงฆ์ จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง? ... ว่าเรื่องอะไร? ดังนี้ เล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นทรง ติเตียนแล้ว ทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้ากระนั้น สงฆ์จงยก อัญญวาทกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงยกอัญญวาทกกรรมอย่างนี้-

กรรมวาจาลงอัญญวาทกกรรม

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ภิกษุฉันนะนี้ถูกไต่สวนด้วยอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงยกอัญญวาทกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ภิกษุฉันนะนี้ถูกไต่สวนด้วยอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน. สงฆ์ยกอัญญวาทกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ. การยกอัญญวาทกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง. ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงพูด.

อัญญวาทกกรรมอันสงฆ์ยกแล้วแก่ภิกษุฉันนะ ชอบแก่สงฆ์, เหตุนั้นจึงนิ่ง, ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

[๓๕๙] พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระฉันนะ โดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ... แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๑. ๒. ก. เป็นปาจิตตีย์ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉันนะ จบ.

---

เรื่องพระฉันนะ

[๓๖๐] อนึ่ง โดยสมัยนั้นแล ท่านพระฉันนะถูกไต่สวนเพราะต้องอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ คิดว่า เมื่อเราเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนจักต้องอาบัติ จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก. บรรดาภิกษุผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระฉันนะถูกไต่สวน

เพราะต้องอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบากเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค-.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระฉันนะว่า ดูกรฉันนะ ข่าวว่า เธอเมื่อถูกไต่สวนเพราะต้องอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ ได้นิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก จริงหรือ?

ท่านพระฉันนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอเมื่อถูกไต่สวนเพราะต้องอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ จึงได้นิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นทรงติเตียนแล้ว ทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะ-ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้ากระนั้นสงฆ์จงยกวิเหสกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงยกวิเหสกกรรมอย่างนี้:-

กรรมวาจาลงวิเหสกกรรม

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ภิกษุฉันนะนี้ถูกไต่สวนด้วยอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ ได้นิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงยกวิเหสกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ภิกษุฉันนะนี้ถูกไต่สวนด้วยอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ ได้นิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก. สงฆ์ยกวิเหสกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ. การยกวิเหสกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง. ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงพูด.

วิเหสกกรรมอันสงฆ์ยกแล้วแก่ภิกษุฉันนะ ชอบแก่สงฆ์, เหตุนั้นจึงนิ่ง, ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๓๖๑] พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระฉันนะ โดยอเนกปริยายดั่งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๖๑. ๒. ข. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก.

เรื่องพระฉันนะ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๖๒] ที่ชื่อว่า เป็นผู้กล่าวคำอื่น คือ ภิกษุเมื่อถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง ต้องอะไร ต้องในเพราะเรื่องอะไร ต้องอย่างไร ท่านทั้งหลายว่าใคร ว่าเรื่องอะไร, ดังนี้ นี่ชื่อว่า เป็นผู้กล่าวคำอื่น.

[๓๖๓] ที่ชื่อว่า เป็นผู้ให้ลำบาก คือ ภิกษุเมื่อถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก นี่ชื่อว่า เป็นผู้ให้ลำบาก.

บทภาชนีย์

[๓๖๔] เมื่อสงฆ์ยังไม่ยกอัญญวาทกกรรม ภิกษุถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง ต้องอะไร ต้องในเพราะเรื่องอะไร ต้องอย่างไร ท่านทั้งหลายว่าใคร ว่าเรื่องอะไร ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

เมื่อสงฆ์ยังไม่ยกวิเหสกกรรม ภิกษุถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๓๖๕] เมื่อสงฆ์ยกอัญญวาทกกรรมแล้ว ภิกษุถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง ... ว่าเรื่องอะไร ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อสงฆ์ยกวิเหสกกรรมแล้ว ภิกษุถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะปาจิตตีย์

[๓๖๖] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์. ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ-.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ-.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ-.

อนาปัตติวาร

[๓๖๗] ภิกษุไม่เข้าใจจึงถาม ๑ ภิกษุอาพาธให้การไม่ได้ ๑ ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง หรือความวิวาทจักมีแก่สงฆ์ ๑ ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า จักเป็นสังฆเภท หรือสังฆราชี ๑ ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า สงฆ์จักทำกรรมโดยไม่-ชอบธรรม โดยเป็นวรรค หรือจักไม่ทำกรรมแก่ภิกษุผู้ควรแก่กรรม ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระทัพพมัลลบุตร

[๓๖๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้นท่านพระทัพพมัลลบุตรจัดแจงเสนาสนะและแจกภัตรแก่สงฆ์. สมัยนั้น พระเมตติยะและพระภุมมชกะเป็นผู้บวชใหม่ และมีบุญน้อย. เสนาสนะของสงฆ์ที่เลวและอาหารที่ทรามย่อมตกมาถึงเธอทั้งสอง. เธอทั้งสองจึงให้ภิกษุทั้งหลายเพ่งโทษท่านพระทัพพมัลลบุตรว่า จัดเสนาสนะตามความพอใจ และแจกภัตรตามความพอใจ. บรรดาภิกษุผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระเมตติยะและพระภุมมชกะจึงได้ให้ภิกษุทั้งหลายโพนทะนาท่านพระทัพพมัลลบุตรเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามพระเมตติยะและพระภุมมชกะว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอให้ภิกษุทั้งหลายโพนทะนาภิกษุทัพพมัลลบุตร จริงหรือ?

พระเมตติยะและพระภุมมชกะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงให้ภิกษุทั้งหลายเพ่งโทษภิกษุทัพพมัลลบุตร? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๒. ๓. ก. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระทัพพมัลลบุตร จบ.

เรื่องพระทัพพมัลลบุตร (ต่อ)

[๓๖๙] ก็สมัยนั้น พระเมตติยะและพระภุมมชกะคิดว่า ภิกษุทั้งหลาย จักเชื่อฟังด้วยพระบัญญัติเพียงเท่านี้ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามการให้โพนทะนาแล้ว จึงบ่นว่าท่านพระ-ทัพพมัลลบุตรอยู่ใกล้ๆ ภิกษุทั้งหลายว่า พระทัพพมัลลบุตรจัดเสนาสนะตามความพอใจ และแจกภัตรตามความพอใจ บรรดาภิกษุผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระ-เมตติยะและพระภุมมชกะจึงได้บ่นว่าท่านพระทัพพมัลลบุตรอยู่เล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามพระเมตติยะและพระภุมมชกะว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอบ่นว่าภิกษุทัพพมัลบุตร จริงหรือ?

พระเมตติยะและพระภุมมชกะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงยังได้บ่นว่าภิกษุทัพพมัลลบุตรอยู่เล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๖๒. ๓. ข. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า.

เรื่องพระทัพพมัลลบุตร (ต่อ) จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๗๐] ที่ชื่อว่า ความเป็นผู้ให้โพนทะนา คือ อุปสัมบันผู้อันสงฆ์สมมติแล้วให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ เป็นผู้แจกอาหาร แจกยาคู แจกผลไม้ แจกของเคี้ยว หรือแจกของเล็กน้อยก็ตาม. ภิกษุประสงค์จะแส่โทษ ให้อัปยศ ให้เก้อเขิน จึงให้โพนทะนาก็ดี บ่นว่าก็ดี ซึ่งอุปสัมบัน, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๗๑] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า.

ทุกกฏ

[๓๗๒] ภิกษุให้โพนทะนา หรือบ่นว่าอนุปสัมบัน, ต้องอาบัติทุกกฏ.

อุปสัมบันผู้อันสงฆ์มิได้สมมติให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ เป็นผู้แจกอาหาร แจกยาคู แจกผลไม้ แจกของเคี้ยว หรือแจกของเล็กน้อยก็ตาม ภิกษุประสงค์จะแส่โทษ ทำให้อัปยศ ทำให้เก้อเขิน จึงให้โพนทะนาก็ดี, บ่นว่าก็ดี ซึ่งอุปสัมบัน. หรืออนุปสัมบัน  ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบันผู้อันสงฆ์สมมติก็ดี มิได้สมมติก็ดี ให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ เป็นผู้แจกอาหาร แจกยาคู แจกผลไม้ แจกของเคี้ยว หรือแจกของเล็กน้อยก็ตาม ภิกษุประสงค์จะแส่โทษ ทำให้อัปยศ ทำให้เก้อเขิน จึงให้โพนทะนาก็ดี, บ่นว่าก็ดี ซึ่งอุปสัมบันหรืออนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย, ต้องอาบัติทุกกฏ ...

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

อนาปัตติวาร

[๓๗๓] ภิกษุผู้ให้โพนทะนา หรือบ่นว่าภิกษุผู้มีปกติทำเพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุมากรูป

[๓๗๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น เป็นฤดูหนาว ภิกษุทั้งหลายจัดตั้งเสนาสนะในที่กลางแจ้ง ผิงกายอยู่, ครั้นเขาบอกภัตตกาล เมื่อจะหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งเสนาสนะนั้น ไม่บอกมอบหมายแล้วหลีกไป เสนาสนะถูกน้ำค้างและฝนตกชะ. บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุทั้งหลายจัดตั้งเสนาสนะในที่แจ้งแล้ว เมื่อจะหลีกไปจึงได้ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งเสนาสนะนั้น ไม่บอกมอบหมาย แล้วหลีกไป? เสนาสนะถูกน้ำค้างและฝนตกชะ. แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลายจัดตั้งเสนาสนะในที่แจ้งแล้ว, เมื่อจะหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งเสนาสนะนั้น ไม่บอกมอบหมาย แล้วหลีกไป เสนาสนะถูกน้ำค้างและฝนตกชะ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน โมฆบุรุษเหล่านั้น จัดตั้งเสนาสนะในที่แจ้งแล้ว. เมื่อจะหลีกไป จึงได้ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งเสนาสนะนั้น ไม่บอกมอบหมายแล้วหลีกไปเล่า? เสนาสนะถูกน้ำค้างและฝนตกชะ. การกระทำของพวกโมฆบุรุษนั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใดวางไว้แล้วก็ดี ให้วางไว้แล้วก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ตั่งก็ดี ฟูกก็ดี เก้าอี้ก็ดี อันเป็นของสงฆ์ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไปไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้เก็บก็ดี ซึ่งเสนาสนะที่วางไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุมากรูป จบ.

พระพุทธานุญาตให้เก็บเสนาสนะ

[๓๗๕] ก็สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายอยู่ในที่แจ้ง รีบเก็บเสนาสนะก่อนกาลอันสมควร. พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นภิกษุเหล่านั้น ผู้รีบเก็บเสนาสนะก่อนกาลอันสมควร, ครั้นแล้วจึงทรงทำธรรมีกถาในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เก็บเสนาสนะไว้ในปะรำหรือที่โคนไม้ หรือในที่ซึ่งนกกาหรือนกเหยี่ยวจะไม่ถ่ายมูลรดได้ตลอด ๘ เดือน ซึ่งกำหนดว่ามิใช่ฤดูฝน.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๗๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อันเป็นของสงฆ์ ได้แก่ ของที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์.

ที่ชื่อว่า เตียง ได้แก่ เตียง ๔ ชนิด คือ เตียงมีแม่แคร่สอดเข้าในขา ๑ เตียงมีแคร่เนื่องเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ เตียงมีขาดังก้ามปู ๑ เตียงมีขาจรดแม่แคร่ ๑.

ที่ชื่อว่า ตั่ง ได้แก่ ตั่ง ๔ ชนิด คือ ตั่งมีแม่แคร่สอดเข้าในขา ๑ ตั่งมีแม่แคร่เนื่องเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ ตั่งมีขาดังก้ามปู ๑ ตั่งมีขาจรดแม่แคร่ ๑.

ที่ชื่อว่า ฟูก ได้แก่ ฟูก ๕ ชนิด คือ ฟูกขนสัตว์ ๑ ฟูกเปลือกไม้ ๑ ฟูกเศษผ้า ๑ ฟูกหญ้า ๑ ฟูกใบไม้ ๑.

ที่ชื่อว่า เก้าอี้ ได้แก่ เก้าอี้ที่เขาถักร่วมใน สำเร็จด้วยเปลือกไม้ก็มี สำเร็จด้วยหญ้าคมแฝกก็มี สำเร็จด้วยหญ้ามุงกระต่ายก็มี สำเร็จด้วยหญ้าปล้องก็มี.

บทว่า วางไว้แล้ว คือ วางไว้เอง.

บทว่า ให้วางไว้แล้ว คือ ให้คนอื่นวางไว้.

ใช้อนุปสัมบันให้วาง เป็นธุระของอนุปสัมบันผู้วาง.

ใช้อุปสัมบันให้วาง เป็นธุระของอุปสัมบันผู้วาง.

คำว่า เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ซึ่งเสนาสนะที่วางไว้นั้น คือ ไม่เก็บด้วยตนเอง.

คำว่า ไม่ให้เก็บ คือ ไม่ให้คนอื่นเก็บ.

คำว่า หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ความว่า ภิกษุไม่บอกมอบหมายภิกษุ สามเณร หรือคนทำการวัด แล้วเดินล่วงเลฑฑุบาตของมัชฌิมบุรุษไป, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๗๗] เสนาสนะของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ วางไว้เองก็ดี ให้คนอื่นวางไว้ก็ดี ในที่แจ้ง, เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งเสนาสนะนั้น หรือไม่ได้บอกมอบหมาย ไปเสีย, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เสนาสนะของสงฆ์ ภิกษุสงสัย วางไว้เองก็ดี ให้คนอื่นวางไว้ก็ดี ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งเสนาสนะนั้น หรือไม่ได้บอกมอบหมาย ไปเสีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เสนาสนะของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล วางไว้เองก็ดี ให้คนอื่นวางไว้ก็ดี ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งเสนาสนะนั้นหรือไม่ได้บอกมอบหมาย ไปเสีย, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุวางไว้เองก็ดี ให้คนอื่นวางไว้ก็ดี ซึ่งเครื่องลาดรักษาผิวพื้นก็ดี เครื่องลาดเตียงก็ดี เครื่องลาดพื้นก็ดี เสื่ออ่อนก็ดี ท่อนหนังก็ดี เครื่องเช็ดเท้าก็ดี ตั่งกระดานก็ดี ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งเครื่องลาดรักษาผิวพื้นเป็นต้นนั้น หรือไม่ได้บอกมอบหมาย ไปเสีย, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ติกะทุกกฏ

เสนาสนะของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

เสนาสนะของบุคคล ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

เสนาสนะของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล ... ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะเป็นของส่วนตัวของผู้อื่น.

เสนาสนะเป็นส่วนตัวของตน ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๗๘] ภิกษุเก็บเองแล้วไป ๑ ภิกษุให้คนอื่นเก็บแล้วไป ๑ ภิกษุบอกมอบหมายแล้วไป ๑ ภิกษุเอาออกผึ่งแดดไว้ ไปด้วยตั้งใจจักกลับมาเก็บ ๑ เกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น ๑ ภิกษุมีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์

[๓๗๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระสัตตรสวัคคีย์มีพวก ๑๗ รูปเป็นสหายกัน เมื่ออยู่ก็อยู่พร้อมกัน เมื่อหลีกไปก็หลีกไปพร้อมกัน. พวกเธอปูที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์แห่งหนึ่งแล้ว เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บซึ่งที่นอนนั้น ไม่ได้บอกมอบหมายหลีกไป เสนาสนะถูกปลวกกัด. บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสัตตรสวัคคีย์ ปูที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์แล้ว เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งที่นอนนั้น ไม่ได้บอกมอบหมาย หลีกไปแล้ว? เสนาสนะจึงได้ถูกปลวกกัด. แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุสัตตรสวัคคีย์ปูที่นอนในวิหารอันเป็นของสงฆ์แล้ว เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งที่นอนนั้น ไม่บอกมอบหมาย หลีกไปแล้ว. เสนาสนะถูกปลวกกัด จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมฆบุรุษเหล่านั้น ปูที่นอนไว้ในวิหารเป็นของสงฆ์แล้ว เมื่อหลีกไป ไฉน จึงไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ไม่บอกมอบหมายหลีกไปเสีย. เสนาสนะจึงได้ถูกปลวกกัด. การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเมื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใด ปูแล้วก็ดี ให้ปูแล้วก็ดี ซึ่งที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์, เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้เก็บก็ดี ซึ่งที่นอนอันปูไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย, เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เป็นของสงฆ์ ได้แก่ วิหารที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์.

ที่ชื่อว่า ที่นอน ได้แก่ ฟูก เครื่องลาดรักษาผิวพื้น เครื่องลาดเตียง เครื่องลาดพื้น เสื่ออ่อน ท่อนหนัง ผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน เครื่องลาดทำด้วยหญ้า เครื่องลาดทำด้วยใบไม้.

บทว่า ปู คือ ปูเอง.

บทว่า ให้ปู คือ ให้คนอื่นปู.

คำว่า เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ซึ่งที่นอนอันปูไว้นั้น คือไม่เก็บด้วยตนเอง.

คำว่า ไม่ให้เก็บ คือ ไม่ให้คนอื่นเก็บ.

คำว่า หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ความว่า ภิกษุไม่บอกมอบหมายภิกษุ สามเณร หรือคนทำการวัด เดินเลยเครื่องล้อมแห่งอารามที่เขาล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เดินเลยอุปจารแห่งอารามที่เขาไม่ได้ล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๘๑] วิหารเป็นของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าเป็นของสงฆ์ ปูเองก็ดี ให้คนอื่นปูก็ดี ซึ่งที่นอน. เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งที่นอนอันปูไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารเป็นของสงฆ์ ภิกษุสงสัย ปูเองก็ดี ให้คนอื่นปูก็ดี ซึ่งที่นอน, เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งที่นอนอันปูไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารเป็นของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าเป็นของบุคคล ปูเองก็ดี ให้คนอื่นปูก็ดี ซึ่งที่นอน, เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งที่นอนอันปูไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุปูเองก็ดี ให้คนอื่นปูก็ดี ซึ่งที่นอน ในอุปจารวิหารก็ดี ในโรงฉันก็ดี ในมณฑป ก็ดี ใต้ต้นไม้ก็ดี, เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งที่นอนอันปูไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุตั้งไว้เองก็ดี ให้คนอื่นตั้งไว้ก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ตั่งก็ดี ในวิหารก็ดี ในอุปจารวิหาร ก็ดี ในโรงฉันก็ดี ในมณฑปก็ดี ใต้ต้นไม้ก็ดี เมื่อหลีกไปไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ดี ซึ่งเตียงตั่งอันตั้งไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย, ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล ... ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะเป็นของส่วนตัว ของผู้อื่น.

วิหารเป็นของส่วนตัวของตน ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๘๒] ภิกษุเก็บเองแล้วไป ๑ ภิกษุให้คนอื่นเก็บแล้วไป ๑ ภิกษุบอกมอบหมาย แล้วไป ๑ เสนาสนะมีเหตุบางอย่างขัดขวาง ๑ ภิกษุยังห่วงไปยืนอยู่ ณ ที่นั้นบอกมอบหมาย มา ๑ ภิกษุมีเหตุบางอย่างขัดขวาง ๑ ภิกษุมีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๘๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์กีดกันที่นอนดีๆ ไว้ ให้พระเถระทั้งหลายย้ายไปเสีย แล้วคิดกันว่า ด้วยอุบายอะไรหนอ? พวกเราจะพึงอยู่จำพรรษา ณ ที่นี้แหละ แล้วสำเร็จการนอนแทรกแซงพระเถระทั้งหลายด้วยหมายใจว่า ผู้ใดมีความคับใจ ผู้นั้นจักหลีกไปเอง. บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระ-ฉัพพัคคีย์จึงได้สำเร็จการนอนแทรกแซงพระเถระทั้งหลาย? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอสำเร็จการนอนแทรกแซงพระเถระทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้สำเร็จการนอนแทรกแซงพระเถระทั้งหลายเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ สำเร็จการนอนแทรกแซงภิกษุผู้เข้าไปก่อนในวิหารของสงฆ์ ด้วยหมายว่า ผู้ใดมีความคับใจ, ผู้นั้นจักหลีกไปเอง ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นให้เป็นปัจจัย หาใช่อย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

วิหารที่ชื่อว่า ของสงฆ์ ได้แก่ วิหารที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์.

ที่ชื่อว่า รู้ คือ รู้ว่าเป็นพระผู้เฒ่า รู้ว่าเป็นพระอาพาธ รู้ว่าเป็นพระที่สงฆ์มอบวิหารให้.

บทว่า แทรกแซง คือ เข้าไปเบียดเสียด.

บทว่า สำเร็จการนอน ความว่า ภิกษุปูไว้เองก็ดี ให้คนอื่นปูไว้ก็ดี ซึ่งที่นอนในสถานที่ใกล้เตียงก็ดี ตั่งก็ดี ทางเข้าออกก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

คำว่า ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นให้เป็นปัจจัย หาใช่อย่างอื่นไม่ ความว่า ไม่มีอะไรอื่นเป็นปัจจัยเพื่อสำเร็จการนอนแทรกแซง.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๘๕] วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ สำเร็จการนอนแทรกแซง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสงสัย สำเร็จการนอนแทรกแซง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล สำเร็จการนอนแทรกแซง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

เว้นอุปจาร เตียง ตั่ง หรือทางเข้าออกไว้ ภิกษุปูเองก็ดี ให้คนอื่นปูก็ดี ซึ่งที่นอน ต้องอาบัติทุกกฏ. นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุปูเองก็ดี ให้คนอื่นปูก็ดี ซึ่งที่นอน ในอุปจารวิหารก็ดี ในโรงฉันก็ดี ในมณฑปก็ดี, ใต้ต้นไม้ก็ดี ในที่แจ้งก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล ..., ต้องอาบัติทุกกฏ. เพราะเป็นของส่วนตัวของผู้อื่น.

วิหารเป็นส่วนตัวของตน ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๘๖] ภิกษุอาพาธเข้าอยู่ ๑, ภิกษุถูกความหนาวหรือความร้อนเบียดเบียนแล้วเข้าไปอยู่ ๑, ภิกษุมีอันตราย ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์

[๓๘๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระสัตตรสวัคคีย์ปฏิสังขรณ์วิหารใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่สุดเขตวัด ด้วยหมายใจว่าพวกเราจักอยู่จำพรรษา ณ ที่นี้. พระฉัพพัคคีย์ได้เห็นพระสัตตรสวัคคีย์ผู้กำลังปฏิสังขรณ์วิหาร ครั้นแล้วจึงพูดกันอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระสัตตรสวัคคีย์เหล่านี้ กำลังปฏิสังขรณ์วิหาร, อย่ากระนั้นเลย พวกเราจักไล่พวกเธอไปเสีย. ภิกษุบางเหล่าพูดอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย โปรดรออยู่ก่อน จนกว่าเธอจะปฏิสังขรณ์เสร็จ เมื่อเธอปฏิสังขรณ์เสร็จแล้วพวกเราจึงค่อยไล่ไป.

ครั้นพระสัตตรสวัคคีย์ปฏิสังขรณ์เสร็จแล้ว. พระฉัพพัคคีย์ได้กล่าวคำนี้กะพระสัตตรสวัคคีย์ว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านจงย้ายไป วิหารถึงแก่พวกเรา.

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านควรจะบอกล่วงหน้ามิใช่หรือ? พวกผมจะได้ปฏิสังขรณ์วิหารหลังอื่น.

ฉ. อาวุโสทั้งหลาย วิหารเป็นของสงฆ์มิใช่หรือ?

ส. ขอรับ วิหารเป็นของสงฆ์.

ฉ. พวกท่านจงย้ายไป วิหารถึงแก่พวกเรา.

ส. วิหารหลังใหญ่ แม้พวกท่านก็อยู่ได้ แม้พวกผมก็จักอยู่.

พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า พวกท่านจงย้ายออกไป วิหารถึงแก่พวกเรา ดังนี้แล้ว ทำเป็นโกรธ ขัดใจ จับคอฉุดคร่าออกไป.

พระสัตตรสวัคคีย์ถูกฉุดคร่าออกไปก็ร้องไห้.

ภิกษุทั้งหลายพากันถามอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องไห้ทำไม?.

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์พวกนี้โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าพวกข้าพเจ้าออกไปจากวิหารของสงฆ์.

บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าภิกษุทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์เล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอโกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าภิกษุทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าภิกษุทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์เล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าก็ดีให้ฉุดคร่าก็ดี ซึ่งภิกษุจากวิหารของสงฆ์ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ซึ่งภิกษุ ได้แก่ภิกษุอื่น.

บทว่า โกรธ ขัดใจ คือ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ.

[๓๘๙] วิหารที่ชื่อว่า ของสงฆ์ ได้แก่วิหารที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์.

บทว่า ฉุดคร่า คือ จับในห้องฉุดคร่าออกไปหน้ามุข, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จับที่หน้ามุขฉุดคร่าออกไปข้างนอก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ให้ก้าวพ้นประตูแม้หลายแห่ง ด้วยประโยคเดียว, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้ฉุดคร่า ความว่า ใช้ผู้อื่น, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ใช้ครั้งเดียวให้ก้าวพ้นประตู แม้หลายแห่ง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๙๐] วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสงสัย โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุขนก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของภิกษุนั้น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ออกไปจากอุปจารวิหารก็ดี จากโรงฉันก็ดี จากปะรำก็ดี จากใต้ต้นไม้ก็ดี จากที่แจ้งก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุขนก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของภิกษุนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ซึ่งอนุปสัมบัน จากวิหารก็ดี จากอุปจารวิหารก็ดี จากโรงฉันก็ดี จากปะรำก็ดี จากใต้ต้นไม้ก็ดี จากที่แจ้งก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุขนก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของอนุปสัมบัน, ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล ..., ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะเป็นของส่วนตัวของผู้อื่น.

วิหารเป็นส่วนตัวของตน ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๙๑] ภิกษุฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ซึ่งภิกษุอลัชชี ๑ ภิกษุขนก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของภิกษุอลัชชี ๑ ภิกษุฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ซึ่งภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุขนก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของภิกษุวิกลจริตนั้น ๑ ภิกษุฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ซึ่งภิกษุผู้ก่อการบาดหมางก็ดี ก่อการทะเลาะก็ดี การก่อการวิวาทก็ดี ก่อความอื้อฉาวก็ดี ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ก็ดี ๑ ภิกษุขนก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของภิกษุผู้ก่อการบาดหมางเป็นต้นนั้น ๑ ภิกษุฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ซึ่งอันเตวาสิก หรือสัทธิวิหาริก ผู้ประพฤติไม่เรียบร้อย ๑, ภิกษุขนก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของอันเตวาสิกหรือสัทธิวิหาริกนั้น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

___________

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุ ๒ รูป

[๓๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อาราม ของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุ ๒ รูป อยู่บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์ รูปหนึ่งอยู่ชั้นล่าง รูปหนึ่งอยู่ชั้นบน ภิกษุอยู่ชั้นบนนั่งทับโดยแรง ซึ่งเตียงอันมีเท้าเสียบ เท้าเตียงตกโดนศีรษะภิกษุผู้อยู่ชั้นล่าง ภิกษุนั้นส่งเสียงร้องลั่น ภิกษุทั้งหลายพากันวิ่งเข้าไปถามภิกษุนั้นว่า ท่านส่งเสียงร้องทำไม? จึงภิกษุนั้นได้ชี้แจงเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุจึงนั่งทับโดยแรง ซึ่งเตียงมีเท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอนั่งทับโดยแรง ซึ่งเตียงมีเท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์ จริงหรือ?

ภิกษุนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอจึงได้นั่งทับโดยแรง ซึ่งเตียงมีเท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์เล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ซึ่งตั่งก็ดี อันมีเท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์, เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุ ๒ รูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

วิหาร ที่ชื่อว่า เป็นของสงฆ์ ได้แก่ วิหารที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์.

[๓๙๔] ที่ชื่อว่า ร้าน ได้แก่ ร้านที่ไม่กระทบศีรษะของมัชฌิมบุรุษ.

เตียงที่ชื่อว่า มีเท้าเสียบ คือเขาสอดเท้าเสียบเข้าไว้ในตัวเตียง.

ตั่ง ที่ชื่อว่า มีเท้าเสียบ คือเขาสอดเท้าเสียบเข้าไว้ในตัวตั่ง.

บทว่า นั่งทับ คือนั่งทับบนเตียงตั่งนั้น, ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บทว่า นอนทับ คือนอนทับบนเตียงตั่งนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๙๕] วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ซึ่งตั่งก็ดี อันมีเท้าเสียบ บนร้าน, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสงสัย นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ซึ่งตั่งก็ดี อันมีเท้าเสียบ บนร้าน, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ซึ่งตั่งก็ดี อันมีเท้าเสียบ บนร้าน, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล เพราะเป็นส่วนตัวของภิกษุอื่น ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

วิหารเป็นส่วนตัวของตน ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๘๖] ไม่ใช่ร้าน ๑ ร้านสูงพอกระทบศีรษะ ๑ ข้างล่างไม่ได้ใช้เป็นที่อยู่ ๑ ข้างบนปูพื้นไว้ ๑, เท้าเตียงเท้าตั่งได้ตรึงสลักกับตัว ๑ ภิกษุยืนบนเตียงตั่งนั้นหยิบจีวรหรือพาดจีวรได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉันนะ

[๓๙๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โฆสิตาราม เขตพระนครโกสัมพี. ครั้งนั้น มหาอำมาตย์อุปัฏฐากของท่านพระฉันนะสร้างวิหารถวายท่านพระฉันนะ. แต่ท่านพระฉันนะสั่งให้มุงให้โบกฉาบวิหารที่ทำสำเร็จแล้วบ่อยครั้ง. วิหารหนักเกินไป ได้ทะลายลงมา. จึงท่านพระฉันนะมัวสาละวนเก็บรวบรวมหญ้าและไม้ ได้ทำนาข้าวเหนียวของพราหมณ์คนหนึ่งให้เสียหาย. พราหมณ์นั้นจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระคุณเจ้าทั้งหลายจึงได้ทำนาข้าวเหนียวของข้าพเจ้าให้เสียหาย? ภิกษุทั้งหลายได้ยินพราหมณ์นั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพน-ทะนาอยู่ บรรดาผู้ที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระฉันนะจึงได้ให้มุงให้โบกฉาบวิหารที่สำเร็จแล้วบ่อยครั้งเล่า? วิหารหนักเกินไป ได้ทะลายลงมา. แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค-.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระฉันนะว่า ดูกรฉันนะ ข่าวว่าเธอให้มุงให้โบกฉาบวิหารที่สำเร็จแล้วบ่อยครั้ง วิหารหนักเกินไปได้ทะลายลงมา จริงหรือ?

ท่านพระฉันนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอจึงได้ให้มุงให้โบกฉาบวิหารที่ทำเสร็จแล้วบ่อยครั้งเล่า? วิหารหนักเกินไปก็ทะลายลง การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว-.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำซึ่งวิหารใหญ่ จะวางเช็ดหน้าเพียงไรแต่กรอบแห่งประตู จะบริกรรมช่องหน้าต่าง พึงยืนในที่ปราศจากของสดเขียว อำนวยให้พอกได้ ๒-๓ ชั้น ถ้าเธออำนวยยิ่งกว่านั้น แม้ยืนในที่ปราศจากของสดเขียว ก็เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉันนะ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๘] วิหารที่ชื่อว่า ใหญ่ ท่านว่ามีเจ้าของ.

ที่ชื่อว่า วิหาร ได้แก่ ตึกที่เขาโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ที่เขาโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม หรือที่เขาโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม.

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ สร้างเองก็ดี ให้ผู้อื่นสร้างก็ดี.

บทว่า เพียงไรแต่กรอบแห่งประตู คือ ชั่วหัตถบาสโดยรอบแห่งบานประตู.

บทว่า จะวางเช็ดหน้า คือ จะวางประตู.

บทว่า จะบริกรรมช่องหน้าต่าง คือ จะบริกรรมหน้าต่างให้มีสีเขียว สีดำ สียางไม้ลายดอกไม้ เถาวัลย์ ฟันมังกร ดอกจอก.

คำว่า พึงยืนในที่ปราศจากของสดเขียว อำนวยให้พอกได้ ๒-๓ ชั้น ความว่าที่ชื่อว่า ของสดเขียว ได้แก่ บุพพัณณชาติ อปรัณณชาติ.

ถ้าภิกษุยืนสั่งการอยู่ในที่มีของสดเขียว ต้องอาบัติทุกกฏ.

ให้มุงตามทางแถว พึงมุงเอง ๒ แถวๆ ที่ ๓ สั่งให้มุงแล้วพึงหลีกไป.

ให้มุงเป็นชั้น พึงมุงเอง ๒ ชั้นๆ ที่ ๓ สั่งให้มุงแล้วพึงหลีกไป.

[๓๙๙] คำว่า ถ้าเธออำนวยให้ยิ่งกว่านั้น แม้ยืนในที่ปราศจากของสดเขียว ความว่า มุงด้วยอิฐ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ แผ่นอิฐ.

มุงด้วยแผ่นศิลา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ แผ่นศิลา.

โบกฉาบด้วยปูนขาว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ ก้อนปูนขาว.

มุงด้วยหญ้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ กำหญ้า.

มุงด้วยใบไม้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ ใบไม้.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๐๐] เกิน ๒-๓ ชั้น ภิกษุสำคัญว่าเกิน อำนวยการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกิน ๒-๓ ชั้น ภิกษุสงสัย อำนวยการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกิน ๒-๓ ชั้น ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง อำนวยการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

หย่อนกว่า ๒-๓ ชั้น ภิกษุสำคัญว่าเกิน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

หย่อนกว่า ๒-๓ ชั้น ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

หย่อนกว่า ๒-๓ ชั้น ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๐๑] ภิกษุมุง ๒-๓ ชั้น ๑ ภิกษุมุงหย่อนกว่า ๒-๓ ชั้น ๑ ภิกษุสร้างถ้ำ ๑ คูหา ๑ กุฎีมุงหญ้า ๑ ภิกษุสร้างกุฎีเพื่อภิกษุอื่น ๑ ภิกษุสร้างด้วยทรัพย์ของตน ๑ ยกอาคารอันเป็นที่อยู่เสีย ภิกษุสร้างทุกอย่างไม่ต้องอาบัติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

๒. ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี

[๔๐๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัคคาฬวเจดีย์ เขตรัฐอาฬวี. ครั้งนั้นพวกภิกษุชาวรัฐอาฬวี กำลังกระทำนวกรรม รู้อยู่ว่าน้ำมีตัวสัตว์ จึงรดเองบ้าง ให้คนอื่นรดบ้าง ซึ่งหญ้าบ้าง ดินบ้าง. บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พวกภิกษุชาวรัฐอาฬวีรู้อยู่ว่าน้ำมีตัวสัตว์ จึงได้รดเองบ้าง ให้คนอื่นรดบ้าง ซึ่งหญ้าบ้าง ดินบ้างเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุชาวรัฐอาฬวีว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอรู้อยู่ว่าน้ำมีตัวสัตว์ รดเองบ้าง ให้คนอื่นรดบ้าง ซึ่งหญ้าบ้าง ดินบ้าง จริงหรือ?

พวกภิกษุชาวรัฐอาฬวีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกร โมฆบุรุษทั้งหลาย พวกเธอรู้อยู่ว่าน้ำมีตัวสัตว์ไฉน จึงได้รดเองบ้าง ให้คนอื่นรดบ้าง ซึ่งหญ้าบ้าง ดินบ้าง? การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๖๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ว่าน้ำมีตัวสัตว์ รดก็ดี ให้รดก็ดี ซึ่งหญ้าก็ดี ดินก็ดี, เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๔๐๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ ได้แก่ รู้เอง หรือ คนอื่นบอกเธอ.

[๔๐๔] บทว่า รด คือ รดเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้รด คือ ใช้คนอื่นรด ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ใช้ครั้งเดียว แต่เขารดหลายครั้ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าน้ำมีตัวสัตว์ รดเองก็ดี ให้คนอื่นรดก็ดี ซึ่งหญ้าก็ดี ซึ่งดินก็ดี. ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสงสัย รดเองก็ดี ให้คนอื่นรดก็ดี ซึ่งหญ้าก็ดี ซึ่งดินก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฏ.

น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์ รดเองก็ดี ให้คนอื่นรดก็ดี ซึ่งหญ้าก็ดี ซึ่งดินก็ดี, ไม่ต้องอาบัติ.

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่ามีตัวสัตว์ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๐๕] ภิกษุไม่แกล้ง ๑ ภิกษุไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. ภูตคามสิกขาบท ว่าด้วยพรากของเขียว

๒. อัญญวาทสิกขาบท ว่าด้วยแกล้งกล่าวคำอื่น

๓. อุชฌาปนสิกขาบท ว่าด้วยโพนทะนา

๔. ปฐมเสนาสนสิกขาบท ว่าด้วยหลีกไปไม่เก็บเสนาสนะ

๕. ทุติยเสนาสนสิกขาบท ว่าด้วยใช้เสนาสนะแล้วไม่เก็บ

๖. อนูปขัชชสิกขาบท ว่าด้วยนอนแทรกแซง

๗. นิกกัฑฒนสิกขาบท ว่าด้วยการฉุดคร่าภิกษุ

๘. เวหาสกุฎีสิกขาบท ว่าด้วยนั่งนอนบนร่างร้าน

๙. มหัลลกสิกขาบท ว่าด้วยการสร้างวิหารใหญ่

๑๐. สัปปาณกสิกขาบท ว่าด้วยใช้น้ำมีตัวสัตว์. ฯ

---

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๐๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุชั้นเถระทั้งหลาย กล่าวสอนพวกภิกษุณี ย่อมได้จีวรบิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร. จึงพระฉัพพัคคีย์ ปรึกษากันว่า อาวุโสทั้งหลาย บัดนี้พระเถระกล่าวสอนพวกภิกษุณี ย่อมได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร เอาเถิด พวกเราจะกล่าวสอนพวกภิกษุณีบ้าง. ครั้นแล้วได้เข้าไปหาพวกภิกษุณี กล่าวคำนี้ว่า มาเถิด น้องหญิงทั้งหลายจงไปหาพวกเราบ้าง แม้พวกเราก็จักกล่าวสอน. หลังจากนั้น ภิกษุณีเหล่านั้นได้เข้าไปหาพระฉัพพัคคีย์ อภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. จึงพระฉัพพัคคีย์ได้ทำธรรมีกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้วันเวลาล่วงไปด้วยติรัจฉานกถา แล้วสั่งให้กลับไปด้วยคำว่า กลับไปเถิด น้องหญิงทั้งหลาย. ลำดับนั้นภิกษุณีเหล่านั้นได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคมแล้ว ยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามภิกษุณีเหล่านั้นผู้ยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งนั้นแลว่า ดูกรภิกษุณีทั้งหลาย การกล่าวสอนภิกษุณีได้สัมฤทธิผลดีหรือ?

ภิกษุณีทั้งหลายกราบทูลว่า จะสัมฤทธิผลมาแต่ไหน พระพุทธเจ้าข้า, เพราะพระคุณเจ้าเหล่าฉัพพัคคีย์ได้ทำธรรมีกถาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้วันเวลาล่วงไปด้วยติรัจฉานกถา แล้วก็สั่งให้กลับไป พระพุทธเจ้าข้า.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ภิกษุณีเหล่านั้นเห็นแจ้งสมาทาน อาจหาญ ร่าเริงด้วยธรรมีกถา. ครั้นภิกษุณีเหล่านั้น อันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว ลุกจากอาสน์ถวายอภิวาท ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอ

ทำธรรมีกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้วันเวลาล่วงไปด้วยติรัจฉานกถา แล้วก็สั่งให้กลับไป จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ทำธรรมีกถาแก่พวกภิกษุณี เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้วันเวลาล่วงไปด้วยติรัจฉานกถาแล้วสั่งให้กลับไปเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติภิกษุเป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้.

วิธีสมมติภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุณี

พึงขอร้องภิกษุก่อน. ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี. การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณีชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง. ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงพูด.

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สาม, ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี. การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณีชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง. ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงพูด.

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณีแล้ว ชอบแก่สงฆ์, เหตุนั้นจึงนิ่ง; ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายแล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ... รับสั่งว่า ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๗๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใดไม่ได้รับสมมติ กล่าวสอนพวกภิกษุณี, เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

---

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ (ต่อ)

[๔๐๗] ก็แลสมัยนั้น พวกพระเถระทั้งหลายผู้ได้รับสมมติ กล่าวสอนพวกภิกษุณี ก็ยังได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขารเหมือนอย่างเดิม. จึงพระฉัพพัคคีย์ได้ปรึกษากันว่า อาวุโสทั้งหลาย บัดนี้พระเถระทั้งหลายได้รับสมมติ แล้วกล่าวสอนพวกภิกษุณี ก็ยังได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขารอยู่เหมือนอย่างเดิม, เอาเถิด แม้พวกเราจะไปนอกสีมาสมมติกันและกันให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี แล้วสั่งสอนพวกภิกษุณีกันเถิด. ครั้นแล้วพากันไปนอกสีมา สมมติกันและกันให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี แล้วได้เข้าไปบอกภิกษุณีทั้งหลายว่า ดูกรน้องหญิงทั้งหลาย แม้พวกเราก็ได้รับสมมติ ท่านทั้งหลายจงเข้าไปหาพวกเรา แม้พวกเราก็จักกล่าวสอน. ต่อมาภิกษุณีเหล่านั้น พากันเข้าไปหาพระฉัพพัคคีย์ กราบไหว้แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนหนึ่ง. จึงพระฉัพพัคคีย์ได้ทำธรรมีกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้วันเวลาล่วงไปด้วยติรัจฉานกถาแล้วสั่งให้กลับไปด้วยคำว่า กลับไปเถิด น้องหญิงทั้งหลาย. ลำดับนั้นพวกนางได้พากันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนหนึ่ง.

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามภิกษุณีผู้ยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งเหล่านั้นแลว่า ดูกรภิกษุณีทั้งหลาย โอวาทได้สัมฤทธิผลดีหรือ?

พวกภิกษุณีกราบทูลว่า จะสัมฤทธิผลมาแต่ไหน พระพุทธเจ้าข้า เพราะพระคุณเจ้าเหล่าฉัพพัคคีย์ได้ทำธรรมีกถาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้วันเวลาล่วงไปด้วยติรัจฉานกถาแล้วสั่งให้กลับไป พระพุทธเจ้าข้า.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุณีเหล่านั้น ให้เห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญร่าเริง ด้วยธรรมีกถา. ครั้นภิกษุณีเหล่านั้น อันพระผู้มีพระภาคทรงให้เห็นแจ้ง สมาทานอาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว ลุกจากอาสน์ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอทำธรรมีกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้วันเวลาล่วงไปด้วยติรัจฉานกถา แล้วสั่งให้กลับไปจริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ทำธรรมีกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้วันเวลาล่วงไปด้วยติรัจฉานกถา แล้วสั่งให้กลับไปเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ทรงอนุญาตให้สมมติภิกษุผู้กล่าวสอนภิกษุณี

ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ ดังต่อไปนี้ เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี

องค์คุณ ๘ ของภิกษุผู้กล่าวสอนภิกษุณี

๑. เป็นผู้มีศีล คือสำรวมด้วยปาติโมกขสังวรศีล สมบูรณ์ด้วยอาจาระและโคจรอยู่ มีปกติเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

๒. เป็นพหูสูต คือทรงสุตะ เป็นผู้สั่งสมสุตะ ธรรมเหล่านั้นใด งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์บริสุทธิ์ ธรรมเห็นปานนั้น อันภิกษุนั้นได้สดับมาก ทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ขึ้นใจ แทงตลอดด้วยปัญญา

๓. พระปาติโมกข์ทั้งสองมาแล้วด้วยดีโดยพิสดาร แก่ภิกษุนั้น คือ ภิกษุนั้นจำแนกได้ดี คล่องแคล่วดี วินิจฉัยได้เรียบร้อยโดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ

๔. เป็นผู้มีวาจาสละสลวย ชัดเจน

๕. เป็นที่นิยมชมชอบของภิกษุณีโดยมาก

๖. เป็นผู้สามารถกล่าวสอนภิกษุณีได้

๗. เป็นผู้ไม่เคยล่วงครุธรรม กับสตรีผู้ครองผ้ากาสายะซึ่งบวชเฉพาะพระผู้มีพระภาคพระองค์นี้ และ

๘. มีพรรษาได้ ๒๐ หรือเกิน ๒๐

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ คุณ ๘ ประการนี้ ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณีได้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ [ต่อ] จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๐๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่ได้รับสมมติ คือ สงฆ์ยังไม่ได้สมมติด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

[๔๐๙] บทว่า กล่าวสอน ความว่า ภิกษุกล่าวสอนด้วยครุธรรม ๘ ประการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ กล่าวสอนด้วยธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ กล่าวสอนภิกษุณีผู้อุปสมบทในภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๔๑๐] ภิกษุผู้ได้สมมติแล้วนั้น พึงกวาดบริเวณ ตั้งน้ำฉัน น้ำใช้ ปูอาสนะไว้ แล้วชวนเพื่อนภิกษุไปนั่งอยู่ด้วย.

ภิกษุณีทั้งหลายพึงไป ณ ที่นั้น อภิวาทภิกษุนั้นแล้ว นั่ง ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง.

ภิกษุผู้ได้รับสมมติแล้วนั้นพึงถามว่า พวกเธอพร้อมเพรียงกันแล้วหรือ น้องหญิงทั้งหลาย

ถ้าพวกนางตอบว่า พวกดิฉันพร้อมเพรียงกันแล้ว เจ้าข้า.

พึงถามว่า ครุธรรม ๘ ประการ ยังประพฤติกันอยู่หรือ น้องหญิงทั้งหลาย?

ถ้าพวกนางตอบว่า ยังประพฤติกันอยู่ เจ้าข้า.

พึงสั่งว่า นี่เป็นโอวาท น้องหญิงทั้งหลาย.

ถ้าพวกนางตอบว่า ไม่ได้ประพฤติกัน เจ้าข้า.

พึงตักเตือนว่าดังนี้:-

ครุธรรม ๘ ประการ

๑. ภิกษุณีอุปสมบทแล้วได้ ๑๐๐ พรรษา ต้องทำการกราบไหว้ การต้อนรับ อัญชลีกรรม สามีจิกรรม แก่ภิกษุผู้อุปสมบทแล้วในวันนั้น ธรรมนี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต.

๒. ภิกษุณีไม่พึงอยู่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต.

๓. ภิกษุณีต้องหวังธรรม ๒ ประการ คือ ถามอุโบสถ ๑ ไปรับโอวาท ๑ จากภิกษุสงฆ์ ทุกกึ่งเดือน ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต.

๔. ภิกษุณีผู้จำพรรษาแล้ว ต้องปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่ายโดยสถานทั้ง ๓ คือ ด้วยได้เห็น ๑ ด้วยได้ฟัง ๑ ด้วยรังเกียจ ๑ ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต.

๕. ภิกษุณีล่วงละเมิดครุธรรมแล้ว ต้องประพฤติปักขมานัตในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต.

๖. ภิกษุณีต้องแสวงหาอุปสัมปทาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย เพื่อสิกขมานาผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต.

๗. ภิกษุณีไม่พึงด่า ไม่พึงบริภาษภิกษุ โดยปริยายอย่างใดอย่างหนึ่ง ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต.

๘. ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ปิดทางไม่ให้ภิกษุณีทั้งหลายสอนภิกษุ เปิดทางให้ภิกษุทั้งหลายสอนภิกษุณีได้ ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต.

ถ้าพวกนางตอบว่า พวกดิฉันพร้อมเพรียงกันแล้ว เจ้าข้า.

ภิกษุผู้ได้รับสมมติแล้วนั้น สั่งสอนธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ถ้าพวกนางตอบว่า ยังเป็นพรรคอยู่ เจ้าข้า.

ภิกษุผู้ได้รับสมมติแล้วนั้น กล่าวสอนครุธรรม ๘ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ให้โอวาท สั่งสอนธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

อัฏฐารสปาจิตตีย์

[๔๑๑] ๑. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๒. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๓. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๔๑๒] ๔. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๕. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๖. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๔๑๓] ๗. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อม-เพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๘. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๙. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๔๑๔] ๑๐. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อม-เพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๑๑. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๑๒. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๔๑๕] ๑๓. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๑๔. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๑๕. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๔๑๖] ๑๖. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๑๗. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๑๘. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สัตตรสทุกกฏ

[๔๑๗] ๑. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๒. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๓. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๔๑๘] ๔. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๕. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๖. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๔๑๙] ๗. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อม-เพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๘. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๙. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๔๒๐] ๑๐. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อม-เพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๑๑. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๑๒. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๔๒๑] ๑๓. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๑๔. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๑๕. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อม-เพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๔๒๒] ๑๖. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

๑๗. กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๒๓] ภิกษุให้อุเทศ ๑ ภิกษุให้ปริปุจฉา ๑ ภิกษุอันภิกษุณีกล่าวว่า นิมนต์ท่านสวดเถิด เจ้าข้า ดังนี้ สวดอยู่ ๑ ภิกษุถามปัญหา ๑ ภิกษุถูกถามปัญหาแล้วแก้ ๑ ภิกษุกล่าวสอนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นอยู่ แต่พวกภิกษุณีฟังอยู่ด้วย ๑ ภิกษุกล่าวสอนสิกขมานา ๑ ภิกษุกล่าวสอนสามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระจูฬปันถกเถระ

[๔๒๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลาย ผลัดเปลี่ยนกันกล่าวสอนพวกภิกษุณี สมัยนั้น ถึงวาระของท่านพระจูฬปันถกที่จะกล่าวสอนพวกภิกษุณี พวกภิกษุณีพูดกันอย่างนี้ว่า วันนี้โอวาทเห็นจะไม่สำเร็จประโยชน์ เพราะประเดี๋ยวพระคุณเจ้าจูฬปันถกจะกล่าวอุทานอย่างเดิมนั่นแหละซ้ำๆ ซากๆ แล้วพากันเข้าไปหาท่านพระจูฬปันถก อภิวาทแล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

ท่านพระจูฬปันถกได้ถามภิกษุณีเหล่านั้น ผู้นั่งเรียบร้อยแล้ว ดังนี้ว่า พวกเธอพร้อมเพรียงกันแล้วหรือ น้องหญิงทั้งหลาย?

ภิกษุณี. พวกดิฉันพร้อมเพรียงกันแล้ว เจ้าข้า.

จูฬ. ครุธรรม ๘ ประการยังเป็นไปดีอยู่หรือ น้องหญิงทั้งหลาย?

ภิกษุณี. ยังเป็นไปดีอยู่ เจ้าข้า.

ท่านพระจูฬปันถกสั่งว่า นี่แหละเป็นโอวาทละ น้องหญิงทั้งหลาย แล้วได้กล่าวอุทานนี้ซ้ำอีก ว่าดังนี้:-

"ความโศก ย่อมไม่มีแก่มุนีผู้มีจิตตั้งมั่น ไม่ประมาท
ศึกษาอยู่ในโมเนยยปฏิปทา ผู้คงที่ ผู้สงบระงับ มีสติทุกเมื่อ"

[๔๒๕] ภิกษุณีทั้งหลายได้สนทนากันอย่างนี้ว่า เราได้พูดแล้วมิใช่หรือว่าวันนี้ โอวาทเห็นจะไม่สำเร็จประโยชน์ เพราะประเดี๋ยว พระคุณเจ้าจูฬปันถก จะกล่าวอุทานอย่างเดิมนั่นแหละซ้ำๆ ซากๆ

ท่านพระจูฬปันถกได้ยินคำสนทนานี้ของภิกษุณีพวกนั้น ครั้นแล้วท่านเหาะขึ้นสู่เวหาจงกรมบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง สำเร็จการนอนบ้าง ทำให้ควันกลุ้มตลบขึ้นบ้าง ทำให้เป็นไฟโพลงขึ้นบ้าง หายตัวบ้าง อยู่ในอากาศกลางหาว กล่าวอุทานอย่างเดิมนั้น และพระพุทธพจน์อย่างอื่นอีกมาก.

ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวชมอย่างนี้ว่า น่าอัศจรรย์นัก ชาวเราเอ๋ย ไม่เคยมีเลย ชาวเราเอ๋ย ในกาลก่อนแต่นี้ โอวาทไม่เคยสำเร็จประโยชน์แก่พวกเรา เหมือนโอวาทของพระคุณเจ้าจูฬปันถกเลย. คราวนั้น ท่านพระจูฬปันถกกล่าวสอนภิกษุณีเหล่านั้นจนพลบค่ำ ย่ำสนธยา แล้วได้ส่งกลับด้วยคำว่า กลับไปเถิด น้องหญิงทั้งหลาย. จึงภิกษุณีเหล่านั้น เมื่อเขาปิดประตูเมืองแล้ว ได้พากันพักแรมอยู่นอกเมือง รุ่งสายจึงเข้าเมืองได้ ประชาชนพากัน เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุณีพวกนี้เหมือนไม่ใช่สตรีผู้ประพฤติพรหมจรรย์ พักแรมอยู่กับพวกภิกษุในอารามแล้ว เพิ่งจะพากันกลับเข้าเมืองเดี๋ยวนี้ ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนพากันเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระจูฬปันถก เมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว จึงยังได้กล่าวสอนพวกภิกษุณีอยู่เล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรจูฬปันถก ข่าวว่า เมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว เธอยังกล่าวสอนพวกภิกษุณีอยู่ จริงหรือ?

พระจูฬปันถกทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรจูฬปันถก เมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว ไฉน เธอจึงยังได้กล่าวสอนพวกภิกษุณีอยู่เล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๑. ๒. ถ้าภิกษุ แม้ได้รับสมมติแล้ว เมื่อพระอาทิตย์อัสดงค์แล้ว กล่าวสอนพวกภิกษุณี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระจูฬปันถกเถระ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๒๖] ผู้ชื่อว่า ได้รับสมมติแล้ว คือ ได้รับสมมติแล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม.

คำว่า เมื่อพระอาทิตย์อัสดงค์แล้ว คือ เมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว.

ผู้ชื่อว่า พวกภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

บทว่า กล่าวสอน ความว่า กล่าวสอนด้วยครุธรรม ๘ ประการ หรือด้วยธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๒๗] พระอาทิตย์อัสดงค์แล้ว ภิกษุสำคัญว่า อัสดงค์แล้ว กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พระอาทิตย์อัสดงค์แล้ว ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พระอาทิตย์อัสดงค์แล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่อัสดงค์ กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ภิกษุสั่งสอนภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ.

พระอาทิตย์ยังไม่อัสดงค์ ภิกษุสำคัญว่าอัสดงค์แล้ว กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

พระอาทิตย์ยังไม่อัสดงค์ ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

พระอาทิตย์ยังไม่อัสดงค์ ภิกษุสำคัญว่ายังไม่อัสดงค์ กล่าวสอน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๒๘] ภิกษุให้อุเทศ ๑ ภิกษุให้ปริปุจฉา ๑ ภิกษุอันภิกษุณีกล่าวว่า นิมนต์ท่านสวดเถิดเจ้าข้า ดังนี้ สวดอยู่ ๑ ภิกษุถามปัญหา ๑ ภิกษุถูกถามปัญหาแล้วแก้ ๑ ภิกษุกล่าวสอนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นอยู่ แต่พวกภิกษุณีฟังอยู่ด้วย ๑ ภิกษุกล่าวสอนสิกขมานา ๑ ภิกษุกล่าวสอนสามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๒๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนคร กบิลพัสดุ์ สักกชนบท. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปสู่สำนักภิกษุณี แล้วกล่าวสอนภิกษุณี ฉัพพัคคีย์อยู่.

ภิกษุณีทั้งหลายได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีฉัพพัคคีย์ว่า มาเถิด แม่เจ้าทั้งหลาย พวกเราจัก ไปรับโอวาทกัน.

ภิกษุณีฉัพพัคคีย์พูดว่า แม่เจ้าทั้งหลาย พวกเราจะต้องไปเพราะเหตุแห่งโอวาททำไม เพราะพระคุณเจ้าฉัพพัคคีย์กล่าวสอนพวกเราอยู่ ณ ที่นี้แล้ว.

ภิกษุณีทั้งหลายต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงเข้ามากล่าว สอนพวกภิกษุณีถึงสำนักภิกษุณีเล่า? แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ เข้าไปกล่าวสอนพวกภิกษุณี ถึงสำนักภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอเข้าไป กล่าวสอนพวกภิกษุณี ถึงสำนักภิกษุณี จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้เข้าไป กล่าวสอนพวกภิกษุณีถึงสำนักภิกษุณีเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๒. ๓. อนึ่ง ภิกษุใด เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณี แล้วสั่งสอนพวกภิกษุณี เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องพระมหาปชาบดีโคตมีเถรี

[๔๓๐] ต่อจากสมัยนั้นมา พระมหาปชาบดีโคตมีเถรีอาพาธ. พระเถระทั้งหลาย พากันเข้าไปเยี่ยมพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีถึงสำนัก แล้วได้กล่าวคำนี้กะพระเถรีว่า ดูกรพระโคตมี ท่านยังพอทนได้หรือ? ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?.

พระมหาปชาบดีโคตมีตอบว่า ดิฉันทนไม่ไหว ให้อัตภาพเป็นไปไม่ได้ เจ้าข้า ขออาราธนาพระคุณเจ้าทั้งหลายโปรดแสดงธรรมเถิด เจ้าข้า.

ดูกรน้องหญิง การเข้ามาสู่สำนักภิกษุณีแล้วแสดงธรรมแก่ภิกษุณียังไม่สมควรก่อน พระเถระเหล่านั้นกล่าวดังนี้แล้วต่างก็รังเกียจอยู่ ไม่แสดงธรรม

ครั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสกแล้ว ทรงถือบาตรจีวรเสด็จเข้าไปเยี่ยมพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีถึงสำนัก ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย แล้วได้ตรัสคำนี้กะพระ-มหาปชาบดีโคตมีว่า ดูกรโคตมี เธอยังพอทนได้หรือ? ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?

พระมหาปชาบดีโคตมีกราบทูลว่า เมื่อก่อนพระเถระทั้งหลายพากันมาแสดงธรรมแก่หม่อมฉัน เพราะเหตุนั้น หม่อมฉันจึงมีความสำราญ แต่บัดนี้ ท่านกล่าวว่า พระองค์ทรงห้ามแล้ว จึงรังเกียจ ไม่แสดง เพราะเหตุนั้น หม่อมฉันจึงไม่มีความสำราญ พระพุทธเจ้าข้า.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงยังพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีให้เห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถา แล้วทรงลุกจากอาสนะเสด็จกลับ ครั้นแล้วพระองค์ทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เข้าไปสู่สำนักภิกษุณีแล้วสั่งสอนภิกษุณีผู้อาพาธได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๗๒. ๓. ข. อนึ่ง ภิกษุใด เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้วสั่งสอนพวกภิกษุณี เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์. สมัยในเรื่องนั้นดังนี้ คือ ภิกษุณีอาพาธ นี้เป็นสมัยในเรื่องนั้น.

เรื่องพระมหาปชาบดีโคตมีเถรี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ที่อาศัยแห่งภิกษุณี ได้แก่สถานเป็นที่พักแรมของพวกภิกษุณี แม้เพียงคืนเดียว.

บทว่า เข้าไป คือ ไปในสถานที่นั้น.

บทว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

บทว่า สั่งสอน ความว่า ภิกษุกล่าวสอนด้วยครุธรรม ๘ ประการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกเว้นสมัย.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณีอาพาธ ได้แก่ ภิกษุณีไม่สามารถจะไปรับโอวาทหรือไปร่วมประชุมได้.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๓๒] อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณี เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณี เว้นแต่สมัย สั่งสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสงสัยเข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณี เว้นไว้แต่สมัย สั่งสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบันภิกษุณี เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณี เว้นไว้แต่สมัย สั่งสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุสั่งสอนด้วยธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุสั่งสอนภิกษุณีผู้อุปสมบทแต่สงฆ์ฝ่ายเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณี สั่งสอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

อนุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบันภิกษุณี ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๓๓] ภิกษุสั่งสอนในสมัย ๑ ภิกษุให้อุเทศ ๑ ภิกษุให้ปริปุจฉา ๑ ภิกษุอันภิกษุณีกล่าวว่า นิมนต์ท่านสวดเถิด เจ้าข้า ดังนี้ สวดอยู่ ๑ ภิกษุถามปัญหา ๑ ภิกษุถูกถามปัญหาแล้วแก้ ๑ ภิกษุสั่งสอนเพื่อประโยชน์แห่งผู้อื่น แต่ภิกษุฟังอยู่ด้วย ๑ ภิกษุสั่งสอนสิกขมานา ๑ ภิกษุสั่งสอนสามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

### ๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๔

### เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๓๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลาย สั่งสอนพวกภิกษุณีย่อมได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร พระฉัพพัคคีย์พูดกันอย่างนี้ว่า พระเถระทั้งหลายไม่ตั้งใจสั่งสอนพวกภิกษุณี ท่านสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเห็นแก่อามิส บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้พูดอย่างนี้ว่า พระเถระทั้งหลายไม่ตั้งใจสั่งสอนพวกภิกษุณี ท่านสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเห็นแก่อามิส แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

#### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่า พวกเธอพูดอย่างนี้ว่า พระเถระทั้งหลายไม่ตั้งใจสั่งสอนพวกภิกษุณี ท่านสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเห็นแก่อามิส ดังนี้ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

#### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงพูดอย่างนี้ว่า พระเถระทั้งหลายไม่ตั้งใจสั่งสอนพวกภิกษุณี ท่านสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเห็นแก่อามิส ดังนี้เล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

#### พระบัญญัติ

๗๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเหตุอามิส เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า เพราะเหตุอามิส คือ เพราะเหตุจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา.

[๔๓๖] คำว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า ภิกษุประสงค์จะแส่โทษ ประสงค์จะทำให้อัปยศ ประสงค์จะทำให้เก้อเขิน กล่าวกะอุปสัมบันผู้อันสงฆ์สมมติให้เป็นผู้สั่งสอนภิกษุณีอย่างนี้ คือ กล่าวว่า เธอสั่งสอน เพราะเหตุจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๓๗] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๔๓๘] ภิกษุประสงค์จะแส่โทษ ประสงค์จะทำให้อัปยศ ประสงค์จะทำให้เก้อเขิน กล่าวกะอุปสัมบันผู้อันสงฆ์มิได้สมมติให้เป็นผู้สั่งสอนภิกษุณีอย่างนี้ คือ กล่าวว่า เธอสั่งสอนเพราะเหตุจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๔๓๙] ภิกษุประสงค์จะแส่โทษ ประสงค์จะทำให้อัปยศ ประสงค์จะทำให้เก้อเขิน กล่าวกะอนุปสัมบันผู้อันสงฆ์สมมติก็ตาม มิได้สมมติก็ตาม ให้เป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี อย่างนี้ คือ กล่าวว่า เธอสั่งสอนเพราะเหตุจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ติกะทุกกฏ

[๔๔๐] กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๔๑] ภิกษุผู้กล่าวกะภิกษุผู้สั่งสอนเพราะเหตุจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา ตามปกติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๔๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาตไปตามถนนแห่งหนึ่ง ในพระนครสาวัตถี. แม้ภิกษุณีรูปหนึ่งก็เที่ยวบิณฑบาตไปในถนนนั้น. ครั้งนั้นแล ภิกษุนั้นได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีรูปนั้นว่า ไปเถิดน้องหญิง ณ สถานที่โน้นมีผู้ถวายภิกษา. แม้ภิกษุณีรูปนั้นก็กล่าวอย่างนี้ว่า ไปเถิดพระคุณเจ้า ณ สถานที่โน้นมีผู้ถวายภิกษา. ภิกษุและภิกษุณีทั้งสองได้เป็นเพื่อนเห็นกัน เพราะได้พบกันอยู่เนืองๆ

ก็แลสมัยนั้น พระเจ้าหน้าที่แจกจีวรกำลังแจกจีวรของสงฆ์ จึงภิกษุณีรูปนั้นไปรับโอวาท แล้วเข้าไปหาภิกษุรูปนั้น อภิวาทแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

ภิกษุรูปนั้นได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีนั้นผู้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า ดูกรน้องหญิง ส่วนจีวรของฉันนี้ เธอจักยินดีหรือไม่?

ภิกษุณีรับว่า ยินดี เจ้าข้า เพราะดิฉันมีจีวรเก่า.

ภิกษุนั้นได้ให้จีวรแก่ภิกษุณีนั้น. แต่ภิกษุนั้นก็เป็นผู้มีจีวรเก่าอยู่เหมือนกัน. ภิกษุทั้งหลายจึงได้กล่าวกะภิกษุรูปนั้นว่า บัดนี้ ท่านจงเปลี่ยนจีวรของท่านเถิด. ภิกษุรูปนั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย. บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุจึงได้ให้จีวรแก่ภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถามแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอได้ให้จีวรแก่ภิกษุณีจริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุณีนั้นเป็นญาติของเธอหรือมิใช่ญาติ?

ภิ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรโมฆบุรุษ ภิกษุผู้มิใช่ญาติย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มี ของภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ไฉน เธอจึงได้ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๗๔. ๕. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๔๔๓] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายรังเกียจ ไม่ให้จีวรแลกเปลี่ยนแก่พวกภิกษุณี ภิกษุณีทั้งหลายจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระคุณเจ้าจึงไม่ให้แลกเปลี่ยนแก่พวกเรา ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินภิกษุณีเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้แลกเปลี่ยนจีวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แลกเปลี่ยนแก่สหธรรมิกทั้ง ๕ คือ ภิกษุ ภิกษุณี สิกขามานา สามเณร สามเณรี เราอนุญาตให้แลกเปลี่ยนแก่สหธรรมิก ๕ เหล่านี้ได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๗๔. ๕. ข. อนึ่ง ภิกษุใด ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วบุรพชนก.

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ

คำว่า เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ความว่า ภิกษุให้ เว้นการแลกเปลี่ยน ต้องอาบัติ-ปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๔๕] ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้จีวร เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย ให้จีวร เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้จีวร เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ภิกษุให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ให้จีวร ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัย ให้จีวร ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้จีวร ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๔๖] ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุแลกเปลี่ยน คือ เอาจีวรมีค่าน้อยแลกเปลี่ยนจีวรมีค่ามาก หรือเอาจีวรมีค่ามากแลกเปลี่ยนจีวรมีค่าน้อย ๑ ภิกษุณีถือวิสาสะ ๑ ภิกษุณีถือเอาเป็นของขอยืม ๑ ภิกษุให้บริขารอื่นเว้นจีวร ๑ ภิกษุให้แก่สิกขมานา ๑ ภิกษุให้สามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

___________

### ๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๖

### เรื่องพระอุทายี

[๔๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีเป็นผู้สามารถทำจีวรกรรม. ภิกษุณีรูปหนึ่งเข้าไปหาท่านแล้วพูดว่า ดิฉันขอโอกาส เจ้าค่ะ ขอพระคุณเจ้าช่วยเย็บจีวรให้ดิฉันด้วย. ฝ่ายท่านพระอุทายีเย็บจีวรให้นางแล้ว ทำการย้อมอย่างดี ทำบริกรรมเรียบร้อยแล้ว เขียนรูปอันวิจิตร ตามความคิดเห็นไว้ในท่ามกลางแล้วพับเก็บไว้.

ครั้นภิกษุณีนั่นเข้าไปหาท่านพระอุทายีแล้วถามว่า จีวรนั้นเสร็จแล้วหรือยัง เจ้าค่ะ?

พระอุทายีตอบว่า เสร็จแล้ว น้องหญิง เชิญนำจีวรผืนนี้ตามที่พับไว้แล้วไปเก็บไว้ เมื่อไร ภิกษุณีสงฆ์มารับโอวาท จึงค่อยห่มจีวรผืนนี่เดินตามมาเบื้องหลังภิกษุณีสงฆ์.

ฝ่ายภิกษุณีนั้นนำจีวรตามที่พับไว้นั้น ไปเก็บไว้ ถึงคราวที่ภิกษุณีสงฆ์มารับโอวาท จึงห่มจีวรผืนนั้น เดินตามมาเบื้องหลังภิกษุณีสงฆ์ ประชาชน พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุณีพวกนี้หมดความเกรงกลัว เป็นคนชั่ว ไม่มียางอาย เขียนรูปอันวิจิตรตามความเห็นไว้ที่จีวรได้.

ภิกษุณีทั้งหลายถามว่า นี่ใครทำ?

ภิกษุณีนั้นตอบว่า พระคุณเจ้าอุทายี.

ภิกษุณีทั้งหลายพูดว่า รูปอย่างนี้ไม่งาม แม้แก่พวกนักเลงที่หมดความเกรงกลัว ไม่มียางอาย ไฉนจะงามแก่พระคุณเจ้าอุทายีเล่า แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีจึงได้เย็บจีวรให้ภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

### ทรงสอบถามแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข่าวว่า เธอเย็บจีวรให้ภิกษุณีจริงหรือ?

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ภิกษุณีนั่นเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ?

อุ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรโมฆบุรุษ ภิกษุที่มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำที่สมควรหรือไม่สมควร อาการที่น่าเลื่อมใสหรือไม่น่าเลื่อมใส ของภิกษุณีที่มิใช่ญาติ ไฉนเธอจึงได้เย็บจีวรให้ภิกษุณีที่มิใช่ญาติเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๗๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด เย็บก็ดี ให้เย็บก็ดี ซึ่งจีวร เพื่อภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุทายี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วบุรพชนก.

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า เย็บ คือ เย็บเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ รอยเข็ม.

บทว่า ให้เย็บ คือ ใช้ผู้อื่นเย็บ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ใช้หนเดียว แต่เย็บแม้หลายหน ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๔๙] ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ เย็บเองก็ดี ให้เย็บก็ดี ซึ่งจีวร ต้อง-อาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัย เย็บเองก็ดี ให้เย็บก็ดี ซึ่งจีวร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เย็บเองก็ดี ให้เย็บก็ดี ซึ่งจีวร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ภิกษุเย็บเองก็ดี ให้เย็บก็ดี ซึ่งจีวร เพื่อภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๕๐] ภิกษุเย็บเพื่อภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุเย็บเองก็ดี ให้เย็บก็ดี ซึ่งบริขารอื่นเว้นจีวร ๑ ภิกษุเย็บเพื่อสิกขมานา ๑ ภิกษุเย็บเพื่อสามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิ-กัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๕๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ชักชวนกันเดินทางไกลร่วมกับพวกภิกษุณี คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้เที่ยวไปกับพวกภิกษุณี เหมือนพวกเรากับภรรยาเดินเที่ยวกันฉะนั้น. ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ชักชวนกันแล้วเดินทางไกลร่วมกับพวกภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอชักชวนกันแล้ว เดินทางไกลร่วมกับพวกภิกษุณี จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงชักชวนกันแล้วเดินทางไกลร่วมกับพวกภิกษุณีเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๗๖.๗ ก. อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้ว เดินทางไกลด้วยกันกับภิกษุณี โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ-ฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุและภิกษุณีหลายรูป

[๔๕๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุและภิกษุณีหลายรูปด้วยกัน จะพากันเดินทางไกลจากเมืองสาเกต ไปพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุณีพวกนั้นพบภิกษุ พวกเธอนั้นได้กล่าวคำนี้ว่า แม้พวกดิฉันก็จักไปกับพวกพระคุณเจ้าด้วย.

ภิกษุพวกนั้นพูดว่า ดูกรน้องหญิง การชักชวนกันแล้วเดินทางไกลร่วมกันกับภิกษุณีไม่สมควร พวกเธอจะไปก่อน หรือพวกฉันจักไป

ภิกษุณีพวกนั้นตอบว่า พวกพระคุณเจ้าเป็นชายผู้ล้ำเลิศ, พระคุณเจ้านั่นแหละจงไปก่อน.

เมื่อภิกษุณีพวกนั้นเดินทางไปภายหลัง พวกโจรในระหว่างทางได้พากันแย่งชิงและประทุษร้าย ครั้นภิกษุณีพวกนั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลายๆ ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้เดินทางร่วม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในหนทางที่จะต้องไปกับพวกเกวียนรู้กันอยู่ว่าเป็นที่น่ารังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า เราอนุญาตให้ชักชวนกันแล้วเดินทางไกลร่วมกับภิกษุณีได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๗๖.๗ ข. อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้วเดินทางไกลด้วยกันกับภิกษุณี โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น ทางเป็นที่จะต้องไปด้วยพวกเกวียน รู้กันอยู่ว่าเป็นที่น่ารังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า นี้สมัยในเรื่องนั้น.

เรื่องภิกษุและภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๕๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน.

บทว่า ชักชวนกันแล้ว คือ ชักชวนกันว่า ไปกันเถิดน้องหญิง ไปกันเถิดพระคุณเจ้า ไปกันเถิดเจ้าค่ะ ไปกันเถิดจ้ะ พวกเราไปกันในวันนี้ ไปกันในวันพรุ่งนี้ หรือไปกันในวันมะรืนนี้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง คือ ในหมู่บ้านกำหนดชั่วไก่บินตก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ ระยะบ้าน ในป่าหาบ้านมิได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ กึ่งโยชน์.

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกไว้แต่สมัย.

หนทางที่ชื่อว่า จะต้องไปด้วยพวกเกวียน คือ เว้นพวกเกวียนแล้ว ไม่สามารถจะไปได้.

ที่ชื่อว่า เป็นที่น่ารังเกียจ คือ ในหนทางนั้นมีสถานที่พวกโจรส้องสุม บริโภค ยืน นั่ง นอน ปรากฏอยู่.

ที่ชื่อว่า มีภัยเฉพาะหน้า คือ ในหนทางนั้นมีมนุษย์ถูกพวกโจรฆ่า ปล้น ทุบตี ปรากฏอยู่.

ภิกษุพาไปตลอดทางที่มีภัยเฉพาะหน้า ถึงทางที่ปลอดภัยแล้ว พึงส่งพวกภิกษุณีไปด้วยคำว่า ไปเถิดน้องหญิงทั้งหลาย.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๕๔] ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าชักชวนกันแล้วเดินทางไกลด้วยกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสงสัย เดินทางไกลด้วยกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ชักชวนกัน เดินทางไกลด้วยกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกทุกกฏ

ภิกษุชักชวน ภิกษุณีไม่ได้ชักชวน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสำคัญว่าชักชวน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ชักชวน ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๕๕] มีสมัย ๑ ไม่ได้ชักชวนกันไป ๑ ภิกษุณีชักชวน ภิกษุไม่ได้ชักชวน ๑ ไปผิดนัด ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๕๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับพวกภิกษุณี ประชาชนเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พวกเราพร้อมด้วยภรรยาเล่นเรือลำเดียวกันฉันใด พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ชักชวนกันแล้ว เล่นเรือลำเดียวกับพวกภิกษุณี ก็ฉันนั้น ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับพวกภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณีทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณีทั้งหลายเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๓๗.๘ ก. อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณี ขึ้นน้ำไปก็ดี ล่องน้ำไปก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุและภิกษุณีหลายรูป

[๔๕๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุและภิกษุณีหลายรูปด้วยกันจะเดินทางไกลจากเมืองสาเกต ไปพระนครสาวัตถี ระหว่างทางมีแม่น้ำที่จะต้องข้าม จึงภิกษุณีพวกนั้นได้กล่าวคำนี้กะภิกษุ พวกนั้นว่า แม้พวกดิฉันก็จักข้ามไปกับด้วยพระคุณเจ้า.

ภิกษุพวกนั้นพูดว่า ดูกรน้องหญิง การชักชวนกันแล้วโดยสารเรือลำเดียวกันกับภิกษุณี ไม่สมควร พวกเธอจักข้ามไปก่อน หรือพวกฉันจักข้ามไป

ภิกษุณีพวกนั้นตอบว่า พวกพระคุณเจ้าเป็นชายผู้ล้ำเลิศ, พระคุณเจ้านั่นแหละจงข้าม ไปก่อน.

เมื่อภิกษุณีพวกนั้นข้ามไปภายหลัง, พวกโจรได้พากันแย่งชิงและประทุษร้าย. ครั้นภิกษุณี พวกนั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลายๆ ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่พวก-ภิกษุๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้โดยสารเรือลำเดียวกันข้ามฟาก

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุ แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในการข้ามฟาก เราอนุญาตให้ ชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณีได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๗๗. ๘. ข. อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณี ขึ้นน้ำไปก็ดี ล่องน้ำไปก็ดี เว้นไว้แต่ข้ามฟาก เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุและภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๕๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง ประสงค์ในอรรถนี้.

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน.

บทว่า ชักชวนกันแล้ว คือ ชักชวนกันว่า ไปโดยสารเรือกันเถิดน้องหญิง, ไปโดยสารเรือกันเถิดพระคุณเจ้า ไปโดยสารเรือกันเถิดเจ้าค่ะ ไปโดยสารเรือกันเถิดจ้ะ พวกเราไปโดยสารเรือกันในวันนี้ ไปโดยสารเรือกันในวันพรุ่งนี้ หรือไปโดยสารเรือกันในวันมะรืนนี้ ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ.

เมื่อภิกษุณีโดยสารแล้ว ภิกษุจึงโดยสาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อภิกษุโดยสารแล้ว ภิกษุณีจึงโดยสาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

หรือโดยสารทั้งสอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ขึ้นน้ำไป คือ แล่นขึ้นทวนน้ำ.

บทว่า ล่องน้ำไป คือ แล่นลงตามน้ำ.

บทว่า เว้นไว้แต่ข้ามฟาก คือ ยกเว้นแต่ข้ามฟาก.

ในหมู่บ้านกำหนดชั่วไก่บินตก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะบ้าน ในป่าหาบ้านมิได้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ กึ่งโยชน์.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๕๘] ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกัน ขึ้นน้ำไปก็ดี ล่องน้ำไปก็ดี เว้นไว้แต่ข้ามฟาก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสงสัย โดยสารเรือลำเดียวกัน ขึ้นน้ำไปก็ดี ล่องน้ำไปก็ดี เว้นไว้แต่ข้ามฟาก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ชักชวนกัน โดยสารเรือลำเดียวกัน ขึ้นน้ำไปก็ดี ล่องน้ำไปก็ดี เว้นไว้แต่ข้ามฟาก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกทุกกฏ

ภิกษุชักชวน ภิกษุณีไม่ได้ชักชวน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสำคัญว่าชักชวน ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ชักชวน ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๖๐] ข้ามฟาก ๑, ไม่ได้ชักชวนกันโดยสาร ๑, ภิกษุณีชักชวน ภิกษุไม่ได้ชักชวน ๑, โดยสารเรือผิดนัก ๑, มีอันตราย ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

___________

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๔๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาเป็นกุลุปิกาของตระกูลแห่งหนึ่ง เป็นผู้รับภัตตาหารประจำอยู่. ก็แลคหบดีนั้นได้นิมนต์พระเถระทั้งหลายไว้. ครั้นเวลาเช้า ภิกษุณีถุลลนันทาครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปสู่ตระกูลนั้น. ครั้นแล้วได้ถามคหบดีนั้นว่า ดูกรท่านคหบดี ท่านจัดของเคี้ยวของฉันนี้ไว้มากมายทำไม

ค. กระผมได้นิมนต์พระเถระทั้งหลายไว้ ขอรับ.

ถุ. ดูกรคหบดี พระเถระเหล่านั้นคือใครบ้าง

ค. คือพระคุณเจ้าสารีบุตร พระคุณเจ้ามหาโมคคัลลานะ พระคุณเจ้ามหากัจจานะ พระคุณเจ้ามหาโกฏฐิตะ พระคุณเจ้ามหากัปปินะ พระคุณเจ้ามหาจุนทะ พระคุณเจ้าอนุรุทธะ พระคุณเจ้าเรวตะ พระคุณเจ้าอุบาลี พระคุณเจ้าอานนท์ พระคุณเจ้าราหุล.

ถุ. ดูกรคหบดี ก็เมื่อพระเถระผู้ใหญ่มีปรากฏอยู่ ทำไมท่านจึงนิมนต์พระเล็กๆ เล่า

ค. พระเถระผู้ใหญ่เหล่านั้นคือใครบ้าง ขอรับ

ถุ. คือพระคุณเจ้าเทวทัต พระคุณเจ้าโกกาลิกะ พระคุณเจ้ากฏโมรกติสสกะ พระ-คุณเจ้าขัณฑเทวีบุตร, พระคุณเจ้าสมุทททัต.

ในระหว่างที่ภิกษุณีถุลลนันทาพูดค้างอยู่เช่นนี้ พอดีพระเถระทั้งหลายเข้ามาถึง. นางกลับพูดว่า ดูกรคหบดี ถูกแล้ว พระเถระผู้ใหญ่ทั้งนั้น ท่านนิมนต์มาแล้ว.

ค. เมื่อกี้นี้เองแท้ๆ ท่านพูดว่าพระคุณเจ้าทั้งหลายเป็นพระเล็กๆ เดี๋ยวนี้กลับพูดว่าเป็นพระเถระผู้ใหญ่. คหบดีนั้นพูดแล้วขับนางออกจากเรือน และงดอาหารที่ถวายประจำ.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระเทวทัตรู้อยู่จึงฉันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระเทวทัตว่า ดูกรเทวทัต ข่าวว่า เธอรู้อยู่ ฉันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย จริงหรือ?

พระเทวทัตทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอรู้อยู่ จึงได้ฉันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวายเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๗๘. ๙. ก. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ฉันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๔๖๒] สมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งบวชมาจากพระนครราชคฤห์แล้ว ได้เดินทางไปยังตระกูลญาติ. คนทั้งหลายได้ตั้งใจจัดภัตตาหารถวาย ด้วยดีใจว่า ต่อนานๆ ท่านจึงได้มา. ภิกษุณีกุลุปิกาของตระกูลนั้น ได้บอกแนะนำคนพวกนั้นว่า ขอพวกท่านจงถวายภัตตาหารแก่พระคุณเจ้าเถิด. ฝ่ายภิกษุณีรูปนั้นรังเกียจว่า การที่ภิกษุรู้อยู่ ฉันบิณฑบาตที่ภิกษุณีแนะนำให้ถวาย พระผู้มีพระภาคทรงห้ามไว้แล้วดังนี้ จึงไม่รับประเคน และไม่สามารถจะเที่ยวไปบิณฑบาต ได้ขาดภัตตาหารแล้ว ครั้นเธอไปถึงพระอารามแล้วแจ้งความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ฉันบิณฑบาตที่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในเพราะคฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน เราอนุญาตให้ภิกษุผู้รู้อยู่ ฉันบิณฑบาตที่ภิกษุณีแนะนำให้เขาถวายได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๗๘. ๙. ข. อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ฉันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย เว้นแต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๖๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้ คือ รู้เอง หรือคนอื่นบอกเธอ หรือภิกษุณีนั้นบอก.

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

ที่ชื่อว่า แนะนำให้ถวาย คือ ภิกษุณีบอกแก่ผู้ไม่ประสงค์จะถวายทาน ไม่ประสงค์จะทำบุญไว้แต่แรกว่า ท่านเป็นนักสวด ท่านเป็นผู้คงแก่เรียน ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในพระสุต-ตันตปิฎก ท่านเป็นพระวินัยธร ท่านเป็นพระธรรมกถึก ขอท่านทั้งหลายจงถวายทานแก่ท่านเถิด ขอท่านทั้งหลายจงทำบุญแก่ท่านเถิด ดังนี้ นี้ชื่อว่า แนะนำให้ถวาย.

ที่ชื่อว่า บิณฑบาต ได้แก่ โภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง.

บทว่า เว้นไว้แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน คือ ยกแต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน.

ที่ชื่อว่า คฤหัสถ์ปรารภไว้ คือ เขาเป็นญาติ เป็นผู้ปวารณา หรือเขาจัดแจงไว้ตามปกติ.

เว้นจากบิณฑบาตที่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

[๔๖๔] บิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ภิกษุสำคัญว่าแนะนำให้ถวาย ฉัน เว้นไว้แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ภิกษุสงสัย ฉัน เว้นไว้แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ต้องอาบัติทุกกฏ.

บิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้แนะนำให้ถวาย ฉัน เว้นไว้แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ไม่ต้องอาบัติ.

บิณฑบาตอันภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว แนะนำให้ถวาย ภิกษุฉัน เว้นไว้แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ต้องอาบัติทุกกฏ.

บิณฑบาตอันภิกษุณีมิได้แนะนำให้ถวาย ภิกษุสำคัญว่าแนะนำให้ถวาย ฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

บิณฑบาตอันภิกษุณีมิได้แนะนำให้ถวาย ภิกษุสงสัย ฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

บิณฑบาตอันภิกษุณีมิได้แนะนำให้ถวาย ภิกษุสำคัญว่ามิได้แนะนำให้ถวาย ฉัน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๖๕] ภิกษุฉันบิณฑบาตที่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ๑ ภิกษุฉันบิณฑบาตอันสิกขมานาแนะนำให้ถวาย ๑ ภิกษุฉันบิณฑบาตอันสามเณรีแนะนำให้ถวาย ๑ ภิกษุฉันอาหารทุกชนิดเว้นโภชนะห้า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

___________

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระอุทายี

[๔๖๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ปุราณทุติยิกาของท่านพระอุทายีได้บวชอยู่ในสำนักภิกษุณี, นางมาในสำนักท่านพระอุทายีเนืองๆ. แม้ท่านอุทายีก็ไปในสำนักนางเนืองๆ. สมัยนั้นแล ท่านพระอุทายีได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีนั้นหนึ่งต่อหนึ่ง.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุทายีผู้เดียว จึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียวเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-พระภาค ... .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข่าวว่า เธอผู้เดียวสำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว จริงหรือ?

พระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอผู้เดียวจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียวเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๗๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุทายี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๖๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน.

บทว่า ผู้เดียว ผู้เดียว คือ มีเฉพาะภิกษุและภิกษุณี.

ที่ชื่อว่า ที่ลับ คือ ที่ลับตา ที่ลับหู.

ที่ชื่อว่า ที่ลับตา ได้แก่ สถานที่ซึ่งไม่สามารถแลเห็นภิกษุกับภิกษุณีขยิบตากัน ยักคิ้วกัน หรือชะเง้อศีรษะกัน.

ที่ชื่อว่า ที่ลับหู ได้แก่ สถานที่ซึ่งไม่สามารถได้ยินถ้อยคำที่พูดกันตามปกติ.

บทว่า สำเร็จการนั่ง ความว่า เมื่อภิกษุณีนั่ง ภิกษุนั่งใกล้ หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อภิกษุนั่ง ภิกษุณีนั่งใกล้หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

นั่งทั้งสองก็ดี นอนทั้งสองก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๖๘] ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่าที่ลับ สำเร็จการนั่งหนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ที่ลับ ภิกษุสงสัย สำเร็จการนั่ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ที่ลับ สำเร็จการนั่ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ไม่ใช่ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่าที่ลับ สำเร็จการนั่ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่ที่ลับ ภิกษุสงสัย สำเร็จการนั่ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ที่ลับ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๖๙] ภิกษุมีบุรุษผู้รู้เดียงสาคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน ๑ ภิกษุยืนมิได้นั่ง ๑ ภิกษุผู้มิได้มุ่งที่ลับ ๑ ภิกษุนั่งส่งใจไปในอารมณ์อื่น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. อสัมมตภิกขุโนวาทสิกขาบท ว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณี

๒. อัตถังคตสิกขาบท ว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณีเมื่ออาทิตย์ตกแล้ว

๓. ภิกขุนูปัสสยสิกขาบท ว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณีถึงในที่อยู่

๔. อามิสสิกขาบท ว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณี เพราะเห็นแก่ลาภ

๕. จีวรทานสิกขาบท ว่าด้วยให้จีวร

๖. จีวรสิพพนสิกขาบท ว่าด้วยเย็บจีวร

๗. สํวิธานสิกขาบท ว่าด้วยชักชวนกันเดินทาง

๘. นาวาภิรุหณสิกขาบท ว่าด้วยโดยสารเรือ

๙. ปริปาจนสิกขาบท ว่าด้วยฉันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำ

๑๐. รโหนิสัชชสิกขาบท ว่าด้วยนั่งในที่ลับ

รวม ๑๐ สิกขาบท.

---

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๔

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๗๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ณ สถานอันไม่ห่างจากพระนครสาวัตถีนั้น มีประชาชนหมู่หนึ่งได้จัดตั้งอาหารไว้ในโรงทาน. พระฉัพพัคคีย์ครองผ้าเรียบร้อยแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี, เมื่อไม่ได้อาหาร ได้พากันไปสู่โรงทาน. ประชาชนตั้งใจอังคาสด้วยดีใจว่า แม้ต่อนานๆ ท่านจึงได้มา. ครั้นวันที่ ๒ และวันที่ ๓ เวลาเช้า พระฉัพพัคคีย์ครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี, เมื่อไม่ได้อาหาร ได้พากันไปฉันในโรงทาน. ครั้นแล้วได้ปรึกษากันว่า พวกเราจักพากันไปสู่อารามทำอะไรกัน แม้พรุ่งนี้ก็จักต้องมาที่นี่อีก จึงพากันอยู่ในโรงทานนั้นแหละ, ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำ. พวกเดียรถีย์พากันหลีกไป. ประชาชนจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้อยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำ อาหารในโรงทานเขามิได้จัดไว้เฉพาะท่านเหล่านี้, เขาจัดไว้เพื่อคนทั่วๆ ไป.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้อยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำเล่า ... .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธออยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้อยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๐.๑. ก. ภิกษุพึงฉันอาหารในโรงทานได้ครั้งหนึ่ง ถ้าฉันยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องพระสารีบุตร

[๔๗๑] สมัยต่อมา ท่านพระสารีบุตร เดินทางไปพระนครสาวัตถีในโกศลชนบท ได้ไปยังโรงทานแห่งหนึ่ง. ประชาชนตั้งใจอังคาสด้วยดีใจว่า แม้ต่อนานๆ พระเถระจึงได้มา. ครั้นท่านพระสารีบุตรฉันอาหารแล้ว บังเกิดอาพาธหนัก ไม่สามารถจะหลีกไปจากโรงทานนั้นได้. ครั้นวันที่ ๒ ประชาชนพวกนั้นได้กราบเรียนท่านว่า นิมนต์ฉันเถิด เจ้าข้า. จึงท่านพระสารีบุตรรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามการอยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำ ดังนี้ จึงไม่รับนิมนต์ ท่านได้ยอมอดอาหารแล้ว. ครั้นท่านเดินทางไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาพาธฉันอาหารในโรงทานได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธอยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๘๐.๑. ข. ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงฉันอาหารในโรงทานได้ครั้งหนึ่ง ถ้าฉันยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระสารีบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๗๒] ที่ชื่อว่า มิใช่ผู้อาพาธ คือ สามารถจะหลีกไปจากโรงทานนั้นได้.

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ไม่สามารถจะหลีกไปจากโรงทานนั้นได้.

ที่ชื่อว่า อาหารในโรงทาน ได้แก่ โภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเขาจัดตั้งไว้ ณ ศาลา ปะรำ โคนไม้ หรือที่กลางแจ้งมิได้จำเพาะใคร มีพอแก่ความต้องการ.

ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธฉันได้ครั้งหนึ่ง หากฉันเกินกว่านั้น รับประเคนด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ กลืนกิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๗๓] มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ผู้อาพาธ ฉันอาหารในโรงทาน ยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย ฉันอาหารในโรงทาน ยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ ฉันอาหารในโรงทาน ยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ผู้อาพาธ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๗๔] ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุไม่อาพาธฉันครั้งเดียว ๑ ภิกษุเดินทางไป หรือเดินทางกลับมาแวะฉัน ๑ เจ้าของนิมนต์ให้ฉัน ๑ ภิกษุฉันอาหารที่เขาจัดไว้จำเพาะ ๑ ภิกษุฉันอาหารที่เขามิได้จัดไว้มากมาย ๑ ภิกษุฉันอาหารทุกชนิดเว้นโภชนะห้า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

### ๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๒

#### เรื่องพระเทวทัต

[๔๗๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น พระเทวทัตเสื่อมจากลาภและสักการะ พร้อมด้วยบริษัทเที่ยวขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉัน ประชาชนเพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เที่ยวขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉันเล่า โภชนะที่ดีใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อยใครจะไม่ชอบใจ.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระเทวทัตจึงได้พร้อมด้วยบริษัทเที่ยวขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉันเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

#### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระเทวทัตว่า ดูกรเทวทัต ข่าวว่า เธอพร้อมด้วยบริษัทเที่ยวขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉัน จริงหรือ?

พระเทวทัตทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

#### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้พร้อมด้วยบริษัทเที่ยวขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉันเล่า

การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

#### พระบัญญัติ

๘๑.๒. ก. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระเทวทัต จบ.

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๔๗๖] สมัยนั้นแล ประชาชนนิมนต์ภิกษุทั้งหลาย ผู้อาพาธฉันภัตตาหาร. ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมู่พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาพาธฉันเป็นหมู่ได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธฉันเป็นหมู่ได้.

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๑

๘๑.๒. ข. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่ นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในฤดูถวายจีวร

[๔๗๗] สมัยต่อมาเป็นฤดูที่ชาวบ้านถวายจีวรกัน ประชาชนตกแต่งภัตตาหารพร้อมด้วยจีวร แล้วนิมนต์ภิกษุทั้งหลายด้วยตั้งใจว่า ให้ท่านฉันแล้วจักให้ครองจีวร ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมู่พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จีวรจึงเกิดขึ้น

เล็กน้อย. ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ถวายจีวรกัน เราอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๒

๘๑.๒. ค. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่ นี้สมัยใน เรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ ฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในฤดูถวายจีวร จบ.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในฤดูทำจีวร

[๔๗๘] สมัยต่อมา ประชาชนนิมนต์ภิกษุทั้งหลายผู้ช่วยกันทำจีวรฉันภัตตาหาร. ภิกษุ ทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมู่พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ทำจีวรกัน เราอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๓

๘๑. ๒. ง. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่ นี้สมัยใน เรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร คราวทำจีวร นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ ฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในฤดูทำจีวร จบ.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในคราวเดินทางไกล

[๔๗๙] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายพากันเดินทางไกลไปกับประชาชน คราวนั้นภิกษุ เหล่านั้นได้บอกประชาชนพวกนั้นว่า โปรดรอสักครู่หนึ่งเถิดจ๊ะ พวกฉันจักไปบิณฑบาต.

ประชาชนพวกนั้นกล่าวนิมนต์อย่างนี้ว่า นิมนต์ฉันที่นี้แหละ เจ้าข้า.

ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมู่ พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่เดินทางไกล เราอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๔

๘๑.๒. จ. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่ นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร คราวที่ทำจีวร คราวที่เดินทางไกล นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในคราวเดินทางไกล จบ.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในคราวโดยสารเรือ

[๔๘๐] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายโดยสารเรือไปกับประชาชน ครั้งนั้นภิกษุพวกนั้นได้บอกประชาชนพวกนั้นว่า โปรดจอดเรือที่ฝั่งสักครู่หนึ่งเถิดจ้า พวกฉันจักไปบิณฑบาต.

ประชาชนพวกนั้นกล่าวนิมนต์อย่างนี้ว่า นิมนต์ฉันที่นี้แหละ เจ้าข้า.

ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมู่พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวโดยสารเรือ เราอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๕

๘๑.๒. ฉ. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่ นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร คราวที่ทำจีวร คราวที่เดินทางไกล คราวที่โดยสารเรือไป นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในคราวโดยสารเรือ จบ.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในคราวประชุมใหญ่

[๔๘๑] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายที่จำพรรษาในทิศทั้งหลาย เดินทางมายังพระนครราชคฤห์เพื่อเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาค. ประชาชนเห็นภิกษุผู้มาจากราชอาณาเขตต่างๆ จึงนิมนต์ฉันภัตตาหาร.

ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมู่พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวประชุมใหญ่ เราอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๖

๘๑.๒. ช. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่ นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร คราวที่ทำจีวร คราวที่เดินทางไกล คราวที่โดยสารเรือไป คราวประชุมใหญ่ นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในคราวประชุมใหญ่ จบ.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในคราวภัตของสมณะ

[๔๘๒] สมัยต่อมา พระญาติร่วมสายโลหิตของพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคธราชทรงผนวชอยู่ในสำนักอาชีวก. คราวนั้นแล อาชีวกนั้นเข้าเฝ้าพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคธราชถึงพระราชสำนัก ครั้นแล้วได้ถวายพระพรว่า ขอถวายพระพร อาตมภาพปรารถนาจะทำภัตตาหารเลี้ยงนักบวชที่ถือลัทธิต่างๆ. ท้าวเธอตรัสว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ ถ้าพระคุณเจ้านิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นมุขให้ฉันก่อน ฉันจึงจะจัดทำถวายอย่างนั้นได้.

จึงอาชีวกนั้นส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลาย อาราธนาว่า ขอภิกษุทั้งหลายจงรับภัตตาหารของข้าพเจ้า เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้.

ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมู่ พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว.

จึงอาชีวกนั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงพุทธสำนัก. ครั้นแล้วได้กราบทูลปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้เป็นที่ระลึกถึงกันไปแล้ว ได้ยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งกราบทูลว่า แม้พระโคดมผู้เจริญก็เป็นบรรพชิต แม้ข้าพเจ้าก็เป็นบรรพชิต บรรพชิตควรรับอาหารของบรรพชิต ขอพระโคดมผู้เจริญจงทรงรับภัตตาหารของข้าพเจ้าเพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เถิด พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์โดยอาการดุษณี. ครั้นอาชีวกนั้นทราบการทรงรับนิมนต์ของพระผู้มีพระภาคแล้ว กลับไป.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวภัตของสมณะ เราอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๗

๘๑.๒. ญ. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่ นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร คราวที่ทำจีวร คราวที่เดินทางไกล คราวที่โดยสารเรือไป คราวประชุมใหญ่ คราวภัตของสมณะ นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมู่ในคราวภัตของสมณะ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘๓] ที่ชื่อว่า ฉันเป็นหมู่ คือ คราวที่มีภิกษุ ๔ รูป อันเขานิมนต์ด้วยโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วฉัน นี้ชื่อว่าฉันเป็นหมู่.

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกเว้นสมัย.

ที่ชื่อว่า คราวอาพาธ คือ โดยที่สุดแม้เท้าแตก ภิกษุคิดว่าเป็นคราวอาพาธแล้วฉันได้.

ที่ชื่อว่า คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร คือ เมื่อกฐินยังไม่ได้กรานกำหนดท้ายฤดูฝน ๑ เดือน เมื่อกฐินกรานแล้ว ๕ เดือน ภิกษุคิดว่าเป็นคราวที่เป็นฤดูถวายจีวร แล้วฉันได้.

ที่ชื่อว่า คราวที่ทำจีวร คือ เมื่อภิกษุกำลังทำจีวรกันอยู่ ภิกษุคิดว่าเป็นคราวที่ทำจีวร แล้วฉันได้.

ที่ชื่อว่า คราวเดินทางไกล คือ ภิกษุคิดว่า จักเดินทางไปถึงกึ่งโยชน์ แล้วฉันได้ เมื่อจะไปก็ฉันได้ มาถึงแล้วก็ฉันได้.

ที่ชื่อว่า คราวโดยสารเรือไป คือภิกษุคิดว่า เราจักโดยสารเรือไปแล้วฉันได้ เมื่อจะโดยสารไปก็ฉันได้ โดยสารกลับมาแล้วก็ฉันได้.

ที่ชื่อว่า คราวประชุมใหญ่ คือ คราวที่มีภิกษุ ๒-๓ รูปเที่ยวบิณฑบาตพอเลี้ยงกัน แต่เมื่อมีรูปที่ ๔ มารวมด้วย ไม่พอเลี้ยงกัน ภิกษุคิดว่าเป็นคราวประชุมใหญ่ แล้วฉันได้.

ที่ชื่อว่า คราวภัตของสมณะ คือ คราวที่มีผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งนับเนื่องว่าเป็นนักบวชทำภัตตาหารถวาย ภิกษุคิดว่าเป็นคราวภัตของสมณะ แล้วฉันได้.

นอกจากสมัย ภิกษุรับว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ กลืนกิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๘๔] ฉันเป็นหมู่ ภิกษุสำคัญว่าฉันเป็นหมู่ เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ฉันเป็นหมู่ ภิกษุสงสัย เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ฉันเป็นหมู่ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ฉันเป็นหมู่ เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกทุกกฏ

มิใช่ฉันเป็นหมู่ ภิกษุสำคัญว่าฉันเป็นหมู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่ฉันเป็นหมู่ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่ฉันเป็นหมู่ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ฉันเป็นหมู่ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๘๕] ภิกษุฉันในสมัย ๑ ภิกษุ ๒-๓ รูปฉันรวมกัน ๑ ภิกษุหลายรูปเที่ยวบิณฑบาตแล้วประชุมฉันแห่งเดียวกัน ๑ ภัตเขาถวายเป็นนิตย์ ๑ ภัตเขาถวายตามสลาก ๑ ภัตเขาถวายในปักษ์ ๑ ภัตเขาถวายในวันอุโบสถ ๑ ภัตเขาถวายในวันปาฏิบท ๑ ภิกษุฉันอาหารทุกชนิดเว้นโภชนะ ห้า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

___________

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องบุรุษเข็ญใจ

[๔๘๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ กูฏาคารศาลาป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี. ครั้งนั้น ประชาชนได้จัดตั้งลำดับภัตตาหารอันประณีตไว้ ในพระนครเวสาลี. คราวนั้น กรรมกรเข็ญใจคนหนึ่งดำริว่า ทานนี้จักไม่เป็นกุศลเล็กน้อย เพราะประชาชนพวกนี้ทำภัตตาหาร โดยเคารพ ผิฉะนั้น เราควรทำภัตตาหารบ้าง ดังนั้นเขาจึงเข้าไปหานายกิรปติกะบอกความจำนงว่าคุณครับ กระผมปรารถนาจะทำภัตตาหารถวายภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข, ขอท่านโปรดให้ค่าจ้างแก่กระผม แม้นายกิรปติกะนั้น ก็เป็นคนมีศรัทธาเลื่อมใส เขาจึงได้ให้ค่าจ้างแก่กรรมกรเข็ญใจนั้นเกินปกติ ฝ่ายกรรมกรเข็ญใจนั้น ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลอาราธนาว่า ขอพระองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ทรงพระกรุณาโปรดรับภัตตาหารของข้าพระพุทธเจ้า เพื่อเจริญบุญกุศลและปีติปราโมทย์ ในวันพรุ่งนี้ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่นัก เธอจงทราบ. กรรมกรนั้นกราบทูลว่า ภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ก็ไม่เป็นไร พระพุทธเจ้าข้า. ผลพุทราข้าพระพุทธเจ้าจัดเตรียมไว้มาก อาหารที่เป็นเครื่องดื่มเจือด้วยพุทราจักบริบูรณ์.

พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์โดยดุษณีภาพ. ครั้นเขาทราบการรับนิมนต์ของพระผู้มีพระภาคแล้ว ลุกจากที่นั่งถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว. ภิกษุทั้งหลายทราบข่าวว่า กรรมกรเข็ญใจผู้หนึ่ง นิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้, อาหารที่เป็นเครื่องดื่มเจือด้วยผลพุทราจักบริบูรณ์ เธอจึงเที่ยวบิณฑบาตฉันเสียแต่เช้า. ชาวบ้านทราบข่าวว่า กรรมกรเข็ญใจผู้หนึ่งได้นิมนต์ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เขาจึงนำของเคี้ยวของฉันเป็นอันมากไปช่วยกรรมกรเข็ญใจ. ส่วนกรรมกรเข็ญใจผู้นั้น สั่งให้ตกแต่งขาทนียโภชนียาหารอันประณีต โดยล่วงราตรีนั้น แล้วให้ไปกราบทูลภัตตกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ได้เวลาแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ภัตตาหารเสร็จแล้ว.

ขณะนั้นแลเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสกแล้ว ทรงบาตรจีวรเสด็จไปยังที่อยู่ของกรรมกรเข็ญใจผู้นั้น ประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ที่เขาจัดถวายพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์. จึงกรรมกรเข็ญใจผู้นั้นอังคาสภิกษุทั้งหลายในโรงภัตตาหาร.

ภิกษุทั้งหลายพากันกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส จงถวายแต่น้อยเถิด, จงถวายแต่น้อยเถิด.

กรรมกรกราบเรียนว่า พระคุณเจ้าทั้งหลาย โปรดอย่าเข้าใจว่า กระผมนี้เป็นกรรมกรเข็ญใจ แล้วรับแต่น้อยๆ เลย เจ้าข้า. ของเคี้ยวของฉันกระผมได้จัดหาไว้มากมาย ขอพระ-คุณเจ้าทั้งหลายได้โปรดเรียกร้องตามประสงค์เถิด เจ้าข้า.

ภิกษุทั้งหลายตอบว่า พวกฉันขอรับแต่น้อยๆ มิใช่เพราะเหตุนั้นเลย เพราะพวกฉันเที่ยวบิณฑบาตฉันมาแต่เช้าแล้วต่างหาก ฉะนั้น พวกฉันจึงขอรับแต่น้อยๆ.

ลำดับนั้นแล กรรมกรเข็ญใจผู้นั้นจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าผู้เจริญทั้งหลาย อันข้าพเจ้านิมนต์ไว้แล้ว จึงได้ฉันเสียในที่อื่นเล่า? ข้าพเจ้าไม่สามารถจะถวายให้เพียงพอแก่ความต้องการหรือ.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินเขาเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้วไฉนจึงได้ฉันเสียในที่อีกแห่งหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุรับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้ว ฉันเสียในที่อีกแห่งหนึ่ง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมฆบุรุษเหล่านั้นรับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้ว ไฉนจึงได้ฉันในที่อีกแห่งหนึ่งเล่า การกระทำของโมฆบุรุษพวกนั้นนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๒. ๓. ก. เป็นปาจิตตีย์ เพราะโภชนะทีหลัง.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องบุรุษเข็ญใจ จบ.

เรื่องคิลานสมัย

[๔๘๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ. ภิกษุอีกรูปหนึ่ง นำบิณฑบาตเข้าไปถวายภิกษุผู้อาพาธนั้น แล้วได้กล่าวว่า อาวุโส นิมนต์ฉันเถิด.

ภิกษุอาพาธปฏิเสธว่า ไม่ต้อง อาวุโส ความหวังจะได้ภัตตาหารของผมมีอยู่.

พอเวลาสาย ทายกนำบิณฑบาตมาถวายภิกษุอาพาธนั้น เธอฉันไม่ได้ตามที่คาดหมาย. ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ฉันโภชนะทีหลัง

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุอาพาธฉันโภชนะทีหลังได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๑

๘๒. ๓. ข. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ เพราะโภชนะทีหลัง. นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวเป็นไข้, นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องคิลานสมัย จบ.

เรื่องจีวรทานสมัย

[๔๘๘] สมัยนั้นแล เป็นคราวที่ถวายจีวร ประชาชนพากันตกแต่งภัตตาหารพร้อมด้วยจีวร แล้วนิมนต์ภิกษุทั้งหลายว่า พวกข้าพเจ้าจักนิมนต์ให้ท่านฉันแล้วจักให้ครองจีวร ภิกษุทั้งหลาย รังเกียจว่าไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า โภชนะทีหลังพระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จีวรจึงเกิดขึ้นเล็กน้อย. ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค. พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ถวายจีวรกัน เราอนุญาตให้ฉันโภชนะทีหลังได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๒

๘๒. ๓. ค. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ เพราะโภชนะทีหลัง. นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวเป็นไข้ คราวที่ถวายจีวร, นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องจีวรทานสมัย จบ.

เรื่องจีวรกาลสมัย

[๔๘๙] ต่อมาอีก ประชาชนนิมนต์ภิกษุทั้งหลาย ผู้ทำจีวรฉันภัตตาหาร. ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่าโภชนะทีหลัง พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว. ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ทำจีวรกัน เราอนุญาตให้ฉันโภชนะทีหลังได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๓

๘๒. ๓. ง. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ เพราะโภชนะทีหลัง. นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวเป็นไข้ คราวที่ถวายจีวร คราวที่ทำจีวร, นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องจีวรกาลสมัย จบ.

เรื่องวิกัปภัตตาหารที่หวังว่าจะได้

[๔๙๐] ครั้งนั้นแลเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสกแล้ว ทรงบาตรจีวร มีท่านพระอานนท์เป็นปัจฉาสมณะ เสด็จเข้าสู่ตระกูลแห่งหนึ่ง ครั้นแล้วประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ที่เขาปูลาดถวาย. จึงชาวบ้านเหล่านั้นได้ถวายโภชนาหารแด่พระผู้มีพระภาคและท่านพระอานนท์ ท่านพระอานนท์รังเกียจ ไม่รับประเคน.

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า รับเถิด อานนท์.

พระอานนท์กราบทูลว่า ไม่ควร พระพุทธเจ้าข้า, เพราะความหวังจะได้ภัตตาหารของข้าพระพุทธเจ้ามีอยู่.

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า อานนท์ ถ้าเช่นนั้น เธอจึงวิกัปแล้วรับเถิด.

ครั้นแล้วพระองค์ทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้วิกัปภัตตาหารที่หวังว่าจะได้แล้ว ฉันโภชนะทีหลังได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงวิกัปอย่างนี้:-

คำวิกัปภัตตาหาร

ข้าพเจ้าให้ภัตตาหารที่หวังว่าจะได้ของข้าพเจ้า แก่ท่านผู้มีชื่อนี้.

เรื่องวิกัปภัตตาหารที่หวังว่าจะได้ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๙๑] ที่ชื่อว่า โภชนะทีหลัง ความว่า ภิกษุรับนิมนต์ด้วยโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งไว้แล้ว เว้นโภชนะนั้น ฉันโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งอื่นนี่ชื่อว่า โภชนะทีหลัง.

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกเว้นสมัย.

ที่ชื่อว่า คราวเป็นไข้ คือ ไม่สามารถจะเป็นผู้นั่งบนอาสนะอันเดียวฉันจนอิ่มได้.

ภิกษุคิดว่าเป็นคราวอาพาธ แล้วฉันได้.

ที่ชื่อว่า คราวที่ถวายจีวร คือ เมื่อกฐินยังไม่ได้กราน ได้ท้ายฤดูฝน ๑ เดือน เมื่อกฐินกรานแล้ว เป็น ๕ เดือน.

ภิกษุคิดว่าเป็นคราวที่ถวายจีวร แล้วฉันได้.

ที่ชื่อว่า คราวที่ทำจีวร คือ เมื่อภิกษุทั้งหลายกำลังทำจีวรกันอยู่

ภิกษุคิดว่า เป็นคราวที่ทำจีวรกัน แล้วฉันได้.

เว้นไว้แต่สมัย ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๘๒] โภชนะทีหลัง ภิกษุสำคัญว่าโภชนะทีหลัง เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

โภชนะทีหลัง ภิกษุสงสัย เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

โภชนะทีหลัง ภิกษุสำคัญว่ามิใช่โภชนะทีหลัง เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกทุกกฏ

ไม่ใช่โภชนะทีหลัง ภิกษุสำคัญว่าโภชนะทีหลัง ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่โภชนะทีหลัง ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่โภชนะทีหลัง ภิกษุสำคัญว่ามิใช่โภชนะทีหลัง ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๘๓] ภิกษุฉันในสมัย ๑ ภิกษุวิกัปแล้วฉัน ๑ ภิกษุฉันบิณฑบาตที่รับนิมนต์ไว้ ๒-๓ แห่งรวมกัน ๑ ภิกษุฉันตามลำดับที่รับนิมนต์ ๑ ภิกษุรับนิมนต์ชาวบ้านทั้งมวล

แล้วฉัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งในตำบลบ้านนั้น ๑ ภิกษุรับนิมนต์หมู่ประชาชนทุกเหล่าแล้วฉัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งในประชาชนหมู่นั้น ๑ ภิกษุถูกเขานิมนต์ แต่บอกว่า จักรับภิกษา ๑ ภัตตาหารที่เขาถวายเป็นนิตย์ ๑ ภัตตาหารที่เขาถวายด้วยสลาก ๑ ภัตตาหารที่เขาถวายในปักษ์ ๑ ภัตตาหารที่เขาถวายในวันอุโบสถ ๑ ภัตตาหารที่เขาถวายในวันปาฏิบท ๑ ภิกษุฉันอาหารทุกชนิดเว้นโภชนะห้า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

___

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องอุบาสิกาชื่อกาณมาตา

[๔๙๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น อุบาสิกาชื่อกาณมาตาเป็นสตรีผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ได้ยกบุตรีชื่อกาณาให้แก่ชายผู้หนึ่งในตำบลบ้านหมู่หนึ่ง ครั้งนั้น นางกาณาได้ไปเรือนมารดาด้วยธุระบางอย่าง ฝ่ายสามีของนางกาณาได้ส่งทูตไปในสำนักนางกาณาว่า แม่กาณาจงกลับมา, ฉันปรารถนาให้แม่กาณากลับ จึงอุบาสิกาชื่อกาณมาตาคิดว่า การที่บุตรีจะกลับไปมือเปล่า ดูกระไรอยู่ จึงได้ทอดขนม เมื่อขนมสุกแล้ว ภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตรูปหนึ่งได้เข้ามาถึงบ้านอุบาสิกากาณมาตา จึงอุบาสิกากาณมาตาสั่งให้ถวายขนมแก่ภิกษุรูปนั้น ภิกษุรูปนั้นออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม้แก่ภิกษุรูปนั้น ภิกษุรูปนั้นออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม้แก่ภิกษุรูปนั้น ขนมตามที่จัดไว้ได้หมดสิ้นแล้ว.

แม้คราวที่สอง สามีของนางกาณาก็ได้ส่งทูตไปในสำนักนางกาณาว่า แม่กาณาจงกลับมา ฉันปรารถนาให้แม่กาณากลับ.

แม้คราวที่สอง อุบาสิกากาณมาตาก็คิดว่า การที่บุตรีจะกลับไปมือเปล่าดูกระไรอยู่ จึงได้ทอดขนม เมื่อขนมสุกแล้ว ภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตรูปหนึ่ง ได้เข้ามาถึงบ้านอุบาสิกากาณมาตา จึงอุบาสิกากาณมาตาได้สั่งให้ถวายขนมแก่ภิกษุรูปนั้น ภิกษุรูปนั้นออกไปแล้วได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม้แก่ภิกษุรูปนั้น ขนมตามที่จัดไว้ได้หมดสิ้นแล้ว.

แม้คราวที่สาม สามีของนางกาณาก็ได้ส่งทูตไปในสำนักนางกาณาว่า แม่กาณาจงกลับมา ฉันปรารถนาให้แม่กาณากลับมา ถ้าแม่กาณาไม่กลับ ฉันจักนำหญิงอื่นมาเป็นภรรยา.

แม้คราวที่สาม อุบาสิกากาณมาตาก็คิดว่า การที่บุตรีจะกลับไปมือเปล่าดูกระไรอยู่ จึงได้ทอดขนม เมื่อขนมสุกแล้ว ภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตรูปหนึ่งได้เข้ามาถึงบ้านอุบาสิกากาณมาตา

จึงอุบาสิกากาณมาตาสั่งให้ถวายขนมแก่ภิกษุรูปนั้นๆ ออกไปแล้วได้บอกภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม้แก่ภิกษุรูปนั้นๆ ออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม้แก่ภิกษุรูปนั้น ขนมตามที่จัดไว้ได้หมดสิ้นแล้ว.

ครั้นสามีของนางกาณานำหญิงอื่นมาเป็นภรรยาแล้ว พอนางกาณาทราบข่าวว่า สามีได้นำหญิงอื่นมาเป็นภรรยา นางได้ยืนร้องไห้อยู่.

ขณะนั้นแลเป็นเวลาเช้า, พระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสกแล้ว ทรงบาตรจีวร เสด็จเข้าไปถึงบ้านอุบาสิกากาณมาตา. ครั้นแล้วได้ประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ที่เขาปูลาดถวาย.

ทันใดอุบาสิกากาณมาตาได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคตรัสถามอุบาสิกากาณมาตาผู้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า นางกาณานี้ร้องไห้ทำไม? จึงอุบาสิกากาณมาตากราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้อุบาสิกากาณมาตาเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมมีกถาแล้ว ทรงลุกจากที่ประทับเสด็จกลับ.

เรื่องอุบาสิกาชื่อกาณมาตา จบ.

### เรื่องพ่อค้า

[๔๙๕] ก็โดยสมัยนั้นแล พ่อค้าเกวียนพวกหนึ่งประสงค์จะเดินทางไปยังถิ่นตะวันตกจากพระนครราชคฤห์ ภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตรูปหนึ่ง ได้เข้าไปบิณฑบาตถึงพวกพ่อค้าเกวียนหมู่นั้น อุบาสกคนหนึ่งได้สั่งให้ถวายข้าวสัตตุแก่ภิกษุนั้นๆ ออกไปแล้วได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น อุบาสกก็ได้สั่งให้ถวายข้าวสัตตุแม้แก่ภิกษุรูปนั้นๆ ออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น อุบาสกก็ได้สั่งให้ถวายข้าวสัตตุแก่ภิกษุรูปนั้น เสบียงตามที่เขาได้จัดเตรียมไว้ได้หมดสิ้นแล้ว จึงอุบาสกนั้นได้บอกแก่คนพวกนั้นว่า วันนี้ท่านทั้งหลายจงรอก่อน เพราะเสบียงตามที่เราได้จัดเตรียมไว้ได้ถวายพระคุณเจ้าทั้งหลายไปหมดแล้ว ข้าพเจ้าจักจัดเตรียมเสบียงก่อน

คนพวกนั้นกล่าวว่า พวกกระผมไม่สามารถจะคอยได้ ขอรับ เพราะพวกพ่อค้าเกวียนเริ่มเดินทางแล้ว ดังนี้ แล้วได้พากันไป.

เมื่ออุบาสกนั้นตระเตรียมเสบียงเสร็จแล้ว เดินทางไปภายหลัง พวกโจรได้แย่งชิง.

ประชาชนพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้รับอย่างไม่รู้ประมาณ อุบาสกนี้ถวายเสบียงแก่พระสมณะเหล่านี้แล้ว จึงเดินทางไปภายหลังได้ถูกพวกโจรแย่งชิง.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ ... จึงกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๓. ๔. อนึ่ง เขาปวารณาเฉพาะภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูล ด้วยขนมก็ดี ด้วยสัตตุผงก็ดี เพื่อนำไปได้ตามปรารถนา ภิกษุผู้ต้องการพึงรับได้เต็ม ๒-๓ บาตร ถ้ารับยิ่งกว่านั้นเป็นปาจิตตีย์ ครั้นรับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว นำออกจากที่นั้นแล้ว พึงแบ่งปันกับภิกษุทั้งหลายนี้ เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น.

เรื่องพ่อค้าเกวียน จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๙๖] คำว่า อนึ่ง ... เฉพาะภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูล ความว่า ที่ชื่อว่าตระกูล ได้แก่ ตระกูล ๔ คือ ตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูลแพศย์ ตระกูลศูทร.

บทว่า ผู้เข้าไป คือผู้เข้าไปในตระกูลนั้น.

ที่ชื่อว่า ขนม ได้แก่ ของกินชนิดใดชนิดหนึ่งที่เขาจัดเตรียมไว้ เพื่อต้องการเป็นของกำนัล.

ที่ชื่อว่า สัตตุผง ได้แก่ ของกินอย่างใดอย่างหนึ่งที่เขาจัดเตรียมไว้เพื่อต้องการเป็นเสบียง.

คำว่า เขาปวารณา ... เพื่อนำไปได้ตามปรารถนา คือ เขาปวารณาไว้ว่า ท่านประสงค์เท่าใด จงรับไปเท่านั้น.

บทว่า ผู้ต้องการ คือ ผู้อยากได้.

บทว่า พึงรับได้เต็ม ๒-๓ บาตร ความว่า พึงรับได้เต็ม ๒ บาตร ๓ บาตร.

คำว่า ถ้ารับยิ่งกว่านั้น ความว่า รับเกินกว่ากำหนดนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ครั้นรับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว ออกจากที่นั้นไปพบภิกษุแล้วพึงบอกว่า ณ สถานที่โน้นกระผมรับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว ท่านอย่ารับ ณ ที่นั้นเลย ถ้าพบแล้วไม่บอก ต้องอาบัติทุกกฏ ถ้าเมื่อบอกแล้ว ภิกษุผู้รับบอกยังขืนรับ ต้องอาบัติทุกกฏ.

คำว่า นำออกจากที่นั้นแล้ว พึงแบ่งปันกับภิกษุทั้งหลาย คือนำไปสู่โรงฉันแล้วพึงแบ่งปันกัน.

บทว่า นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น หมายความว่า นี้เป็นการถูกต้องตามธรรมเนียมในเรื่องนั้น.

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๙๗] ของเต็มเกิน ๒-๓ บาตร ภิกษุสำคัญว่าเกิน รับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของเต็มเกิน ๒-๓ บาตร ภิกษุสงสัย รับ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของเต็มเกิน ๒-๓ บาตร ภิกษุสำคัญว่าหย่อน รับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกทุกกฏ

ของหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร ภิกษุสำคัญว่าเกิน รับ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ของหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร ภิกษุสงสัย รับ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ของหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร ภิกษุสำคัญว่าหย่อน รับ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๙๘] ภิกษุรับเต็ม ๒-๓ บาตร ๑ ภิกษุรับหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร ๑ เขาไม่ได้ถวายของที่เตรียมไว้เพื่อต้องการเป็นของกำนัล ๑ เขาไม่ได้ถวายของที่เตรียมไว้เพื่อต้องการเป็นเสบียง ๑ เขาถวายของที่เหลือจากที่เขาเตรียมไว้เพื่อต้องการเป็นของกำนัลหรือเพื่อต้องการเป็นเสบียง เมื่อเขาระงับการไปแล้วถวาย ๑ รับของพวกญาติ ๑ รับของคนปวารณา ๑ รับเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๔๙๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พราหมณ์คนหนึ่ง นิมนต์ภิกษุทั้งหลายให้ฉัน. ภิกษุทั้งหลายฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ไปสู่ตระกูลญาติ. บางพวกก็ฉันอีก บางพวกก็รับบิณฑบาตไป. หลังจากเลี้ยงพระแล้ว พราหมณ์ได้กล่าวเชิญชวนพวกเพื่อนบ้านว่า ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าเลี้ยงภิกษุให้อิ่มหนำแล้ว มาเถิด ข้าพเจ้าจักเลี้ยงท่านทั้งหลายให้อิ่มหนำบ้าง.

พวกเพื่อนบ้านพากันกล่าวแย้งอย่างนี้ว่า ท่านจักเลี้ยงพวกข้าพเจ้าให้อิ่มได้อย่างไร แม้ภิกษุทั้งหลายที่ท่านนิมนต์ให้ฉันแล้ว ยังต้องไปที่เรือนของพวกข้าพเจ้า บางพวกก็ฉันอีก บางพวกก็รับบิณฑบาตไป.

จึงพราหมณ์นั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญทั้งหลาย ฉันที่เรือนของเราแล้ว ไฉนจึงได้ฉัน ณ ที่แห่งอื่นอีกเล่า ข้าพเจ้าไม่มีกำลังพอจะถวายให้พอแก่ความต้องการหรือ

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพราหมณ์นั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นพวกมักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว จึงได้ฉัน ณ ที่แห่งอื่นอีกเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลายฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ยังฉัน ณ ที่แห่งอื่นอีก จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว จึงได้ฉัน ณ ที่แห่งอื่นอีกเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น

ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๔. ๕. ก. อนึ่ง ภิกษุใดฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

เรื่องอาหารเดน

[๕๐๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายนำบิณฑบาตอันประณีตไปถวายพวกภิกษุอาพาธ. พระภิกษุอาพาธฉันไม่ได้ดังใจประสงค์. ภิกษุทั้งหลายจึงทิ้งบิณฑบาตเหล่านั้นเสีย.

พระผู้มีพระภาคทรงสดับเสียงนกการ้องเกรียวกราว ครั้นแล้วได้รับสั่งถามท่านพระอานนท์ว่า ดูกรอานนท์ เสียงนกการ้องเกรียวกราวนั้น อะไรกันหนอ.

จึงท่านพระอานนท์กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ภ. ดูกรอานนท์ ก็ภิกษุทั้งหลายฉันอาหารอันเป็นเดนของภิกษุอาพาธหรือ?

อา. มิได้ฉัน พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงอนุญาตให้ฉันอาหารเป็นเดนภิกษุไข้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ฉันอาหารอันเป็นเดนของภิกษุผู้อาพาธและมิใช่ผู้อาพาธได้ แต่พึงทำให้เป็นเดน อย่างนี้ว่า ทั้งหมดนั่นพอแล้ว.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๘๔. ๕. ข. อนึ่ง ภิกษุใดฉันเสร็จแล้ว ห้ามภัตแล้ว เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี อันมิใช่เดน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องอาหารเดน จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๐๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่าผู้ใด คือผู้เช่นใด ... .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ฉันเสร็จ คือ ฉันโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่สุดแม้ด้วยปลายหญ้าคา.

ลักษณะห้ามภัต

ที่ชื่อว่า ห้ามภัตแล้ว คือ กำลังฉันอาหารอยู่ ๑ ทายกนำโภชนะมาถวายอีก ๑ ทายกอยู่ในหัตถบาส ๑ ทายกน้อมถวาย ๑ ภิกษุห้ามเสีย ๑.

ลักษณะของไม่เป็นเดน

ที่ชื่อว่า มิใช่เดน คือ ของที่ยังมิได้ทำให้เป็นกัปปิยะ ๑ ภิกษุมิได้รับประเคน ๑ ภิกษุมิได้ยกขึ้นส่งให้ ๑ ทำนอกหัตถบาส ๑ ภิกษุฉันยังไม่เสร็จทำ ๑ ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ลุกจากอาสนะแล้ว ทำ ๑ ภิกษุมิได้พูดว่า ทั้งหมดนั่นพอแล้ว ๑ ของนั้นมิใช่เป็นเดนภิกษุอาพาธ ๑ นี้ชื่อว่า มิใช่เดน.

ลักษณะของเป็นเดน

ที่ชื่อว่า เป็นเดน คือ ของที่ทำให้เป็นกัปปิยะแล้ว ๑ ภิกษุรับประเคนแล้ว ๑ ภิกษุยกขึ้นส่งให้ ๑ ทำในหัตถบาส ๑ ภิกษุฉันแล้ว ๑ ทำ ๑ ฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว ยังไม่ลุกจากอาสนะ ทำ ๑ ภิกษุพูดว่า ทั้งหมดนั่นพอแล้ว ๑ เป็นเดนภิกษุอาพาธ ๑ นี้ชื่อว่า เป็นเดน.

ลักษณะของเคี้ยว

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะห้า ๑ ของที่เป็นยามกาลิก ๑ สัตตาหกาลิก ๑ ยาวชีวิก ๑ นอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว.

ลักษณะของฉัน

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑.

ภิกษุรับประเคนด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน

บทภาชนีย์

ติกปาจิตตีย์

[๕๐๒] ของไม่เป็นเดน ภิกษุสำคัญว่า ไม่เป็นเดน เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของไม่เป็นเดน ภิกษุสงสัย เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุรับประเคนของที่เป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เพื่อประสงค์เป็นอาหาร, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

ของเป็นเดน ภิกษุสำคัญว่ามิใช่เดน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ของเป็นเดน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ของเป็นเดน ภิกษุสำคัญว่าเป็นเดน ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๐๓] ภิกษุให้ทำเป็นเดนแล้วฉัน ๑, ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่าจักให้ทำเป็นเดนแล้วจึงฉัน ๑ ภิกษุรับไปเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ ฉันอาหารที่เหลือของภิกษุอาพาธ ๑ ฉันยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ในเมื่อมีเหตุอันสมควร ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุ ๒ รูป

[๕๐๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุ ๒ รูปเดินทางไกลไปยังพระนครสาวัตถีในโกศลชนบท. ภิกษุรูปหนึ่งประพฤติอนาจาร. ภิกษุผู้เป็นเพื่อนจึงเตือนเธอว่า อาวุโส ท่านอย่าได้ทำอย่างนั้น เพราะมันไม่สมควร. เธอได้ผูกใจเจ็บในภิกษุเพื่อนนั้น. ครั้นภิกษุ ๒ รูปนั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว พอดีเวลานั้นในพระนครสาวัตถีมีสังฆภัตของประชาชนหมู่หนึ่ง. ภิกษุผู้เป็นเพื่อนฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว. ภิกษุรูปที่ผูกใจเจ็บไปสู่ตระกูลญาติรับบิณฑบาตมาแล้วเข้าไปหาภิกษุที่เป็นเพื่อนนั้น. ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะเธอว่า อาวุโส นิมนต์ฉัน.

ภิกษุผู้เป็นเพื่อนปฏิเสธว่า พอแล้ว อาวุโส ผมบริบูรณ์แล้ว.

รูปที่ผูกใจเจ็บแค่นได้ว่า อาวุโส บิณฑบาตอร่อย นิมนต์ฉันเถิด.

ครั้นภิกษุผู้เป็นเพื่อนถูกภิกษุผู้ผูกใจเจ็บนั้นแค่นได้ จึงได้ฉันบิณฑบาตนั้น.

รูปที่ผูกใจเจ็บจึงพูดต่อว่าภิกษุผู้เป็นเพื่อนว่า อาวุโส ท่านได้สำคัญผมว่าเป็นผู้ที่ท่านควรว่ากล่าว ท่านเองฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว ยังฉันโภชนะอันมิใช่เดนได้.

ภิกษุผู้เป็นเพื่อนค้านว่า อาวุโส ท่านควรบอกมิใช่หรือ

รูปที่ผูกใจเจ็บพูดแย้งว่า อาวุโส ท่านต้องถามมิใช่หรือ

ครั้นแล้วภิกษุผู้เป็นเพื่อนได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย. บรรดาภิกษุผู้มักน้อย ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุจึงได้นำไปปวารณาภิกษุผู้ฉันเสร็จห้ามภัตแล้วด้วยโภชนะอันมิใช่เดนเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่าเธอนำไปปวารณาภิกษุผู้ฉันเสร็จห้ามภัตแล้วด้วยโภชนะอันมิใช่เดนจริงหรือ?

ภิกษุนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้นำไปปวารณาภิกษุผู้ฉันเสร็จห้ามภัตแล้วโดยโภชนะอันมิใช่เดนเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๕๘.๖. อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ เพ่งจะหาโทษให้ นำไปปวารณาภิกษุผู้ฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว ด้วยของเคี้ยวก็ดี ด้วยของฉันก็ดี อันมิใช่เดน บอกว่า นิมนต์เถิดภิกษุ เคี้ยวก็ตาม ฉันก็ตาม พอเธอฉันแล้ว เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุ ๒ รูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๐๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ... .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ภิกษุ หมายถึงภิกษุรูปอื่น.

ที่ชื่อว่า ฉันเสร็จ คือ ฉันโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่สุด แม้ฉันด้วยปลายหญ้าคา.

ลักษณะห้ามภัต

ที่ชื่อว่า ห้ามภัตแล้ว คือ กำลังฉันอาหารอยู่ ๑ ทายกนำโภชนะมาถวายอีก ๑ ทายกอยู่ในหัตถบาส ๑ ทายกน้อมถวาย ๑ ภิกษุห้ามเสีย ๑.

ลักษณะของมิใช่เดน

ที่ชื่อว่า มิใช่เดน คือ ของที่ยังมิได้ทำให้เป็นกัปปิยะ ๑ ภิกษุมิได้รับประเคน ๑ ภิกษุมิได้ยกขึ้นส่งให้ ๑ ทำนอกหัตถบาส ๑ ภิกษุยังฉันไม่เสร็จทำ ๑ ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามภัต

แล้ว ลุกจากอาสนะแล้ว ทำ ๑ ภิกษุมิได้พูดว่าทั้งหมดนั่นพอแล้ว ๑ ของนั้นมิใช่เป็นเดน ภิกษุอาพาธ ๑ นี้ชื่อว่า มิใช่เดน.

ลักษณะของเคี้ยว

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือเว้นโภชนะ ๕ ของที่เป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก นอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว.

ลักษณะของฉัน

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ.

บทว่า นำไปปวารณา คือ บอกว่า จงรับของตามที่ต้องการ.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือรูปอื่นบอกเธอ หรือภิกษุนั้นบอก.

ที่ชื่อว่า เพ่งจะหาโทษให้ คือ เพ่งเล็งว่า จักท้วง จักเตือน จักท้วงซ้ำ จักเตือนซ้ำ ซึ่งภิกษุนี้ จักทำให้เป็นผู้เก้อ ด้วยโทษข้อนี้.

ภิกษุนำไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุรับไว้ตามคำของเธอด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ภิกษุผู้นำไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ภิกษุผู้นำไป ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน เมื่อภิกษุนั้นฉันเสร็จ ภิกษุผู้นำไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๕๐๖] ห้ามภัตแล้ว ภิกษุสำคัญว่าห้ามภัตแล้ว นำไปปวารณาด้วยของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันมิใช่เดน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ห้ามภัตแล้ว ภิกษุสงสัย นำไปปวารณาด้วยของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันมิใช่เดน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ห้ามภัตแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังมิได้ห้ามภัต นำไปปวารณาด้วยของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันมิใช่เดน ไม่ต้องอาบัติ.

ภิกษุนำยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ไปเพื่อประสงค์เป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุรับไว้ตามคำของภิกษุผู้นำไปด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ภิกษุผู้นำไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ภิกษุผู้นำไปต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

ยังมิได้ห้ามภัต ภิกษุสำคัญว่า ห้ามภัตแล้ว ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยังมิได้ห้ามภัต ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ยังมิได้ห้ามภัต ภิกษุสำคัญว่ายังมิได้ห้ามภัต ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๐๗] ภิกษุให้ทำเป็นเดนแล้วให้ ๑ ภิกษุให้ด้วยบอกว่า จงให้ทำเป็นเดนแล้วจึงฉันเถิด ๑ ภิกษุให้ด้วยบอกว่า จงนำไปเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ ภิกษุให้อาหารที่เหลือของภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุให้ด้วยบอกว่า ในเมื่อมีเหตุสมควร จงฉันยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์

[๕๐๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ในพระนครราชคฤห์มีมหรสพบนยอดเขา. พระสัตตรสวัคคีย์ได้ไปดูมหรสพบนยอดเขา. ประชาชนเห็นพระสัตตรสวัคคีย์ จึงนิมนต์ให้สรงน้ำ ให้ลูบไล้ของหอม ให้ฉันอาหารแล้วได้ถวายของเคี้ยวไปด้วย. พระสัตตรสวัคคีย์นำของเคี้ยวไปถึงอารามแล้วได้กล่าวคำนี้กะพระฉัพพัคคีย์ว่า อาวุโสทั้งหลายนิมนต์รับของเคี้ยวไปขบฉันเถิด.

พระฉัพพัคคีย์ถามว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านได้ของเคี้ยวมาจากไหน?

พระสัตตรสวัคคีย์ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่พระฉัพพัคคีย์.

ฉ. อาวุโสทั้งหลาย ก็พวกท่านฉันอาหารในเวลาวิกาลหรือ

ส. เป็นอย่างนั้น อาวุโสทั้งหลาย.

พระฉัพพัคคีย์จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสัตตรสวัคคีย์จึงได้ฉันอาหารในเวลาวิกาลเล่า แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสัตตรสวัคคีย์จึงได้ฉันอาหารในเวลาวิกาลเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระสัตตรสวัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอฉันอาหารในเวลาวิกาล จริงหรือ?

พระสัตตรสวัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ฉันอาหารในเวลาวิกาลเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ในเวลาวิกาล เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๐๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ... .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เวลาวิกาล หมายตั้งแต่เวลาเที่ยงวันล่วงแล้วไปจนถึงอรุณขึ้น.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะ ๕ ของที่เป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิกนอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว.

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ.

ภิกษุรับไว้ด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๑๐] เวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่า เวลาวิกาล เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เวลาวิกาล ภิกษุสงสัย เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุรับยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิกไว้ เพื่อประสงค์เป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

ในกาล ภิกษุสำคัญว่าวิกาล ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ในกาล ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ในกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๑๑] ภิกษุฉันยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เมื่อมีเหตุสมควร ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

### ๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๘

### เรื่องพระเวฬัฏฐสีสเถระ

[๕๑๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระเวฬัฏฐสีสะพระอุปัชฌายะของท่านพระอานนท์อยู่ในอาวาสป่า ท่านเที่ยวบิณฑบาต ได้บิณฑบาตเป็นอันมาก แล้วเลือกนำแต่ข้าวสุกล้วนๆ ไปสู่อาราม ตากให้แห้งแล้วเก็บไว้ เมื่อใดต้องการอาหาร ก็แช่น้ำฉันเมื่อนั้น ต่อนานๆ จึงเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาต. ภิกษุทั้งหลายถามท่านว่า อาวุโส ทำไมนานๆ ท่านจึงเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาต จึงท่านได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโส ก็ท่านฉันอาหารที่ทำการสั่งสมหรือ?

ท่านรับว่า อย่างนั้น อาวุโสทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระเวฬัฏฐ-สีสะ จึงได้ฉันอาหารที่ทำการสั่งสมเล่า

### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระเวฬัฏฐสีสะว่า ดูกรเวฬัฏฐสีสะ ข่าวว่า เธอฉันอาหารที่ทำการสั่งสม จริงหรือ?

ท่านพระเวฬัฏฐสีสะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรเวฬัฏฐสีสะ ไฉนเธอจึงได้ฉันอาหารที่ทำการสั่งสมเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๗.๘. อนึ่ง ภิกษุใด เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ที่ทำการสั่งสม เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระเวฬัฏฐสีสเถระ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๑๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ทำการสั่งสม คือรับประเคนในวันนี้ ขบฉันในวันอื่น.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือเว้นโภชนะ ๕ ของที่เป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว.

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ.

ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๑๔] ของทำการสั่งสม ภิกษุสำคัญว่าทำการสั่งสม เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของทำการสั่งสม ภิกษุสงสัย เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของทำการสั่งสม ภิกษุสำคัญว่ามิได้ทำการสั่งสม เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุรับประเคนของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เพื่อประสงค์เป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

ของมิได้ทำการสั่งสม ภิกษุสำคัญว่าทำการสั่งสม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ของมิได้ทำการสั่งสม ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ของมิได้ทำการสั่งสม ภิกษุสำคัญว่ามิได้ทำการสั่งสม ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๑๕] ภิกษุเก็บของเป็นยาวกาลิกไว้ฉันชั่วกาล ๑ ภิกษุเก็บของเป็นยามกาลิกไว้ฉันชั่วยาม ๑ ภิกษุเก็บของเป็นสัตตาหกาลิกไว้ฉันชั่วสัปดาห์ ๑ ภิกษุฉันของเป็นยาวชีวิกในเมื่อมีเหตุสมควร ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

___________

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๑๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน. ประชาชนพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน โภชนะที่ดีใครจะไม่พอใจ ของที่อร่อยใครจะไม่ชอบ ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๘. ๙. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ขอโภชนะอันประณีตเห็นปานนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม เพื่อประโยชน์แก่ตน แล้วฉัน เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๕๑๗] ก็โดยสมัยนั้นแล มีภิกษุทั้งหลายอาพาธอยู่ พวกภิกษุผู้พยาบาลได้ถามพวกภิกษุผู้อาพาธว่า อาวุโสทั้งหลาย ยังพอทนได้อยู่หรือ? ยังพอครองอยู่หรือ?

ภิกษุอาพาธเหล่านั้นตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อนพวกกระผมขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน เพราะเหตุนั้น พวกกระผมจึงมีความผาสุก แต่เดี๋ยวนี้ พวกกระผมรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงไม่ขอ เพราะเหตุนั้น พวกกระผมจึงไม่มีความผาสุก.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาพาธขอโภชนะอันประณีต

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธขอโภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๘๘. ๙. ข. อนึ่ง ภิกษุใด มิใช่ผู้อาพาธ ขอโภชนะอันประณีตเห็นปานนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม เพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วฉัน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๑๘] คำว่า โภชนะอันประณีต ความว่า ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่เนยใสที่ทำจากน้ำนมโค น้ำนมแพะ น้ำนมกระบือ หรือจากน้ำนมสัตว์ที่มีมังสะเป็นกัปปิยะ.

ที่ชื่อว่า เนยข้น ได้แก่เนยข้นที่ทำจากน้ำนมสัตว์เหล่านั้น.

ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่น้ำมันอันสกัดออกจากเมล็ดงา จากเมล็ดพันธุ์ผักกาด จาก-เมล็ดมะทราง จากเมล็ดละหุ่ง หรือจากเปลวสัตว์.

ที่ชื่อว่า น้ำผึ้ง ได้แก่รสหวานที่แมลงผึ้งทำ.

ที่ชื่อว่า น้ำอ้อย ได้แก่รสหวานที่เกิดจากอ้อย.

ที่ชื่อว่า ปลา ท่านว่าได้แก่สัตว์ที่เที่ยวไปในน้ำ.

ที่ชื่อว่า เนื้อ ได้แก่เนื้อของสัตว์บกที่มีมังสะเป็นกัปปิยะ.

ที่ชื่อว่า นมสด ได้แก่น้ำนมโค น้ำนมแพะ น้ำนมกระบือ หรือน้ำนมของสัตว์ที่มีมังสะเป็นกัปปิยะ.

ที่ชื่อว่า นมส้ม ได้แก่นมส้มที่ทำจากน้ำนมของสัตว์เหล่านั้นแหละ.

[๕๑๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า โภชนะอันประณีตเห็นปานนั้น ได้แก่ โภชนะอันประณีตมีสภาพดังกล่าวแล้ว.

ที่ชื่อว่า มิใช่ผู้อาพาธ คือผู้ที่เว้นโภชนะอันประณีต ก็ยังผาสุก.

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือผู้ที่เว้นโภชนะอันประณีต ไม่ผาสุก.

ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธขอเพื่อประโยชน์แก่ตน เป็นทุกกฏในประโยคที่ขอ.

ได้ของนั้นมา รับประเคนด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๒๐] มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ผู้อาพาธ ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าอาพาธ ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ผู้อาพาธ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๒๑] ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุเป็นผู้อาพาธ ขอมา หายอาพาธแล้วฉัน ๑ ภิกษุฉันโภชนะที่เหลือของภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประ-โยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๕๒๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ กูฏาคารศาลาป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี. ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้มีปกติถือของทุกอย่างเป็นบังสุกุล สำนักอยู่ในสุสานประเทศ ท่านไม่ปรารถนาจะรับอาหารที่ประชาชนถวาย เที่ยวถือเอาอาหารเครื่องเซ่นเจ้าตามป่าช้าบ้าง ตามโคนไม้บ้าง ตามธรณีประตูบ้าง มาฉันเอง. ประชาชนต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุนี้จึงได้ถือเอาอาหารเครื่องเซ่นเจ้าของพวกเราไปฉันเองเล่า ภิกษุนี้อ้วนล่ำบางทีจะฉันเนื้อมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนพวกนั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุจึงได้กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปากเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอกลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปาก จริงหรือ?

ภิกษุนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปากเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๙.๑๐. ก. อนึ่ง ภิกษุใด กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปาก เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

ทรงอนุญาตน้ำและไม้ชำระฟัน

[๕๒๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุพากันรังเกียจน้ำและไม้ชำระฟัน ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถือเอาน้ำ และไม้ชำระฟันแล้วบริโภคได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๘๙.๑๐. ข. อนึ่ง ภิกษุใด กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปาก เว้นไว้แต่น้ำและไม้ชำระฟัน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องทรงอนุญาตน้ำและไม้ชำระฟัน จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๒๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ที่เขายังไม่ได้ให้ ท่านกล่าวว่า ที่ยังไม่ได้รับประเคน.

ลักษณะการรับประเคน

ที่ชื่อว่า เขาให้ คือ เมื่อเขาให้ด้วยกาย ด้วยของเนื่องด้วยกาย หรือโยนให้ ๑ เขาอยู่ในหัตถบาส ๑ ภิกษุรับประเคนด้วยกาย หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย ๑ นี้ชื่อว่า เขาให้.

ที่ชื่อว่า อาหาร ได้แก่ ของที่กลืนกินได้ อย่างใดอย่างหนึ่งยกเว้นน้ำและไม้ชำระฟัน นี้ชื่อว่า อาหาร.

บทว่า เว้นไว้แต่น้ำ และไม้ชำระฟัน คือ ยกน้ำและไม้ชำระฟัน.

ภิกษุถือเอาด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๒๕] อาหารที่ยังไม่ได้รับประเคน ภิกษุสำคัญว่ายังมิได้รับประเคน กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปาก เว้นไว้แต่น้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อาหารที่ยังไม่ได้ประเคน ภิกษุสงสัย กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปาก เว้นไว้แต่น้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อาหารที่ยังไม่ได้รับประเคน ภิกษุสำคัญว่าได้รับประเคนไว้แล้ว กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปาก เว้นไว้แต่น้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

อาหารที่รับประเคนไว้แล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้รับประเคน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อาหารที่รับประเคนไว้แล้ว ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

อาหารที่รับประเคนไว้แล้ว ภิกษุสำคัญว่ารับประเคนไว้แล้ว ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๒๖] กลืนน้ำและไม้ชำระฟัน ๑ ฉันยามหาวิกัติ ๔ ในเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน เมื่อกัปปิยการกไม่มี ภิกษุถือเอาเองแล้วฉันได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๔ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. อาวสถบิณฑสิกขาบท ว่าด้วยฉันอาหารในโรงทาน

๒. คณโภชนสิกขาบท ว่าด้วยฉันเป็นหมู่

๓. ปรัมปรโภชนสิกขาบท ว่าด้วยฉันทีหลัง

๔. กาณมาตาสิกขาบท ว่าด้วยอุบาสิกากาณมาตา

๕. ปฐมปวารณาสิกขาบท ว่าด้วยห้ามภัตแล้วฉันอีก

๖. ทุติยปวารณาสิกขาบท ว่าด้วยห้ามภัตแล้วถูกแค่นให้ฉัน

๗. วิกาลโภชนสิกขาบท ว่าด้วยฉันอาหารในเวลาวิกาล

๘. สันนิธิการกสิกขาบท ว่าด้วยฉันอาหารที่ทำการสั่งสม

๙. ปณีตโภชนสิกขาบท ว่าด้วยขอโภชนะอันประณีต

๑๐. ทันตโปณสิกขาบท ว่าด้วยรับประเคนเว้นน้ำและไม้ชำระฟัน

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๕

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระอานนท์

[๕๒๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ กูฏาคารศาลาป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี. ครั้งนั้น กองขนมเครื่องขบฉันเกิดแก่พระสงฆ์ จึงท่านพระอานนท์ได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ ถ้าเช่นนั้น เธอจงให้ขนมเป็นทานแก่พวกคนกินเดน. ท่านพระอานนท์ทูลรับสนองพระพุทธดำรัส แล้วจัดคนกินเดนให้นั่งตามลำดับ แล้วแจกขนมให้คนละชิ้น ได้แจกขนม ๒ ชิ้น สำคัญว่าชิ้นเดียวแก่ปริพาชิกาผู้หนึ่ง. พวกปริพาชิกาที่อยู่ใกล้เคียง ได้ถามปริพาชิกาผู้นั้นว่า พระสมณะนั่นเป็นคู่รักของเธอหรือ? นางตอบว่า ท่านไม่ใช่คู่รักของฉัน ท่านแจกให้ ๒ ชิ้น สำคัญว่าชิ้นเดียว.

แม้ครั้งที่สอง ท่านพระอานนท์เมื่อแจกขนมให้คนละชิ้น ก็ได้แจกขนม ๒ ชิ้น สำคัญว่าชิ้นเดียวแก่ปริพาชิกาคนนั้นแหละ พวกปริพาชิกาที่อยู่ใกล้เคียง ได้ถามปริพาชิกาผู้นั้นว่า พระสมณะนั่นเป็นคู่รักของเธอหรือ? นางตอบว่า ท่านไม่ใช่คู่รักของฉัน ท่านแจกให้ ๒ ชิ้น สำคัญว่าชิ้นเดียว.

แม้ครั้งที่สาม ท่านพระอานนท์เมื่อแจกขนมให้คนละชิ้น ได้แจกขนม ๒ ชิ้น สำคัญว่าชิ้นเดียวแก่ปริพาชิกาคนนั้นแหละ พวกปริพาชิกาที่อยู่ใกล้เคียง ได้ถามปริพาชิกาผู้นั้นว่า พระสมณะนั่นเป็นคู่รักของเธอหรือ? นางตอบว่า ท่านไม่ใช่คู่รักของฉัน ท่านแจกให้ ๒ ชิ้น สำคัญว่าชิ้นเดียว. พวกปริพาชิกาจึงล้อเลียนกันว่า คู่รักหรือไม่ใช่คู่รัก.

อาชีวกอีกคนหนึ่ง ได้ไปสู่ที่อังคาส. ภิกษุรูปหนึ่งคลุกข้าวกับเนยใสเป็นอันมากแล้ว ได้ให้ข้าวก้อนใหญ่แก่อาชีวกนั้น. เมื่อเขาได้ถือข้าวก้อนนั้นไปแล้ว อาชีวกอีกคนหนึ่งได้ถามอาชีวกผู้นั้นว่า ท่านได้ก้อนข้าวมาจากไหน? อาชีวกนั้นตอบว่า ได้มาจากที่อังคาสของสมณโคดมคหบดีโล้นนั้น.

อุบาสกทั้งหลายได้ยินสองอาชีวกนั้นสนทนาปราศรัยกัน จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคครั้นถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า เดียรถีย์พวกนี้

เป็นผู้มุ่งติเตียนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ขออย่าให้พระคุณเจ้าทั้งหลายให้ของแก่พวกเดียรถีย์ด้วยมือของตนเลย.

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้อุบาสกเหล่านั้นเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถา. ครั้นอุบาสกเหล่านั้นอันพระผู้มีพระภาค ทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว ลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณกลับไปแล้ว.

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงทำธรรมีกถาอันเหมาะสมแก่เรื่องนั้น อันสมควรแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๙๐.๑. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ของเคี้ยวก็ดี ของกินก็ดี แก่อเจลกก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วยมือของตน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอานนท์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๒๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อเจลก ได้แก่ชีเปลือยคนใดคนหนึ่งที่จัดเข้าในจำพวกนักบวช.

ที่ชื่อว่า ปริพาชก ได้แก่บุรุษคนใดคนหนึ่ง ที่จัดเข้าในจำพวกนักบวช เว้นภิกษุและสามเณร.

ที่ชื่อว่า ปริพาชิกา ได้แก่ สตรีคนใดคนหนึ่งที่จัดเข้าในจำพวกนักบวช เว้นภิกษุณี สิกขมานา และสามเณรี.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะ ๕ อย่าง น้ำและไม้ชำระฟัน นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว.

ที่ชื่อว่า ของกิน ได้แก่ โภชนะ ๕ อย่าง คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ.

บทว่า ให้ คือ ให้ด้วยกายก็ดี ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ดี ด้วยโยนให้ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๒๘] เดียรถีย์ ภิกษุสำคัญว่าเดียรถีย์ ให้ของเคี้ยวก็ดี ของกินก็ดี ด้วยมือของตน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เดียรถีย์ ภิกษุสงสัย ให้ของเคี้ยวก็ดี ของกินก็ดี ด้วยมือของตน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เดียรถีย์ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่เดียรถีย์ ให้ของเคี้ยวก็ดี ของกินก็ดี ด้วยมือของตน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ให้น้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่เดียรถีย์ ภิกษุสำคัญว่าเดียรถีย์ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่เดียรถีย์ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่เดียรถีย์ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่เดียรถีย์ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๓๐] ภิกษุสั่งให้ให้ ไม่ให้เอง ๑ วางให้ ๑ ให้ของไล้ทาภายนอก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวชวนภิกษุผู้เป็นสัทธิวิหาริกของพระพี่ชายว่า มาเถิด อาวุโส เราจักเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วสั่งไม่ให้เขาถวายอะไรแก่เธอ ซ้ำส่งกลับด้วยบอกว่า กลับเถิด อาวุโส การพูดก็ดี การนั่งก็ดี ของเรากับคุณไม่นำความสำราญมาให้ การพูดก็ดี การนั่งก็ดี ของเราคนเดียว ย่อมจะสำราญ ขณะนั้นเป็นเวลาใกล้เที่ยงแล้ว ภิกษุนั้นไม่สามารถเที่ยวหาบิณฑบาตฉันได้ แม้จะไปฉันที่โรงฉันก็ไม่ทันกาล จำต้องอดภัตตาหาร ครั้นเธอไปถึงอารามแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ท่านอุปนันทศากยบุตรกล่าวชวนภิกษุว่า มาเถิด อาวุโส เราจักเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วไฉนจึงสั่งไม่ให้เขาถวายอะไรแก่เธอ ซ้ำยังส่งกลับอีกเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธอชวนภิกษุว่า มาเถิด อาวุโส เราจักเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วสั่งไม่ให้เขาถวายอะไรแก่เธอ ซ้ำยังส่งกลับอีก จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ เธอกล่าวชวนภิกษุว่า มาเถิด อาวุโส เราจักเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วไฉนจึงได้สั่งไม่ให้เขาถวายอะไรแก่เธอ ซ้ำยังส่งกลับอีกเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๙๑.๒. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวต่อภิกษุอย่างนี้ว่า ท่านจงมาเข้าไปสู่บ้านหรือสู่นิคมเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน. เธอยังเขาให้ถวายแล้วก็ดี ไม่ให้ถวายแล้วก็ดี แก่เธอแล้วส่งไปด้วยคำว่า ท่านจงไปเถิด การพูดก็ดี การนั่งก็ดี ของเรากับท่าน ไม่เป็นผาสุกเลย การพูดก็ดี การนั่งก็ดี ของเราคนเดียว ย่อมเป็นผาสุก ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่อย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๓๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ต่อภิกษุ หมายถึงภิกษุรูปอื่น.

คำว่า ท่านจงมา ... สู่บ้าน หรือสู่นิคม ความว่า บ้านก็ดี นิคมก็ดี เมืองก็ดี ชื่อว่าบ้านและนิคม.

บทว่า ยังเขาให้ถวายแล้ว ... แก่เธอ คือ ให้เขาถวายข้าวต้ม หรือข้าวสวย ของเคี้ยวหรือของฉัน.

บทว่า ไม่ให้ถวายแล้ว คือ ไม่ให้เขาถวายอะไรๆ สักอย่าง.

บทว่า ส่งไป ความว่า ปรารถนาจะกระซิกกระซี้ ปรารถนาจะเล่น ปรารถนาจะนั่งในที่ลับ ปรารถนาจะประพฤติอนาจารกับมาตุคาม พูดอย่างนี้ว่า กลับไปเถิด อาวุโส การพูดก็ดี การนั่งก็ดี ของเรากับท่าน ไม่เป็นผาสุก การพูดก็ดี การนั่งก็ดี ของเราคนเดียว ย่อมเป็นผาสุก ดังนี้ ให้กลับ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อเธอกำลังจะละอุปจารแห่งการเห็น หรืออุปจารแห่งการฟัง ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อละแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

คำว่า ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่อย่างอื่นไม่ ความว่า ไม่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นเพื่อจะส่งไป.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๓๓] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ส่งกลับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ส่งกลับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ส่งกลับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จักกะทุกกฏ

ทำเป็นโกรธ ส่งกลับ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ส่งอนุปสัมบันกลับ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ทำเป็นโกรธ ส่งกลับ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๕๓๔] ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่าเรา ๒ รูป รวมกันจักไม่พอฉัน ๑ ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่า รูปนั้นพบสิ่งของมีราคามากแล้ว จักยังความโลภให้เกิด ๑ ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่า รูปนั้นเห็นมาตุคามแล้วจักยังความกำหนัดให้เกิด ๑ ภิกษุส่งกลับไปด้วยสั่งว่า จงนำข้าวต้ม หรือข้าวสวย ของเคี้ยวหรือของฉันไปให้แก่ภิกษุผู้อาพาธ แก่ภิกษุผู้ตกค้างอยู่ หรือแก่ภิกษุผู้เฝ้าวิหาร ๑ ภิกษุไม่ประสงค์จะประพฤติอนาจาร แต่เมื่อมีกิจจำเป็นจึงส่งกลับไป ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๓๕] โดยสมัยนั้น พระภาคผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรไปสู่เรือนของสหายแล้ว สำเร็จการนั่งในเรือนนอนกับภรรยาของเขา จึงบุรุษสหายนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร ครั้นแล้วกราบไหว้ท่านพระอุปนันทศากยบุตรแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เขานั่งเรียบร้อยแล้วบอกภรรยาว่า จงถวายภิกษาแก่พระคุณเจ้า จึงนางได้ถวายภิกษาแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร บุรุษนั้นได้เรียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า นิมนต์ท่านกลับเถิด ขอรับ เพราะภิกษาข้าพเจ้าก็ได้ถวายแก่พระคุณเจ้าแล้ว สตรีภรรยานั้นกำหนดรู้ในขณะนั้นว่า บุรุษนี้อันราคะรบกวนแล้ว จึงเรียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า นิมนต์ท่านนั่งอยู่ก่อนเถิด เจ้าค่ะ อย่าเพิ่งไป

แม้ครั้งที่สอง บุรุษนั้น ...

แม้ครั้งที่สาม บุรุษนั้นก็ได้เรียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า นิมนต์ท่านกลับเถิด ขอรับ เพราะภิกษาข้าพเจ้าก็ได้ถวายแก่พระคุณเจ้าแล้ว.

แม้ครั้งที่สาม หญิงนั้นก็ได้เรียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า นิมนต์ท่านนั่งอยู่ก่อนเถิด เจ้าค่ะ อย่าเพิ่งไป.

ทันใด บุรุษสามีเดินออกไปกล่าวยกโทษต่อภิกษุทั้งหลายว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้าอุปนันทะนี้นั่งในห้องนอนกับภรรยาของกระผม กระผมนิมนต์ให้ท่านกลับไป ก็ไม่ยอมกลับ กระผมมีกิจมาก มีกรณียะมาก.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านอุปนันทศากยบุตรจึงได้สำเร็จการนั่งแทรกแซง ในตระกูลที่มีคน ๒ คนเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธอสำเร็จการนั่งแทรกแซง ในตระกูลที่มีคน ๒ คน จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้สำเร็จการนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคน ๒ คนเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๒.๓. อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคน ๒ คน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๓๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ตระกูลที่ชื่อว่า มีคน ๒ คน คือ มีเฉพาะสตรี ๑ บุรุษ ๑ ทั้ง ๒ คนยังไม่ออกจากกัน ทั้ง ๒ คนหาใช่ผู้ปราศจากราคะไม่.

บทว่า แทรกแซง คือ กีดขวาง.

บทว่า สำเร็จการนั่ง ความว่า ในเรือนใหญ่ ภิกษุนั่งละหัตถบาสแห่งบานประตู ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ในเรือนเล็ก นั่งล้ำท่ามกลางห้องเรือน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๓๗] ห้องนอน ภิกษุสำคัญว่าห้องนอน สำเร็จการนั่งแทรกแซง ในตระกูลที่มีคน ๒ คน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ห้องนอน ภิกษุสงสัย สำเร็จการนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคน ๒ คน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ห้องนอน ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ห้องนอน สำเร็จการนั่งแทรกแซง ในตระกูลที่มีคน ๒ คน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ไม่ใช่ห้องนอน ภิกษุสำคัญว่าห้องนอน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่ห้องนอน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่ห้องนอน ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ห้องนอน ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๓๘] ภิกษุนั่งในเรือนใหญ่ ไม่ล่วงล้ำหัตถบาสแห่งบานประตู ๑ ภิกษุนั่งในเรือนเล็ก ไม่เลยท่ามกลางห้อง ๑ ภิกษุมีเพื่อนอยู่ด้วย ๑ คนทั้ง ๒ ออกจากกันแล้ว ทั้ง ๒ ปราศจากราคะแล้ว ๑ ภิกษุนั่งในสถานที่อันมิใช่ห้องนอน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๓๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรไปสู่เรือนของสหายแล้ว สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบังกับภรรยาของเขา จึงบุรุษสหายนั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าอุปนันทะจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับภรรยาของเราเล่า.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินเขาเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร จึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบังกับมาตุคามเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธอสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับมาตุคาม จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบังกับมาตุคามเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๙๓.๔. อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง กับมาตุคาม เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๔๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์-ดิรัจฉานตัวเมีย โดยที่สุดแม้เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ไม่ต้องพูดถึงหญิงผู้ใหญ่.

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน.

ที่ชื่อว่า ในที่ลับ ได้แก่ ที่ลับตา ๑ ที่ลับหู ๑

ที่ชื่อว่า ที่ลับตา ได้แก่ ที่ซึ่งเมื่อภิกษุหรือมาตุคามขยิบตา ยักคิ้ว หรือชะเง้อศีรษะ ไม่มีใครสามารถจะแลเห็นได้.

ที่ชื่อว่า ที่ลับหู ได้แก่ ที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยินถ้อยคำที่สนทนากันตามปกติได้.

อาสนะที่ชื่อว่า กำบัง คือ เป็นอาสนะที่เขากำบังด้วยฝา บานประตู ลำแพน ม่านบัง ต้นไม้ เสา หรือฉางข้าว อย่างใดอย่างหนึ่ง.

คำว่า สำเร็จการนั่ง ความว่า เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้ หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้ หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทั้ง ๒ นั่งก็ดี ทั้ง ๒ นอนก็ดี ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๔๑] มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสงสัย สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ภิกษุสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับหญิงยักษ์ หญิงเปรต บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉานตัวเมียมีกายดังมนุษย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๔๒] ภิกษุมีบุรุษผู้รู้เดียงสาคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน ๑ ภิกษุยืนมิได้นั่ง ๑ ภิกษุมิได้มุ่งที่ลับ ๑ ภิกษุนั่งส่งใจไปในอารมณ์อื่น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๔๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรไปสู่เรือนของสหายแล้ว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภรรยาของเขาหนึ่งต่อหนึ่ง จึงบุรุษสหายนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระคุณเจ้าอุปนันทะจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภรรยาของเราหนึ่งต่อหนึ่งเล่า

ภิกษุทั้งหลายได้ยินบุรุษนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอุปนันทศากยบุตร จึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธอสำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามหนึ่งต่อหนึ่ง จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามหนึ่งต่อหนึ่งเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๘๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใด ผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว
เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๔๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นหญิงที่รู้เดียงสา สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาษิต และทุพภาษิต ที่ชั่วหยาบและไม่ชั่วหยาบ.

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน.

บทว่า ผู้เดียว ... ผู้เดียว คือ มีภิกษุ ๑ มาตุคาม ๑

ที่ชื่อว่า ที่ลับ ได้แก่ ที่ลับตา ๑ ที่ลับหู ๑

ที่ชื่อว่า ที่ลับตา ได้แก่ สถานที่ซึ่งมีภิกษุหรือมาตุคาม ขยิบตา ยักคิ้ว หรือชะเง้อศีรษะ ไม่มีใครสามารถจะแลเห็นได้.

ที่ชื่อว่า ที่ลับหู ได้แก่ สถานที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยินถ้อยคำที่สนทนากันตามปกติได้.

คำว่า สำเร็จการนั่ง ความว่า เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทั้ง ๒ นั่งก็ดี ทั้ง ๒ นอนก็ดี ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๔๕] มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม สำเร็จการนั่งในที่ลับ หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสงสัย สำเร็จการนั่งในที่ลับ หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม สำเร็จการนั่งในที่ลับ หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ภิกษุสำเร็จการนั่งในที่ลับ กับหญิงยักษ์ หญิงเปรต บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉาน-ตัวเมียมีกายดังมนุษย์ หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๔๖] ภิกษุมีบุรุษผู้รู้เดียงสาคนใดคนหนึ่ง อยู่เป็นเพื่อน ๑ ภิกษุยืน ไม่ได้นั่ง ๑ ภิกษุไม่ได้มุ่งที่ลับ ๑ ภิกษุนั่งส่งใจไปในอารมณ์อื่น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ตระกูลอุปัฏฐากของท่านพระอุปนันทศากยบุตร นิมนต์ท่านฉันภัตตาหาร แม้ภิกษุเหล่าอื่นเขาก็นิมนต์ด้วย เวลานั้นเป็นเวลาก่อนอาหาร ท่านพระอุปนันทศากยบุตรยังกำลังเข้าไปสู่ตระกูลทั้งหลายอยู่ จึงภิกษุเหล่านั้นได้บอกทายกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายจงถวายภัตตาหารเถิด พวกทายกกล่าวว่า นิมนต์รออยู่จนกว่าพระคุณเจ้าอุปนันทะจะมา ขอรับ.

แม้ครั้งที่สอง ภิกษุเหล่านั้นก็ได้บอกทายกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายจงถวายภัตตาหารเถิด พวกทายกกล่าวว่า นิมนต์รออยู่จนกว่าพระคุณเจ้าอุปนันทะจะมา ขอรับ.

แม้ครั้งที่สาม ภิกษุเหล่านั้นก็ได้บอกทายกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายจงถวายภัตตาหารเถิด เวลาก่อนเที่ยงจะล่วงเลยแล้ว ทายกอ้อนวอนว่า พวกกระผมตกแต่งภัตตาหารก็เพราะเหตุแห่งพระคุณเจ้าอุปนันทะ นิมนต์รออยู่จนกว่าพระคุณเจ้าอุปนันทะจะมา ขอรับ.

คราวนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้เข้าไปสู่ตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉัน มาถึงเวลาบ่าย ภิกษุทั้งหลายไม่ได้ฉันตามประสงค์ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ท่านพระอุปนันทศากยบุตรรับนิมนต์เขาแล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ไฉนจึงได้ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉันเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธอรับนิมนต์เขาแล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉัน จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ เธอรับนิมนต์เขาแล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ไฉนจึงได้ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนฉันเล่า การกระทำของ

เธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๙๕. ๖. ก. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้เที่ยวไป ในตระกูลทั้งหลายก่อนฉัน เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

---

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร (ต่อ)

[๕๔๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ตระกูลอุปัฏฐากของท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ส่งของเคี้ยวไปถวายแก่สงฆ์ สั่งว่า ต้องมอบให้พระคุณเจ้าอุปนันทะถวายแก่สงฆ์ แต่เวลานั้นท่านพระอุปนันทศากยบุตรกำลังเข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านเหล่านั้นไปถึงอารามแล้วถามภิกษุทั้งหลายว่า พระคุณเจ้าอุปนันทะไปไหน เจ้าข้า?

ภิกษุทั้งหลายตอบว่า ท่านพระอุปนันทศากยบุตรนั้น เข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้านแล้วจ้ะ.

ชาวบ้านสั่งว่า ท่านขอรับ ของเคี้ยวนี้ต้องมอบให้พระคุณเจ้าอุปนันทะถวายแก่สงฆ์.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงรับประเคนแล้วเก็บไว้จนกว่าอุปนันทะจะกลับมา.

ส่วนท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้คิดว่า การถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉัน พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงเข้าไปยังตระกูลทั้งหลายหลังเวลาฉันแล้ว บ่ายจึงกลับ ของเคี้ยวได้ถูกส่งคืนกลับไป.

บรรดาภิกษุที่มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร จึงได้ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายหลังเวลาฉันเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข่าวว่า เธอถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายหลังเวลาฉัน จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายหลังเวลาฉันเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๑

๙๕. ๖. ข. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันก็ดี ทีหลังฉันก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

ทรงอนุญาตให้เข้าสู่ตระกูลในคราวถวายจีวร

[๕๔๙] โดยสมัยต่อมา ถึงคราวถวายจีวรกัน ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่เข้าไปสู่ตระกูล จีวรจึงเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ถวายจีวร เราอนุญาตให้เข้าไปสู่ตระกูลได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๒

๙๕. ๖. ค. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันก็ดี ทีหลังฉันก็ดี เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์.
นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวที่ถวายจีวร นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้เข้าสู่ตระกูลในคราวถวายจีวร จบ.

ทรงอนุญาตให้เข้าสู่ตระกูลในคราวทำจีวร

[๕๕๐] โดยสมัยต่อมาอีก ภิกษุทั้งหลายทำจีวรกันอยู่ ต้องการเข็มบ้าง ด้ายบ้าง มีดบ้าง. ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่เข้าไปสู่ตระกูล จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ทำจีวร เราอนุญาตให้เข้าไปสู่ตระกูลได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๓

๙๕. ๖. ฆ. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตรอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันก็ดี ทีหลังฉันก็ดี เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์. นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวที่ถวายจีวร คราวที่ทำจีวร นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้เข้าสู่ตระกูลในคราวทำจีวร จบ.

ทรงอนุญาตให้บอกลาก่อนเข้าสู่ตระกูล

[๕๕๑] โดยสมัยต่อจากนั้นมา ภิกษุทั้งหลายอาพาธ และมีความต้องการเภสัช ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่เข้าไปสู่ตระกูล จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่แล้วเข้าไปสู่ตระกูลได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๔

๙๕. ๖. ง. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตรอยู่แล้วไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันก็ดี ทีหลังฉันก็ดี เว้นไว้แต่

สมัย เป็นปาจิตตีย์. นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวที่ถวายจีวร คราวที่ทำจีวร, นี้สมัยในเรื่องนั้น.

เรื่องทรงอนุญาตให้บอกลาก่อนเข้าสู่ตระกูล จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๕๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รับนิมนต์แล้ว คือ รับนิมนต์ฉันโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า มีภัตรอยู่แล้ว คือ มีอาหารที่รับนิมนต์เขาไว้แล้ว.

ภิกษุที่ชื่อว่า ซึ่งมีอยู่ คือ อาจที่จะบอกลาก่อนเข้าไป.

ภิกษุที่ชื่อว่า ซึ่งไม่มีอยู่ คือ ไม่อาจที่จะบอกลาก่อนเข้าไป.

ที่ชื่อว่า ก่อนฉัน คือ ภิกษุยังไม่ได้ฉันอาหารที่รับนิมนต์เขาไว้.

ที่ชื่อว่า ทีหลังฉัน คือ ภิกษุฉันอาหารที่รับนิมนต์เขาไว้แล้วโดยที่สุด แม้ด้วยปลายหญ้าคา.

ที่ชื่อว่า ตระกูล ได้แก่ตระกูล ๔ คือ ตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูลแพศย์ ตระกูลศูทร.

คำว่า ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย นั้น ความว่า ภิกษุก้าวลงสู่อุปจารเรือนของผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ. ก้าวเท้าที่ ๑ ล่วงธรณีประตู ต้องอาบัติทุกกฏ. ก้าวเท้าที่ ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกเว้นแต่มีสมัย.

ที่ชื่อว่า คราวที่ถวายจีวร คือ เมื่อยังไม่ได้กรานกฐิน ๑ เดือน ท้ายฤดูฝน เมื่อกรานกฐินแล้ว ๕ เดือน

ที่ชื่อว่า คราวที่ทำจีวร คือ เมื่อคราวกำลังทำจีวรกันอยู่.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๕๓] รับนิมนต์แล้ว ภิกษุสำคัญว่ารับนิมนต์แล้ว ไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันก็ดี ทีหลังฉันก็ดี เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รับนิมนต์แล้ว ภิกษุสงสัย ไม่บอกภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันก็ดี ทีหลังฉันก็ดี เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

รับนิมนต์แล้ว ภิกษุสำคัญว่ามิได้รับนิมนต์ ไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันก็ดี ทีหลังฉันก็ดี เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ไม่ได้รับนิมนต์ ภิกษุสำคัญว่ารับนิมนต์แล้ว ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ได้รับนิมนต์ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้รับนิมนต์ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้รับนิมนต์ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๕๔] ภิกษุฉันในสมัย ๑ ภิกษุบอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่แล้วจึงเข้าไป ๑ ไม่ได้บอกลาภิกษุซึ่งไม่มีอยู่ แล้วเข้าไป ๑ เดินทางผ่านเรือนผู้อื่น ๑ เดินทางผ่านอุปจารเรือน ๑ ไปอารามอื่น ๑ ไปสู่สำนักภิกษุณี ๑ ไปสู่สำนักเดียรถีย์ ๑ ไปโรงฉัน ๑ ไปเรือนที่เขานิมนต์ฉัน ๑ ไปเพราะมีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องมหานามศากยะ

[๕๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนคร กบิลพัสดุ์ สักกชนบท ครั้งนั้น มหานามศากยะมีเภสัชมากมาย จึงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเภสัชตลอด ๔ เดือน พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีๆ มหานาม ถ้าเช่นนั้น เธอจงปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเภสัชตลอด ๔ เดือนเถิด.

ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่รับปวารณา ได้กราบทูลเหตุนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มี-พระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ยินดีการปวารณาด้วยปัจจัย ๔ ตลอด ๔ เดือน.

ก็สมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายขอปัจจัยเภสัชต่อมหานามศากยะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ปัจจัยเภสัชของมหานามศากยะ จึงยังคงมากมายอยู่ตามเดิมนั่นแหละ

แม้ครั้งที่สอง มหานามศากยะก็เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเภสัชต่ออีก ๔ เดือน พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีๆ มหานาม ถ้าเช่นนั้น เธอจงปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเภสัชต่ออีก ๔ เดือนเถิด.

ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่รับปวารณา ได้กราบทูลเหตุนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ยินดีการปวารณาต่ออีกได้.

ก็สมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายขอปัจจัยเภสัชต่อมหานามศากยะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น, ปัจจัยเภสัชของมหานามศากยะจึงยังคงมากมายอยู่ตามเดิมนั่นแหละ

แม้ครั้งที่สาม มหานามศากยะก็เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเภสัชตลอดชีวิต พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีๆ มหานาม ถ้าเช่นนั้น เธอจงปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเภสัชตลอดชีวิตเถิด.

ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่รับปวารณาได้กราบทูลเหตุนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ยินดี แม้ซึ่งการปวารณาเป็นนิตย์.

[๕๕๖] ครั้นสมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์นุ่งห่มผ้าไม่เรียบร้อย ไม่สมบูรณ์ด้วยมรรยาท ถูกมหานามศากยะกล่าวตำหนิว่า ทำไมท่านทั้งหลายจึงนุ่งห่มผ้าไม่เรียบร้อย ไม่สมบูรณ์ด้วยมรรยาท, ธรรมเนียมบรรพชิตต้องนุ่งห่มผ้าให้เรียบร้อย ต้องสมบูรณ์ด้วยมรรยาท มิใช่หรือ? พระฉัพพัคคีย์ผูกใจเจ็บในมหานามศากยะ ครั้นแล้วได้ปรึกษากันว่า ด้วยอุบายวิธีไหนหนอ? เราจึงจะทำมหานามศากยะให้ได้รับความอัปยศ แล้วปรึกษากันต่อไปว่า อาวุโสทั้งหลาย มหานาม-ศากยะได้ปวารณาไว้ต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเภสัช พวกเราพากันไปขอเนยใสต่อมหานามศากยะเถิด แล้วเข้าไปหามหานามศากยะกล่าวคำนี้ว่า อาตมภาพทั้งหลายต้องการเนยใส ๑ ทะนาน.

มหานามศากยะขอร้องว่า วันนี้ขอพระคุณเจ้าได้โปรดคอยก่อน คนทั้งหลายยังไปคอกนำเนยใสมา พระคุณเจ้าทั้งหลายจักได้รับทันกาล.

แม้ครั้งที่สอง ...

แม้ครั้งที่สาม พระฉัพพัคคีย์ก็ได้กล่าวว่า อาตมภาพทั้งหลายต้องการเนยใส ๑ ทะนาน.

มหานามศากยะรับสั่งว่า วันนี้ขอพระคุณเจ้าทั้งหลาย ได้โปรดรอก่อน คนทั้งหลายยังไปคอกนำเนยใสมา พระคุณเจ้าจักได้รับทันกาล พระฉัพพัคคีย์ต่อว่า จะมีประโยชน์อะไรด้วยเนยใสที่ท่านไม่ประสงค์จะถวาย แต่ได้ปวารณาไว้ เพราะท่านปวารณาไว้แล้วไม่ถวาย.

จึงมหานามศากยะ เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ก็เมื่อฉันขอร้องพระคุณเจ้าว่า วันนี้ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายได้โปรดคอยก่อน ดังนี้ ไฉน พระคุณเจ้าจึงรอไม่ได้เล่า?

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินมหานามศากยะ เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พระฉัพพัคคีย์อันมหานามศากยะ ขอร้องว่า วันนี้ ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายได้โปรดคอยอยู่ก่อน ดังนี้ ไฉนจึงคอยไม่ได้เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธออันมหานามศากยะพูดขอร้องว่า วันนี้ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายได้โปรดคอยก่อน ดังนี้ แล้วไม่คอยจริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย พวกเธออันมหานามศากยะพูดขอร้องเช่นนั้นแล้ว ไฉนจึงคอยอยู่ไม่ได้เล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๙๖. ๗. ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงยินดีปวารณาด้วยปัจจัยเพียงสี่เดือน เว้นไว้แต่ปวารณาอีก เว้นไว้แต่ปวารณาเป็นนิตย์ ถ้าเธอยินดียิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องมหานามศากยะ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๕๕๗] คำว่า ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงยินดีปวารณาด้วยปัจจัยเพียงสี่เดือน นั้น ความว่าพึงยินดีปวารณาเฉพาะปัจจัยของภิกษุไข้ แม้เขาปวารณาอีกก็พึงยินดีว่า เราจักขอชั่วเวลาที่ยังอาพาธอยู่ แม้เขาปวารณาเป็นนิตย์ ก็พึงยินดีว่า เราจักขอชั่วเวลาที่ยังอาพาธอยู่.

[๕๕๘] บทว่า ถ้าเธอยินดียิ่งกว่านั้น ความว่า การปวารณากำหนดเภสัชแต่ไม่กำหนดกาลก็มี กำหนดกาลแต่ไม่กำหนดเภสัชก็มี กำหนดทั้งเภสัชและกาลก็มี ไม่กำหนดเภสัชไม่กำหนดกาลก็มี.

ที่ชื่อว่า กำหนดเภสัช คือ เขากำหนดเภสัชไว้ว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาด้วยเภสัชประมาณเท่านี้.

ที่ชื่อว่า กำหนดกาล คือ เขากำหนดกาลไว้ว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาในระยะกาลเท่านี้.

ที่ชื่อว่า กำหนดทั้งเภสัชและกาล นั้น คือ เขากำหนดเภสัชและกาลไว้ว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาด้วยเภสัชมีประมาณเท่านี้ ในระยะกาลเพียงเท่านี้.

ที่ชื่อว่า ไม่กำหนดเภสัชไม่กำหนดกาล นั้น คือ เขาไม่ได้กำหนดเภสัชและกาลไว้ว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาด้วยเภสัชมีประมาณเท่านี้ ในระยะกาลเพียงเท่านี้.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๕๙] ในการกำหนดเภสัช ภิกษุขอเภสัชอย่างอื่นนอกจากเภสัชที่เขาปวารณา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ในการกำหนดกาล ภิกษุขอในกาลอื่นนอกจากกาลที่เขาปวารณา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ในการกำหนดทั้งเภสัชกำหนดทั้งกาล ภิกษุขอเภสัชอย่างอื่นนอกจากเภสัชที่เขาปวารณาและในกาลอื่นนอกจากกาลที่เขาปวารณา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ต้องอาบัติ

ในการไม่กำหนดเภสัช ไม่กำหนดกาล ... ไม่ต้องอาบัติ.

ปัญจกะปาจิตตีย์

[๕๖๐] ในเมื่อต้องการใช้ของที่มิใช่เภสัช ภิกษุขอเภสัช, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ในเมื่อต้องการใช้เภสัชอย่างอื่น ขอเภสัชอีกอย่าง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยิ่งกว่านั้น ภิกษุสำคัญว่ายิ่งกว่านั้น ขอเภสัช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยิ่งกว่านั้น ภิกษุยังแคลงอยู่ ขอเภสัช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยิ่งกว่านั้น ภิกษุสำคัญว่าไม่ยิ่งกว่านั้น ขอเภสัช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ไม่ยิ่งกว่านั้น ภิกษุสำคัญว่ายิ่งกว่านั้น ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ยิ่งกว่านั้น ภิกษุยังแคลงอยู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ยิ่งกว่านั้น ภิกษุสำคัญว่าไม่ยิ่งกว่านั้น ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๖๑] ภิกษุผู้ขอเภสัชตามที่เขาปวารณาไว้ ๑ ขอในระยะกาลตามที่เขาปวารณาไว้ ๑ บอกขอว่า ท่านปวารณาพวกข้าพเจ้าด้วยเภสัชเหล่านี้ แต่พวกข้าพเจ้าต้องการเภสัชชนิดนี้และชนิดนี้ ๑ บอกขอว่า ระยะกาลที่ท่านได้ปวารณาไว้ได้ผ่านพ้นไปแล้ว แต่ข้าพเจ้ายังต้องการเภสัช ๑ ขอต่อญาติ ๑ ขอต่อคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุรูปอื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๖๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงยกกองทัพออก พระฉัพพัคคีย์ได้ไปดูกองทัพที่ยกออกแล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทอดพระเนตรเห็นพระ-ฉัพพัคคีย์กำลังเดินมาแต่ไกลเทียว ครั้นแล้วรับสั่งให้นิมนต์มาตรัสถามว่า พระคุณเจ้าทั้งหลายมาเพื่อประสงค์อะไร เจ้าข้า?

พระฉัพพัคคีย์ถวายพระพรว่า พวกอาตมภาพประสงค์จะเฝ้ามหาบพิตร.

พระเจ้าปเสนทิโกศลรับสั่งว่า จะได้ประโยชน์อะไรด้วยการดูดิฉันผู้เพลิดเพลินในการรบ พระคุณเจ้าควรเฝ้าพระผู้มีพระภาคมิใช่หรือ?

ประชาชนพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้พากันมาดูกองทัพซึ่งยกออกแล้วเล่า? ไม่ใช่ลาภของพวกเรา แม้พวกเราที่พากันมาในกองทัพ เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่งบุตรภรรยาก็ได้ไม่ดีแล้ว,

ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนเหล่านั้น พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ไปดูกองทัพที่ยกออกไปเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอไปดูกองทัพซึ่งยกออกแล้ว จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ไปดูกองทัพซึ่งยกออกไปเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๔๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด ไปเพื่อจะดูเสนาอันยกออกแล้ว เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๕๖๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ลุงของภิกษุรูปหนึ่งป่วยอยู่ในกองทัพ เขาส่งทูตไปในสำนักภิกษุนั้นว่า ลุงกำลังป่วยอยู่ในกองทัพ ขอพระคุณเจ้าจงมา ลุงต้องการให้พระคุณเจ้ามา จึงภิกษุนั้นดำริว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลายไว้ว่า ภิกษุไม่พึงไปเพื่อจะดูเสนาอันยกออกแล้ว ก็นี่ลุงของเราป่วยอยู่ในกองทัพ เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ แล้วแจ้งความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ไปในกองทัพได้เมื่อจำเป็น

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ไปในกองทัพได้เพราะปัจจัยเห็นปานนั้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๔๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด ไปเพื่อจะดูเสนาอันยกออกแล้ว เว้นไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๖๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อันยกออกแล้ว ได้แก่ กองทัพซึ่งยกออกจากหมู่บ้านแล้ว ยังพักอยู่หรือเคลื่อนขบวนต่อไปแล้ว.

ที่ชื่อว่า เสนา ได้แก่กองทัพช้าง กองทัพม้า กองทัพรถ กองพลเดินเท้า

ช้าง ๑ เชือก มีทหารประจำ ๑๒ คน ม้า ๑ ม้า มีทหารประจำ ๓ คน รถ ๑ คัน มีทหารประจำ ๔ คน, กองพลเดินเท้ามีทหารถือปืน ๔ คน.

ภิกษุไปเพื่อจะดู ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุยืนอยู่ในที่ใดมองเห็น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุละทัศนูปจารแล้ว ยังมองดูอยู่อีก ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เว้นไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป คือ ยกเหตุจำเป็นเสีย.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๖๕] กองทัพยกออกไปแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายกออกไปแล้ว ไปเพื่อจะดูเว้นไว้แต่ปัจจัยเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กองทัพยกออกไปแล้ว ภิกษุยังแคลงอยู่ ไปเพื่อจะดู เว้นไว้แต่ปัจจัยเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กองทัพยกออกไปแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้ยกออกไป ไปเพื่อจะดู เว้นไว้แต่ปัจจัยเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปัญจกะทุกกฏ

ไปเพื่อจะดูกองทัพแต่ละกอง, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยืนดูอยู่ในที่ใดมองเห็นได้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ละทัศนูปจารแล้วยังมองดูอยู่อีก ต้องอาบัติทุกกฏ.

กองทัพยังไม่ได้ยกออกไป ภิกษุสำคัญว่ายกออกไปแล้ว ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กองทัพยังไม่ได้ยกออกไป ภิกษุยังแคลงอยู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

กองทัพยังไม่ได้ยกออกไป ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้ยกออกไป ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๖๖] ภิกษุอยู่ในอารามมองเห็น ๑ กองทัพยกผ่านมายังสถานที่ภิกษุยืน นั่ง หรือนอน เธอมองเห็น ๑, ภิกษุเดินสวนทางไปพบเข้า ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

___________

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๖๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์มีกิจจำเป็นเดินผ่านกองทัพไปแล้วแรมคืนอยู่ในกองทัพเกิน ๓ ราตรี. ประชาชนพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้พักแรมอยู่ในกองทัพเล่า? มิใช่ลาภของพวกเรา แม้พวกที่มาอยู่ในกองทัพ เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่งบุตรภรรยาก็ได้ไม่ดีแล้ว.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนเหล่านั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้พักแรมอยู่ในกองทัพเกิน ๓ ราตรีเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอพักแรมอยู่ในกองทัพเกิน ๓ ราตรี จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้พักแรมอยู่ในกองทัพเกิน ๓ ราตรีเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๙๘. ๙. อนึ่ง ปัจจัยบางอย่างเพื่อจะไปสู่เสนา มีแก่ภิกษุนั้น ภิกษุนั้นพึงอยู่ได้ในเสนาเพียง ๒-๓ คืน ถ้าอยู่ยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๖๘] คำว่า อนึ่ง ปัจจัยบางอย่างเพื่อจะไปสู่เสนา มีแก่ภิกษุนั้น คือ มีเหตุได้แก่มีกิจจำเป็น.

คำว่า ภิกษุนั้นพึงอยู่ได้ในเสนาเพียง ๒-๓ คืน คือ พึงอยู่ได้ ๒-๓ คืน.

คำว่า ถ้าอยู่ยิ่งกว่านั้น ความว่า เมื่ออาทิตย์อัสดงค์ในวันที่ ๔ แล้วภิกษุยังอยู่ในกองทัพ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๖๙] เกิน ๓ คืน ภิกษุสำคัญว่าเกิน อยู่ในกองทัพ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกิน ๓ คืน ภิกษุยังแคลงอยู่ อยู่ในกองทัพ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกิน ๓ คืน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง อยู่ในกองทัพ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ยังไม่ถึง ๓ คืน ภิกษุสำคัญว่าเกิน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยังไม่ถึง ๓ คืน ภิกษุยังแคลงอยู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ยังไม่ถึง ๓ คืน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ... ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๕๗๐] ภิกษุอยู่ ๒-๓ คืน ๑ ภิกษุอยู่ไม่ถึง ๒-๓ คืน ๑ ภิกษุอยู่ ๒ คืนแล้วออกไปก่อนอรุณของคืนที่ ๓ ขึ้นมา กลับอยู่ใหม่ ๑ ภิกษุอาพาธพักแรมอยู่ ๑ ภิกษุอยู่ด้วยกิจธุระของภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุตกอยู่ในกองทัพที่ถูกข้าศึกล้อมไว้ ๑ ภิกษุมีเหตุบางอย่างขัดขวางไว้ ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๗๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์กำลังอยู่ในกองทัพ ๒-๓ คืน ไปสู่สนามรบบ้าง ไปสู่ที่พักพลบ้าง ไปสู่ที่จัดขบวนทัพบ้าง ไปดูกองทัพที่จัดเป็นขบวนแล้วบ้าง. พระฉัพพัคคีย์รูปหนึ่งไปสู่สนามรบแล้วถูกยิงด้วยลูกปืน. คนทั้งหลายจึงล้อเธอว่า พระคุณเจ้าได้รบเก่งมาแล้วกระมัง, พระคุณเจ้าได้คะแนนเท่าไร. เธอถูกเขาล้อได้เก้อเขินแล้ว, ชาวบ้านจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้มาถึงสนามรบ เพื่อจะดูเขาเล่า? มิใช่ลาภของพวกเรา, แม้พวกเราที่มาสนามรบ เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่งบุตรภรรยา ก็ได้ไม่ดีแล้ว.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินเขาเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ไปถึงสนามรบเพื่อจะดูเขาเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอไปถึงสนามรบเพื่อดูเขา จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ถึงสนามรบเพื่อดูเขาเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๙๙. ๑๐. ถ้าภิกษุอยู่ในเสนา ๒-๓ คืน ไปสู่สนามรบก็ดี ไปสู่ที่พักพลก็ดี ไปสู่ที่จัดขบวนทัพก็ดี ไปดูกองทัพที่จัดเป็นขบวนแล้วก็ดี, เป็นปาจิตตีย์

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๗๒] คำว่า ถ้าภิกษุอยู่ในเสนา ๒-๓ คืน นั้น คือ พักแรมอยู่ ๒-๓ คืน.

ที่ชื่อว่า สนามรบ ได้แก่ สถานที่มีการรบพุ่ง ซึ่งยังปรากฏอยู่.

ที่ชื่อว่า ที่พักพล ได้แก่สถานที่พักกองช้างมีประมาณเท่านี้, กองม้ามีประมาณเท่านี้, กองรถมีประมาณเท่านี้, กองพลเดินเท้ามีประมาณเท่านี้,

ที่ชื่อว่า ที่จัดขบวนทัพ ได้แก่สถานที่เขาจัดว่า กองช้างจงอยู่ทางนี้, กองม้าจงอยู่ทางนี้, กองรถจงอยู่ทางนี้, กองพลเดินเท้าจงอยู่ทางนี้,

ที่ชื่อว่า กองทัพที่จัดเป็นขบวนแล้ว ได้แก่ กองทัพช้าง ๑ กองทัพม้า ๑ กองทัพรถ ๑ กองพลเดินเท้า ๑.

กองทัพช้างอย่างต่ำมี ๓ เชือก, กองทัพม้าอย่างต่ำมี ๓ ม้า, กองทัพรถอย่างต่ำมี ๓ คัน, กองพลเท้าอย่างต่ำมีทหารถือปืน ๔ คน.

บทภาชนีย์

[๕๗๓] ภิกษุไปเพื่อจะดู, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุยืนอยู่ในสถานที่เช่นไรมองเห็น, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุละทัศนูปจารแล้ว ยังมองดูอยู่อีก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุไปเพื่อจะดูกองทัพแต่ละกอง, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุยืนดูอยู่ในที่ใดมองเห็น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุละทัศนูปจารแล้วยังมองดูอีก, ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๕๗๔] ภิกษุอยู่ในอารามมองเห็น ๑, การรบพุ่งผ่านมายังสถานที่ภิกษุยืน นั่ง หรือนอน เธอมองเห็น ๑, ภิกษุเดินสวนทางไปพบเข้า ๑, ภิกษุมีกิจจำเป็นเดินไปพบเข้า ๑, มีอันตราย ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๕ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. อเจลกสิกขาบท ว่าด้วยแจกขนมแก่นักบวช

๒. อุยโยชนสิกขาบท ว่าด้วยบอกให้กลับ

๓. สโภชนสิกขาบท ว่าด้วยนั่งแทรกแซง

๔. ปฐมานิยตสิกขาบท ว่าด้วยนั่งในที่กำบัง

๕. ทุติยานิยตสิกขาบท ว่าด้วยนั่งในที่ลับ

๖. จาริตตสิกขาบท ว่าด้วยรับนิมนต์แล้วไปฉันที่อื่น

๗. มหานามสิกขาบท ว่าด้วยปวารณาด้วยปัจจัย

๘. อุยยุตตสิกขาบท ว่าด้วยไปดูกองทัพ

๙. เสนาวาสสิกขาบท ว่าด้วยอยู่ในกองทัพ

๑๐. อุยโยธิกสิกขาบท ว่าด้วยไปสู่สนามรบ

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๖

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระสาคตะ

[๕๓๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเสด็จจาริกในเจติยชนบทได้ดำเนินทรงไปทางตำบลบ้านรั้วงาม คนเลี้ยงโค คนเลี้ยงปศุสัตว์ คนชาวนา คนเดินทาง ได้แลเห็นพระผู้มีพระภาคกำลังทรงดำเนินมาแต่ไกลเทียว. ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอ-พระองค์อย่าได้เสด็จไปยังท่ามะม่วงเลย พระพุทธเจ้าข้า, เพราะที่ท่ามะม่วงมีนาคอาศัยอยู่ในอาศรมชฎิล เป็นสัตว์มีฤทธิ์เป็นอสรพิษร้าย มันจะได้ไม่ทำร้ายพระองค์ พระพุทธเจ้าข้า.

เมื่อเขากราบทูลเรื่องนั้นแล้ว พระองค์ได้ทรงดุษณี,

แม้ครั้งที่สองแล ... แม้ครั้งที่สามแล ...

ครั้นพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกโดยลำดับ ถึงตำบลบ้านรั้วงามแล้ว ทราบว่า พระองค์ประทับอยู่ ณ ตำบลบ้านรั้วงามนั้น.

ครั้งนั้นแล ท่านพระสาคตะเดินผ่านไปทางท่ามะม่วง อาศรมชฎิล. ครั้นถึงแล้วได้เข้าไปยังโรงบูชาไฟ ปูหญ้าเครื่องลาด นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า. นาคนั้นพอแลเห็นท่านพระสาคตะเดินผ่านเข้ามา ได้เป็นสัตว์ดุร้ายขุ่นเคือง, จึงบังหวนควันขึ้นในทันใด. แม้ท่านพระสาคตะก็บังหวนควันขึ้น. มันทนความลบหลู่ไม่ได้ จึงพ่นไฟสู้ในทันที. แม้ท่านพระสาคตะก็เข้าเตโชธาตุกสิณสมาบัติ บันดาลไฟต้านทานไว้. ครั้นท่านครอบงำไฟของนาคนั้นด้วยเตโชสิณแล้ว เดินผ่านไปทางตำบลบ้านรั้วงาม.

ส่วนพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ตำบลบ้านรั้วงาม ตามพระพุทธาภิรมย์แล้ว เสด็จหลีกไปสู่จาริกทางพระนครโกสัมพี. พวกอุบาสกชาวพระนครโกสัมพีได้ทราบข่าวว่า พระคุณเจ้าสาคตะได้ต่อสู้กับนาคผู้อยู่ ณ ตำบลท่ามะม่วง. พอดีพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกโดยลำดับถึงพระนครโกสัมพี. จึงพวกอุบาสกชาวพระนครโกสัมพีพากันรับเสด็จพระผู้มีพระภาคแล้ว เข้าไป-หาท่านพระสาคตะ กราบไหว้แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง, แล้วถามท่านว่า ท่านขอรับอะไรเป็นของหายากและเป็นของชอบของพระคุณเจ้า พวกกระผมจะจัดของอะไรถวายดี?

เมื่อเขาถามอย่างนั้นแล้ว, พระฉัพพัคคีย์ได้กล่าวตอบคำนี้กะพวกอุบาสกว่า มี ท่านทั้งหลาย สุราใสสีแดงดังเท้านกพิราบ เป็นของหายาก ทั้งเป็นของชอบของพวกพระ ท่านทั้งหลายจงแต่งสุรานั้นถวายเถิด.

ครั้งนั้น พวกอุบาสกชาวพระนครโกสัมพี ได้จัดเตรียมสุราใสสีแดงดังเท้านกพิราบไว้ทุกๆ ครัวเรือน, พอเห็นท่านพระสาคตะเดินมาบิณฑบาต จึงต่างพากันกล่าวเชื้อเชิญว่า นิมนต์พระคุณเจ้าสาคตะดื่มสุราใสสีแดงดังเท้านกพิราบเจ้าข้า, นิมนต์พระคุณเจ้าสาคตะดื่มสุราใสสีแดงดังเท้านกพิราบ เจ้าข้า.

ครั้งนั้น ท่านพระสาคตะได้ดื่มสุราใสสีแดงดังเท้าดังนกพิราบทุกๆ ครัวเรือนแล้ว เมื่อจะเดินออกจากเมือง, ได้ล้มกลิ้งอยู่ที่ประตูเมือง.

พอดีพระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากเมืองพร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก, ได้ทอดพระเนตรเห็นท่านพระสาคตะล้มกลิ้งอยู่ที่ประตูเมือง, จึงรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงช่วยกันหามสาคตะไป.

ภิกษุเหล่านั้นรับสนองพระพุทธดำรัสแล้ว หามท่านพระสาคตะไปสู่อารามให้นอนหันศีรษะไปทางพระผู้มีพระภาค. แต่ท่านพระสาคตะได้พลิกกลับนอนผันแปรเท้าทั้งสองไปทางพระผู้มีพระภาค.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย สาคตะมีความเคารพ มีความยำเกรงในตถาคตมิใช่หรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า เป็นดังรับสั่ง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เออก็บัดนี้ สาคตะมีความเคารพ มีความยำเกรงในตถาคตอยู่หรือ?

ภิ. ข้อนั้นไม่มีเลย พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย สาคตะได้ต่อสู้กับนาคอยู่ที่ตำบลท่ามะม่วงมิใช่หรือ?

ภิ. ใช่ พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เดี๋ยวนี้สาคตะสามารถจะต่อสู้แม้กับงูน้ำได้หรือ?

ภิ. ไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย น้ำที่ดื่มเข้าไปแล้วถึงวิสัญญีภาพนั้นควรดื่มหรือไม่?

ภิ. ไม่ควรดื่ม พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของสาคตะไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, ไฉน สาคตะจึงได้ดื่มน้ำที่ทำผู้ดื่มให้เมาเล่า? การกระทำของสาคตะนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดง อย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๐. ๑. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะดื่มสุราและเมรัย.

เรื่องพระสาคตะ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๕๗๖] ที่ชื่อว่า สุรา ได้แก่สุราที่ทำด้วยแป้ง สุราที่ทำด้วยขนม สุราที่ทำด้วยข้าวสุก สุราที่หมักส่าเหล้า สุราที่ผสมด้วยเครื่องปรุง.

ที่ชื่อ เมรัย ได้แก่น้ำดองดอกไม้ น้ำดองผลไม้ น้ำดองน้ำผึ้ง น้ำดองน้ำอ้อยงบ น้ำดองที่ผสมด้วยเครื่องปรุง.

คำว่า ดื่ม คือ ดื่ม โดยที่สุดแม้ด้วยปลายหญ้าคา, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๗๗] น้ำเมา ภิกษุสำคัญว่าน้ำเมา ดื่ม, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. น้ำเมา ภิกษุสงสัย ดื่ม, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

น้ำเมา ภิกษุสำคัญว่ามิใช่น้ำเมา ดื่ม, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ไม่ใช่น้ำเมา ภิกษุสำคัญว่าน้ำเมา ดื่ม, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่น้ำเมา ภิกษุสงสัย ดื่ม, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่น้ำเมา ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่น้ำเมา ดื่ม, ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๗๘] ภิกษุดื่มน้ำที่มีกลิ่นรสเหมือนน้ำเมา แต่ไม่ใช่น้ำเมา ๑; ภิกษุดื่มน้ำเมาที่เจือลงในแกง ๑, ... ที่เจือลงในเนื้อ ๑, ... ที่เจือลงในน้ำมัน ๑, ... น้ำเมาในน้ำอ้อยที่ดองมะขามป้อม ๑, ภิกษุดื่มยาดองอริฏฐะซึ่งไม่ใช่ของเมา ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๗๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ได้ทำภิกษุรูปหนึ่งในจำพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ให้หัวเราะ เพราะจี้ด้วยนิ้วมือ. ภิกษุรูปนั้นเหนื่อย หายใจไม่ทันได้ถึงมรณภาพลง. บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ทำภิกษุให้หัวเราะ เพราะจี้ด้วยนิ้วมือเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่ผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอทำภิกษุให้หัวเราะเพราะจี้ด้วยนิ้วมือ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ทำภิกษุให้หัวเราะ เพราะจี้ด้วยนิ้วมือเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๑. ๒. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะจี้ด้วยนิ้วมือ.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๕๘๐] ที่ชื่อว่า จี้ด้วยนิ้วมือ คือ ใช้นิ้วมือจี้ อุปสัมบันมีความประสงค์จะยังอุปสัมบันให้หัวเราะ ถูกต้องกายด้วยกาย, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๘๑] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ใช้นิ้วมือจี้ให้หัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ใช้นิ้วมือจี้ให้หัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ใช้นิ้วมือจี้ให้หัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๕๘๒] ภิกษุเอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของโยนถูกต้องกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของโยนถูกต้องของเนื่องด้วยกายต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของโยนถูกต้องของโยน ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๕๘๓] ภิกษุเอากายถูกต้องกายอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของโยนถูกต้องกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของโยนถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุเอาของโยนไปถูกต้องของโยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๕๘๔] อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน เอานิ้วมือจี้ให้หัวเราะ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๕๘๕] ภิกษุไม่ประสงค์จะให้หัวเราะ เมื่อมีกิจจำเป็น ถูกต้องเข้า ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

### ๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๓

### เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์

[๕๘๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระสัตตรสวัคคีย์กำลังเล่นน้ำกันอยู่ในแม่น้ำอจิรวดี ขณะนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับอยู่ ณ พระปราสาทชั้นบน พร้อมด้วยพระนางมัลลิกาเทวี ได้ทอดพระเนตรเห็นพระสัตตรสวัคคีย์กำลังเล่นน้ำอยู่ในแม่น้ำอจิรวดี ครั้นแล้วก็ได้รับสั่งกะพระนางมัลลิกาเทวีว่า นี่แน่ะแม่มัลลิกา นั่นพระอรหันต์กำลังเล่นน้ำ

พระนางกราบทูลว่า ขอเดชะ ชะรอยพระผู้มีพระภาคจะยังมิได้ทรงบัญญัติสิกขาบท หรือภิกษุเหล่านั้นจะยังไม่สันทัดในพระวินัยเป็นแน่ พระพุทธเจ้าข้า

ขณะนั้น ท้าวเธอทรงรำพึงว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ เราจะไม่ต้องกราบทูลพระผู้มี-พระภาค และพระผู้มีพระภาคจะพึงทรงทราบได้ว่า ภิกษุเหล่านี้เล่นน้ำ ครั้นแล้วท้าวเธอรับสั่งให้นิมนต์พระสัตตรสวัคคีย์มา แล้วพระราชทานน้ำอ้อยงบใหญ่แก่ภิกษุเหล่านั้น รับสั่งว่า ขอพระคุณเจ้าโปรดถวายน้ำอ้อยงบนี้แด่พระผู้มีพระภาค

พระสัตตรสวัคคีย์ได้นำน้ำอ้อยงบนั้นไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้วกราบทูลว่า พระเจ้า-แผ่นดินถวายน้ำอ้อยงบนี้แด่พระองค์ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็พระเจ้าแผ่นดินพบพวกเธอที่ไหนเล่า?

พระสัตตรสวัคคีย์กราบทูลว่า พบพวกข้าพระพุทธเจ้ากำลังเล่นน้ำอยู่ในแม่น้ำอจิรวดี พระพุทธเจ้าข้า

### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้เล่นน้ำเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๒. ๓. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะธรรม คือ หัวเราะในน้ำ

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๕๘๗] ที่ชื่อว่า ธรรม คือ หัวเราะในน้ำ ความว่า ในน้ำลึกพ้นข้อเท้าขึ้นไป ภิกษุมีความประสงค์จะรื่นเริง ดำลงก็ดี ผุดขึ้นก็ดี ว่ายไปก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๘๘] เล่นน้ำ ภิกษุสำคัญว่าเล่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เล่นน้ำ ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เล่นน้ำ ภิกษุสำคัญว่ามิได้เล่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

[๕๘๙] ภิกษุเล่นน้ำตื้นใต้ข้อเท้า ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุเล่นเรือ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุเอามือวักน้ำก็ดี เอาเท้าแกว่งน้ำก็ดี เอาไม้ขีดน้ำก็ดี เอากระเบื้องปาน้ำเล่นก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

น้ำ น้ำส้ม น้ำนม เปรียง น้ำย้อม น้ำปัสสาวะ หรือน้ำโคลน ซึ่งขังอยู่ในภาชนะ ภิกษุเล่น ต้องอาบัติทุกกฏ

[๕๙๐] ไม่ได้เล่นน้ำ ภิกษุสำคัญว่าเล่น ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ได้เล่นน้ำ ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้เล่นน้ำ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้เล่น ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๕๙๑] ภิกษุไม่ประสงค์จะเล่น แต่เมื่อมีกิจจำเป็น ลงน้ำแล้วดำลงก็ดี ผุดขึ้นก็ดี ว่ายไปก็ดี ๑ ภิกษุผู้จะข้ามฟาก ดำลงก็ดี ผุดขึ้นก็ดี ว่ายไปก็ดี ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระฉันนะ

[๕๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โฆสิตาราม เขตพระนครโกสัมพี ครั้งนั้น ท่านพระฉันนะประพฤติอนาจาร ภิกษุทั้งหลายได้ว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสฉันนะ ท่านอย่าได้ทำเช่นนั้น การกระทำเช่นนั้นไม่ควร ท่านพระฉันนะไม่เอื้อเฟื้อยังขืนทำอยู่อย่างเดิม บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระฉันนะจึงได้ไม่เอื้อเฟื้อ ยังขืนทำอยู่เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระฉันนะว่า ดูกรฉันนะ ข่าวว่า เธอไม่เอื้อเฟื้อ ยังขืนทำอยู่ จริงหรือ?

ท่านพระฉันนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้ไม่เอื้อเฟื้อ ยังขืนทำอยู่อีกเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๓. ๔. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะความไม่เอื้อเฟื้อ.

เรื่องพระฉันนะ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๔๓] ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเฟื้อ ได้แก่ความไม่เอื้อเฟื้อ ๒ อย่าง คือ ความไม่เอื้อเฟื้อในบุคคล ๑ ความไม่เอื้อเฟื้อในธรรม ๑

ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเฟื้อในบุคคล ได้แก่ ภิกษุผู้อันอุปสัมบัน ว่ากล่าวอยู่ด้วยพระบัญญัติ แสดงความไม่เอื้อเฟื้อโดยอ้างว่า ท่านผู้นี้ถูกยกวัตร ถูกดูหมิ่น หรือถูกติเตียน เราจักไม่ทำตามถ้อยคำของท่านผู้นี้ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเฟื้อในธรรม ได้แก่ภิกษุผู้อันอุปสัมบัน ว่ากล่าวอยู่ด้วยพระบัญญัติ แสดงความไม่เอื้อเฟื้อโดยอ้างว่า ไฉน ธรรมข้อนี้จะพึงเสื่อม สูญหาย หรืออันตรธานเสีย ดังนี้ก็ดี ไม่ประสงค์จะศึกษาพระบัญญัตินั้น จึงแสดงความไม่เอื้อเฟื้อก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๙๔] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๕๙๕] ภิกษุถูกอุปสัมบันว่ากล่าวอยู่ ด้วยข้อธรรมอันมิใช่พระบัญญัติ แสดงความไม่เอื้อเฟื้อโดยอ้างว่า ข้อนี้ไม่เป็นไปเพื่อความขัดเกลา ไม่เป็นไปเพื่อความจำกัด ไม่เป็นไปเพื่อความเป็นผู้ที่น่าเลื่อมใส ไม่เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่เป็นไปเพื่อปรารภความเพียร ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุถูกอนุปสัมบันว่ากล่าวอยู่ด้วยพระบัญญัติก็ดี ด้วยข้อธรรมอันมิใช่พระบัญญัติก็ดี แสดงความไม่เอื้อเฟื้อโดยอ้างว่า ข้อนี้ไม่เป็นไปเพื่อความขัดเกลา ไม่เป็นไปเพื่อความกำจัด ไม่เป็นไปเพื่อความเป็นผู้ที่น่าเลื่อมใส ไม่เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่เป็นไปเพื่อปรารภความ-เพียร ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๕๙๖] อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๕๙๗] ภิกษุกล่าวชี้เหตุว่า อาจารย์ทั้งหลายของพวกข้าพเจ้าเรียนมาอย่างนี้ สอบถามมาอย่างนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

___________

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๙๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์หลอนพระสัตตรสวัคคีย์ พวกเธอถูกหลอนจึงร้องไห้.

ภิกษุทั้งหลายถามพระสัตตรสวัคคีย์ว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องไห้ทำไม?

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า พระฉัพพัคคีย์พวกนี้หลอนพวกผม ขอรับ.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้หลอนพวกภิกษุทั้งหลายเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอหลอนภิกษุทั้งหลาย จริงหรือ ?.

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้หลอนภิกษุทั้งหลายเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดง อย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใดหลอนซึ่งภิกษุ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๙๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ซึ่งภิกษุ ได้แก่ ภิกษุรูปอื่น.

บทว่า หลอน ความว่า อุปสัมบันมุ่งจะหลอนอุปสัมบัน แสดงรูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี โผฏฐัพพะก็ดี เธอผู้ถูกหลอนนั้นจะตกใจก็ตาม ไม่ตกใจก็ตาม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบันมุ่งจะหลอนอุปสัมบัน บอกเล่าทางกันดารเพราะโจรก็ดี ทางกันดารเพราะ-สัตว์ร้ายก็ดี ทางกันดารเพราะปีศาจก็ดี เธอจะตกใจก็ตาม ไม่ตกใจก็ตาม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๐๐] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน หลอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย หลอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน หลอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๖๐๑] อุปสัมบันมุ่งจะหลอนอนุปสัมบัน แสดงรูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี โผฏฐัพพะก็ดี เขาจะตกใจก็ตาม ไม่ตกใจก็ตาม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อุปสัมบันมุ่งจะหลอนอนุปสัมบัน บอกเล่าทางกันดารเพราะโจรก็ดี ทางกันดารเพราะสัตว์ร้ายก็ดี ทางกันดารเพราะปีศาจก็ดี เขาจะตกใจก็ตาม ไม่ตกใจก็ตาม ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๖๐๒] อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน หลอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย หลอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน หลอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๐๓] ภิกษุไม่ประสงค์จะหลอน แต่แสดงรูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี โผฏฐัพพะก็ดี หรือบอกเล่าทางกันดารเพราะโจร ทางกันดารเพราะสัตว์ร้าย ทางกันดารเพราะปีศาจ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๖๐๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ เภสกลามฤคทายวัน เขตเมืองสุงสุมารคิระ ในภัคคชนบท สมัยนั้น ถึงเดือนฤดูหนาว ภิกษุทั้งหลายได้ก่อไฟที่ขอนไม้มีโพรงใหญ่ท่อนหนึ่งแล้วผิง ก็งูเห่าในโพรงไม้ท่อนใหญ่นั้นถูกไฟร้อนเข้า ได้เลื้อยออกไล่พวกภิกษุๆ ได้วิ่งหนีไปในที่นั้นๆ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุทั้งหลาย จึงได้ก่อไฟผิงเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุก่อไฟผิง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้ก่อไฟผิงเล่า? การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด มุ่งการผิง ติดก็ดี ให้ติดก็ดี ซึ่งไฟ เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาค ทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

ทรงอนุญาตให้พระอาพาธผิงไฟได้

[๖๐๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายอาพาธ บรรดาภิกษุผู้พยาบาลไข้ ได้ถามพวกภิกษุอาพาธว่า อาวุโสทั้งหลาย พออดทนได้หรือ? พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ?

ภิกษุอาพาธตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อนพวกผมก่อไฟผิงได้ เพราะเหตุนั้นความผาสุกจึงมีแก่พวกผม แต่บัดนี้ พวกผมรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงผิงไฟไม่ได้ เพราะเหตุนั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกผม.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธก่อเองก็ดี ให้ผู้อื่นก่อเองก็ดี ซึ่งไฟแล้วผิงได้ อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๑

๑๐๕. ๖. ก. อนึ่ง ภิกษุใด มิใช่ผู้อาพาธ มุ่งการผิง ติดก็ดี ให้ติดก็ดี ซึ่งไฟ เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้พระอาพาธผิงไฟได้ จบ.

ทรงอนุญาตให้ตามประทีปเป็นต้นได้

[๖๐๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจการตามประทีปบ้าง การก่อไฟบ้าง การติดไฟในเรือนไฟบ้าง จึงได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ติดเองก็ดี ให้ผู้อื่นติดก็ดี ซึ่งไฟ เพราะปัจจัยเห็นปานนั้นได้ อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๒

๑๐๕. ๖. ข. อนึ่ง ภิกษุใดมิใช่ผู้อาพาธ มุ่งการผิง ติดก็ดี ให้ติดก็ดี ซึ่งไฟ เว้นไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องทรงอนุญาตให้ตามประทีปเป็นต้นได้ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๐๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่าผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มิใช่ผู้อาพาธ คือ ผู้ที่เว้นไฟก็ยังมีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ผู้ที่เว้นไฟแล้ว ไม่มีความผาสุก.

บทว่า มุ่งการผิง คือ ประสงค์จะให้ร่างกายอบอุ่น.

ที่ชื่อว่า ไฟ คือ ที่เรียกกันว่า อัคคี.

บทว่า ติด คือ ติดเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้ติด คือ ใช้ผู้อื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุสั่งหนเดียว แต่เขาติดแม้หลายหน ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เว้นไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป คือ ยกไว้แต่ปัจจัยเห็นปานนั้น.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๐๘] มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ผู้อาพาธ มุ่งการผิง ติดก็ดี ให้ติดก็ดี ซึ่งไฟ เว้นไว้แต่มีปัจจัยเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย มุ่งการผิง ติดก็ดี ให้ติดก็ดี ซึ่งไฟเว้นไว้ แต่มีปัจจัยเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ มุ่งการผิง ติดก็ดี ให้ติดก็ดี ซึ่งไฟ เว้นไว้แต่มีปัจจัยเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ภิกษุยกฟืนที่ติดไฟไว้ในที่เดิม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ผู้อาพาธ ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย ..., ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ ..., ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๐๙] ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุผิงไฟที่ผู้อื่นติดไว้ ๑ ภิกษุผิงถ่านไฟที่ปราศจากเปลว ๑ ภิกษุตามประทีปก็ดี ก่อไฟใช้อย่างอื่นก็ดี ติดไฟในเรือนไฟก็ดี เพราะมีเหตุเห็นปานนั้น ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระเจ้าพิมพิสาร

[๖๑๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้นภิกษุพากันสรงน้ำอยู่ในแม่น้ำตโปทา ขณะนั้นแล พระเจ้าพิมพิสารจอมทัพแห่งมคธรัฐเสด็จไปสู่แม่น้ำตโปทา ด้วยพระราชประสงค์จะทรงสนานพระเศียรเกล้า แล้วประทับพักรออยู่ในที่ควรแห่งหนึ่ง ด้วยตั้งพระทัยว่าจักทรงสนานต่อเมื่อพระคุณเจ้าสรงน้ำเสร็จ ภิกษุทั้งหลายได้สรงน้ำอยู่จนถึงเวลาพลบ ดังนั้นท้าวเธอจึงสรงสนานพระเศียรเกล้าในเวลาพลบค่ำ เมื่อประตูพระนครปิด จำต้องประทับแรมอยู่นอกพระนคร แล้วเสด็จเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคแต่เช้า ทั้งๆ ที่เครื่องประทิ่นทรงยังคงปรากฏอยู่ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับเหนือพระราชอาสน์อันสมควรส่วนข้างหนึ่ง.

พระผู้มีพระภาคตรัสถามท้าวเธอผู้นั่งประทับเรียบร้อยแล้วว่า ดูกรมหาบพิตร พระองค์เสด็จมาแต่เช้า ทั้งเครื่องวิเลปนะที่ทรงยังคงปรากฏอยู่ เพื่อพระราชประสงค์อะไร?

จึงท้าวเธอกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ท้าวเธอทรงเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถา. ครั้นท้าวเธออันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจง ให้เห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้วเสด็จลุกจากที่ประทับทรงอภิวาทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ.

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุแม้พบพระเจ้าแผ่นดินแล้ว ก็ยังอาบน้ำอยู่ไม่รู้จักประมาณจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน ภิกษุโฆษบุรุษเหล่านั้นแม้เห็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว จึงยังอาบน้ำอยู่ ไม่รู้จักประมาณเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษ

เหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระเจ้าพิมพิสาร จบ.

ทรงอนุญาตให้อาบน้ำในฤดูร้อน

[๖๑๑] ครั้นถึงคราวร้อน คราวกระวนกระวาย ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่อาบน้ำ ย่อมนอนทั้งๆ ที่ร่างกายชุ่มด้วยเหงื่อ เหงื่อนั้นย่อมประทุษร้ายทั้งจีวรทั้งเสนาสนะ ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวร้อน ในคราวกระวนกระวาย เราอนุญาต ยังหย่อนกึ่งเดือนก็อาบน้ำได้.

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๑

๑๐๖. ๗. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือนกึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้อาบน้ำในฤดูร้อน จบ.

ทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธอาบน้ำได้

[๖๑๒] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายอาพาธ บรรดาภิกษุผู้พยาบาลไข้ได้ถามพวกภิกษุผู้อาพาธว่า อาวุโสทั้งหลาย พออดทนได้หรือ? พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ?

ภิกษุผู้อาพาธตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อน พวกผมอาบน้ำในกาลยังหย่อนกึ่งเดือนได้ เพราะเหตุนั้น พวกผมจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้พวกผมรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงไม่ได้อาบน้ำ เพราะเหตุนั้น พวกผมจึงไม่มีความผาสุก.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุอาพาธ ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำได้.

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๒

๑๐๖. ๗. ข. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำเว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์. นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือนกึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธอาบน้ำได้ จบ.

ทรงอนุญาตให้ภิกษุทำนวกรรมอาบน้ำได้

[๖๑๓] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายทำนวกรรมแล้ว พากันรังเกียจไม่อาบน้ำ ย่อมนอนทั้งๆ ที่ร่างกายชุ่มด้วยเหงื่อ เหงื่อนั้นย่อมประทุษร้ายทั้งจีวรทั้งเสนาสนะ ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวทำงาน เราอนุญาต หย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำได้.

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๓

๑๐๖. ๗. ค. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือนกึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ คราวทำการงาน นี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้ภิกษุทำนวกรรมอาบน้ำได้ จบ.

ทรงอนุญาตให้ภิกษุไปทางไกลอาบน้ำได้

[๖๑๔] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายพากันเดินทางไกลไปแล้ว พากันรังเกียจไม่อาบน้ำ ย่อมนอนทั้งๆ ที่ร่างกายชุ่มด้วยเหงื่อ เหงื่อนั้นย่อมประทุษร้ายทั้งจีวร ทั้งเสนาสนะ ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย คราวไปทางไกล เราอนุญาต ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำได้.

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๔

๑๐๖. ๗. ง. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือนกึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ คราวทำการงาน คราวไปทางไกลนี้สมัยในเรื่องนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องทรงอนุญาตให้ภิกษุไปทางไกลอาบน้ำได้ จบ.

ทรงอนุญาตให้ภิกษุทำจีวรอาบน้ำได้

[๖๑๕] สมัยต่อมา ภิกษุหลายรูปกำลังช่วยกันทำจีวรกรรมอยู่ในที่แจ้ง ถูกต้องลมผสมธุลี ทั้งฝนก็ตกถูกต้องประปราย ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่อาบน้ำ ย่อมนอนทั้งๆ ที่ร่างกายโสมม ร่างกายที่โสมมนั้นย่อมประทุษร้ายทั้งจีวร ทั้งเสนาสนะ ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวฝนปนพายุ เราอนุญาต ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำได้.

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๕

๑๐๖. ๗. จ. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือนกึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ คราวทำการงาน คราวไปทางไกล คราวฝนมากับพายุ นี้สมัยในเรื่องนั้น.

เรื่องทรงอนุญาตให้ภิกษุทำจีวรอาบน้ำได้ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๑๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ยังหย่อนกึ่งเดือน คือ ยังไม่ถึงครึ่งเดือน.

บทว่า อาบน้ำ ได้แก่ อาบน้ำด้วยจุรณหรือดินเหนียว เป็นทุกกฏในประโยค เมื่ออาบน้ำเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกไว้แต่มีสมัย.

ที่ชื่อว่า คราวร้อน คือ เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน.

ที่ชื่อว่า คราวกระวนกระวาย คือ เดือนต้นแห่งฤดูฝน ภิกษุอาบน้ำได้ เพราะถือว่าสองเดือนกึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย.

ที่ชื่อว่า คราวเจ็บไข้ คือ เว้นอาบน้ำ ย่อมไม่สบาย ภิกษุอาบน้ำได้ เพราะถือว่าเป็นคราวเจ็บไข้.

ที่ชื่อว่า คราวทำการงาน คือ โดยที่สุดแม้กวาดบริเวณ ภิกษุอาบน้ำได้ เพราะถือว่าเป็นคราวทำการงาน.

ที่ชื่อว่า คราวไปทางไกล คือ ภิกษุตั้งใจว่า จักเดินทางกึ่งโยชน์ อาบน้ำได้ คือตอนจะไปอาบน้ำได้ ไปถึงแล้วก็อาบน้ำได้.

ที่ชื่อว่า คราวฝนมากับพายุ คือ ภิกษุทั้งหลายถูกต้องลมผสมธุลี หยาดฝนตกถูกต้องกาย ๒-๓ หยาด อาบน้ำได้ เพราะถือว่าเป็นคราวฝนมากับพายุ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๑๗] หย่อนกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าหย่อน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

หย่อนกึ่งเดือน ภิกษุสงสัย อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

หย่อนกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

เกินกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าหย่อน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

เกินกึ่งเดือน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

เกินกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๑๘] ภิกษุอาบน้ำในสมัย ๑ ภิกษุอาบน้ำในเวลากึ่งเดือน ๑ ภิกษุอาบน้ำในเวลาเกินกึ่งเดือน ๑ ภิกษุข้ามฟากอาบน้ำ ๑ ภิกษุอาบน้ำในปัจจันตชนบท ทุกๆ แห่ง ๑ ภิกษุอาบน้ำเพราะมีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๖๑๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พวกภิกษุกับพวกปริพาชกต่างพากันเดินทางจากเมืองสาเกตไปยังพระนครสาวัตถี. ในระหว่างทางพวกโจรได้พากันออกมาแย่งชิงพวกภิกษุกับพวกปริพาชกเหล่านั้น พวกเจ้าหน้าที่ได้ออกจากพระนครสาวัตถี ไปจับโจรเหล่านั้นได้พร้อมทั้งของกลาง แล้วส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า นิมนต์พระคุณเจ้าทั้งหลายมา จำจีวรของตนๆ ได้แล้วจงรับเอาไป. ภิกษุทั้งหลายจำจีวรไม่ได้ ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน พระคุณเจ้าทั้งหลายจึงจำจีวรของตนๆ ไม่ได้เล่า? ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น ทรงทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ ... เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุได้จีวรมาใหม่ พึงถือเอาวัตถุสำหรับทำให้เสียสี
๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ของเขียวครามก็ได้ ตมก็ได้ ของดำคล้ำก็ได้
ถ้าภิกษุไม่ถือเอาวัตถุสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้จีวรใหม่
เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒๐] ที่ชื่อว่า ใหม่ ท่านกล่าวว่ายังมิได้ทำเครื่องหมาย.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง.

พากย์ว่า พึงถือเอาวัตถุสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง นั้น คือ พึงถือ โดยที่สุดแม้ด้วยปลายหญ้าคา.

ที่ชื่อว่า ของเขียวคราม ได้แก่ของเขียวคราม ๒ อย่าง คือของเขียวครามเหมือนสำริดอย่าง ๑ ของเขียวครามเหมือนน้ำใบไม้เขียวอย่าง ๑.

ที่ชื่อว่า สีตม ตรัสว่า สีน้ำตม.

ที่ชื่อว่า สีดำคล้ำ ได้แก่สีดำคล้ำชนิดใดชนิดหนึ่ง.

พากย์ว่า ถ้าภิกษุไม่ถือเอาวัตถุสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง นั้น ความว่า ภิกษุไม่ถือเอาวัตถุสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง (ทำเป็นวงกลม) โดยที่สุดแม้ด้วยปลายหญ้าคา แล้วใช้จีวรใหม่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๒๑] มิได้ถือเอา ภิกษุสำคัญว่ามิได้ถือเอา ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิได้ถือเอา ภิกษุสงสัย ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิได้ถือเอา ภิกษุสำคัญว่าถือเอา ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ถือเอาแล้ว ภิกษุสำคัญว่ามิได้ถือเอา ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ถือเอาแล้ว ภิกษุสงสัย ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ถือเอาแล้ว ภิกษุสำคัญว่าถือเอาแล้ว ใช้นุ่งห่ม ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๒๒] ภิกษุถือเอาแล้วนุ่งห่ม ๑ ภิกษุนุ่งห่มจีวรที่มีเครื่องหมายหายสูญไป ๑ ภิกษุนุ่งห่มจีวรที่มีโอกาสทำเครื่องหมายไว้แต่จางไป ๑ ภิกษุนุ่งห่มจีวรที่ยังมิได้ทำเครื่องหมายแต่เย็บติดกับจีวรที่ทำเครื่องหมายแล้ว ๑ ภิกษุนุ่งห่มผ้าปะ ๑ ภิกษุนุ่งห่มผ้าทาบ ๑ ภิกษุใช้ผ้าดาม ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๒๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร วิกัปจีวรเองแก่ภิกษุสัทธิวิหาริกของภิกษุผู้เป็นพี่น้องกัน แล้วใช้สอยจีวรนั้น ซึ่งยังมิได้ถอน ครั้นแล้วภิกษุนั้นเล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายว่า อาวุโสทั้งหลาย ท่านพระอุปนันทศากยบุตรนี้ วิกัปจีวรเองแก่ผมแล้วใช้สอยจีวรนั้นซึ่งยังมิได้ถอน บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ท่านพระอุปนันทศากยบุตรวิกัปจีวรเองแก่ภิกษุแล้ว ไฉน จึงได้ใช้สอยจีวรนั้นซึ่งยังมิได้ถอนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรอุปนันท์ ข่าวว่า เธอวิกัปจีวรเองแก่ภิกษุแล้วใช้สอยจีวรนั้นซึ่งยังมิได้ถอน จริงหรือ?

พระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทางติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ เธอวิกัปจีวรเองแก่ภิกษุแล้ว ไฉนจึงได้ใช้สอยจีวรนั้นซึ่งยังมิได้ถอนเล่า? การกระทำของเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุใดวิกัปจีวรเอง แก่ภิกษุก็ดี ภิกษุณีก็ดี สิกขมานาก็ดี สามเณรก็ดี สามเณรีก็ดี แล้วใช้สอยจีวรนั้น ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อ ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุรูปอื่น.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

ที่ชื่อว่า สิกขมานา ได้แก่ สามเณรีผู้มีสิกขาอันศึกษาแล้วในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี.

ที่ชื่อว่า สามเณร ได้แก่ บุรุษผู้ถือสิกขาบท ๑๐.

ที่ชื่อว่า สามเณรี ได้แก่ สตรีผู้ถือสิกขาบท ๑๐.

บทว่า เอง คือ วิกัปด้วยตน.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

ที่ชื่อว่า วิกัป (โดยใจความก็คือทำให้เป็นของสองเจ้าของ) มี ๒ อย่าง คือ วิกัปต่อหน้า ๑ วิกัปลับหลัง ๑.

ที่ชื่อว่า วิกัปต่อหน้า คือกล่าวคำว่า ข้าพเจ้าวิกัปจีวรผืนนี้แก่ท่าน หรือว่าข้าพเจ้าวิกัปจีวรผืนนี้แก่สหธรรมิกผู้มีชื่อนี้.

ที่ชื่อว่า วิกัปลับหลัง คือกล่าวคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่านเพื่อช่วยวิกัป ภิกษุผู้รับวิกัปนั้นพึงถามว่า ใครเป็นมิตรหรือเป็นผู้เคยเห็นของท่าน พึงตอบว่า ท่านผู้มีชื่อนี้ และท่านผู้มีชื่อนี้ ภิกษุผู้รับวิกัปนั้นพึงกล่าวว่า ข้าพเจ้าให้แก่ภิกษุมีชื่อนั้นและภิกษุมีชื่อนั้น จีวรผืนนี้เป็นของภิกษุเหล่านั้น ท่านจงใช้สอยก็ตาม จงสละก็ตาม จงทำตามปัจจัยก็ตาม.

ที่ชื่อว่า ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน คือ ภิกษุใช้สอยจีวรที่ผู้รับวิกัปนั้นยังมิได้คืนให้ หรือไม่วิสาสะแก่ภิกษุผู้รับวิกัปนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๒๕] จีวรยังมิได้ถอน ภิกษุสำคัญว่ายังมิได้ถอน ใช้สอย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังมิได้ถอน ภิกษุสงสัยว่า ใช้สอย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรยังมิได้ถอน ภิกษุสำคัญว่าถอนแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ภิกษุอธิษฐานก็ดี สละให้ไปก็ดี ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรที่ถอนแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังมิได้ถอน ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรที่ถอนแล้ว ภิกษุสงสัย ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

จีวรที่ถอนแล้ว ภิกษุสำคัญว่าถอนแล้ว ใช้สอย ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๒๖] ภิกษุใช้สอยจีวรที่ภิกษุผู้รับวิกัปคืนให้ หรือวิสาสะแก่ภิกษุผู้รับวิกัป ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์

[๖๒๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระสัตตรสวัคคีย์เป็นผู้ไม่เก็บงำบริขาร พระฉัพพัคคีย์จึงซ่อนบาตรบ้าง จีวรบ้าง ของพระสัตตรสวัคคีย์ๆ จึงกล่าวขอร้องพระฉัพพัคคีย์ว่า อาวุโสทั้งหลาย ขอท่านจงคืนบาตรให้แก่พวกผมดังนี้บ้าง ว่าขอท่านจงคืนจีวรให้แก่พวกผมดังนี้บ้าง. พระฉัพพัคคีย์พากันหัวเราะ พระสัตตรสวัคคีย์ร้องไห้ ภิกษุทั้งหลายพากันถามว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องไห้ทำไม?

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกพระฉัพพัคคีย์เหล่านี้พากันซ่อนบาตรบ้าง จีวรบ้าง ของพวกผม.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ซ่อนบาตรบ้าง จีวรบ้าง ของภิกษุทั้งหลายเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอซ่อนบาตรบ้าง จีวรบ้าง ของภิกษุทั้งหลายจริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ซ่อนบาตรบ้าง จีวรบ้าง ของภิกษุทั้งหลายเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๐๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ซ่อนก็ดี ให้ซ่อนก็ดี ซึ่งบาตรก็ดี จีวรก็ดี ผ้าปูนั่งก็ดี กล่องเข็มก็ดี ประคดเอวก็ดี ของภิกษุ โดยที่สุดแม้หมายจะหัวเราะ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ของภิกษุ คือ ของภิกษุอื่น.

ที่ชื่อว่า บาตร ได้แก่ บาตร ๒ ชนิด คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตรดินเผา ๑

ที่ชื่อว่า จีวร หมายถึงผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

ที่ชื่อว่า ผ้าปูนั่ง ตรัสหมายผ้าปูนั่งที่มีชาย.

ที่ชื่อว่า กล่องเข็ม ได้แก่กล่องที่มีเข็มก็ตาม ไม่มีเข็มก็ตาม.

ที่ชื่อว่า ประคตเอว ได้แก่ประคตเอว ๒ ชนิด คือ ประคตผ้าชนิดหนึ่ง ประคตไส้สุกรชนิดหนึ่ง.

บทว่า ซ่อน คือ ซ่อนเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้ซ่อน คือ ใช้ผู้อื่นให้ซ่อน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ใช้หนเดียว เขาซ่อนแม้หลายหน ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า โดยที่สุดแม้หมายจะหัวเราะ คือ มุ่งจะล้อเล่น.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๒๙] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสมบัน ซ่อนก็ดี ให้ซ่อนก็ดี ซึ่งบาตรก็ดี จีวรก็ดี ผ้าปูนั่งก็ดี กล่องเข็มก็ดี ประคตเอวก็ดี โดยที่สุดแม้หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ซ่อนก็ดี ให้ซ่อนก็ดี ซึ่งบาตรก็ดี จีวรก็ดี ผ้าปูนั่งก็ดี กล่องเข็มก็ดี ประคตเอวก็ดี โดยที่สุดแม้หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ซ่อนก็ดี ให้ซ่อนก็ดี ซึ่งบาตรก็ดี จีวรก็ดี ผ้าปูนั่งก็ดี กล่องเข็มก็ดี ประคตเอวก็ดี โดยที่สุดแม้หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปัญจกะทุกกฏ

ภิกษุซ่อนก็ดี ให้ซ่อนก็ดี ซึ่งบริขารอย่างอื่น โดยที่สุดแม้หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุซ่อนก็ดี ให้ซ่อนก็ดี ซึ่งบาตรก็ดี จีวรก็ดี บริขารอย่างอื่นก็ดี ของอนุปสัมบัน โดยที่สุดแม้หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๓๐] ภิกษุไม่มีความประสงค์จะหัวเราะ ๑ ภิกษุเก็บบริขารที่ผู้อื่นวางไว้ไม่ดี ๑ ภิกษุเก็บไว้ด้วยหวังสั่งสอนแล้วจึงจะคืนให้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๖ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. สุราปานสิกขาบท ว่าด้วยการดื่มสุรา

๒. อังคุลิปโตทกสิกขาบท ว่าด้วยการจี้

๓. หัสสธัมมสิกขาบท ว่าด้วยการเล่นน้ำ

๔. อนาทริยสิกขาบท ว่าด้วยความไม่เอื้อเฟื้อ

๕. ภิงสาปนสิกขาบท ว่าด้วยการหลอนภิกษุ

๖. โชติสมาทหนสิกขาบท ว่าด้วยการติดไฟ

๗. นหานสิกขาบท ว่าด้วยการอาบน้ำ

๘. ทุพพัณณกรณสิกขาบท ว่าด้วยของสำหรับทำให้เสียสี

๙. วิกัปปนสิกขาบท ว่าด้วยการวิกัปจีวร และ

๑๐. จีวราปนิธานสิกขาบท ว่าด้วยการซ่อนจีวร

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๗

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระอุทายี

[๖๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีเป็นผู้ชำนาญในการยิงธนู นกกาทั้งหลายไม่เป็นที่ชอบใจของท่านๆ ได้ยิงมัน แล้วตัดศีรษะเสียบหลาวเรียงไว้เป็นลำดับ

ภิกษุทั้งหลายถามอย่างนี้ว่า อาวุโส ใครฆ่านกกาเหล่านี้?

พระอุทายีตอบว่า ผมเองขอรับ เพราะผมไม่ชอบนกกา.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอุทายีจึงได้แกล้งพรากสัตว์จากชีวิตเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข่าวว่า เธอแกล้งพรากสัตว์จากชีวิต จริงหรือ?

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอจึงได้แกล้งพรากสัตว์จากชีวิตเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด แกล้งพรากสัตว์จากชีวิต เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุทายี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๓๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า แกล้ง คือ รู้อยู่ รู้ดีอยู่ ตั้งใจ พยายาม ละเมิด.

ที่ชื่อว่า สัตว์ ตรัสหมายสัตว์ดิรัจฉาน.

บทว่า พราก ... จากชีวิต ความว่า ตัดทอน บั่นทอน ซึ่งอินทรีย์มีชีวิต ทำความสืบต่อให้กำเริบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๖๓๓] สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่าสัตว์มีชีวิต พรากจากชีวิต ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สัตว์มีชีวิต ภิกษุสงสัย พรากจากชีวิต ต้องอาบัติทุกกฏ.

สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญไม่ใช่สัตว์มีชีวิต พรากจากชีวิต ไม่ต้องอาบัติ.

ไม่ใช่สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่าสัตว์มีชีวิต ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่สัตว์มีชีวิต ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่สัตว์มีชีวิต ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๓๔] ภิกษุไม่แกล้งพราก ๑ ภิกษุพรากด้วยไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุไม่ประสงค์จะให้ตาย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๓๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ จึงได้บริโภคน้ำมีตัวสัตว์เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอรู้อยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอรู้อยู่ จึงได้บริโภคน้ำมีตัวสัตว์เล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๑. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๓๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือคนอื่นๆ บอกแก่เธอ.

บทว่า มีตัวสัตว์ ความว่า ภิกษุรู้อยู่ คือ รู้ว่า สัตว์ทั้งหลายจักตายเพราะการบริโภคดังนี้ บริโภค, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๖๓๗] น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่ามีตัวสัตว์ บริโภค ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์ บริโภค ไม่ต้องอาบัติ.

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่ามีตัวสัตว์ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ.

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๓๘] ภิกษุไม่รู้ว่าน้ำมีตัวสัตว์ ๑ ภิกษุรู้ว่าน้ำไม่มีตัวสัตว์ คือรู้ว่าสัตว์จักไม่ตายเพราะการบริโภค ดังนี้ บริโภค ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๓๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ฟื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเพื่อทำอีก ด้วยกล่าวหาว่า กรรมไม่เป็นอันทำแล้ว กรรมที่ทำแล้วไม่ดี กรรมต้องทำใหม่ กรรมไม่เป็นอันทำเสร็จแล้ว กรรมที่ทำเสร็จแล้วไม่ดี ต้องทำให้เสร็จใหม่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ จึงได้ฟื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเพื่อทำใหม่เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอรู้อยู่ฟื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเพื่อทำอีก จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอรู้อยู่ จึงได้ฟื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเพื่อทำอีกเล่า? การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๒. ๓. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ฟื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรม เพื่อทำอีก เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

---

สิกขาบทวิภังค์

[๖๔๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือคนอื่นๆ บอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก.

ที่ชื่อว่า ตามธรรม คือ ที่สงฆ์ก็ดี บุคคลก็ดี ทำแล้วตามธรรม ตามสัตถุศาสน์ นี่ชื่อว่า ตามธรรม.

[๖๔๑] ที่ชื่อว่า อธิกรณ์ ได้แก่ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำมี ๔ คือ วิวาทาธิกรณ์ ๑ อนุวาทาธิกรณ์ ๑ อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑.

บทว่า ฟื้น ... เพื่อทำอีก คือภิกษุฟื้นขึ้นด้วยกล่าวหาว่า กรรมไม่เป็นอันทำแล้ว กรรมที่ทำแล้วไม่ดี กรรมต้องทำใหม่ กรรมไม่เป็นอันทำเสร็จแล้ว กรรมที่ทำเสร็จแล้วไม่ดี สงฆ์ต้องทำให้เสร็จใหม่ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๖๔๒] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ฟื้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย ฟื้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ฟื้น ไม่ต้องอาบัติ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ฟื้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย ฟื้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ฟื้น ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๔๓] ภิกษุรู้อยู่ว่า ทำกรรมโดยไม่เป็นธรรม โดยเป็นวรรค หรือทำแก่บุคคลผู้ไม่ควรแก่กรรม ดังนี้ ฟื้น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรต้องอาบัติชื่อสัญเจตนิกาสุกกวิสัฏฐิแล้ว บอกแก่ภิกษุสัทธิวิหาริกของภิกษุผู้พี่น้องกันว่า อาวุโส ผมต้องอาบัติชื่อสัญเจตนิกาสุกกวิสัฏฐิแล้ว คุณอย่าได้บอกแก่ใครๆ เลย. ครั้นต่อมาภิกษุรูปหนึ่งต้องอาบัติชื่อสัญเจตนิกาสุกกวิสัฏฐิแล้ว ขอปริวาสเพื่ออาบัตินั้นต่อสงฆ์. สงฆ์ได้ให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้นแก่เธอแล้ว. เธอกำลังอยู่ปริวาสอยู่ พบภิกษุรูปนั้นแล้วได้บอกภิกษุรูปนั้นว่า อาวุโส ผมต้องอาบัติชื่อสัญเจตนิกาสุกกวิสัฏฐิแล้ว ได้ขอปริวาสเพื่ออาบัตินั้นต่อสงฆ์ สงฆ์ได้ให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้นแก่ผมแล้ว ผมนั้นกำลังอยู่ปริวาส ผมขอบอกให้ทราบ ขอท่านจงจำผมว่าบอกให้ทราบดังนี้.

ภิกษุนั้นถามว่า อาวุโส แม้ภิกษุรูปอื่นใด ต้องอาบัตินี้ แม้ภิกษุนั้นก็ทำอย่างนี้หรือ?

ภิกษุผู้อยู่ปริวาสตอบว่า ทำอย่างนี้ อาวุโส.

ภิกษุนั้นพูดว่า อาวุโส ท่านพระอุปนันทศากยบุตรนี้ต้องอาบัติชื่อสัญเจตนิกาสุกกวิสัฏฐิแล้ว ท่านได้บอกแก่ผมว่า อาวุโส ผมต้องอาบัติชื่อสัญเจตนิกาสุกกวิสัฏฐิแล้ว คุณอย่าได้บอกแก่ใครเลย.

ภิกษุผู้อยู่ปริวาสถามว่า อาวุโส ก็ท่านปกปิดอาบัตินั้นหรือ?

ภิกษุนั้นตอบว่า เป็นเช่นนั้น ขอรับ.

ครั้นแล้วภิกษุผู้อยู่ปริวาสนั้นได้แจ้งเรื่องแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุรู้อยู่ จึงได้ปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุผู้ปกปิดอาบัตินั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอรู้อยู่ปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ จริงหรือ?

ภิกษุผู้ปกปิดอาบัตินั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอรู้อยู่ จึงได้ปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๔๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ของภิกษุ คือ ของภิกษุรูปอื่น.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือคนอื่นๆ บอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก.

ที่ชื่อว่า อาบัติชั่วหยาบ ได้แก่ อาบัติปาราชิก ๔ และอาบัติสังฆาทิเสส ๑๓.

บทว่า ปิด ความว่า เมื่อภิกษุคิดเห็นว่า คนทั้งหลายรู้อาบัตินี้แล้วจักโจท จักบังคับให้ให้การ จักด่าว่า จักติเตียน จักทำให้เก้อ, เราจักไม่บอกละ ดังนี้ พอทอดธุระเสร็จ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๖๔๖] อาบัติชั่วหยาบ ภิกษุสำคัญว่าอาบัติชั่วหยาบ ปิด, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อาบัติชั่วหยาบ ภิกษุยังสงสัยอยู่ ปิด, ต้องอาบัติทุกกฏ.

อาบัติชั่วหยาบ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่อาบัติชั่วหยาบ ปิด ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุปิดอาบัติไม่ชั่วหยาบ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุปิดอัชฌาจารอันชั่วหยาบก็ดี ไม่ชั่วหยาบก็ดี ของอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อาบัติไม่ชั่วหยาบ ภิกษุสำคัญว่าอาบัติชั่วหยาบ ปิด ต้องอาบัติทุกกฏ.

อาบัติไม่ชั่วหยาบ ภิกษุยังสงสัยอยู่ ปิด ต้องอาบัติทุกกฏ.

อาบัติไม่ชั่วหยาบ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่อาบัติชั่วหยาบ ปิด ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๔๗] ภิกษุคิดเห็นว่าความบาดหมางก็ดี ความทะเลาะก็ดี ความแก่งแย่งก็ดี การวิวาทก็ดี จักมีแก่สงฆ์ แล้วไม่บอก ๑ ไม่บอกด้วยคิดเห็นว่าสงฆ์จักแตกแยกกัน หรือจักร้าวรานกัน ๑ ไม่บอกด้วยคิดเห็นว่าภิกษุรูปนี้เป็นผู้โหดร้ายหยาบคาย จักทำอันตรายชีวิต หรืออันตรายพรหมจรรย์ ๑ ไม่พบภิกษุอื่นที่สมควรจึงไม่บอก ๑ ไม่ตั้งใจจะปิดแต่ยังไม่ได้บอก ๑ ไม่บอกด้วยคิดเห็นว่าจักปรากฏเอง ด้วยการกระทำของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องเด็กชายอุบาลี

[๖๔๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้นในพระนครราชคฤห์ มีเด็กชายพวกหนึ่ง ๑๗ คน เป็นเพื่อนกัน เด็กชายอุบาลีเป็นหัวหน้าของเด็กเหล่านั้น ครั้งนั้นมารดาบิดาของเด็กชายอุบาลีได้หารือกันว่า ด้วยวิธีอย่างไรหนอ? เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไปแล้วเจ้าอุบาลีจะพึงอยู่เป็นสุขและไม่ต้องลำบาก ครั้นแล้วหารือกันต่อไปว่า ถ้าเจ้าอุบาลีจะพึงเรียนหนังสือ ด้วยวิธีอย่างนี้แหละ เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไป เจ้าอุบาลีก็จะอยู่เป็นสุขและไม่ต้องลำบาก แล้วหารือกันต่อไปอีกว่า ถึงเจ้าอุบาลีจักเรียนหนังสือ นิ้วมือก็จักระบม ถ้าเจ้าอุบาลีเรียนวิชาคำนวณ ด้วยวิธีอย่างนี้แหละ เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไป เจ้าอุบาลีก็จะอยู่เป็นสุขและไม่ต้องลำบาก ครั้นต่อมาจึงหารือกันอีกว่า ถ้าเจ้าอุบาลีจักเรียนวิชาคำนวณ เขาจักหนักอก ถ้าจะพึงเรียนวิชาดูรูปภาพ ด้วยอุบายอย่างนี้แหละ เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไป เจ้าอุบาลีก็จะอยู่เป็นสุขและไม่ต้องลำบาก ครั้นต่อมาจึงหารือกันอีกว่า ถ้าเจ้าอุบาลีจักเรียนวิชาดูรูปภาพ นัยน์ตาทั้งทั้งสองของเขาจักชอกช้ำ พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้แล มีความสุขเป็นปกติ มีความประพฤติเรียบร้อย บริโภคอาหารที่ดี นอนในห้องนอนอันมิดชิด ถ้าเจ้าอุบาลีจะพึงได้บวชในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ด้วยวิธีอย่างนี้แหละ เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไป เจ้าอุบาลีก็จะอยู่เป็นสุขและไม่ต้องลำบาก.

ชวนกันออกบวช

[๖๔๙] เด็กชายอุบาลีได้ยินถ้อยคำที่มารดาบิดาสนทนาหารือกันดังนี้ จึงเข้าไปหาเพื่อนเด็กเหล่านั้น ครั้นแล้วได้พูดชวนดังนี้ว่า มาเถิดพวกเจ้า เราจักพากันไปบวชในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร.

เด็กชายพวกนั้นพูดว่า ถ้าเจ้าบวช แม้พวกเราก็จักบวชเหมือนกัน.

ไม่รอช้า เด็กชายเหล่านั้นต่างคนต่างก็ไปหามารดาบิดาของตนๆ แล้วขออนุญาตว่า ขอท่านทั้งหลายจงอนุญาตให้พวกข้าพเจ้าออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเถิด.

มารดาของเด็กเหล่านั้นก็อนุญาตทันที ด้วยคิดเห็นว่า เด็กเหล่านี้ต่างก็มีฉันทะร่วมกัน มีความมุ่งหมายดีด้วยกันทุกคน.

เด็กพวกนั้นเข้าไปหาภิกษุทั้งหลายขอบรรพชาแล้ว.

ภิกษุทั้งหลายก็ได้ให้เด็กพวกนั้นบรรพชาและอุปสมบท.

ครั้นปัจจุสสมัยแห่งราตรี ภิกษุใหม่เหล่านั้นลุกขึ้นร้องไห้วิงวอนว่า ขอท่านทั้งหลาย จงให้ข้าวต้ม จงให้ข้าวสวย จงให้ของเคี้ยว.

ภิกษุทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย จงรอให้ราตรีสว่างก่อน ถ้าข้าวต้มมี จักดื่มได้ ถ้าข้าวสวยมี จักฉันได้ ถ้าของเคี้ยวมี จักเคี้ยวฉันได้ ถ้าข้าวต้มข้าวสวยหรือของเคี้ยวไม่มี ต้องเที่ยวบิณฑบาตฉัน.

ภิกษุใหม่เหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายแม้กล่าวอยู่อย่างนี้แล ก็ยังร้องไห้วิงวอนอยู่อย่างนั้นแลว่า จงให้ข้าวต้ม จงให้ข้าวสวย จงให้ของเคี้ยว ดังนี้ ย่อมถ่ายอุจจาระรดบ้าง ถ่ายปัสสาวะรดบ้าง ซึ่งเสนาสนะ.

[๖๕๐] พระผู้มีพระภาคทรงตื่นบรรทม ณ เวลาปัจจุสสมัยแห่งราตรี ได้ทรงสดับเสียงเด็กๆ ครั้นแล้วตรัสเรียกท่านพระอานนท์มาตรัสถามว่า นั่นเสียงเด็กๆ หรือ อานนท์?

จึงท่านพระอานนท์ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคแล้ว.

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุทั้งหลายรู้อยู่ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน โมฆบุรุษเหล่านั้นรู้อยู่จึงได้ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบทเล่า? เพราะบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี เป็นผู้ไม่อดทนต่อเย็น ร้อน หิวกระหาย เป็นผู้มีปกติไม่ทนทานต่อสัมผัสแห่ง เหลือบ ยุง ลมแดด สัตว์เสือกคลาน ต่อคำกล่าวที่เขากล่าวร้าย อันมาแล้วไม่ดี ต่อทุกขเวทนาทางกาย อันกล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่เป็นที่ยินดี ไม่เป็นที่พอใจ อันอาจผลาญชีวิตได้ ที่เกิดขึ้นแล้ว อันบุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปีเท่านั้น จึงจะเป็นผู้อดทนต่อเย็น ร้อน หิวกระหาย เป็นผู้มีปกติทนทานต่อสัมผัส

แห่ง เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เสือกคลาน ต่อคำกล่าวที่เขากล่าวร้าย อันมาแล้วไม่ดี ต่อทุกขเวทนาทางกาย อันกล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่เป็นที่ยินดี ไม่เป็นที่พอใจ อันอาจผลาญชีวิตได้ที่เกิดขึ้นแล้ว การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ยังบุคคลมีปีหย่อน ๒๐ ให้อุปสมบท บุคคลนั้นไม่เป็นอุปสัมบันด้วย ภิกษุทั้งหลายนั้นถูกติเตียนด้วย นี้เป็นปาจิตตีย์ในเรื่องนั้น.

เรื่องเด็กชายอุบาลี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๕๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือคนอื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก.

ที่ชื่อว่า มีปีหย่อน ๒๐ คือ มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี.

ภิกษุตั้งใจว่าจักให้อุปสมบท แล้วแสวงหาคณะก็ดี พระอาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย พระอุปัชฌายะต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและพระอาจารย์ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

[๖๕๒] บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุสงสัยอยู่ ให้อุปสมบท, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท, ไม่ต้องอาบัติ.

บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ต้องอาบัติทุกกฏ.

บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสงสัยอยู่ ให้อุปสมบท ต้องอาบัติทุกกฏ.

บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๕๓] บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ๑ บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญมีอายุครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๖๕๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พวกพ่อค้าเกวียนต่างหมู่หนึ่งประสงค์จะเดินทางจากพระนครราชคฤห์ ไปสู่ชนบททางทิศตะวันตก ภิกษุรูปหนึ่งได้กล่าวกะพ่อค้าพวกนั้นว่า แม้อาตมาจักขอเดินทางไปร่วมกับพวกท่าน.

พวกพ่อค้าเกวียนต่างกล่าวว่า พวกกระผมจักหลบหนีภาษีขอรับ.

ภิกษุนั้นพูดว่า ท่านทั้งหลายจงรู้กันเองเถิด.

เจ้าพนักงานศุลกากรทั้งหลายได้ทราบข่าวว่า พวกพ่อค้าเกวียนต่างจักหลบหนีภาษี จึงคอยซุ่มอยู่ที่หนทาง ครั้นพวกเจ้าพนักงานเหล่านั้นจับพ่อค้าเกวียนต่างหมู่นั้น ริบของต้องห้ามไว้ได้แล้ว ได้กล่าวกะภิกษุพวกนั้นว่า พระคุณเจ้ารู้อยู่เหตุไรจึงได้เดินทางร่วมกับพ่อค้าเกวียนต่างผู้ลักซ่อนของต้องห้ามเล่า? เจ้าหน้าที่ไต่สวนแล้วปล่อยภิกษุนั้นไป ครั้นภิกษุรูปนั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุรู้อยู่ จึงได้ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกพ่อค้าผู้เป็นโจรเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอรู้อยู่ชักชวนแล้วเดินทางสายเดียวกันกับพวกเกวียน พวกต่างผู้เป็นโจร จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอรู้อยู่จึงได้ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกเกวียน พวกต่างผู้เป็นโจรเล่า? การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกัน กับพวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๕๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือคนอื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก.

ที่ชื่อว่า พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ได้แก่พวกโจรผู้ทำโจรกรรมมาก็ดี ไม่ได้ทำมาก็ดี ผู้ที่ลักของหลวงก็ดี ผู้ที่หลบซ่อนของเสียภาษีก็ดี.

บทว่า กับ คือร่วมกัน.

บทว่า ชักชวนแล้ว ความว่า ชักชวนกันว่า ท่านทั้งหลาย พวกเราไปกันเถิด ไปซิขอรับ จงไปกันเถิดขอรับ ไปซิ ท่านทั้งหลาย พวกเราไปกันวันนี้ ไปกันพรุ่งนี้ หรือไปกันมะรืนนี้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ความว่า ในตำบลบ้านกำหนดชั่วไก่บินถึง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะบ้าน ในป่าหาบ้านมิได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะกึ่งโยชน์.

บทภาชนีย์

[๖๕๖] พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุสำคัญว่าพวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุมีความสงสัย ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุสำคัญว่ามิใช่พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ.

ภิกษุชักชวน คนทั้งหลายมิได้ชักชวน ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุสำคัญว่า พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุมีความสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุสำคัญว่ามิใช่พวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๕๗] ภิกษุไม่ได้ชักชวนกันไป ๑ คนทั้งหลายชักชวน ภิกษุมิได้ชักชวน ๑ ไปผิดวันผิดเวลา ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๖๕๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งกำลังเดินทางไปสู่พระนครสาวัตถีในโกศลชนบท เดินทางไปทางประตูบ้านแห่งหนึ่ง. สตรีผู้หนึ่งทะเลาะกับสามีแล้วเดินออกจากบ้านไป พบภิกษุรูปนั้นแล้วได้ถามว่า พระคุณเจ้าจักไปไหน เจ้าข้า?

ภิกษุนั้นตอบว่า ฉันจักไปสู่พระนครสาวัตถี จ้ะ.

สตรีนั้นขอร้องว่า ดิฉันจักไปกับพระคุณเจ้าด้วย.

ภิกษุนั้นกล่าวรับรองว่า ไปเถิด จ้ะ.

ขณะนั้น สามีของสตรีนั้นออกจากบ้านแล้ว ถามคนทั้งหลายว่า พวกท่านเห็นสตรีมีรูปร่างอย่างนี้บ้างไหม?

คนทั้งหลายตอบว่า สตรีมีรูปร่างเช่นว่านั้นเดินไปกับพระ.

ในทันที เขาได้ติดตามไปจับภิกษุนั้นทุบตีแล้วปล่อยไป ภิกษุนั้นนั่งพ้อตนเองอยู่ ณ โคนต้นไม้แห่งหนึ่ง.

จึงสตรีนั้นได้กล่าวกะบุรุษผู้สามีว่า นาย พระรูปนั้นมิได้พาดิฉันไป ดิฉันต่างหากไปกับท่าน พระรูปนั้นไม่ใช่เป็นตัวการ นายจงไปขอขมาโทษท่านเสีย.

บุรุษนั้นได้ขอขมาโทษภิกษุนั้น ในทันใดนั้นแล.

ครั้นภิกษุนั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุจึงได้ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกันกับมาตุคามเล่า

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกับมาตุคาม จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกับมาตุคามเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกันกับมาตุคาม โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๕๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ มิใช่หญิงยักษ์ มิใช่หญิงเปรต มิใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นสตรีผู้รู้เดียงสา สามารถทราบซึ้งถึงถ้อยคำเป็นสุภาษิต ทุพภาษิต วาจาชั่วหยาบและสุภาพ.

บทว่า กับ คือร่วมกัน.

บทว่า ชักชวนแล้ว คือ ชักชวนว่า เราไปกันเถิดจ้ะ เราไปกันเถิดค่ะ เราไปกันเถิดพระคุณเจ้า เราไปกันเถิดน้องหญิง เราไปกันวันนี้ ไปกันพรุ่งนี้ หรือไปกันมะรืนนี้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ความว่า ในตำบลบ้าน กำหนดชั่วไก่บินถึง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะบ้าน. ในป่าหาบ้านมิได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะกึ่งโยชน์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๖๐] มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม ชักชวนกันแล้วเดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสงสัย ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุชักชวน มาตุคามมิได้ชักชวน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกันกับหญิงยักษ์ หญิงเปรต บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉานตัวเมียมีกายคล้ายมนุษย์ โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๖๑] ภิกษุไม่ได้ชักชวนกันไป ๑ มาตุคามชักชวน ภิกษุไม่ได้ชักชวน ๑ ภิกษุไปผิดวันผิดเวลา ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

___________

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอริฏฐะ มิจฉาทิฏฐิ

[๖๖๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระอริฏฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้ง มีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ภิกษุหลายรูปได้ทราบข่าวว่า พระอริฏฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้ง มีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ แล้วพากันเข้าไปหาพระอริฏฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้ง ถามว่า อาวุโส อริฏฐะ ข่าวว่า ท่านมีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้ จริงหรือ?

อ. จริงอย่างว่านั้นแล อาวุโสทั้งหลาย ผมรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่.

ภิ. อาวุโส อริฏฐะ ท่านอย่าได้ว่าอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาค การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีแน่ พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย ธรรมอันทำอันตรายพระผู้มี-พระภาคตรัสไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า เปรียบเหมือนร่างกระดูก มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า เปรียบเหมือนชิ้นเนื้อ ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนคบหญ้า ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า เปรียบเหมือนความฝัน ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนของยืม ... กาม-ทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนผลไม้ ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า เปรียบ

เหมือนเขียงสำหรับสับเนื้อ ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า เปรียบเหมือนแหลนหลาว ... กามทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนศีรษะงู มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก.

พระอริฏฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้ง แม้อันภิกษุเหล่านั้นว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ก็ยังยึดถือทิฏฐิเห็นปานนั้นอยู่ ด้วยความยึดมั่นอย่างเดิม ซ้ำยังกล่าวยืนยันว่า ผมกล่าวอย่างนั้นจริง อาวุโสทั้งหลาย ผมรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้.

เมื่อภิกษุเหล่านั้น ไม่อาจเปลื้องพระอริฏฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้งจากทิฏฐิอันทรามนั้นได้ จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค กราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ.

### ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระอริฏฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้งว่า ดูกรอริฏฐะ ข่าวว่า เธอมีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ จริงหรือ?

พระอริฏฐะทูลรับว่า เป็นจริงดังรับสั่ง พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระองค์ทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า เป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรโมฆบุรุษ เพราะเหตุไร เธอจึงเข้าใจธรรมที่เราแสดงแล้วอย่างนั้นเล่า ธรรมอันทำอันตราย เรากล่าวไว้โดยบรรยายเป็นอันมากมิใช่หรือ? และธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง กามทั้งหลายเรากล่าวว่ามีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนร่างกระดูก ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนชิ้นเนื้อ ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนคบหญ้า ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนความฝัน ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนของยืม ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนผลไม้ ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนเขียงสำหรับสับเนื้อ ...

กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนแหลนหลาว ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนศีรษะงู มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอชื่อว่ากล่าวตู่เราด้วยทิฏฐิที่ตนยึดถือไว้ผิด ชื่อว่าทำลายตนเอง และชื่อว่าประสบบาปมิใช่บุญเป็นอย่างมาก เพราะข้อนั้นแหละ จักเป็นไปเพื่อผลไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อผลเป็นทุกข์แก่เธอตลอดกาลนาน การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาคเจ้า การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ดีดอก พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แน่ะเธอ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้น อาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง และภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น ขืนถืออยู่อย่างนั้นแล ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดประกาศห้ามจนหนที่ ๓ เพื่อสละการนั้นเสีย ถ้าเธอถูกสวดประกาศห้ามอยู่จนหนที่ ๓ สละการนั้นเสียได้ การสละได้ดั่งนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอริฏฐะ มิจฉาทิฏฐิ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๖๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า พูดอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่.

[๖๖๔] บทว่า ภิกษุนั้น ได้แก่ ภิกษุผู้ที่พูดอย่างนี้.

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุพวกอื่น คือ ภิกษุพวกที่ได้เห็น ที่ได้ยินเหล่านั้นพึงว่ากล่าวว่า ท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาค การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีแน่ พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แน่ะเธอ พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมอันทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม ถ้าเธอสละได้ การสละได้ดังนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าเธอสละไม่ได้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายทราบเรื่องแล้ว ไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายพึงคุมตัวภิกษุนั้นมา ณ ที่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วพึงว่ากล่าวว่า ท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาค การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีแน่ พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แน่ะเธอ พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมอันทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้น อาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม ถ้าเธอสละได้ การสละได้ดังนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๖๖๕] ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดประกาศห้าม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพึงสวดประกาศห้ามอย่างนี้:-

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสมนุภาส

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ทิฏฐิอันเป็นบาปมีอย่างนี้เป็นรูป บังเกิดแก่ภิกษุมีชื่อนี้ว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ภิกษุนั้นไม่สละทิฏฐินั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดประกาศห้ามภิกษุมีชื่อนี้เพื่อละทิฏฐินั้น นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ทิฏฐิอันเป็นบาปมีอย่างนี้เป็นรูป บังเกิดแก่ภิกษุมีชื่อนี้ว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า

เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ เธอไม่ละทิฏฐินั้น สงฆ์สวดประกาศห้ามภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อสละทิฏฐินั้น การสวดประกาศห้ามภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อสละทิฏฐินั้น ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด.

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ...

ภิกษุมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดประกาศห้ามแล้ว เพื่อสละทิฏฐินั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

บทภาชนีย์

[๖๖๖] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะปาจิตตีย์

[๖๖๗] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๖๘] ภิกษุผู้ไม่ถูกสวดประกาศห้าม ๑ ภิกษุผู้ยอมสละ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๖๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ กินร่วมบ้าง อยู่ร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง กับพระอริฏฐะผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ จึงได้กินร่วมบ้าง อยู่ร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง กับพระอริฏฐะผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ผู้ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้นเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอรู้อยู่ กินร่วมบ้าง อยู่ร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง กับอริฏฐะผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ผู้ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอรู้อยู่ จึงได้กินร่วมบ้างอยู่ร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง กับอริฏฐกะผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควรผู้ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้นเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๘. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ กินร่วมก็ดี อยู่ร่วมก็ดี สำเร็จการนอนด้วยกันก็ดี กับภิกษุผู้กล่าวอย่างนั้น ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๗๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือรู้เอง หรือคนอื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก.

บทว่า ผู้กล่าวอย่างนั้น คือ ผู้กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า เป็นธรรมทำอันตรายอย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำ-อันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่.

ที่ชื่อว่า ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร คือ เป็นผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว สงฆ์ยังไม่ได้เรียกเข้าหมู่

คำว่า กับ ... ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น คือ กับ ... ยังไม่สละทิฏฐิที่ถือนั้น.

บทว่า กินร่วมก็ดี อธิบายว่า ที่ชื่อว่ากินร่วม หมายถึงการคบหา มี ๒ อย่าง คบหากันในทางอามิส ๑ คบหากันในทางธรรม ๑

ที่ชื่อว่า คบหากันในทางอามิส คือ ให้อามิสก็ดี รับอามิสก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ที่ชื่อว่า คบหากันในทางธรรม คือ บอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรม.

ภิกษุบอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรมโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท.

ภิกษุบอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรมโดยอักขระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ อักขระ.

บทว่า อยู่ร่วมก็ดี ความว่า ทำอุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ร่วมกับภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

คำว่า สำเร็จการนอนด้วยกันก็ดี อธิบายว่า ในที่มีหลังคาเดียวกัน เมื่อภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรนอนแล้ว ภิกษุจึงนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เมื่อภิกษุนอนแล้ว ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรจึงนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือนอนทั้ง ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ลุกขึ้นแล้วนอนซ้ำอีกต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๖๗๑] ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ภิกษุสำคัญว่าถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว กินร่วมก็ดี อยู่ร่วมก็ดี สำเร็จการนอนด้วยกันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ภิกษุยังสงสัยอยู่ กินร่วมก็ดี อยู่ร่วมก็ดี สำเร็จการนอนด้วยกันก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร กินร่วมก็ดี อยู่ร่วมก็ดี สำเร็จการนอนด้วยกันก็ดี ไม่ต้องอาบัติ.

ไม่ใช่ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ภิกษุสำคัญว่าถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ภิกษุยังสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๗๒] ภิกษุรู้ว่าไม่ใช่ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ๑ ภิกษุรู้ว่าภิกษุถูกสงฆ์ยกวัตร แต่สงฆ์เรียกเข้าหมู่แล้ว ๑ ภิกษุรู้ว่าภิกษุถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว แต่สละทิฏฐินั้นแล้ว ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

## ๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

## เรื่องสมณุทเทสกัณฑกะ มิจฉาทิฏฐิ

[๖๗๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น สมณุทเทสชื่อกัณฑกะ มีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่าธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ภิกษุหลายรูปได้ทราบข่าวว่า สมณุทเทสชื่อกัณฑกะมีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปหาสมณุทเทสชื่อกัณฑกะถึงสำนักแล้วถามว่า อาวุโส กัณฑกะ ข่าวว่า เธอมีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ถึงทั่วธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่าธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้ จริงหรือ?

ก. จริงอย่างว่านั้นแล ขอรับ ผมรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว ที่โดยประการ ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้ จริงหรือ?

ภิ. อาวุโส กัณฑกะ เธออย่าได้ว่าอย่างนั้น เธออย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาค การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีแน่ พระผู้มีพระภาคมิได้ตรัสอย่างนั้นเลย ธรรมอันทำอันตรายพระผู้มีพระภาคตรัสไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง กามทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสว่ามีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนร่างกระดูก ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนชิ้นเนื้อ ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนคบหญ้า ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนความฝัน ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนของยืม ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนผลไม้ ... กามทั้งหลาย

พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนเขียงสำหรับสับเนื้อ ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนแหลนหลาว ... กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนศีรษะงู มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก.

สมณุทเทสกัณฑกะ อันภิกษุเหล่านั้นว่ากล่าวอยู่เช่นนี้ ยังยึดถือทิฏฐิทรามนั้น ด้วยความยึดมั่นอย่างเดิม ซ้ำยังกล่าวยืนยันว่า ผมกล่าวอย่างนั้นจริง ขอรับ ผมรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้น หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้.

เมื่อภิกษุเหล่านั้นไม่อาจเปลื้องสมณุทเทสกัณฑกะจากทิฏฐิอันทรามนั้นได้ จึงพากันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ.

### ประชุมสงฆ์โปรดให้นาสนะ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามสมณุทเทสกัณฑกะว่า ดูกรกัณฑกะ ข่าวว่า เธอมีทิฏฐิอันทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้จริงหรือ?

สมณุทเทสกัณฑกะทูลรับว่า ข้าพระพุทธเจ้ากล่าวอย่างนั้นจริง พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระองค์ทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านี้ เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรโมฆบุรุษ เพราะเหตุใด เจ้าจึงเข้าใจธรรมที่เราแสดงแล้วเช่นนั้นเล่า ธรรมอันทำอันตรายเรากล่าวไว้โดยบรรยายเป็นอันมากมิใช่หรือ? และธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง กามทั้งหลายเรากล่าวว่ามีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนร่างกระดูก ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนชิ้นเนื้อ ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนคบหญ้า ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง ..., กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนความฝัน ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนของยืม ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนผลไม้ ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนเขียงสำหรับสับเนื้อ ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนแหลนหลาว ... กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนศีรษะงู มีทุกข์มาก มีความ

คับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เจ้าชื่อว่ากล่าวตู่เราด้วยทิฏฐิที่ตนยึดถือไว้ผิด ชื่อว่าทำลายตนเอง และชื่อว่าประสบบาปมิใช่บุญเป็นอันมาก ข้อนั้นแหละจักเป็นไปเพื่อผลไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อผลเป็นทุกข์แก่เจ้า ตลอดกาลนาน การกระทำของเจ้านั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเจ้านั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชุมชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล สงฆ์จงนาสนะสมณุทเทสกัณฑกะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงนาสนะอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

เจ้ากัณฑกะ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เจ้าอย่าอ้างพระผู้มีพระภาคนั้นว่าเป็นศาสดาของเจ้า และสมณุทเทสอื่นๆ ย่อมได้การนอนด้วยกันเพียง ๒-๓ คืนกับภิกษุทั้งหลายอันใด แม้กิริยาที่ได้การนอนร่วมนั้นไม่มีแก่เจ้า เจ้าคนเสีย เจ้าจงไป เจ้าจงฉิบหายเสีย.

ครั้งนั้น สงฆ์ได้นาสนะสมณุทเทสกัณฑกะแล้ว.

เกลี้ยกล่อมสมณุทเทส

[๖๗๔] ต่อมา พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ เกลี้ยกล่อมสมณุทเทสกัณฑกะ ผู้ถูกสงฆ์นาสนะอย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐากบ้าง กินร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง. บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ จึงได้เกลี้ยกล่อมสมณุทเทสกัณฑกะ ผู้ถูกสงฆ์นาสนะอย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐากบ้าง กินร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้างเล่า

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอรู้อยู่เกลี้ยกล่อมสมณุทเทสกัณฑกะ ผู้ถูกสงฆ์นาสนะอย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐากบ้าง กินร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอรู้อยู่ จึงได้เกลี้ยกล่อมสมณุทเทสกัณฑกะผู้ถูกสงฆ์นาสนะอย่างนั้นแล้วให้อุปัฏฐากบ้าง กินร่วมบ้าง สำเร็จ

การนอนร่วมกันบ้างเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๑๙. ๑๐. ถ้าแม้สมณุทเทสกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ สมณุทเทสนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส สมณุทเทส เธออย่าได้พูดอย่างนั้น เธออย่าได้กล่าวตู่พระ-ผู้มีพระภาค การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีดอก พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย. อาวุโส สมณุทเทส พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง และสมณุท-เทสนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น ขืนถืออยู่อย่างนั้นเทียว สมณุทเทสนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แน่ะอาวุโส สมณุทเทส เธออย่าอ้างพระผู้มีพระภาคนั้นว่าเป็นพระศาสดาของเธอ ตั้งแต่วันนี้ไป และพวกสมณุทเทสอื่นย่อมได้การนอนร่วมเพียง ๒-๓ คืน กับภิกษุทั้งหลายอันใด แม้กิริยาที่ได้การนอนร่วมนั้นไม่มีแก่เธอ เจ้าคนเสีย เจ้าจงไป เจ้าจงฉิบหายเสีย. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่เกลี้ยกล่อมสมณุทเทสผู้ถูกให้ฉิบหายเสียอย่างนั้นแล้วให้อุปัฏฐากก็ดี กินร่วมก็ดีสำเร็จการนอนร่วมก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องสมณุทเทสกัณฑกะ มิจฉาทิฏฐิ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๗๕] ที่ชื่อว่า สมณุทเทส ได้แก่บุคคลที่เรียกกันว่าสามเณร คำว่า กล่าวอย่างนี้คือกล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่.

[๖๗๖] คำว่า สมณุทเทสนั้น ได้แก่สมณุทเทสผู้ที่กล่าวอย่างนั้น.

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุพวกอื่น คือ พวกภิกษุผู้ได้เห็น ผู้ได้ยินพึงว่ากล่าวว่า อาวุโส สมณุทเทส เธออย่าได้พูดอย่างนั้น เธออย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาค

การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีแน่ พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย อาวุโส สมณุทเทส พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม ถ้าเธอสละได้ การสละได้ดังนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ สมณุทเทสนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส สมณุทเทส เธออย่าอ้างพระผู้มีพระภาคนั้นว่า เป็นพระศาสดาของเธอตั้งแต่วันนี้ไป และพวกสมณุทเทสอื่น ย่อมได้การนอนร่วมเพียง ๒-๓ คืน กับภิกษุทั้งหลายอันใด แม้กิริยาที่ได้การนอนร่วมนั้นไม่มีแก่เธอ เจ้าคนเสีย เจ้าจงไป เจ้าจงฉิบหายเสีย ดังนี้.

[๖๗๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือผู้อื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก.

บทว่า ผู้ถูกให้ฉิบหายเสียอย่างนั้นแล้ว คือ ผู้ถูกสงฆ์นาสนะอย่างนั้นแล้ว.

ที่ชื่อว่า สมณุทเทส ได้แก่บุคคลที่เรียกกันว่าสามเณร.

บทว่า เกลี้ยกล่อมก็ดี คือ เกลี้ยกล่อมว่า เราจักให้บาตร จีวร อุเทศ หรือปริปุจฉาแก่เธอ ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้อุปัฏฐากก็ดี คือ ยินดี จุรณ์ ดินเหนียว ไม่ชำระฟัน หรือน้ำบ้วนปากของเธอ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า กินร่วมก็ดี อธิบายว่า ที่ชื่อว่ากินร่วม หมายถึงการคบหา มี ๒ อย่างคือคบหากันในทางอามิส ๑ คบหากันในทางธรรม ๑

ที่ชื่อว่า คบหากันในทางอามิส คือ ให้อามิสก็ดี รับอามิสก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ที่ชื่อว่า คบหากันในทางธรรม คือ บอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรม

ภิกษุบอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรม โดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท

ภิกษุบอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรม โดยอักขระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ อักขระ.

คำว่า สำเร็จการนอนร่วมก็ดี อธิบายว่า ในที่มุงที่บังอันเดียวกัน เมื่อสมณุทเทสผู้ถูกสงฆ์นาสนะนอนแล้ว ภิกษุจึงนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เมื่อภิกษุนอนแล้ว สมณุทเทส

ผู้ถูกสงฆ์นาสนะจึงนอน ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือนอนทั้ง ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ลุกขึ้นแล้วนอนต่อไปอีก ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๖๗๘] สมณุทเทสผู้ถูกสงฆ์นาสนะแล้ว ภิกษุสำคัญว่าถูกสงฆ์นาสนะแล้ว เกลี้ยกล่อมก็ดี ให้อุปัฏฐากก็ดี กินร่วมก็ดี สำเร็จการนอนร่วมก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สมณุทเทสผู้ถูกสงฆ์นาสนะแล้ว ภิกษุมีความสงสัย เกลี้ยกล่อมก็ดี ให้อุปัฏฐากก็ดี กินร่วมกันก็ดี สำเร็จการนอนร่วมกันก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

สมณุทเทสผู้ถูกสงฆ์นาสนะแล้ว ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นาสนะ เกลี้ยกล่อมก็ดี ให้อุปัฏฐากก็ดี กินร่วมก็ดี สำเร็จการนอนร่วมก็ดี ไม่ต้องอาบัติ.

สมณุทเทสไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นาสนะ ภิกษุสำคัญว่าผู้ถูกสงฆ์นาสนะ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

สมณุทเทสไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นาสนะ ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

สมณุทเทสไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นาสนะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นาสนะ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๖๗๙] ภิกษุรู้อยู่ว่า สมณุทเทสไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นาสนะ ๑ ภิกษุรู้อยู่ว่า สมณุทเทสยอมสละทิฏฐินั้นแล้ว ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๗ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. สัญจิจจปาณสิกขาบท ว่าด้วยแกล้งฆ่าสัตว์

๒. สัปปาณกสิกขาบท ว่าด้วยบริโภคน้ำมีตัวสัตว์

๓. อุกโกฏนสิกขาบท ว่าด้วยฟื้นอธิกรณ์

๔. ทุฏฐุลลสิกขาบท ว่าด้วยปิดอาบัติชั่วหยาบ

๕. อูนวีสติวัสสสิกขาบท ว่าด้วยอุปสมบทกุลบุตรมีอายุ หย่อน ๒๐ ปี

๖. เถยยสัตถสิกขาบท ว่าด้วยเดินทางร่วมกับพ่อค้าผู้เป็นโจร

๗. สังวิธานสิกขาบท ว่าด้วยชักชวนมาตุคามเดินทางสายเดียวกัน

๘. อริฏฐสิกขาบท ว่าด้วยพระอริฏฐะ

๙. อุกขิตตสัมโภคสิกขาบท ว่าด้วยการคบหากับภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร

๑๐. กัณฑกสิกขาบท ว่าด้วยสมณุทเทสชื่อกัณฑกะ

---

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๘

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉันนะ

[๖๘๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โฆสิตาราม เขตพระนครโกสัมพี. ครั้งนั้น ท่านพระฉันนะ ประพฤติอนาจาร ภิกษุทั้งหลายพากันว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสฉันนะ ท่านอย่าได้ทำการเห็นปานนั้น การทำอย่างนั้น นั่นไม่ควร.

ท่านกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ฉันยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระฉันนะอันภิกษุทั้งหลายกล่าวว่าอยู่โดยชอบธรรม จึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ดังนี้เล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระฉันนะว่า ดูกรฉันนะ ข่าวว่า เธออันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม ได้กล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้, ตลอดเวลาที่ยังฉันไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ดังนี้ จริงหรือ?

ท่านพระฉันนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธออันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม จึงได้พูดอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ดังนี้เล่า การกระทำของเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าวอย่างนี้ว่า แน่ะเธอ ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นปาจิตตีย์.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้ศึกษาอยู่ ควรรู้ทั่วถึง ควรสอบถาม ควรตริตรอง นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น.

เรื่องพระฉันนะ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๘๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุเหล่าอื่น.

ที่ชื่อว่า ชอบธรรม คือ สิกขาบทใดที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้ นั่นชื่อว่าชอบธรรม

ภิกษุผู้อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรมนั้น กล่าวอย่างนี้ คือ กล่าวว่า แน่ะเธอ ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นบัณฑิต มีปัญญา เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๘๒] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัยอยู่ กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปัญจกะทุกกฏ

ภิกษุผู้อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ ตามสิกขาบทที่มิได้ทรงบัญญัติไว้ กล่าวอย่างนี้ว่า สิกขาบทนี้ ไม่เป็นไปเพื่อความขัดเกลา ไม่เป็นไปเพื่อความกำจัด ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส

ไม่เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่เป็นไปเพื่อปรารภความเพียร และซ้ำพูดว่า แน่ะเธอ เธอจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นบัณฑิต มีปัญญา เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุผู้อันอนุปสัมบันว่ากล่าวอยู่ตามสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ก็ตาม ที่มิได้ทรงบัญญัติไว้ก็ตาม พูดอย่างนี้ว่า สิกขาบทนี้ ไม่เป็นเพื่อความขัดเกลา ไม่เป็นไปเพื่อความกำจัด ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ไม่เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่เป็นไปเพื่อปรารภความเพียร, และซ้ำกล่าวว่า แน่ะเธอ ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นบัณฑิต มีปัญญา เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัยอยู่ กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๖๘๓] บทว่า ผู้ศึกษาอยู่ คือ ผู้ใคร่จะสำเหนียก.

บทว่า ควรรู้ทั่วถึง คือ ควรทราบไว้.

บทว่า ควรสอบถาม คือ ควรไต่ถามดู ว่าสิกขาบทนี้เป็นอย่างไร สิกขาบทนี้มีเนื้อความเป็นอย่างไร.

บทว่า ควรตริตรอง คือ ควรคิด ควรพินิจ.

คำว่า นี่เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น ความว่า นี้เป็นความถูกยิ่งในเรื่องนั้น.

อนาปัตติวาร

[๖๘๔] ภิกษุกล่าวว่า จักรู้ จักสำเหนียก ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบท ที่ ๑ จบ.

## ๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๒

### เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๘๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสวินัยกถา ทรงพรรณนาคุณแห่งพระวินัย ตรัสอานิสงส์แห่งการเรียนพระวินัย ทรงยกย่องโดยเฉพาะท่านอุบาลีเนืองๆ แก่ภิกษุทั้งหลาย โดยอเนกปริยาย ภิกษุทั้งหลายพากันกล่าวว่า พระผู้มีพระภาคตรัสวินัยกถา ทรงพรรณนาคุณแห่งพระวินัย ตรัสอานิสงส์แห่งการเรียนพระวินัย ทรงยกย่องโดยเฉพาะท่านพระอุบาลีเนืองๆ โดยอเนกปริยาย อาวุโสทั้งหลาย ดั่งนั้น พวกเราพากันเล่าเรียนพระวินัยในสำนักท่านพระอุบาลีเถิด ก็ภิกษุเหล่านั้นมากเหล่า เป็นเถระก็มี เป็นมัชฌิมะก็มี เป็นนวกะก็มี ต่างพากันเล่าเรียนพระวินัยในสำนักท่านพระอุบาลี.

ส่วนพระฉัพพัคคีย์ได้หารือกันว่า อาวุโสทั้งหลาย บัดนี้ ภิกษุเป็นอันมาก ทั้งเถระมัชฌิมะและนวกะ พากันเล่าเรียนพระวินัยในสำนักท่านพระอุบาลี ถ้าภิกษุเหล่านี้จักเป็นผู้รู้พระ-บัญญัติในพระวินัย ท่านจักฉุดกระชากผลักไสพวกเราได้ตามใจชอบ อย่ากระนั้นเลย พวกเราจงช่วยกันก่นพระวินัยเถิด เมื่อตกลงดั่งนั้น พระฉัพพัคคีย์จึงเข้าไปหาภิกษุทั้งหลาย กล่าวอย่างนี้ว่า จะประโยชน์อะไรด้วยสิกขาบทเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ที่ยกขึ้นแสดงแล้ว ช่างเป็นไปเพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งเหยิงนี่กระไร.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้พากันก่นพระวินัยเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

#### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอช่วยกันก่นวินัย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้พากันก่นวินัยเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒๑. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อมีใครสวดปาติโมกข์อยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า ประโยชน์อะไรด้วยสิกขาบทเล็กน้อยเหล่านี้ที่สวดขึ้นแล้ว ช่างเป็นไปเพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งเหยิงนี่กระไร เป็นปาจิตตีย์ เพราะก่นสิกขาบท.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๘๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

คำว่า เมื่อมีใครสวดปาติโมกข์อยู่ ความว่า เมื่อมีผู้ใดผู้หนึ่งยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่ก็ดี ให้ผู้อื่นยกขึ้นแสดงอยู่ก็ดี ท่องบ่นอยู่ก็ดี.

คำว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า ก่นพระวินัยแก่อุปสัมบันว่า ก็จะประโยชน์อะไรด้วยสิกขาบทเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ที่ยกขึ้นแสดงแล้ว ช่างเป็นไปเพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งเหยิงนี่กระไร ความรำคาญ ความลำบาก ความยุ่งเหยิง ย่อมมีแก่พวกภิกษุจำพวกที่เล่าเรียนพระวินัยนี้ แต่จำพวกที่ไม่เล่าเรียนหามีไม่ สิกขาบทนี้พวกท่านอย่ายกขึ้นแสดงดีกว่า สิกขาบทนี้พวกท่านไม่สำเหนียกดีกว่า สิกขาบทนี้พวกท่านไม่เรียนดีกว่า สิกขาบทนี้พวกท่านไม่ทรงจำดีกว่า พระวินัยจะได้สาบสูญ หรือภิกษุพวกนี้จะได้ไม่รู้พระบัญญัติ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๘๗] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ก่นพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย ก่นพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ก่นพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปัญจกะทุกกฏ

ภิกษุก่นธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุก่นพระวินัยหรือพระธรรมอย่างอื่นแก่อนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ก่นพระวินัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ก่นพระวินัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ก่นพระวินัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๘๘] ภิกษุผู้ไม่ประสงค์จะก่น พูดตามเหตุว่า นิมนต์ท่านเรียนพระสูตร พระคาถา หรือพระอภิธรรมไปก่อนเถิด ภายหลังจึงค่อยเรียนพระวินัย ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ

---

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๘๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ ประพฤติอนาจารแล้วตั้งใจอยู่ว่า ขอภิกษุทั้งหลายจงทราบว่า พวกเราเป็นผู้ต้องอาบัติด้วยอาการที่ไม่รู้ แล้วเมื่อพระวินัยธรยกปาติโมกข์ขึ้นแสดง กล่าวอย่างนี้ว่า พวกผมเพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่า ธรรมแม้นี้ก็มาในพระสูตร เนื่องในพระสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์เมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกผมเพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่า ธรรมแม้นี้ก็มาในพระสูตร เนื่องในพระสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ดังนี้ ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า เมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ พวกเธอได้กล่าวอย่างนี้ว่า ธรรมแม้นี้ก็มาในสูตร เนื่องในสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ดังนี้ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอเมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ จึงกล่าวอย่างนี้ว่า พวกผมเพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่า ธรรมแม้นี้ก็มาในสูตร เนื่องในสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ดังนี้เล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒๒. ๓. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ทุกกึ่งเดือน กล่าวอย่างนี้ว่า ฉันเพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่า เออ ธรรมแม้นี้ก็มาแล้วในสูตร เนื่องแล้วในสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ถ้าภิกษุทั้งหลายอื่นรู้จักภิกษุนั้นว่า ภิกษุนี้เคยนั่งเมื่อปาติโมกข์กำลังสวดอยู่ ๒-๓ คราวมาแล้ว กล่าวอะไรอีก อันความพ้นด้วยอาการที่ไม่รู้ หามีแก่ภิกษุนั้นไม่ พึงปรับเธอตามธรรมด้วยอาบัติที่ต้องในเรื่องนั้น และพึงยกความหลงขึ้นแก่เธอเพิ่มอีกว่า แน่ะเธอ ไม่ใช่ลาภของเธอ เธอได้ไม่ดีแล้ว ด้วยเหตุว่าเมื่อปาติโมกข์กำลังสวดอยู่ เธอหาทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ดีไม่ นี้เป็นปาจิตตีย์ ในความเป็นผู้แสร้งทำหลงนั้น.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๙๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ทุกกึ่งเดือน คือ ทุกวันอุโบสถ.

บทว่า เมื่อพระวินัยธรกำลังสวดปาติโมกข์อยู่ คือ เมื่อภิกษุกำลังยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงอยู่.

บทว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า ภิกษุประพฤติอนาจารมาแล้ว ตั้งใจอยู่ว่า ขอภิกษุทั้งหลายจงรู้ว่า เราเป็นผู้ต้องอาบัติด้วยอาการที่ไม่รู้ เมื่อภิกษุกำลังสวดปาติโมกข์อยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า ผมเพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่า เออ ธรรมแม้นี้ก็มาในพระสูตร เนื่องแล้วในพระสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๖๙๑] คำว่า ถ้า ... นั้น อธิบายว่า ภิกษุเหล่าอื่นรู้จักภิกษุผู้ปรารถนาแสร้งทำหลงว่า ภิกษุนี้เคยนั่งเมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ ๒-๓ คราวมาแล้ว พูดมากไปทำไมอีก อันความพ้นจากอาบัติด้วยอาการที่ไม่รู้ หามีแก่ภิกษุนั้นไม่ พึงปรับเธอตามธรรมด้วยอาบัติที่ต้องเพราะประพฤติอนาจารนั้น และพึงยกความหลงขึ้นแก่เธอเพิ่มอีก.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพึงยกขึ้นอย่างนี้:-

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาลงโมหาโรปนกรรม

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ เมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ หาทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดีไม่ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงยกความหลงขึ้นแก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ เมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ หาทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดีไม่ สงฆ์ยกความหลงขึ้นแก่ภิกษุมีชื่อนี้ การยกความหลงขึ้นแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด ความหลงอันสงฆ์ยกขึ้นแก่ภิกษุมีชื่อนี้แล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

บทภาชนีย์

[๖๔๒] เมื่อสงฆ์ยังไม่ยกความหลงขึ้น ภิกษุแสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ.

เมื่อสงฆ์ยกความหลงขึ้นแล้ว ภิกษุยังแสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะปาจิตตีย์

[๖๔๓] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม แสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย แสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม แสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม แสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย แสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม แสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๙๔] ภิกษุยังไม่ได้ฟังโดยพิสดาร ๑ ภิกษุฟังโดยพิสดารไม่ถึง ๒-๓ คราว ๑ ภิกษุผู้ไม่ปรารถนาจะแสร้งทำหลง ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

### ๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๔

### เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๙๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ โกรธ น้อยใจ ให้ประหารแก่พระสัตตรสวัคคีย์ พระสัตตรสวัคคีย์ร้องไห้ ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องไห้ทำไม?

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์เหล่านี้โกรธ น้อยใจ ให้ประหารแก่พวกผม.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้โกรธ น้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุทั้งหลายเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

#### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอโกรธ น้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

#### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้โกรธ น้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุทั้งหลายเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

#### พระบัญญัติ

๑๒๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ น้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๙๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุอื่น.

คำว่า โกรธ น้อยใจ คือ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ.

คำว่า ให้ประหาร ความว่า ให้ประหารด้วยกายก็ดี ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ดี ด้วยของที่โยนไปก็ดี โดยที่สุด แม้ด้วยกลีบอุบล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๙๗] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โกรธ น้อยใจ ให้ประหาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย โกรธ น้อยใจ ให้ประหาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน โกรธ น้อยใจ ให้ประหาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุโกรธ น้อยใจ ให้ประหาร แก่อนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๙๘] ภิกษุถูกใครๆ เบียดเบียน ประสงค์จะป้องกันตัว ให้ประหาร ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่พระสัตตรสวัคคีย์ พระสัตตรสวัคคีย์ หลบประหารแล้วร้องไห้ ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องไห้ ทำไม?

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์เหล่านี้โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่พวกผม.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่ภิกษุทั้งหลายเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอโกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่ภิกษุทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่ภิกษุทั้งหลายเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่ภิกษุ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๐๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุอื่น.

คำว่า โกรธ น้อยใจ คือ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ.

คำว่า เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้น ความว่า เงือดเงื้อกายก็ดี ของเนื่องด้วยกายก็ดี โดยที่สุดแม้กลีบอุบล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๐๑] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุ โกรธ น้อยใจ เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่อนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๐๒] ภิกษุถูกใครๆ เบียดเบียน ประสงค์จะป้องกันตัว เงื้อหอกคือฝ่ามือขึ้น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

### ๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๖

#### เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๐๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์โจทภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูล บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้โจทภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูลเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

#### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอโจทภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูล จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

#### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้โจทภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูลเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

#### พระบัญญัติ

๑๒๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด กำจัดซึ่งภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสหามูลมิได้ เป็นปาจิตตีย์.

#### เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

#### สิกขาบทวิภังค์

[๗๐๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ซึ่งภิกษุ คือ ซึ่งภิกษุอื่น.

ที่ชื่อว่า หามูลมิได้ คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ.

บทว่า ด้วยอาบัติสังฆาทิเสส คือ ด้วยอาบัติสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท สิกขาบทใด สิกขาบทหนึ่ง.

บทว่า กำจัด คือ โจทเองก็ดี ให้ผู้อื่นโจทก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๐๕] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โจทด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย โจทด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน โจทด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปัญจกะทุกกฏ

ภิกษุโจทด้วยอาจารวิบัติก็ดี ด้วยทิฏฐิวิบัติก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุโจทอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โจท ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย โจท ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน โจท ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๐๖] ภิกษุสำคัญว่ามีมูล โจทเองก็ดี ให้ผู้อื่นโจทก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๐๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แกล้งก่อความรำคาญให้แก่พระสัตตรสวัคคีย์ ด้วยพูดว่า อาวุโสทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า สงฆ์ไม่พึงอุปสมบทบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ดังนี้ ก็พวกท่านมีอายุหย่อน ๒๐ ปี อุปสมบทแล้ว พวกท่านเป็นอนุปสัมบันของพวกเรา กระมัง พระสัตตรสวัคคีย์เหล่านั้นร้องไห้.

ภิกษุทั้งหลาย จึงถามอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องไห้ทำไม?

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์เหล่านี้แกล้งก่อความรำคาญให้แก่พวกผม.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้แกล้งก่อความรำคาญให้แก่ภิกษุทั้งหลายเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอแกล้งก่อความรำคาญให้แก่ภิกษุทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้แกล้งก่อความรำคาญให้แก่ภิกษุทั้งหลายเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด แกล้งก่อความรำคาญแก่ภิกษุด้วยหมายว่า ด้วยเช่นนี้ ความไม่ผาสุกจักมีแก่เธอแม้ครู่หนึ่ง ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่อย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๐๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุรูปอื่น.

บทว่า แกล้ง คือรู้อยู่ รู้ดีอยู่ จงใจ ตั้งใจ ละเมิด

บทว่า ก่อความรำคาญ ความว่า ก่อความรำคาญเป็นต้นว่า ชะรอยท่านมีอายุหย่อน ๒๐ ฝน อุปสมบทแล้ว ชะรอยท่านบริโภคอาหารในเวลาวิกาลแล้ว ชะรอยท่านดื่มน้ำเมาแล้ว ชะรอยท่านนั่งในที่ลับกับมาตุคามแล้ว ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

คำว่า ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่อย่างอื่นไม่ คือ ไม่มีเหตุอะไรอื่นที่จะก่อความรำคาญให้.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๐๙] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน แกล้งก่อความรำคาญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย แกล้งก่อความรำคาญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน แกล้งก่อความรำคาญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุแกล้งก่อความรำคาญให้แก่อนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๑๐] ภิกษุไม่ประสงค์จะก่อความรำคาญ พูดแนะนำว่า ชะรอยท่านจะมีอายุไม่ครบ ๒๐ ฝน อุปสมบทแล้ว ชะรอยท่านจะบริโภคอาหารในเวลาวิกาลแล้ว ชะรอยท่านจะดื่มน้ำเมาแล้ว ชะรอยท่านจะนั่งในที่ลับกับมาตุคามแล้ว ท่านจงรู้ไว้เถิดว่า ความรำคาญใจในภายหลังอย่าได้มีแก่ท่าน ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

### ๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๘

#### เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๑๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ทะเลาะกับพวกภิกษุมีศีลเป็นที่รัก

พวกภิกษุมีศีลเป็นที่รักกล่าวสนทนากันอยู่อย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์พวกนี้เป็นอลัชชี พวกเราไม่อาจจะทะเลาะกับพระพวกนี้ได้.

พระฉัพพัคคีย์กล่าวต่ออย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย ทำไม พวกท่านจึงได้เรียกพวกเราด้วยถ้อยคำว่าอลัชชี.

พวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักถามว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านได้ยินมาแต่ที่ไหน?

พระฉัพพัคคีย์ตอบว่า เรายืนแอบฟังพวกท่านอยู่.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ยืนแอบฟังอยู่เล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

#### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน พวกเธอได้ยืนแอบฟังอยู่ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

#### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน ไฉนพวกเธอจึงได้ยืนแอบฟังอยู่เล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน ยืนแอบฟังด้วยหมายว่าจักได้ฟังคำที่เธอพูดกัน ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่อย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๑๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า เมื่อภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุพวกอื่น.

คำว่า เกิดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน คือเกิดอธิกรณ์ขึ้น.

คำว่า ยืนแอบฟัง คือ เดินไปด้วยความตั้งใจว่า เราจักฟังคำของภิกษุเหล่านี้ แล้วจักท้วง จักเตือน จักฟ้อง จักให้สำนึก จักทำให้เก้อเขิน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนอยู่ในที่ใดได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อเดินไปข้างหลัง รีบเดินให้ทันด้วยตั้งใจว่า จักฟัง ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนอยู่ในที่ใดได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อเดินไปข้างหน้า ลดเดินให้ช้าลงด้วยตั้งใจว่า จักฟัง ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนอยู่ในที่ใดได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บังเอิญเดินผ่านมาถึงสถานที่ที่ภิกษุยืนก็ดี นั่งก็ดี นอนก็ดี เมื่อเขาพูดงุบงิบกันอยู่ ต้องกระแอมไอให้เขารู้ตัว ถ้าไม่กระแอมไอ หรือไม่ให้เขารู้ตัว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

คำว่า ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่อย่างอื่นไม่ ความว่า ไม่มีเหตุอะไรอื่นที่จะยืนแอบฟังความ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๑๓] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ยืนแอบฟัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย ยืนแอบฟัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ยืนแอบฟัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุยืนแอบฟังถ้อยคำของอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๑๔] ภิกษุเดินไปหมายว่า จักฟังถ้อยคำของภิกษุเหล่านี้แล้ว จักงด จักเว้น จักระงับ จักเปลื้องตน ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๑๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ประพฤติอนาจารแล้ว เมื่อการกสงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุแต่ละรูปอยู่ ย่อมคัดค้าน ครั้นสงฆ์ประชุมกันด้วยกรรมบางอย่างที่สงฆ์จะต้องทำ พระฉัพพัคคีย์สาละวนทำจีวรกรรมกันอยู่ ได้ให้ฉันทะไปแก่พระรูปหนึ่ง ทันใด สงฆ์จึงกล่าวว่า อาวุโสทั้งหลาย ภิกษุรูปนี้เป็นพวกพระฉัพพัคคีย์มารูปเดียว ฉะนั้น พวกเราจะทำกรรมแก่เธอ ดังนี้ แล้วได้ทำกรรมแก่พระฉัพพัคคีย์รูปนั้น เมื่อเสร็จแล้ว ภิกษุฉัพพัคคีย์รูปนั้นได้เข้าไปหาพระฉัพพัคคีย์ พระฉัพพัคคีย์ถามภิกษุรูปนั้นว่า อาวุโส สงฆ์ได้ทำอะไร?

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า สงฆ์ได้ทำกรรมแก่ผม ขอรับ.

พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า อาวุโส เราไม่ได้ให้ฉันทะไปเพื่อหมายถึงกรรมนี้ว่า สงฆ์จักทำกรรมแก่ท่าน ถ้าเราทราบว่า สงฆ์จักทำกรรมแก่ท่าน เราจะไม่พึงให้ฉันทะไป.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์ให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว จึงได้ถึงความบ่นว่าในภายหลังเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว ได้ถึงความบ่นว่าในภายหลัง จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว จึงได้ถึงความบ่นว่าในภายหลังเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น

ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว ถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๑๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

กรรมอันเป็นธรรม ๔ อย่าง

ที่ชื่อว่า กรรมอันเป็นธรรม ได้แก่ อุปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ที่สงฆ์ทำแล้วตามธรรม ตามวินัย ตามสัตถุศาสน์ นี้ชื่อว่ากรรมอันเป็นธรรม.

ภิกษุให้ฉันทะไปแล้ว บ่นว่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๓๑๗] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ให้ฉันทะไปแล้ว บ่นว่าต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ให้ฉันทะไปแล้ว บ่นว่า ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ให้ฉันทะไปแล้ว บ่นว่า ไม่ต้องอาบัติ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๑๘] ภิกษุรู้อยู่ว่า สงฆ์ทำกรรมโดยไม่ถูกธรรม เป็นพวกหรือทำแก่ภิกษุมิใช่ผู้ควรแก่กรรม บ่นว่า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

## ๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

### เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๑๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น สงฆ์ประชุมกันด้วยกรรมบางอย่างที่สงฆ์จะต้องทำ พระฉัพพัคคีย์สาละวนทำจีวรกรรมกันอยู่ ได้ให้ฉันทะไปแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงก็พอดีสงฆ์ตั้งญัตติแล้วว่า สงฆ์ประชุมกันเพื่อประสงค์ทำกรรมใด พวกเราจักทำกรรมนั้น ดังนี้.

ภิกษุรูปนั้นจึงพูดขึ้นว่า ภิกษุเหล่านี้ทำกรรมแก่ภิกษุแต่ละรูปอย่างนี้ พวกท่านจักทำกรรมแก่ใครกัน แล้วไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะหลีกไป.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุเมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ จึงได้ไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะหลีกไปเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ เธอไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะหลีกไป จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอเมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ จึงได้ไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะหลีกไปเล่า การกระทำของเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๒๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ ไม่ให้ฉันทะแล้ว ลุกจากอาสนะหลีกไปเสีย เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๒๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เรื่องอันจะพึงวินิจฉัยในสงฆ์ ได้แก่ เรื่องที่โจทก์จำเลยแจ้งไว้แล้ว แต่ยังไม่ได้วินิจฉัย ๑ ตั้งญัตติแล้ว ๑ กรรมวาจายังสวดค้างอยู่ ๑

คำว่า ไม่ให้ฉันทะแล้ว ลุกจากอาสนะหลีกไปเสีย คือ ตั้งใจว่า ไฉน กรรมนี้พึงกำเริบ พึงเป็นวรรค พึงทำไม่ได้ ดังนี้แล้ว ลุกเดินไป ต้องอาบัติทุกกฏ กำลังละหัตถบาสแห่งที่ชุมนุมสงฆ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ละหัตถบาสไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๗๒๑] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ไม่ให้ฉันทะแล้วลุกจากอาสนะหลีกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัยอยู่ ไม่ให้ฉันทะแล้ว ลุกจากอาสนะหลีกไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ไม่ให้ฉันทะแล้ว ลุกจากอาสนะหลีกไป ไม่ต้องอาบัติ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัยอยู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๒๒] ภิกษุคิดเห็นว่า ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง หรือการวิวาท จักเกิดแก่สงฆ์ ดังนี้แล้วหลีกไป ๑ ภิกษุคิดเห็นว่า สงฆ์จักแตกแยกกัน หรือจักร้าวรานกัน ดังนี้แล้วหลีกไป ๑ ภิกษุคิดเห็นว่า สงฆ์จักทำกรรม โดยไม่เป็นธรรม เป็นวรรค หรือจักทำกรรมแก่ภิกษุมิใช่ผู้ควรแก่กรรม ดังนี้แล้วหลีกไป ๑ ภิกษุเกิดอาพาธ หลีกไป ๑ ภิกษุหลีกไปด้วยธุระอันจะทำแก่ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุปวดอุจจาระปัสสาวะแล้วหลีกไป ๑ ภิกษุไม่ตั้งใจจะทำกรรมให้เสีย หลีกไปด้วยคิดว่าจะกลับมาอีก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

---

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๑

เรื่องพระทัพพมัลลบุตร

[๗๒๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ท่านพระทัพพมัลลบุตรจัดเสนาสนะและแจกอาหารแก่สงฆ์ แต่ท่านเป็นผู้มีจีวรเก่า. สมัยนั้น มีจีวรผืนหนึ่งเกิดขึ้นแก่สงฆ์ สงฆ์จึงได้ถวายจีวรผืนนั้นแก่ท่านพระทัพพมัลลบุตร พวกพระฉัพพัคคีย์พากันเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุทั้งหลายน้อมลาภของสงฆ์ไปตามชอบใจ.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์กับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้จีวรไปแล้ว ภายหลังจึงได้ถึงธรรมคือบ่นเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอกับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้จีวรแล้ว ภายหลังถึงธรรมคือบ่น จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอกับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้จีวรแล้ว ภายหลังจึงได้ถึงธรรมคือบ่นเล่า การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓๐. ๑๑. อนึ่ง ภิกษุใด กับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ให้จีวรแก่ภิกษุแล้ว ภายหลังถึงธรรมคือบ่นว่า ภิกษุทั้งหลายน้อมลาภของสงฆ์ไปตามชอบใจ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระทัพพมัลลบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๒๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

สงฆ์ที่ชื่อว่า พร้อมเพรียงกัน คือ มีสังวาสเสมอกัน อยู่ในสีมาเดียวกัน.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัป เป็นอย่างต่ำ.

บทว่า ให้ คือ ตนเองก็ให้.

ที่ชื่อว่า ตามชอบใจ คือ ตามความที่เป็นไมตรีกัน ตามความที่เคยเห็นกัน ตามความที่เคยคบกัน ตามความที่ร่วมอุปัชฌาย์กัน ตามความที่ร่วมอาจารย์กัน.

ที่ชื่อว่า ของสงฆ์ คือ ที่เขาถวายแล้ว ที่เขาสละแล้ว แก่สงฆ์.

ที่ชื่อว่า ลาภ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริขารอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ โดยที่สุดแม้ก้อนจุรณ์ ไม้ชำระฟัน ด้วยชายผ้า.

คำว่า ภายหลังถึงธรรมคือบ่น ความว่า เมื่อให้จีวรแก่อุปสัมบันที่สงฆ์สมมติให้เป็นผู้จัดเสนาสนะก็ดี ให้เป็นผู้แจกอาหารก็ดี ให้เป็นผู้แจกยาคูก็ดี ให้เป็นผู้แจกผลไม้ก็ดี ให้เป็นผู้แจกของเคี้ยวก็ดี ให้เป็นผู้แจกของเล็กน้อยก็ดี แล้วบ่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๒๕] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม เมื่อให้จีวรแล้ว บ่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย เมื่อให้จีวรแล้ว บ่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม เมื่อให้จีวรแล้ว บ่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ฉักกะทุกกฏ

ให้บริขารอย่างอื่นแล้ว บ่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ให้จีวรหรือบริขารอย่างอื่นแก่อุปสัมบัน ผู้ที่สงฆ์ไม่ได้สมมติให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ ให้เป็นผู้แจกอาหาร ให้เป็นผู้แจกยาคู ให้เป็นผู้แจกผลไม้ ให้เป็นผู้แจกของเคี้ยว หรือให้เป็นผู้แจกของเล็กน้อยแล้ว บ่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

เมื่อให้จีวรหรือบริขารอย่างอื่นแก่อนุปสัมบันผู้ที่สงฆ์สมมติก็ดี ไม่ได้สมมติก็ดี ให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ ให้เป็นผู้แจกอาหาร ให้เป็นผู้แจกยาคู ให้เป็นผู้แจกผลไม้ ให้เป็นผู้แจกของเคี้ยว หรือให้เป็นผู้แจกของเล็กน้อยแล้ว บ่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๒๖] ภิกษุบ่นว่า สงฆ์มีปกติทำโดยฉันทาคติ ... โทสาคติ ... โมหาคติ ... ภยาคติ จะประโยชน์อะไรด้วยจีวรที่ให้แล้วแก่ภิกษุนั้น แม้เธอได้ไปแล้วก็จักทิ้งเสีย จักไม่ใช้สอยโดยชอบธรรม ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๑ จบ.

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๒๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ในพระนครสาวัตถี มีชาวบ้านหมู่หนึ่งได้จัดอาหารพร้อมทั้งจีวรไว้เพื่อสงฆ์ ด้วยหมายใจว่า ให้ท่านฉันแล้วจักให้ครองจีวร. ครั้งนั้นแล พวกพระฉัพพัคคีย์ได้เข้าไปหาชาวบ้านหมู่นั้นแล้วกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย ขอจงถวายจีวรเหล่านี้แก่ภิกษุพวกนี้เถิด.

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า พวกกระผมจัดถวายไม่ได้ เพราะพวกกระผมได้จัดอาหารพร้อมทั้งจีวรไว้เพื่อสงฆ์ ทุกๆ ปี.

พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า ท่านทั้งหลาย ทายกผู้ถวายแก่สงฆ์มีจำนวนมาก อาหารสำหรับสงฆ์ก็มีมาก ภิกษุเหล่านี้อาศัยพวกท่าน เห็นอยู่แต่พวกท่าน จึงอยู่ในที่นี้ หากพวกท่านจักไม่ให้แก่ภิกษุเหล่านี้ ก็บัดนี้ ใครเล่าจักให้แก่ภิกษุเหล่านี้ ขอท่านทั้งหลาย จงให้จีวรเหล่านี้แก่ภิกษุพวกนี้เถิด.

เมื่อชาวบ้านพวกนั้นถูกพระฉัพพัคคีย์แค่นได้ จึงได้ถวายจีวรตามที่ได้จัดไว้แก่พวกพระฉัพพัคคีย์ไป แล้วอังคาสสงฆ์ด้วยอาหารอย่างเดียว. บรรดาภิกษุที่ทราบว่า อาหารพร้อมทั้งจีวรที่เขาจัดไว้ถวายสงฆ์มี แต่ไม่ทราบว่า เขาได้ถวายจีวรแก่พระฉัพพัคคีย์ไปแล้ว ได้กล่าวขึ้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ขอจงถวายจีวรแก่สงฆ์เถิด.

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า จีวรตามที่ได้จัดไว้ไม่มี เจ้าข้า เพราะพระคุณเจ้าเหล่าฉัพพัคคีย์ได้น้อมไปเพื่อพระคุณเจ้าเหล่าฉัพพัคคีย์ด้วยกันแล้ว.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ จึงได้น้อมลาภที่เขาน้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคลเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอรู้อยู่น้อมลาภที่เขาน้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอรู้อยู่ จึงได้น้อมลาภที่เขาน้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคลเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓๑. ๑๒. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ น้อมลาภที่เขาน้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๒๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือรู้เอง หรือคนอื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก.

ที่ชื่อว่า จะถวายสงฆ์ คือเขาจะให้อยู่แล้ว จะบริจาคอยู่แล้วแก่สงฆ์.

ที่ชื่อว่า ลาภ ได้แก่จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เภสัชบริขารอันเป็นปัจจัยของภิกษุไข้ โดยที่สุดแม้ก้อนจุรณ์ ไม้ชำระฟัน ด้วยชายผ้า.

ที่ชื่อว่า เข้าน้อมไป คือ เขาได้เปล่งวาจาไว้ว่า จักถวาย จักทำ ภิกษุน้อมมาเพื่อบุคคล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๗๒๙] ลาภที่เขาน้อมไปแล้ว ภิกษุสำคัญว่าเขาน้อมไปแล้ว น้อมมาเพื่อบุคคล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ลาภที่เขาน้อมไปแล้ว ภิกษุสงสัยอยู่ น้อมมาเพื่อบุคคล ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขาน้อมไปแล้ว ภิกษุสำคัญว่าเขาไม่ได้น้อมไป น้อมมาเพื่อบุคคล ไม่ต้องอาบัติ.

ลาภที่เขาน้อมไปเพื่อสงฆ์ ภิกษุน้อมมาเพื่อสงฆ์หมู่อื่นก็ดี เพื่อเจดีย์ก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขาน้อมไปเพื่อเจดีย์ ภิกษุน้อมมาเพื่อเจดีย์อื่นก็ดี เพื่อสงฆ์ก็ดี เพื่อบุคคลก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขาน้อมไปเพื่อบุคคล ภิกษุน้อมมาเพื่อบุคคลอื่นก็ดี เพื่อสงฆ์ก็ดี เพื่อเจดีย์ก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขายังไม่ได้น้อมไป ภิกษุสำคัญว่าเขาน้อมไปแล้ว ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ลาภที่เขายังไม่ได้น้อมไป ภิกษุสงสัยอยู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ลาภที่เขายังไม่ได้น้อมไป ภิกษุสำคัญว่าเขายังไม่ได้น้อมไป ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๓๐] ภิกษุ เมื่อทายกถามว่า จะถวายที่ไหน ตอบว่า ไทยธรรมของพวกท่าน พึงได้รับการใช้สอย พึงได้รับการปรับปรุง หรือพึงตั้งอยู่ได้นานในที่ใด ก็หรือจิตของพวกท่านเลื่อมใสในที่ใด ก็จงถวายในที่นั้นเถิด ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๒ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๘ จบ.

---

หัวข้อประจำเรื่อง

| | |
|---|---|
| ๑. สหธัมมิกสิกขาบท | ว่าด้วยการว่ากล่าวโดยถูกธรรม |
| ๒. วิวัณณนสิกขาบท | ว่าด้วยการก่นสิกขาบท |
| ๓. โมหนสิกขาบท | ว่าด้วยการแสร้งทำหลง |
| ๔. ปหารทานสิกขาบท | ว่าด้วยการให้ประหาร |
| ๕. ตลสัตติกสิกขาบท | ว่าด้วยการเงื้อหอกคือฝ่ามือ |
| ๖. อมูลกสิกขาบท | ว่าด้วยการโจทด้วยอาบัติไม่มีมูล |
| ๗. สัญจิจจสิกขาบท | ว่าด้วยการแกล้งก่อความรำคาญ |
| ๘. อุปัสสุติสิกขาบท | ว่าด้วยการแอบฟัง |
| ๙. กัมมปฏิพาหนสิกขาบท | ว่าด้วยการคัดค้านกรรม |
| ๑๐. ฉันทาทานสิกขาบท | ว่าด้วยการไม่ให้ฉันทะ |
| ๑๑. ทัพพสิกขาบท | ว่าด้วยเรื่องท่านพระทัพพมัลลบุตร |
| ๑๒. ปริณามนสิกขาบท | ว่าด้วยการน้อมลาภสงฆ์ |

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๙

๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล

[๗๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอาราม ของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสสั่งเจ้าหน้าที่ผู้รักษาพระราชอุทยานว่า ดูกรพนาย เจ้าจงไปตกแต่งอุทยานให้เรียบร้อย เราจักประพาสอุทยาน.

เจ้าหน้าที่รักษาพระราชอุทยานผู้นั้น รับสนองพระบรมราชโองการแล้ว ตกแต่งพระราชอุทยานอยู่ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับนั่งอยู่ ณ โคนไม้ต้นหนึ่ง ครั้นแล้ว จึงเข้าเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศล กราบทูลว่า ขอเดชะ พระราชอุทยานเรียบร้อยแล้ว และพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ โคนไม้ในพระราชอุทยานนั้น พระพุทธเจ้าข้า.

ท้าวเธอรับสั่งว่า ช่างเถอะพนาย เราจักเฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วเสด็จไปสู่พระราชอุทยาน เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ขณะนั้นมีอุบาสกผู้หนึ่งนั่งเฝ้าพระผู้มีพระภาคอยู่ใกล้ๆ ท้าวเธอได้ทอดพระเนตรเห็นอุบาสกนั้นนั่งเฝ้าอยู่ใกล้พระผู้มีพระภาค ทรงตกพระทัยยืนชะงักอยู่ ครั้นแล้วทรงพระดำริว่า บุรุษผู้นี้คงไม่ใช่คนต่ำช้า เพราะเฝ้าพระผู้มีพระภาคอยู่ใกล้ๆ ได้ ดังนี้ แล้วเข้าไปถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ประทับนั่ง ณ ราชอาสน์อันสมควรส่วนข้างหนึ่ง.

ส่วนอุบาสกนั้นไม่ถวายบังคม ไม่ลุกรับเสด็จพระเจ้าปเสนทิโกศล ด้วยความเคารพต่อพระผู้มีพระภาค จึงพระเจ้าปเสนทิโกศลไม่ทรงพอพระทัยว่า ไฉนบุรุษนี้ เมื่อเรามาแล้ว จึงไม่ไหว้ ไม่ลุกรับ

พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า พระเจ้าปเสนทิโกศลไม่ทรงพอพระทัย จึงตรัสขึ้นในขณะนั้นว่า มหาบพิตร อุบาสกผู้นี้ เป็นพหูสูต เป็นคนเล่าเรียนพระปริยัติธรรมมาก เป็นผู้ปราศจากความยินดีในกามทั้งหลาย.

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงพระดำริว่า อุบาสกผู้นี้ไม่ใช่เป็นคนต่ำต้อย แม้พระผู้มีพระภาคก็ยังตรัสชมเขา แล้วรับสั่งกะอุบาสกนั้นว่า ดูกรอุบาสก เธอพึงพูดได้ตามประสงค์เถิด.

อุบาสกนั้นกราบทูลว่า เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นเกล้า ฯ พระพุทธเจ้าข้า.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถา ครั้นพระเจ้าปเสนทิโกศลอันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ทรงเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว เสด็จลุกจากที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทรงทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ.

[๗๓๒] ต่อมา พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับอยู่ ณ พระมหาปราสาทชั้นบน ได้ทอด-พระเนตรเห็นอุบาสกนั้นเดินกั้นร่มไปตามถนน จึงโปรดให้เชิญตัวมาเฝ้าแล้วรับสั่งว่า ดูกรอุบาสก ได้ทราบว่า เธอเป็นพหูสูต เป็นคนเล่าเรียนพระปริยัติธรรมมาก ดีละ อุบาสก ขอเธอจงช่วยสอนธรรมแก่ฝ่ายในของเรา.

อุบาสกนั้นกราบทูลว่า ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมด้วยอำนาจแห่งพระคุณเจ้าทั้งหลาย พระคุณเจ้าเท่านั้น จักสอนธรรมแก่ฝ่ายในของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้.

พระเจ้าปเสนทิโกศลรับสั่งขึ้นในขณะนั้นว่า อุบาสกพูดจริงแท้ ดังนี้แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วประทับนั่ง ณ ราชอาสน์อันสมควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ขอพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดให้ภิกษุรูปหนึ่ง ไปเป็นผู้สอนธรรมแก่ฝ่ายในของหม่อมฉัน พระพุทธเจ้าข้า.

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถา ครั้นพระเจ้าปเสนทิโกศล อันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจง ให้ทรงเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว เสด็จลุกจากที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทรงทำประทักษิณเสด็จกลับไปแล้ว.

### ทรงแต่งตั้งท่านพระอานนท์เป็นครูสอนธรรม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกท่านพระอานนท์มารับสั่งว่า ดูกรอานนท์ ถ้าเช่นนั้นเธอจงสอนธรรมแก่ฝ่ายในของพระเจ้าแผ่นดิน.

ท่านพระอานนท์ ทูลรับสนองพระพุทธดำรัสแล้วเข้าไปสอนธรรมแก่ฝ่ายในของพระเจ้า-แผ่นดินทุกเวลา ต่อมาเช้าวันหนึ่ง ท่านพระอานนท์ครองอันตรวาสกแล้วถือบาตร จีวร เข้าไปสู่พระราชนิเวศน์ ขณะนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับอยู่ในห้องพระบรรทมกับพระนางมัลลิกาเทวี พระนางได้ทอดพระเนตรเห็นท่านพระอานนท์มาแต่ไกลเทียว จึงผลีผลามลุกขึ้น พระภูษาทรง

สีเหลืองเลียนได้เลื่อนหลุด ท่านพระอานนท์กลับจากสถานที่นั้นในทันที ไปถึงอารามแล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอานนท์ ยังไม่ได้รับบอกก่อนจึงได้เข้าสู่พระราชฐานชั้นในเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอานนท์ว่า ดูกรอานนท์ ข่าวว่า เธอไม่ได้รับบอกก่อนเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน จริงหรือ?

ท่านพระอานนท์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรอานนท์ ไฉน เธอยังไม่ได้รับบอกก่อนจึงได้เข้าสู่พระราชฐานชั้นในเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... ครั้นแล้ว ทรงทำธรรมีกถาแล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลาย ดังต่อไปนี้.

โทษ ๑๐ อย่าง ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน

[๗๓๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย โทษในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นในมี ๑๐ อย่าง ๑๐ อย่างอะไรบ้าง?

๑. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในพระราชฐานชั้นในนี้ พระเจ้าแผ่นดินกำลังประทับอยู่ในตำหนักที่ผทมกับพระมเหสี ภิกษุเข้าไปในพระราชฐานชั้นในนั้น พระมเหสีเห็นภิกษุแล้วทรงยิ้มพรายให้ปรากฏก็ดี ภิกษุเห็นพระมเหสีแล้วยิ้มพรายให้ปรากฏก็ดี ในข้อนั้น พระเจ้าแผ่นดินจะทรงระแวงอย่างนี้ว่า คนทั้ง ๒ นี้รักใคร่กันแล้ว หรือจักรักใคร่กันเป็นแม่นมั่น นี้เป็นโทษข้อที่หนึ่ง ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๒. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระราชกิจมาก ทรงมีพระราชกรณียะมาก ทรงร่วมกับพระสนมคนใดคนหนึ่งแล้วทรงระลึกไม่ได้ พระสนมนั้นตั้งพระครรภ์เพราะเหตุที่ทรงร่วมนั้น ในเรื่องนั้น พระเจ้าแผ่นดินจะทรงระแวงอย่างนี้ว่า ใน

พระราชฐานชั้นในนี้ คนอื่นเข้ามาไม่ได้สักคน นอกจากบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี้เป็นโทษข้อที่สองในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๓. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก รัตนะบางอย่างในพระราชฐานชั้นในหายไป ในเรื่องนั้น พระเจ้าแผ่นดินจะทรงระแวงอย่างนี้ว่า ในพระราชฐานชั้นในนี้ คนอื่นสักคนก็เข้ามาไม่ได้ นอกจากบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี้เป็นโทษข้อที่สาม ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๔. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก ข้อราชการลับที่ปรึกษากันเป็นการภายในพระราชฐานชั้นในเปิดเผยออกมาภายนอก ในเรื่องนั้น พระเจ้าแผ่นดินจะทรงระแวงอย่างนี้ว่า ในพระราชฐานชั้นในนี้ คนอื่นสักคนก็เข้ามาไม่ได้ นอกจากบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี้เป็นโทษข้อที่สี่ ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๕. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก ในพระราชฐานชั้นใน พระราช-โอรสปรารถนาจะปลงพระชนม์พระราชบิดา หรือพระราชบิดาปรารถนาจะปลงพระชนม์พระราชโอรส ทั้ง ๒ พระองค์นั้นจะทรงระแวงอย่างนี้ว่า ในพระราชฐานชั้นในนี้ ไม่มีใครคนอื่นจะเข้ามาได้ นอกจากบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี้เป็นโทษข้อที่ห้า ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๖. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดินทรงเลื่อนข้าราชการผู้ดำรงอยู่ในตำแหน่งต่ำไว้ในฐานันดรอันสูง พวกชนที่ไม่พอใจการที่ทรงเลื่อนข้าราชการผู้นั้นขึ้น จะระแวงอย่างนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงคลุกคลีกับบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี้เป็นโทษข้อที่หก ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๗. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดินทรงลดข้าราชการผู้ดำรงอยู่ในตำแหน่งสูงไว้ในฐานันดรอันต่ำ พวกชนที่ไม่พอใจการที่ทรงลดตำแหน่งข้าราชการผู้นั้นลง จะระแวงอย่างนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงคลุกคลีกับบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี้เป็นโทษข้อที่เจ็ด ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๘. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดินทรงส่งกองทัพไปในกาลไม่ควร พวกชนที่ไม่พอใจพระราชกรณียะนั้น จะระแวงอย่างนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดิน

ทรงคลุกคลีกับบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี้เป็นโทษข้อที่แปด ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๙. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดิน ทรงส่งกองทัพไปในกาลอันควร แล้วรับสั่งให้ยกกลับเสียในระหว่างทาง พวกชนที่ไม่พอใจพระราชกรณียะนั้นจะระแวงอย่างนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงคลุกคลีกับบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี้เป็นโทษข้อที่เก้า ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

๑๐. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะพึงกล่าวยังมีอยู่อีก พระราชฐานชั้นในเป็นสถานที่รื่นรมย์ เพราะช้าง ม้า รถ และมีอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดเช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ซึ่งไม่สมควรแก่บรรพชิต นี้แล เป็นโทษข้อที่สิบ ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

เหล่านี้แล ภิกษุทั้งหลาย โทษ ๑๐ อย่าง ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน.

### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

[๗๓๔] พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอานนท์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ... แล้วตรัสว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

### พระบัญญัติ

๑๓๒. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับบอกก่อน ก้าวล่วงธรณีเข้าไปในห้องของพระราชาผู้กษัตริย์ได้รับมุรธาภิเษกแล้ว ที่พระราชายังไม่ได้เสด็จออก ที่รัตนะยังไม่ออก เป็นปาจิตตีย์.

### เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล จบ.

### สิกขาบทวิภังค์

[๗๓๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง-ประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้กษัตริย์ คือ เป็นผู้เกิดดีแล้วทั้ง ๒ ฝ่าย ทั้งฝ่ายพระราชมารดา และพระราช-บิดา เป็นผู้มีพระครรภ์เป็นที่ถือปฏิสนธิหมดจดดีแล้วตลอดเจ็ดชั่วบุรพชนก ไม่มีใครคัดค้านติเตียน โดยกล่าวถึงชาติได้.

ที่ชื่อว่า ได้รับมุรธาภิเษกแล้ว คือ ได้รับอภิเษกโดยสรงสนานให้เป็นกษัตริย์แล้ว.

บทว่า ที่พระราชายังไม่เสด็จออก คือ พระเจ้าแผ่นดินยังไม่เสด็จออกจากตำหนักที่ผทม.

บทว่า ที่รัตนะยังไม่ออก คือ พระมเหสียังไม่เสด็จออกจากตำหนักที่ผทม หรือทั้ง ๒ พระองค์ยังไม่เสด็จออก.

บทว่า ยังไม่ได้รับบอกก่อน คือ ไม่มีใครนิมนต์ไว้ก่อน.

ที่ชื่อว่า ธรณี ได้แก่สถานที่เขาเรียกกันว่าธรณีแห่งตำหนักที่ผทม.

ที่ชื่อว่า ตำหนักที่ผทม ได้แก่ที่ผทมของพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเจ้าพนักงานจัดแต่งไว้ในสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยที่สุดแม้วงด้วยพระวิสูตร.

คำว่า ก้าวล่วงธรณีเข้าไป คือ ยกเท้าที่ ๑ ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติทุกกฏ ยกเท้าที่ ๒ ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๓๖] ยังไม่ได้รับบอก ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้รับบอก ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังไม่ได้รับบอก ภิกษุสงสัยอยู่ ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังไม่ได้รับบอก ภิกษุสำคัญว่าได้รับบอกแล้ว ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ได้รับบอกแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้รับบอก ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ได้รับบอกแล้ว ภิกษุสงสัยอยู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ได้รับบอกแล้วภิกษุสำคัญว่าได้รับบอกแล้ว ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๓๗] ได้รับบอกแล้ว ๑ ไม่ใช่กษัตริย์ ๑ ไม่ได้รับอภิเษกโดยสรงสนานให้เป็นกษัตริย์ ๑ พระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกจากตำหนักที่ผทมแล้ว ๑ พระมเหสีเสด็จออกจากตำหนักที่ผทมแล้ว ๑ หรือทั้ง ๒ พระองค์เสด็จออกจากที่ผทมแล้ว ๑ ไม่ใช่ตำหนักที่ผทม ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

___________

๘. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๗๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอาราม ของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาบน้ำอยู่ในแม่น้ำอจิรวดี แม้พราหมณ์คนหนึ่งวางถุงเงินประมาณ ๕๐๐ กษาปณ์ไว้บนบก แล้วลงอาบน้ำในแม่น้ำอจิรวดี เสร็จแล้วได้ลืมถุงทรัพย์นั้นไว้ ไปแล้ว จึงภิกษุนั้นได้เก็บไว้ด้วยสำคัญว่า นี้ถุงทรัพย์ของพราหมณ์นั้น อย่าได้หายเสียเลย ฝ่ายพราหมณ์นั้นนึกขึ้นได้ รีบวิ่งมาถามภิกษุนั้นว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พระคุณเจ้าเห็นถุงทรัพย์ของข้าพเจ้าบ้างไหม?

ภิกษุนั้นได้คืนให้พร้อมกับกล่าวว่า เชิญรับไปเถิด ท่านพราหมณ์.

พราหมณ์ฉุกคิดขึ้นได้ในขณะนั้นว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ เราจึงจะไม่ต้องให้ค่าไถ่ร้อยละห้าแก่ภิกษุนี้ จึงพูดเป็นเชิงขู่ขึ้นว่า ทรัพย์ของข้าพเจ้าไม่ใช่ ๕๐๐ กษาปณ์ ของข้าพเจ้า ๑,๐๐๐ กษาปณ์ ดังนี้ แล้วปล่อยตัวไป ครั้นภิกษุนั้นไปถึงพระอารามแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุจึงได้เก็บเอาสิ่งรตนะเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอเก็บเอารัตนะไว้ จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกร โมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้เก็บเอารัตนะเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓๓. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด เก็บเอาก็ดี ให้เก็บเอาก็ดี ซึ่งรัตนะ ก็ดี ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

เรื่องนางวิสาขามิคารมาตา

[๗๓๙] สมัยต่อมา ในพระนครสาวัตถี มีมหรสพ ประชาชนต่างประดับประดาตกแต่งร่างกาย แล้วพากันไปเที่ยวชมสวน แม้นางวิสาขามิคารมาตาก็ประดับประดาตกแต่งร่างกายออกจากบ้านไปด้วยตั้งใจว่า จักไปเที่ยวชมสวน แล้วหวนคิดขึ้นว่า เราจักไปสวนทำไม เราเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคดีกว่า ดังนี้แล้วได้เปลื้องเครื่องประดับออก ห่อด้วยผ้าห่มมอบให้แก่ทาสี สั่งว่า แม่สาวใช้ เธอจงถือห่อเครื่องประดับนี้ไว้ ครั้นแล้วเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้นางวิสาขามิคารมาตาผู้นั่งเรียบร้อยแล้ว เห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถา.

ครั้นนางวิสาขามิคารมาตาอันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว ลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว.

ฝ่ายทาสีคนนั้น ได้ลืมห่อเครื่องประดับนั้นไปแล้ว ภิกษุทั้งหลายพบเห็น จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงเก็บเอามารักษาไว้.

พระพุทธานุญาตพิเศษให้เก็บรัตนะ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถาในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เก็บ หรือใช้ให้เก็บซึ่งรัตนะก็ดี ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะก็ดี ในวัดที่อยู่ แล้วรักษาไว้ ด้วยหมายว่า ของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๑

๑๓๓. ๒. ก. อนึ่ง ภิกษุใด เก็บเอาก็ดี ให้เก็บเอาก็ดี ซึ่งรัตนะก็ดี ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะก็ดี เว้นไว้แต่ในวัดที่อยู่ เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องนางวิสาขามิคารมาตา จบ.

เรื่องคนใช้ของอนาถบิณฑิกคหบดี

[๓๔๐] ก็โดยสมัยนั้นแล อนาถบิณฑิกคหบดี มีโรงงานอยู่ในกาสีชนบท และคหบดีนั้นได้สั่งบุรุษคนสนิทไว้ว่า ถ้าพระคุณเจ้าทั้งหลายมา เจ้าพึงแต่งอาหารถวาย. ครั้นต่อมา ภิกษุหลายรูป ไปเที่ยวจาริกในกาสีชนบท ได้เดินผ่านเข้าไปทางโรงงานของอนาถบิณฑิกคหบดี บุรุษนั้นได้แลเห็นภิกษุเหล่านั้นเดินมาแต่ไกลเทียว ครั้นแล้วจึงเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น กราบไหว้แล้ว ได้กล่าวอาราธนาว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลาย จงรับนิมนต์ฉันภัตตาหารของท่านคหบดีในวันพรุ่งนี้.

ภิกษุเหล่านั้นรับนิมนต์ด้วยอาการดุษณีภาพ.

จึงบุรุษนั้น สั่งให้ตกแต่งของเคี้ยว ของฉัน อันประณีตโดยล่วงราตรีนั้นแล้วให้คนไปบอกภัตตกาล แล้วถอดแหวนวางไว้ อังคาสภิกษุเหล่านั้นด้วยภัตตาหาร แล้วกล่าวว่า นิมนต์พระคุณเจ้าฉันแล้วกลับได้ แม้กระผมก็จักไปสู่โรงงานดังนี้ ได้ลืมแหวนนั้น ไปแล้ว.

ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้ว ปรึกษากันว่า ถ้าพวกเราไปเสีย แหวนวงนี้จักหาย แล้วได้อยู่ในที่นั้นเอง.

ครั้นบุรุษนั้นกลับมาจากโรงงาน เห็นภิกษุเหล่านั้นจึงถามว่า เพราะเหตุไร พระคุณเจ้าทั้งหลายจึงยังอยู่ในที่นี้เล่า ขอรับ.

จึงภิกษุเหล่านั้นได้บอกเรื่องราวนั้นแก่เขา ครั้นเธอไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เก็บเอาก็ดี ใช้ให้

เก็บเอาก็ดี ซึ่งรัตนะก็ดี ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะก็ดี ในวัดที่อยู่ก็ดี ในที่อยู่พักก็ดี แล้วเก็บรักษาไว้ด้วยหมายว่า เป็นของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๒

๑๓๓. ๒. ข. อนึ่ง ภิกษุใด เก็บเอาก็ดี ให้เก็บเอาก็ดี ซึ่งรัตนะก็ดี ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะก็ดี เว้นไว้แต่ในวัดที่อยู่ก็ดี ในที่อยู่พักก็ดี เป็นปาจิตตีย์. และภิกษุเก็บเอาก็ดี ให้เก็บเอาก็ดี ซึ่งรัตนะก็ดี ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะก็ดี ในวัดที่อยู่ก็ดี ในที่อยู่พักก็ดี แล้วพึงเก็บไว้ด้วยหมายว่า ของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป นี้เป็นสามีจิ-กรรมในเรื่องนั้น.

เรื่องคนใช้ของอนาถบิณฑิกคหบดี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๔๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รัตนะ ได้แก่ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สังข์ ศิลา แก้วประพาฬ เงิน ทอง แก้วทับทิม แก้วลาย นี้ชื่อว่ารัตนะ.

ที่ชื่อว่า ของที่สมมติว่ารัตนะ ได้แก่ เครื่องอุปโภค เครื่องบริโภค ของมวลมนุษย์ นี้ชื่อว่าของที่สมมติว่ารัตนะ.

คำว่า เว้นไว้แต่ในวัดที่อยู่ก็ดี ในที่อยู่พักก็ดี คือ ยกเว้นแต่ภายในวัดที่อยู่ ภายในที่อยู่พัก.

ที่ชื่อว่า ภายในวัดที่อยู่ คือ สำหรับวัดที่มีเครื่องล้อม กำหนดภายในวัด สำหรับวัดที่ไม่มีเครื่องล้อม กำหนดอุปจารวัด.

ที่ชื่อว่า ภายในที่อยู่พัก คือ สำหรับที่อยู่พักที่มีเครื่องล้อม ได้แก่ ภายในที่อยู่พัก สำหรับที่อยู่พักที่ไม่มีเครื่องล้อม ได้แก่อุปจารที่อยู่พัก.

บทว่า เก็บเอา คือ ถือเอาเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้เก็บเอา คือ ให้คนอื่นถือเอา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๗๔๒] คำว่า และภิกษุเก็บเอาก็ดี ให้เก็บเอาก็ดี ซึ่งรัตนะก็ดี ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะก็ดี ในวัดที่อยู่ก็ดี ในที่อยู่พักก็ดี แล้วพึงเก็บไว้ นั้น ความว่า ภิกษุพึงทำเครื่องหมายตามรูปหรือตามนิมิตเก็บไว้ แล้วพึงประกาศว่าสิ่งของ ของผู้ใดหาย ผู้นั้นจงมารับไป ถ้าเขามาในที่นั้น พึงสอบถามเขาว่า สิ่งของของท่านเป็นเช่นไร ถ้าเขาบอกรูปพรรณหรือตำหนิถูกต้อง พึงให้ไป ถ้าบอกไม่ถูกต้อง พึงบอกเขาว่า จงค้นหาเอาเอง. เมื่อจะหลีกไปจากอาวาสนั้น พึงมอบไว้ในมือของภิกษุผู้สมควรที่อยู่ในวัดนั้น แล้วจึงหลีกไป ถ้าภิกษุผู้สมควรไม่มี พึงมอบไว้ในมือของคหบดีผู้สมควรที่อยู่ในตำบลนั้น แล้วจึงหลีกไป.

คำว่า นี้เป็นสามีจิกรรมในเรื่องนั้น ความว่า นี้เป็นมารยาทที่ดียิ่งในเรื่องนั้น.

อนาปัตติวาร

[๗๔๓] ภิกษุเก็บเอาก็ดี ให้เก็บเอาก็ดี ซึ่งรัตนะก็ดี ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะก็ดี ในวัดที่อยู่ก็ดี ในที่อยู่พักก็ดี แล้วเก็บไว้ด้วยหมายว่า ของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป ดังนี้ ๑ ภิกษุถือวิสาสะของที่สมมติว่ารัตนะ ๑ ภิกษุถือเป็นของขอยืม ๑ ภิกษุเข้าใจว่าเป็นของบังสุกุล ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าบ้านในเวลาวิกาลแล้ว นั่งในที่ชุมนุม กล่าวดิรัจฉานกถามีเรื่องต่างๆ คือ เรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องมหาอำมาตย์ เรื่องขุนพล เรื่องภัย เรื่องรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องสุรา เรื่องตรอก เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ

ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เข้าบ้านในเวลาวิกาล แล้วนั่งในที่ชุมนุมชน กล่าวดิรัจฉานกถาเรื่องต่างๆ คือ เรื่องพระราชา เรื่องโจร ... เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้เข้าบ้านในเวลาวิกาลแล้วนั่งในที่ชุมนุมชน กล่าวดิรัจฉานกถามีเรื่องต่างๆ คือ พูดเรื่องพระราชา ... เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ เล่า

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอเข้าบ้านในเวลาวิกาลแล้วนั่งในที่ชุมนุมชน กล่าวดิรัจฉานกถามีเรื่องต่างๆ คือ เรื่องพระราชา ... เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้เข้าบ้านในเวลาวิกาล แล้วนั่งในที่ชุมนุมชน กล่าวดิรัจฉานกถามีเรื่องต่างๆ คือ เรื่องพระราชา ...

เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ เล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓๔. ๓. อนึ่ง ภิกษุใด เข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๗๔๕] ก็โดยสมัยนั้น ภิกษุหลายรูปเดินทางไปพระนครสาวัตถีในโกศลชนบท ได้เข้าไปถึงหมู่บ้านตำบลหนึ่งในเวลาเย็น. พวกชาวบ้านเห็นภิกษุเหล่านั้นแล้ว ได้กล่าวอาราธนาว่า นิมนต์เข้าไปเถิด ขอรับ ภิกษุเหล่านั้นรังเกียจอยู่ว่า การเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงไม่ได้เข้าไป. พวกโจรได้แย่งชิงภิกษุเหล่านั้น ครั้นภิกษุเหล่านั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระพุทธานุญาตให้เข้าบ้าน

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อำลาแล้วเข้าสู่บ้านในเวลาวิกาลได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๑

๑๓๔. ๓. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่อำลาแล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๗๔๖] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไปสู่พระนครสาวัตถีในโกศลชนบท ได้เข้าถึงหมู่บ้านตำบลหนึ่งในเวลาเย็น. พวกชาวบ้านเห็นภิกษุนั้นแล้วได้กล่าวอาราธนาว่า นิมนต์เข้าไปเถิด ขอรับ ภิกษุนั้นรังเกียจอยู่ว่า การไม่อำลาแล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว ดังนี้ จึงไม่ได้เข้าไป พวกโจรได้แย่งชิงภิกษุนั้น ครั้นภิกษุนั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถาในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาลได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๒

๑๓๔. ๓. ข. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

เรื่องภิกษุถูกงูกัด

[๗๔๗] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัด ภิกษุอีกรูปหนึ่งจะเข้าไปสู่บ้านหาไฟมา แต่เธอรังเกียจอยู่ว่า การไม่อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว ดังนี้ จึงไม่ได้เข้าไป แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตไว้ ในเมื่อมีกรณียะรีบด่วนเห็นปานนั้น ไม่ต้องอำลาภิกษุที่มีอยู่ เข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาลได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๓

๑๓๔. ๓. ค. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล เว้นไว้แต่กิจรีบด่วนมีอย่างนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุถูกงูกัด จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ภิกษุที่ชื่อว่า มีอยู่ คือ มีภิกษุที่ตนสามารถจะอำลาแล้วเข้าไปสู่บ้านได้.

ภิกษุที่ชื่อว่า ไม่มีอยู่ คือ ไม่มีภิกษุที่ตนสามารถจะอำลาแล้ว เข้าไปสู่บ้านได้.

ที่ชื่อว่า เวลาวิกาล ได้แก่เวลาเที่ยงวันแล้วไป ตราบเท่าถึงอรุณขึ้นมาใหม่.

คำว่า เข้าไปสู่บ้าน ความว่า เมื่อเดินล่วงเครื่องล้อมของบ้านที่มีเครื่องล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เดินล่วงอุปจารบ้านที่ไม่มีเครื่องล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

คำว่า เว้นไว้แต่กิจรีบด่วนมีอย่างนั้นเป็นรูป คือ เว้นไว้แต่มีกิจจำเป็นที่รีบด่วนเห็นปานนั้น.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๔๙] เวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่าเวลาวิกาล ไม่อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้าน เว้นไว้แต่มีกิจรีบด่วนเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เวลาวิกาล ภิกษุสงสัยอยู่ ไม่อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้าน เว้นไว้แต่มีกิจรีบด่วนเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล ไม่อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้าน เว้นไว้แต่มีกิจรีบด่วนเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ในกาล ภิกษุสำคัญว่าเวลาวิกาล ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ในกาล ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ในกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๕๐] เข้าไปสู่บ้านเพราะมีกิจรีบด่วนเห็นปานนั้น ๑ อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไป ๑ ภิกษุไม่มี ไม่อำลา เข้าไป ๑ ไปสู่อารามอื่น ๑ ภิกษุไปสู่สำนักภิกษุณี ๑ ภิกษุไปสู่สำนักเดียรถีย์ ๑ ไปสู่โรงฉัน ๑ เดินไปตามทางอันผ่านบ้าน ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๗๕๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนครกบิลพัสดุ์ สักกชนบท. ครั้งนั้น ช่างงาคนหนึ่งปวารณาต่อภิกษุทั้งหลายไว้ว่า พระคุณเจ้าเหล่าใดต้องการกล่องเข็ม กระผมจะจัดกล่องเข็มมาถวาย จึงภิกษุทั้งหลายขอกล่องเข็มเขาเป็นจำนวนมาก ภิกษุมีกล่องเข็มขนาดย่อม ก็ยังขอกล่องเข็มขนาดเขื่อง ภิกษุมีกล่องเข็มขนาดเขื่อง ก็ยังขอกล่องเข็มขนาดย่อม ช่างงามัวทำกล่องเข็มเป็นจำนวนมากมาถวายภิกษุทั้งหลายอยู่ ไม่สามารถทำของอย่างอื่นไว้สำหรับขายได้ แม้ตนเองจะประกอบอาชีพก็ไม่สะดวก แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก.

ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทั้งหลายจึงได้ไม่รู้จักประมาณ พากันขอกล่องเข็มมาเป็นจำนวนมาก ช่างงานี้มัวทำกล่องเข็มเป็นจำนวนมากมาถวายพระเหล่านี้อยู่ จึงไม่เป็นอันทำของอย่างอื่นขายได้ แม้ตนเองจะประกอบอาชีพก็ไม่สะดวก แม้บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่าไฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้ไม่รู้จักประมาณ พากันขอกล่องเข็มเขามาเป็นจำนวนมากเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอไม่รู้จักประมาณ พากันขอกล่องเข็มเขามากมาย จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้ไม่รู้จักประมาณ พากันขอกล่องเข็มเขามามากมายเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น

ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓๕. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำกล่องเข็ม แล้วด้วยกระดูกก็ดี แล้วด้วยงาก็ดี แล้วด้วยเขาก็ดี เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ต่อยเสีย.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๕๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า กระดูก ได้แก่ กระดูกสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า งา ได้แก่สิ่งที่เรียกกันว่างาช้าง.

ที่ชื่อว่า เขา ได้แก่เขาสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง.

บทว่า ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วยได้กล่องเข็มมา ต้องต่อยให้แตกก่อน จึงแสดงอาบัติตก.

บทภาชนีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๕๓] กล่องเข็ม ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กล่องเข็ม ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กล่องเข็ม ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กล่องเข็ม ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้ผู้อื่นให้ทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุได้กล่องเข็มอันคนอื่นทำไว้มาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๕๔] ทำลูกดุม ๑ ทำตะบันไฟ ๑ ทำลูกถวิน ๑ ทำกลักยาตา ๑ ทำไม้ป้ายยาตา ๑ ทำฝักมีด ๑ ทำธมกรก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๗๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกำลังนอนอยู่บนเตียงนอนอันสูง พอดีพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกตามเสนาสนะ พร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก ผ่านเข้าไปทางที่อยู่ของท่านพระอุปนันทศากยบุตร ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้แลเห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมาแต่ไกลเทียวครั้นแล้วได้กราบทูลว่า ขอเชิญเสด็จทอดพระเนตรเตียงนอนของข้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าข้า.

จึงพระผู้มีพระภาคเสด็จกลับจากที่นั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอพึงทราบโมฆบุรุษเพราะที่อยู่อาศัย ครั้นแล้วทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยาย ... แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓๖. ๕. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำเตียงก็ดี ตั่งก็ดี ใหม่ พึงทำให้มีเท้าเพียง ๘ นิ้ว ด้วยนิ้วสุคต เว้นไว้แต่แม่แคร่เบื้องต่ำ เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ตัดเสีย.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๕๖] ที่ชื่อว่า ใหม่ ตรัสหมายถึงการทำขึ้น.

ที่ชื่อว่า เตียง ได้แก่เตียง ๔ ชนิด คือ เตียงมีแม่แคร่สอดเข้าในขา ๑ เตียงมีแม่แคร่ติดเนื่องเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ เตียงมีขาดังก้ามปู ๑ เตียงมีขาจรดแม่แคร่ ๑.

ที่ชื่อว่า ตั่ง ได้แก่ตั่ง ๔ ชนิด คือ ตั่งมีแม่แคร่สอดเข้าในขา ๑ ตั่งมีแม่แคร่เนื่องเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ ตั่งมีขาดังก้ามปู ๑ ตั่งมีขาจรดแม่แคร่ ๑.

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ใช้คนอื่นทำก็ดี.

คำว่า พึงทำให้มีเท้าเพียง ๘ นิ้ว ด้วยนิ้วสุคต เว้นไว้แต่แม่แคร่เบื้องต่ำ คือ ยกเว้นแม่แคร่เบื้องต่ำ.

ทำเองก็ดี ใช้คนอื่นทำก็ดี เกินประมาณนั้น เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วยได้เตียง ตั่งนั้นมา ต้องตัดให้ได้ประมาณก่อน จึงแสดงอาบัติตก.

บทภาชนีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๕๗] เตียง ตั่ง ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เตียง ตั่ง ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เตียง ตั่ง ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เตียง ตั่ง ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้คนอื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุได้เตียง ตั่งที่คนอื่นทำสำเร็จแล้วมาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๕๘] ทำเตียง ตั่งได้ประมาณ ๑ ทำเตียง ตั่งหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้เตียง ตั่งที่ผู้อื่นทำเกินประมาณมาตัดเสียก่อนแล้วใช้สอย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๕๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ให้ทำเตียงบ้าง ตั่งบ้าง ยัดด้วยนุ่น พวกชาวบ้านเที่ยวไปทางวิหารเห็นเข้าแล้ว ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ให้ทำเตียงบ้าง ตั่งบ้าง ยัดด้วยนุ่น เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ให้ทำเตียงบ้าง ตั่งบ้าง ยัดด้วยนุ่นเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอให้ทำเตียงบ้าง ตั่งบ้าง ยัดด้วยนุ่น จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ให้ทำเตียงบ้าง ตั่งบ้าง ยัดด้วยนุ่นเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓๗. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำเตียงก็ดี ตั่งก็ดี เป็นของหุ้มนุ่น เป็นปาจิตตีย์ที่ให้รื้อเสีย.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๖๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เตียง ได้แก่เตียง ๔ ชนิด คือ เตียงมีแม่แคร่สอดเข้าในขา ๑ เตียงมีแม่-แคร่ติดเนื่องเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ เตียงมีขาดังก้ามปู ๑ เตียงมีขาจรดแม่แคร่ ๑.

ที่ชื่อว่า ตั่ง ได้แก่ตั่ง ๔ ชนิด คือ ตั่งมีแม่แคร่สอดเข้าในขา ๑ ตั่งมีแม่แคร่ติดเนื่องเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ ตั่งมีขาดังก้ามปู ๑ ตั่งมีขาจรดแม่แคร่ ๑.

ที่ชื่อว่า นุ่น ได้แก่นุ่น ๓ ชนิด คือ นุ่นเกิดจากต้นไม้ ๑ นุ่นเกิดจากเถาวัลย์ ๑ นุ่นเกิดจากดอกหญ้าเลา ๑.

บทว่า ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วยได้ของมา ต้องรื้อเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก.

บทภาชนีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๖๑] เตียง ตั่ง ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เตียง ตั่ง ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เตียง ตั่ง คนอื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เตียง ตั่ง คนอื่นทำค้างไว้ ใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ใช้คนอื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ได้เตียง ตั่งที่คนอื่นทำสำเร็จแล้วมาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๖๒] ทำสายรัดเข่า ๑ ทำประคตเอว ๑ ทำสายโยกบาตร ๑ ทำถุงบาตร ๑ ทำผ้ากรองน้ำ ๑ ทำหมอน ๑ ได้เตียง ตั่งที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วมาทำลายก่อนใช้สอย ๑ ภิกษุวิกล-จริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๖๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าสำหรับนั่งแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าสำหรับนั่งแล้ว จึงใช้ผ้าสำหรับนั่งไม่มีประมาณ ให้ห้อยลงข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง แห่งเตียงบ้าง แห่งตั่งบ้าง บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ใช้ผ้าสำหรับนั่งไม่มีประมาณเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอใช้ผ้าสำหรับนั่งไม่มีประมาณ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ใช้ผ้าปูนั่งไม่มีประมาณเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๓๘. ๗. ก. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าสำหรับนั่ง ต้องให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๒ คืบ โดยกว้างคืบครึ่ง ด้วยคืบสุคต เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ตัดเสีย.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องพระอุทายี

[๗๖๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระอุทายีเป็นผู้มีร่างกายใหญ่ ท่านปูผ้าสำหรับนั่งลงตรงเบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาค แล้วนั่งดึงออกอยู่โดยรอบ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามท่านพระอุทายีในขณะนั้นว่า ดูกรอุทายี เพราะเหตุไร เธอปูผ้าสำหรับนั่งแล้ว จึงดึงออกโดยรอบเหมือนช่างหนังเก่าเล่า.

ท่านพระอุทายีกราบทูลว่า จริงดั่งพระดำรัส พระพุทธเจ้าข้า เพราะพระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าสำหรับนั่ง แก่ภิกษุทั้งหลายเล็กเกินไป.

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตชายแห่งผ้าสำหรับนั่งเพิ่มอีกคืบหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๑๓๘. ๗. ข. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าสำหรับนั่ง พึงให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๒ คืบ โดยกว้างคืบครึ่ง ชายคืบหนึ่ง ด้วยคืบสุคต เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ตัดเสีย.

เรื่องพระอุทายี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๖๕] ที่ชื่อว่า ผ้าสำหรับนั่ง ได้แก่ผ้าที่เขาเรียกกันว่าผ้ามีชาย.

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ต้องให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๒ คืบ โดยกว้างคืบครึ่ง ชายคืบหนึ่ง ด้วยคืบสุคต ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ให้เกินประมาณนั้นไป เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วยได้ผ้าสำหรับนั่งนั้นมา พึงตัดก่อนจึงแสดงอาบัติตก.

บทภาชนีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๖๖] ผ้าสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ให้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าสำหรับนั่ง ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าสำหรับนั่ง ผู้อื่นทำค้างไว้ ให้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ได้ผ้าสำหรับนั่งที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วมาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๖๗] ภิกษุทำผ้าสำหรับนั่งได้ประมาณ ๑ ทำผ้าสำหรับนั่งหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้ผ้าสำหรับนั่ง ที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วเกินประมาณมาตัดเสียแล้วใช้สอย ๑ ทำเป็นผ้าขึงเพดานก็ดี ทำเป็นผ้าปูพื้นก็ดี ทำเป็นม่านก็ดี ทำเป็นเปลือกฟูกก็ดี ทำเป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

### ๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๘

### เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๖๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าปิดฝีแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าปิดฝีแล้ว จึงใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณ ปล่อยเลื้อยไปข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง เที่ยวไป บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

### ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

### พระบัญญัติ

๑๓๙. ๘. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปิดฝี พึงให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ ด้วยคืบสุคต เธอให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ตัดเสีย.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๖๙] ที่ชื่อว่า ผ้าปิดฝี ได้แก่ผ้าที่ทรงอนุญาตแก่ภิกษุอาพาธ เป็นฝี เป็นสุกใส เป็นโรคอันมีน้ำหนอง น้ำเหลืองเปรอะเปื้อน หรือเป็นฝีดาด ที่ใต้สะดือลงไป เหนือหัวเข่าขึ้นมา เพื่อจะได้ใช้ปิดแผล.

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ต้องให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น คือ โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ ด้วยคืบสุคต.

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ล่วงประมาณนั้นไป เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วยได้ผ้านั้นมา พึงตัดเสีย แล้วจึงแสดงอาบัติตก.

บทภาชนีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๗๐] ผ้าปิดฝี ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าปิดฝี ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าปิดฝี ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าปิดฝี ผู้อื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุได้ผ้าปิดฝีที่ผู้อื่นทำไว้มาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๗๑] ทำผ้าปิดฝีได้ประมาณ ๑ ทำผ้าปิดฝีให้หย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้ผ้าปิดฝีที่ผู้อื่นทำไว้เกินประมาณมาตัดแล้วใช้สอย ๑ ทำเป็นผ้าขึงเพดานก็ดี ทำเป็นผ้าปูพื้นก็ดี ทำเป็นผ้าม่านก็ดี ทำเป็นเปลือกฟูกก็ดี ทำเป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๗๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว จึงใช้ผ้าอาบน้ำฝนไม่มีประมาณ ปล่อยเลื้อยลงข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง เที่ยวไป บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้นุ่งผ้าอาบน้ำฝนไม่มีประมาณเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอใช้ผ้าอาบน้ำฝนไม่มีประมาณ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ใช้ผ้าอาบน้ำฝนไม่มีประมาณเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๔๐. ๙. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าอาบน้ำฝน พึงให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๖ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบครึ่ง ด้วยคืบสุคต เธอทำให้ล่วงประมาณนั้น เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสีย.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๗๓] ที่ชื่อว่า ผ้าอาบน้ำฝน ได้แก่ผ้าที่ทรงอนุญาตให้ใช้ได้ ๔ เดือนแห่งฤดูฝน.

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ต้องให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น คือ โดยยาว ๖ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบครึ่ง ด้วยคืบสุคต.

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วยได้ผ้านั้นมา พึงตัดเสีย แล้วจึงแสดงอาบัติตก.

บทภาชนีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๗๔] ผ้าอาบน้ำฝน ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าอาบน้ำฝน ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าอาบน้ำฝน ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าอาบน้ำฝน ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุได้ผ้าอาบน้ำฝนที่ผู้อื่นทำไว้มาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๗๕] ทำผ้าอาบน้ำฝนได้ประมาณ ๑ ทำผ้าอาบน้ำฝนหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้ผ้าอาบน้ำฝนที่ผู้อื่นทำเกินประมาณมาตัดแล้วใช้สอย ๑ ทำเป็นผ้าขึงเพดานก็ดี ทำเป็นผ้าปูพื้นก็ดี ทำเป็นผ้าม่านก็ดี ทำเป็นเปลือกฟูกก็ดี ทำเป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

๙. รตนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระนันทะ

[๗๗๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ท่านพระนันทะโอรสพระมาตุจฉาของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ทรงโฉม เป็นที่ต้องตาต้องใจ ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค ๔ องคุลี ท่านทรงจีวรเท่าจีวรพระสุคต ภิกษุเถระได้เห็นท่านพระนันทะมาแต่ไกล ครั้นแล้วลุกจากอาสนะสำคัญว่า พระผู้มีพระภาคเสด็จมา ท่านพระนันทะเข้ามาใกล้จึงจำได้ แล้วเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระนันทะจึงได้ทรงจีวรเท่าจีวรของพระสุคตเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระนันทะว่า ดูกรนันทะ ข่าวว่า เธอทรงจีวรเท่าจีวรสุคต จริงหรือ?

ท่านพระนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรนันทะ ไฉนเธอจึงได้ทรงจีวรเท่าจีวรของสุคตเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๔๑. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำจีวรมีประมาณเท่าสุคตจีวร หรือยิ่งกว่า เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสีย นี้ประมาณแห่งสุคตจีวรของพระสุคตในคำนั้น โดยยาว ๙ คืบ โดยกว้าง ๖ คืบ ด้วยคืบสุคต นี้ประมาณแห่งสุคตจีวรของพระสุคต.

เรื่องพระนันทะ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๗๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีประมาณเท่าสุคตจีวร คือ โดยยาว ๙ คืบ โดยกว้าง ๖ คืบ ด้วยคืบสุคต.

บทว่า ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วยได้จีวรมา พึงตัดเสีย แล้วจึงแสดงอาบัติตก.

บทภาชนีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๗๘] จีวร ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวร ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวร ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวร ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ได้จีวรที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วมาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๗๙] ทำจีวรหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้จีวรที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วมาตัดเสียแล้วใช้สอย ๑ ทำเป็นผ้าขึงเพดานก็ดี ทำเป็นผ้าปูพื้นก็ดี ทำเป็นผ้าม่านก็ดี ทำเป็นเปลือกฟูกก็ดี ทำเป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๙ จบ.

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. อันเตปุรสิกขาบท ว่าด้วยการเข้าสู่พระราชฐาน

๒. รตนสิกขาบท ว่าด้วยการเก็บรตนะ

๓. วิกาเลคามปเวสนสิกขาบท ว่าด้วยการเข้าบ้านในเวลาวิกาล

๔. สูจิฆรสิกขาบท ว่าด้วยการทำกล่องเข็ม

๕. มัญจสิกขาบท ว่าด้วยเตียงตั่งเกินประมาณ

๖. ตูโลนัทธสิกขาบท ว่าด้วยเตียงตั่งยัดนุ่น

๗. นิสีทนสิกขาบท ว่าด้วยการทำผ้าสำหรับนั่ง

๘. กัณฑุปฏิจฉาทีสิกขาบท ว่าด้วยการทำผ้าปิดฝี

๙. วัสสิกสาฎิกสิกขาบท ว่าด้วยการทำผ้าอาบน้ำฝน

๑๐. สุคตจีวรสิกขาบท ว่าด้วยการทำจีวรเท่าสุคตจีวร.

บทสรุป

[๗๘๐] ท่านทั้งหลาย ธรรมคือปาจิตตีย์ ๙๒ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือ ปาจิตตีย์ ๙๒ สิกขาบทนั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วในธรรม คือ ปาจิตตีย์ ๙๒ สิกขาบทนี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ปาจิตติยกัณฑ์ จบ.

---

ปาฏิเทสนียกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย ก็ธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๗๘๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอาราม ของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถี เวลากลับ พบภิกษุรูปหนึ่งแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า นิมนต์พระคุณเจ้าโปรดรับภิกษา ภิกษุนั้นกล่าวว่า ดีละ น้องหญิงแล้วได้รับภิกษาไปทั้งหมด ครั้นเวลาเที่ยงใกล้เข้าไป ภิกษุณีนั้นไม่อาจไปเที่ยวบิณฑบาตได้ จึงอดอาหาร ครั้นต่อมาวันที่ ๒ ... ต่อมาวันที่ ๓ ภิกษุณีนั้นเที่ยวไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี เวลากลับพบภิกษุรูปนั้นแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า นิมนต์พระคุณเจ้าโปรดรับภิกษา ภิกษุนั้นกล่าวว่า ดีละ น้องหญิง แล้วรับภิกษาไปทั้งหมด ครั้นเวลาเที่ยงใกล้เข้าไป ภิกษุณีนั้นไม่อาจไปเที่ยวบิณฑบาตได้ จึงอดอาหาร ครั้นต่อมาวันที่ ๔ ภิกษุณีนั้นเดินซวนเซไปตามถนน เศรษฐีคหบดีขึ้นรถสวนทางมา ได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีนั้นว่า นิมนต์หลีกไปหน่อยแม่เจ้า ภิกษุณีนั้นหลีกหลบล้มลงในที่นั้นเอง เศรษฐีคหบดีได้ขอขมาโทษภิกษุณีนั้นว่า ข้าแต่แม่เจ้า ขอท่านโปรดอดโทษแก่ข้าพเจ้าที่ทำให้ท่านล้มลง เจ้าข้า.

ภิกษุณีตอบว่า ดูกรคหบดี ท่านไม่ได้ทำให้ฉันล้ม ฉันเองต่างหากที่มีกำลังน้อย.

เศรษฐีคหบดีถามว่า ข้าแต่แม่เจ้า ก็เพราะเหตุไรเล่า แม่เจ้าจึงมีกำลังน้อย จึงภิกษุณีนั้นได้แจ้งเรื่องนั้นให้เศรษฐีคหบดีทราบ เศรษฐีคหบดีจึงนำภิกษุณีนั้นไปให้ฉันที่เรือน แล้วเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าผู้เจริญทั้งหลาย จึงได้รับอามิสจากมือภิกษุณีเล่า เพราะมาตุคามมีลาภอัตคัด ภิกษุทั้งหลายได้ยินเศรษฐีคหบดีเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุจึงได้รับอามิสจากมือภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอรับอามิสจากมือภิกษุณีจริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุณีนั้นเป็นญาติของเธอหรือมิใช่ญาติ

ภิ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ภิกษุผู้มิใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มี ของภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ไฉนเธอจึงได้รับอามิสจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๔๒. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ผู้เข้าไปและสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี อันภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๘๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกันทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอดเจ็ดชั่วบุรพชนก.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์สองฝ่าย.

ที่ชื่อว่า ละแวกบ้าน ได้แก่ ถนน ตรอกตัน ทางสามแยก เรือนตระกูล.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ ยกโภชนะทั้งห้า ยามกาลิก สัตตาหกาลิก และยาวชีวิก นอกจากนี้ชื่อว่าของเคี้ยว.

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่ โภชนะทั้งห้า คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑.

ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยหมายใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ กลืน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกปาฏิเทสนียะ

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตนจากมือของภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ผู้เข้าไปแล้วสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสงสัยอยู่ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตนจากมือภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ผู้เข้าไปแล้วสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาทิเทสนียะ.

ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตนจากมือของภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ ผู้เข้าไปแล้วสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

จตุกกทุกกฏ

ภิกษุรับของที่เป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เพื่อทำเป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ กลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

ภิกษุรับ ... จากมือของภิกษุณีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว ด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ กลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามิใช่ญาติ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงสัยอยู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๘๓] ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติสั่งให้ถวาย มิได้ถวายเอง ๑ เก็บวางไว้ถวาย ๑ ถวายในอาราม ๑ ในสำนักภิกษุณี ๑ ในสำนักเดียรถีย์ ๑ ในโรงฉัน ๑ นำออกจากบ้านแล้วถวาย ๑ ถวายยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ด้วยคำว่า เมื่อปัจจัยมีอยู่ นิมนต์ฉันได้ ๑ สิกขมานาถวาย ๑ สามเณรีถวาย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๑ จบ.

___________

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๗๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันในสกุล มีภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์มายืนบงการให้เขาถวายของแก่พระฉัพพัคคีย์ว่า จงถวายแกงที่ท่านองค์นี้ จงถวายข้าวที่ท่านองค์นี้ พวกพระฉัพพัคคีย์ได้ฉันตามความต้องการ ภิกษุเหล่าอื่นฉันไม่ได้ดังจิตประสงค์ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่าไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงไม่ห้ามปรามภิกษุณีฉัพพัคคีย์ผู้บงการเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอไม่ห้ามปรามภิกษุณีทั้งหลายผู้บงการอยู่ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงไม่ห้ามปรามภิกษุณีผู้บงการอยู่เล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๔๓. ๒. อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันอยู่ในสกุล ถ้าภิกษุณีมายืนสั่งเสียอยู่ในที่นั้นว่า จงถวายแกงในองค์นี้ จงถวายข้าวในองค์นี้ ภิกษุทั้งหลายนั้นพึงรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกไปเสีย ตลอดเวลาที่ภิกษุฉันอยู่ ถ้าภิกษุแม้รูปหนึ่ง

ไม่กล่าวออกไป เพื่อจะรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกไปเสีย ตลอดเวลาที่ภิกษุฉันอยู่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ พวกฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน พวกฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๘๕] คำว่า อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันอยู่ในสกุล ความว่า ที่ชื่อว่าสกุล ได้แก่ตระกูล ๔ คือ ตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูลแพศย์ ตระกูลศูทร์.

คำว่า รับนิมนต์ฉันอยู่ คือ รับนิมนต์ฉันโภชนะทั้งห้า อย่างใดอย่างหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์สองฝ่าย.

ที่ชื่อว่า ผู้สั่งเสียอยู่ คือ บงการว่า จงถวายแกงในองค์นี้ จงถวายข้าวในองค์นี้ ดังนี้ ตามความที่เป็นมิตรกัน เป็นเพื่อนร่วมเห็นกัน เป็นเพื่อนร่วมคบกัน เป็นผู้ร่วมอุปัชฌาย์กัน เป็นผู้ร่วมอาจารย์กัน นี้ชื่อว่า ผู้สั่งเสียอยู่.

คำว่า อันภิกษุทั้งหลายนั้น ได้แก่ ภิกษุที่ฉันอยู่.

คำว่า ภิกษุณีนั้น ได้แก่ ภิกษุณีผู้สั่งเสียนั้น.

ภิกษุทั้งหลายนั้น พึงรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกไปจนกว่าภิกษุทั้งหลายจะฉันเสร็จ ถ้าภิกษุแม้รูปหนึ่งไม่รุกราน รับด้วยหวังว่าจักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. กลืน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกปาฏิเทสนียะ

[๗๘๖] ภิกษุณีผู้อุปสัมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุสำคัญว่าภิกษุณีผู้อุปสัมบันไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีผู้อุปสัมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุมีความสงสัย ไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีผู้อุปสัมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุสำคัญว่าเป็นภิกษุณีอนุปสัมบัน ไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ติกทุกกฏ

สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียวสั่งเสียอยู่ ภิกษุไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นอนุปสัมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุสำคัญว่าเป็นภิกษุณีผู้อุปสัมบัน ไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นอนุปสัมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุมีความสงสัย ไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นอนุปสัมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุสำคัญว่าเป็นภิกษุณีผู้อนุปสัมบัน ไม่ห้ามปราม ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๘๗] ภิกษุณีสั่งให้ถวายภัตตาหารของตน มิได้ถวายเอง ๑ ถวายภัตตาหารของผู้อื่น มิได้สั่งให้ถวาย ๑ สั่งให้ถวายภัตตาหารที่เขาไม่ได้ถวาย ๑ สั่งให้เขาถวายในภิกษุที่เขาไม่ได้ถวาย ๑ สั่งให้ถวายเท่าๆ กันแก่ภิกษุทุกรูป ๑ สิกขมานาสั่งเสีย ๑ สามเณรีสั่งเสีย ๑ เว้นโภชนะห้า อาหารทุกอย่างไม่เป็นอาบัติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๒ จบ.

____________

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๓

เรื่องตระกูลหนึ่ง

[๗๘๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ในพระนครสาวัตถี มีตระกูลหนึ่งเป็นตระกูลที่เลื่อมใส ทั้งสองสามีภรรยาเจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคทรัพย์ เขาได้สละของเคี้ยวของฉันอันเป็นอาหารมื้อเช้า ซึ่งบังเกิดในตระกูลนั้นทั้งหมด แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว บางคราวถึงกับอดอาหารอยู่. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้รับอาหารไม่รู้จักประมาณ สามีภรรยาคู่นี้ได้ถวายแก่สมณะเหล่านี้แล้ว บางคราวถึงกับอดอาหารอยู่ ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ตระกูลใดเจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคทรัพย์ เราอนุญาตให้สมมติว่าเป็นเสกขะแก่ตระกูลเห็นปานนั้นด้วยญัตติทุติยกรรม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพึงให้เสกขะสมมติอย่างนี้.

เสกขสมมติ

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาให้เสกขสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ตระกูลมีชื่อนี้เจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคสมบัติ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติว่าเป็นเสกขะแก่ตระกูลมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ตระกูลมีชื่อนี้เจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคสมบัติ สงฆ์ให้สมมติว่าเป็นเสกขะแก่ตระกูลมีชื่อนี้ การให้สมมติว่าเป็นเสกขะแก่ตระกูลมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด.

การให้สมมติว่าเป็นเสกขะ สงฆ์ให้แล้วแก่ตระกูลมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๔๔. ๓. ก. อนึ่ง ภิกษุใด รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในสกุลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะเห็นปานนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องตระกูลหนึ่ง จบ.

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๓๘๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ในพระนครสาวัตถีมีงานมหรสพ พวกชาวบ้านนิมนต์ภิกษุทั้งหลายไปฉัน แม้ตระกูลนั้นก็ได้นิมนต์ภิกษุทั้งหลายไปฉัน ภิกษุทั้งหลายไม่รับนิมนต์รังเกียจอยู่ว่า การรับของเคี้ยวของฉันในตระกูลที่สมมติว่าเป็นเสกขะ ด้วยมือของตนแล้วเคี้ยวฉันพระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว เขาจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า พวกเราจะมีชีวิตอยู่ไปทำไม เพราะพระคุณเจ้าทั้งหลายไม่รับนิมนต์ฉันของพวกเรา ภิกษุทั้งหลายได้ยินเขาเพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อันทายกนิมนต์แล้ว รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ด้วยมือของตนแล้ว เคี้ยวฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๑

๑๔๔. ๓. ข. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับนิมนต์ก่อน รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะเห็นปานนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๗๕๐] โดยสมัยต่อจากนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเป็นกุลุปกะของตระกูลนั้น ครั้นเวลาเช้าเธอครองอันตรวาสกแล้วถือบาตรจีวรเดินผ่านเข้าไปในตระกูลนั้น ครั้นถึงแล้วจึงนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย ภิกษุนั้นเกิดอาพาธในทันใด จึงชาวบ้านเหล่านั้นได้กล่าวอาราธนาภิกษุนั้นว่า นิมนต์ฉันเถิดขอรับ ภิกษุนั้นไม่รับนิมนต์ รังเกียจอยู่ว่า ภิกษุผู้อันทายกไม่ได้นิมนต์ไว้ก่อน รับของเคี้ยวของฉันในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวฉัน พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว ดังนี้แล้วไม่อาจไปบิณฑบาต ได้อดอาหารแล้ว ครั้นหายจากอาพาธแล้ว เธอได้ไปสู่อารามแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธรับ

ของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่า เป็นเสกขะ ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว ฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ ๒

๑๔๔. ๓. ค. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับนิมนต์ก่อน มิใช่ผู้อาพาธ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในตระกูลทั้งหลายที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะเห็นปานนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๙๑] คำว่า ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ความว่า ตระกูลที่ชื่อว่าอันสงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ได้แก่ตระกูลที่เจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคสมบัติ ได้รับสมมติด้วยญัตติทุติยกรรมว่าเป็นเสกขะ.

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ... นี้ ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ในตระกูลทั้งหลายที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ได้แก่ตระกูลทั้งหลาย เห็นปานนั้น ที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ.

ที่ชื่อว่า ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ คือเขาไม่ได้นิมนต์เพื่อฉันในวันนี้ หรือพรุ่งนี้ไว้ ภิกษุเดินผ่านอุปจารเรือนเข้าไป เขาจึงนิมนต์ นี้ชื่อว่าไม่ได้รับนิมนต์ไว้.

ที่ชื่อว่า ได้รับนิมนต์ คือ เขานิมนต์เพื่อฉันในวันนี้หรือพรุ่งนี้ไว้ ภิกษุมิได้เดินผ่านอุปจารเข้าไป เขานิมนต์ นี้ชื่อว่า ได้รับนิมนต์.

ที่ชื่อว่า มิใช่ผู้อาพาธ คือ สามารถไปบิณฑบาตได้.

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ไม่สามารถไปบิณฑบาตได้.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะห้า ของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่ โภชนะห้า คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑.

ภิกษุไม่ได้รับนิมนต์ไว้ มิใช่ผู้อาพาธ รับของเคี้ยวของฉันไว้ด้วยหมายใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกปาฏิเทสนียะ

[๗๘๒] ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ มิใช่ผู้อาพาธ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสงสัยอยู่ ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ มิใช่ผู้อาพาธ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ มิใช่ผู้อาพาธ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกกฏ

ภิกษุรับของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เพื่อทำเป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

มิใช่ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสงสัยอยู่ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๘๓] ภิกษุได้รับนิมนต์ไว้ ๑ ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุฉันของเป็นเดน ภิกษุผู้ได้รับนิมนต์ไว้หรือผู้อาพาธ ๑ ภิกษุฉันภิกษาที่เขาจัดไว้ในที่นั้นเพื่อภิกษุอื่นๆ ๑ ภิกษุฉันภัตตาหารที่เขานำออกจากเรือนไปถวาย ๑ ภิกษุฉันนิตยภัต ๑ ภิกษุฉันสลากภัต ๑ ภิกษุฉันปักขิกภัต ๑ ภิกษุฉันอุโปสถิกภัต ๑ ภิกษุฉันปาฏิปทิกภัต ๑ ภิกษุฉันยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิกที่เขาถวายบอกว่า เมื่อปัจจัยมีก็นิมนต์ฉัน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๔

เรื่องคนรับใช้ของเจ้าศากยะ

[๗๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนครกบิลพัสดุ์สักกะชนบท. ครั้งนั้น พวกบ่าวของเจ้าศากยะทั้งหลายก่อการร้าย นางสากิยานีทั้งหลายปรารถนาจะทำภัตตาหารถวายภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ในเสนาสนะป่า พวกบ่าวๆ ของเจ้า-ศากยะได้ทราบข่าวว่า นางสากิยานีทั้งหลาย ปรารถนาจะทำภัตตาหารถวายภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ในเสนาสนะป่า จึงไปซุ่มอยู่ที่หนทาง เหล่านางสากิยานีพากันนำของเคี้ยวของฉันอย่างประณีตไปสู่เสนาสนะป่า พวกบ่าวๆ ได้ออกมาแย่งชิงพวกนางสากิยานีและประทุษร้าย พวกเจ้าศากยะออกไปจับผู้ร้ายพวกนั้นได้พร้อมด้วยของกลาง แล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า เมื่อพวกผู้ร้ายอาศัยอยู่ในอารามมี ไฉนพระคุณเจ้าทั้งหลายจึงไม่แจ้งความเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกเจ้าศากยะพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติ-สิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ ... เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๔๕. ๔. ก. อนึ่ง ภิกษุใด อยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องคนรับใช้ของเจ้าศากยะ จบ.

เรื่องพระอาพาธ

[๗๙๕] โดยสมัยต่อจากนั้นแล มีภิกษุรูปหนึ่งอาพาธอยู่ในเสนาสนะป่า ชาวบ้านได้พากันนำของเคี้ยวของฉันไปสู่เสนาสนะป่า ครั้นแล้วได้กล่าวอาราธนาภิกษุนั้นว่า นิมนต์ฉันเถิดขอรับ.

ภิกษุนั้นไม่รับ รังเกียจอยู่ว่า การรับของเคี้ยวหรือของฉันในเสนาสนะป่า ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวฉัน พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว ดังนี้ แล้วไม่สามารถไปเที่ยวบิณฑบาตได้อดอาหารแล้ว เธอได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธรับของเคี้ยวหรือของฉัน ในเสนาสนะป่า ด้วยมือของตนแล้วเคี้ยวฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๑๔๕. ๔. ข. อนึ่ง ภิกษุใด อยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่า เป็นที่มีรังเกียจ
มีภัยเฉพาะหน้า รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ด้วยมือ
ของตน ในวัดที่อยู่ ไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า
แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ฉันแสดงคืน
ธรรมนั้น.

เรื่องพระอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๘๖] คำว่า เสนาสนะป่า ความว่า เสนาสนะที่ชื่อว่าป่า มีกำหนดเขต ๕๐๐ ชั่วธนูเป็นอย่างต่ำ.

ที่ชื่อว่า เป็นที่มีรังเกียจ คือ ในอาราม ในอุปจารแห่งอาราม มีสถานที่พวกโจรซ่องสุม บริโภค ยืน นั่ง นอน ปรากฏอยู่.

ที่ชื่อว่า มีภัยเฉพาะหน้า คือ ในอาราม ในอุปจารแห่งอาราม มีร่องรอยที่ชาวบ้านถูกพวกโจรฆ่า ปล้น ทุบตี ปรากฏอยู่.

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ในเสนาสนะเห็นปานนั้น คือ ในเสนาสนะมีร่องรอยเช่นนั้นปรากฏ.

ที่ชื่อว่า อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ คือ เขาส่งสหธรรมิก ๕ ไปบอก นี้ชื่อว่า ไม่เป็นอันเขาได้บอกให้รู้.

เขาบอกนอกอาราม นอกอุปจารแห่งอาราม นี่ก็ชื่อว่าไม่เป็นอันเขาได้บอกให้รู้.

ที่ชื่อว่า บอกให้รู้ คือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นสตรีก็ตาม เป็นบุรุษก็ตาม มาสู่อาราม หรืออุปจารแห่งอารามแล้วบอกว่า ท่านเจ้าข้า สตรีหรือบุรุษชื่อโน้น จักนำของเคี้ยวหรือของฉันมาถวายภิกษุมีชื่อนี้.

ถ้าที่นั้นเป็นสถานมีรังเกียจ ภิกษุพึงบอกเขาว่า เป็นสถานมีรังเกียจ ถ้าที่นั้นเป็นสถานมีภัยเฉพาะหน้า พึงบอกเขาว่า เป็นสถานมีภัยเฉพาะหน้า ถ้าเขากล่าวว่า ไม่เป็นไรเจ้าข้า เขาจักนำมาเอง ภิกษุพึงบอกพวกโจรว่า ชาวบ้านจักเข้ามาในที่นี้ พวกท่านจงหลีกไปเสีย.

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะยาคู แล้วเขานำบริวารแห่งยาคูมาด้วย นี้ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้.

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะภัต แล้วเขานำบริวารแห่งภัตมาด้วย นี้ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้.

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะของเคี้ยว แล้วเขานำบริวารแห่งของเคี้ยวมาด้วย นี้ก็ชื่อว่าอันเขาบอกให้รู้.

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะตระกูล คนในตระกูลนั้นนำของเคี้ยวหรือของฉันมาถวาย นี้ก็ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้.

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านนั้นนำของเคี้ยวหรือของฉันมาถวาย นี้ก็ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้.

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะตำบลบ้าน คนในตำบลบ้านนั้นนำของเคี้ยวหรือของฉันมาถวาย นี้ก็ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะห้า ของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว.

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่ โภชนะห้า คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑.

ที่ชื่อว่า วัดที่อยู่ สำหรับอารามที่มีเครื่องล้อม ได้แก่ภายในอาราม อารามที่ไม่มีเครื่องล้อม ได้แก่อุปจาร.

ที่ชื่อว่า ไม่ใช่ผู้อาพาธ คือ ผู้สามารถไปเที่ยวบิณฑบาตได้.

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ผู้ไม่สามารถไปเที่ยวบิณฑบาตได้.

ภิกษุไม่ใช่ผู้อาพาธ รับประเคนของที่เขาไม่ได้บอกให้รู้ ด้วยหมายว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกปาฏิเทสนียะ

[๗๘๗] เขาไม่ได้บอกให้รู้ ภิกษุสำคัญว่าเขาไม่ได้บอกให้รู้ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่ ไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

เขาไม่ได้บอกให้รู้ ภิกษุมีความสงสัย รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่ ไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

เขาไม่ได้บอกให้รู้ ภิกษุสำคัญว่าเขาบอกให้รู้ แล้วรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่ ไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกกฏ

ภิกษุรับประเคนของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เพื่อทำเป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

เขาบอกให้รู้แล้ว ภิกษุสำคัญว่าเขาไม่ได้บอกให้รู้ ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

เขาบอกให้รู้แล้ว ภิกษุมีความสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

เขาบอกให้รู้แล้ว ภิกษุสำคัญว่าเขาบอกให้รู้แล้ว ... ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๗๙๘] เขาบอกให้รู้ ๑ ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุฉันของเป็นเดนของภิกษุผู้ได้รับนิมนต์ไว้ หรือของภิกษุผู้อาพาธ ๑ ภิกษุรับนอกวัดแล้วมาฉันในวัด ๑ ภิกษุฉันรากไม้ เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ ซึ่งเกิดขึ้นในวัดนั้น ๑ ภิกษุฉันของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ในเมื่อมีเหตุจำเป็น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๔ จบ.

บทสรุป

[๗๙๙] ท่านทั้งหลาย ธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือ ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบทนั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วในธรรมคือ ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบทนี้ เหตุนั้น จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ปาฏิเทสนียกัณฑ์ จบ.

## ๔. เสขิยกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย ก็ธรรมคือ เสขิยะเหล่านี้แล มาสู่อุเทส.

### วรรคที่ ๑ ปริมัณฑลวรรค

### สารูป ๒๖ สิกขาบท

### สิกขาบทที่ ๑

[๘๐๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้างเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

### ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอนุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

### ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้างเล่า การกระทำของพวกเธอนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้

พระบัญญัติ

๑๔๖. ๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักนุ่งเป็นปริมณฑล.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุนุ่งปิดมณฑลสะดือ มณฑลเข่า ชื่อว่านุ่งเป็นปริมณฑล.

ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นุ่งผ้าเลื้อยหน้าหรือเลื้อยหลัง ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ ไม่มีสติ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๐๑] สาวัตถีนิทาน. ๑- ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ห่มผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง ... ๒-

พระบัญญัติ

๑๔๗. ๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักห่มเป็นปริมณฑล.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุห่มทำมุมทั้งสองให้เสมอกัน ชื่อว่าห่มเป็นปริมณฑล. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ห่มผ้าเลื้อยหน้าหรือเลื้อยหลัง ต้องอาบัติทุกกฏ.

#๑. บาลีว่า สาวัตถีนิทาน เห็นอยู่ในที่ใด ในที่นั้นมีบาลีแปลว่า โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธ
#เจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ดังนี้

#๒. หมายว่ามีเนื้อความดังสิกขาบทที่ ๑

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๐๒] สาวัตถีนิทาน โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินเปิดกายไปในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๔๘. ๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายดี ไปในละแวกบ้าน

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงปิดกายด้วยดีไปในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดินเปิดกายไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๐๓] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งเปิดกายในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๔๙. ๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายดี นั่งในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงปิดกายด้วยดี นั่งในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งเปิดกายในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๐๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินคะนองมือบ้าง คะนองเท้าบ้าง ไปในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๕๐. ๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมดี ไปในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงสำรวมด้วยดีไปในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ คะนองมือก็ดี คะนองเท้าก็ดี ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๐๕] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์คะนองมือบ้าง คะนองเท้าบ้าง นั่งในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๕๑. ๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมดี นั่งในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงสำรวมดี นั่งในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ คะนองมือก็ดี คะนองเท้าก็ดี นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๐๖] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินไปในละแวกบ้าน พลางแลดูในที่นั้นๆ ...

พระบัญญัติ

๑๕๒. ๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีตาทอดลง ไปในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงมีนัยน์ตาทอดลง เดินไปในละแวกบ้าน พึงแลประมาณชั่วแอกหนึ่ง. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ไปในละแวกบ้าน พลางแลดูในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๐๗] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งในละแวกบ้าน พลางแลดูในที่นั้นๆ ...

พระบัญญัติ

๑๕๓. ๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีตาทอดลง นั่งในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงมีนัยน์ตาอันทอดลง นั่งในละแวกบ้าน พึงแลประมาณชั่วแอกหนึ่ง. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งในละแวกบ้าน พลางแลดูในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๐๘] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินเวิกผ้าไปในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๕๔. ๙. ภิกษุทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไปในละแวกบ้านด้วยทั้งเวิกผ้า.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินเวิกผ้าไปในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เวิกผ้าขึ้นข้างเดียวก็ดี ทั้งสองข้างก็ดี เดินไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๐๙] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เวิกผ้า นั่งในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๕๕. ๑๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งในละแวกบ้าน ด้วยทั้งเวิกผ้า.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเวิกผ้านั่งในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เวิกผ้าขึ้นข้างเดียวก็ดี ทั้งสองข้างก็ดี นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปริมัณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

วรรคที่ ๑ จบ.

---

วรรคที่ ๒ อุชชัคฆิกวรรค

สิกขาบทที่ ๑

[๘๑๐] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินหัวเราะลั่นไปในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๕๖. ๑๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไปในละแวกบ้าน ด้วยทั้งความหัวเราะลั่น.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินหัวเราะลั่นไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดิน-หัวเราะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑- ๑ ทำอาการเพียงยิ้มแย้มในเมื่อมีเรื่องที่น่าขัน ๑ มีอันตราย ๒- ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๑๑] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งหัวเราะลั่นอยู่ในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๕๗. ๑๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งในละแวกบ้าน. ด้วยทั้งความหัวเราะลั่น.

#๑. ๒. บาลี ๒ บทนี้ ควรพิจารณา เพราะคนไข้ไม่ต้องการหัวเราะ และในคราวมีอันตราย
#ก็ไม่จำเป็นหัวเราะ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งหัวเราะลั่นในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งในละแวกบ้านหัวเราะลั่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑- ๑ ทำอาการเพียงยิ้มแย้มในเมื่อมีเรื่องที่น่าขัน ๑ มีอันตราย ๒- ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๑๒] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินส่งเสียงตะเบ็ง เสียงตะโกนไปในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๕๘. ๑๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงน้อยไปในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงมีเสียงเบาเดินไปในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดินส่งเสียงตะเบ็ง เสียงตะโกนไปในละแวกบ้าน. ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

#๑. ๒. แม้บาลี ๒ บทนี้ ก็ควรพิจารณาโดยนัยดังกล่าวแล้ว.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๑๓] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งส่งเสียงตะเบ็ง เสียงตะโกนลั่นอยู่ในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๕๙. ๑๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงน้อย นั่งในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงมีเสียงเบา นั่งในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ส่งเสียงตะเบ็ง เสียงตะโกน นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๑๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน. วางท่าภาคภูมิ ...

พระบัญญัติ

๑๖๐. ๑๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินโยกกายไปในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน พึงประคองกายเดินไป. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน วางท่าภาคภูมิ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๑๕] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งโคลงกายอยู่ในละแวกบ้าน วางท่าภาคภูมิ ...

พระบัญญัติ

๑๖๑. ๑๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งโยกกายในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งโคลงกายในละแวกบ้าน พึงนั่งประคองกาย. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งโคลงกายในละแวกบ้าน วางท่าภาคภูมิ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๑๖] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินไกวแขนไปในละแวกบ้าน แสดงท่ากรีดกราย ...

พระบัญญัติ

๑๖๒. ๑๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกวแขนไปในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินแกว่งแขนไปในละแวกบ้าน พึงประคองแขนเดินไป. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดินแกว่งแขนไปในละแวกบ้าน แสดงท่ากรีดกราย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๑๗] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งไกวแขน แสดงท่ากรีดกรายในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๖๓. ๑๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกวแขนนั่งในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งไกวแขนในละแวกบ้าน พึงนั่งประคองแขน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งแกว่งไกวแขนในละแวกบ้าน แสดงท่ากรีดกราย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๑๘] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน ทำท่าคอพับ ...

พระบัญญัติ

๑๖๔. ๑๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน พึงเดินประคองศีรษะไป ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน ทำท่าคอพับ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๑๙] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน ทำท่าคอพับ ...

พระบัญญัติ

๑๖๕. ๒๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงศีรษะนั่งในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน พึงนั่งประคองศีรษะ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน ทำศีรษะให้ห้อย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

วรรคที่ ๒ จบ.

---

วรรคที่ ๓ ขัมภกตวรรค

สิกขาบทที่ ๑

[๘๒๐] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๖๖. ๒๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำความค้ำ ไปในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดินค้ำกายข้างเดียวก็ตาม ทั้งสองข้างก็ตาม ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๒๑] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งค้ำกายในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๖๗. ๒๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำความค้ำ นั่งในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งค้ำกายไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งค้ำกายข้างเดียวก็ตาม ทั้งสองข้างก็ตาม ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๒๒] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๖๘. ๒๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่คลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงคลุมศีรษะเดินไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดินคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๒๓] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งคลุมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๖๙. ๒๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่คลุมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงคลุมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ คลุมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๒๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์กระหย่งเท้าเดินไปในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๗๐. ๒๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไปในละแวกบ้าน ด้วยทั้งความกระหย่ง.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงมีการกระหย่งเท้าเดินไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เดินกระหย่งเท้าไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๒๕] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รัดเข่านั่งในละแวกบ้าน ...

พระบัญญัติ

๑๗๑. ๒๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งในละแวกบ้านด้วยทั้งความรัด.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงมีการรัดเข่านั่งในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อนั่งรัดเข่าด้วยมือก็ดี รัดเข่าด้วยผ้าก็ดี ในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

สารูป ๒๖ สิกขาบท จบ.

---

โภชนปฏิสังยุต ๓๐ สิกขาบท

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๒๖] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาต โดยไม่เอาใจใส่ ทำอาการดุจทิ้งเสีย ...

พระบัญญัติ

๑๗๒. ๒๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตโดยเอื้อเฟื้อ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงรับบิณฑบาตโดยเคารพ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ทำอาการดุจทิ้งเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๒๗] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาต พลางแลไปในที่นั้นๆ เมื่อเขากำลังเกลี่ยบิณฑบาตลงก็ดี เมื่อเกลี่ยเสร็จแล้วก็ดี หารู้สึกตัวไม่ ...

พระบัญญัติ

๑๗๓. ๒๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักจ้องในบาตรรับบิณฑบาต.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงแลดูบาตรรับบิณฑบาต ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ รับบิณฑบาตพลางเหลียวแลไปในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๒๘] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาต รับแต่สูปะเป็นส่วนมาก ...

พระบัญญัติ

๑๗๔. ๒๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตมีสูปะเสมอกัน.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า สูปะ มีสองชนิด คือ สูปะทำด้วยถั่วเขียว ๑ สูปะทำด้วยถั่วเหลือง ๑ ที่จับได้ด้วยมือ.

อันภิกษุพึงรับบิณฑบาตมีสูปะพอสมกัน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ รับแต่สูปะอย่างเดียวเป็นส่วนมาก ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ รับกับข้าวต่างอย่าง ๑ รับของญาติ ๑ รับของผู้ปวารณา ๑ รับเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๒๙] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตถึงล้นบาตร ...

พระบัญญัติ

๑๗๕. ๓๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตจดเสมอขอบบาตร.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงรับบิณฑบาตเสมอขอบปากบาตร ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ รับบิณฑบาตจนล้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ขัมภกตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

วรรคที่ ๓ จบ.

---

วรรคที่ ๔ สักกัจจวรรค

สิกขาบทที่ ๑

[๘๓๐] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาตโดยไม่เอาใจใส่ ทำอาการดุจไม่ยากฉัน ...

พระบัญญัติ

๑๗๖. ๓๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตโดยเอื้อเฟื้อ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงฉันบิณฑบาตโดยไม่รังเกียจ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันบิณฑบาตโดยรังเกียจ ทำอาการดุจไม่อยากฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๓๑] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาตพลางเหลียวแลไปในที่นั้นๆ เมื่อเขาเกลี่ยบิณฑบาตลงก็ดี เมื่อเกลี่ยเสร็จแล้วก็ดี หารู้สึกตัวไม่ ...

พระบัญญัติ

๑๗๗. ๓๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักจ้องดูอยู่ในบาตร ฉันบิณฑบาต.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารพึงแลดูในบาตร ฉันบิณฑบาต ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันบิณฑบาตพลางแลดูไปในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๓๒] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาตเจาะลงในที่นั้นๆ ...

พระบัญญัติ

๑๗๘. ๓๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตไม่แหว่ง.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงฉันบิณฑบาตเกลี่ยให้เสมอ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันบิณฑบาตเจาะลงในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ตักให้ภิกษุอื่น เว้าแหว่ง ๑ ตักเกลี่ยลงในภาชนะอื่นแหว่ง ๑ ตักสูปะแหว่งเว้า ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๓๓] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาต ฉันแต่กับอย่างเดียวมาก ...

พระบัญญัติ

๑๗๙. ๓๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตมีสูปะเสมอกัน.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า สูปะ มีสองชนิด คือ สูปะทำด้วยถั่วเขียว ๑ สูปะทำด้วยถั่วเหลือง ๑ ที่จับได้ด้วยมือ.

อันภิกษุพึงฉันบิณฑบาตมีสูปะพอดีกัน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันแต่สูปะอย่างเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉันกับข้าวอย่างอื่นๆ ๑ ฉันของญาติ ๑ ฉันของคนปวารณา ๑ ฉันเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๓๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาตขยุ้มลงแต่ยอด ...

พระบัญญัติ

๑๘๐. ๓๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ขยุ้มลงแต่ยอด ฉันบิณฑบาต.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงขยุ้มลงแต่ยอดฉันบิณฑบาต ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ขยุ้มลงแต่ยอดฉันบิณฑบาต ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ กวาดตะล่อมข้าวที่เหลือเล็กน้อยรวมเป็นคำแล้วเปิบฉัน ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๓๕] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์อาศัยความอยากได้มาก กลบแกงบ้างกับข้าวบ้าง ด้วยข้าวสุก ...

พระบัญญัติ

๑๘๑. ๓๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่กลบแกงก็ดี กับข้าวก็ดี ด้วยข้าวสุก อาศัยความอยากได้มาก.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงกลบแกง หรือกับข้าว ด้วยข้าวสุกเพราะอยากจะได้มาก ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ กลบแกงหรือกับข้าวด้วยข้าวสุก เพราะอยากจะได้มาก ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ เจ้าของกลบถวาย ๑ ไม่ได้มุ่งอยากได้มาก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ขอข้าวแกงฉัน

[๘๓๖] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ขอกับข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร

จึงได้ขอกับข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันเล่า กับข้าวหรือข้าวสุกที่ดี ใครจะไม่พอใจ ของที่มีรสอร่อยใครจะไม่ชอบใจ ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ขอกับข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอขอกับข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ขอกับข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๘๒. ๓๗. ก. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ขอสูปะก็ดี ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตน ฉัน.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ขอข้าวแกงฉัน จบ.

เรื่องพระอาพาธ

[๘๓๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายอาพาธ พวกภิกษุผู้พยาบาลได้ถามภิกษุทั้งหลายผู้อาพาธว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านยังพอทนได้หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ

ภิกษุอาพาธทั้งหลายตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อนพวกผมขอสูปะบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันได้ พวกผมมีความผาสุก เพราะเหตุนั้น แต่บัดนี้พวกผมรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงไม่ขอ เพราะเหตุนั้น พวกผมจึงไม่มีความผาสุก.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาพาธขอได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธ ขอสูปะก็ดี ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันได้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๑๘๒. ๓๗. ข. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ขอสูปะก็ดี ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตน ฉัน.

เรื่องพระอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่อาพาธ ไม่พึงขอสูปะ หรือข้าวสุก เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ มิใช่ผู้อาพาธ ขอสูปะก็ดี ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ขอต่อญาติ ๑ ขอต่อคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๓๘] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์มีความมุ่งหมายจะเพ่งโทษ แลดูบาตรของภิกษุเหล่าอื่น ...

พระบัญญัติ

๑๘๓. ๓๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เพ่งโพนทะนา แลดูบาตรของผู้อื่น.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงมุ่งหมายจะเพ่งโทษ แลดูบาตรของภิกษุอื่น ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ มีความมุ่งหมายจะเพ่งโทษ แลดูบาตรของภิกษุพวกอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ แลดูด้วยคิดว่าจักเติมของฉันให้ หรือจักสั่งให้เขาเติมถวาย ๑ มิได้มีความมุ่งหมายจะเพ่งโทษ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๓๙] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ทำคำข้าวใหญ่ ...

พระบัญญัติ

๑๘๔. ๓๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำคำข้าวให้ใหญ่นัก.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงทำคำข้าวให้ใหญ่เกินไป ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ทำคำข้าวให้ใหญ่ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉันของเคี้ยว ๑ ฉันผลไม้น้อยใหญ่ ๑ ฉันกับแกง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๔๐] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันข้าวทำคำข้าวยาว ...

พระบัญญัติ

๑๘๕. ๔๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักทำคำข้าวให้กลมกล่อม.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารพึงทำคำข้าวให้กลมกล่อม ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ทำคำข้าวยาว ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉันของเคี้ยว ๑ ฉันผลไม้น้อยใหญ่ ๑ ฉันกับแกง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

วรรคที่ ๔ จบ.

---

วรรคที่ ๕ กพฬวรรค

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๑

[๘๔๑] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เมื่อคำข้าวยังไม่นำมาถึง ย่อมอ้าช่องปากไว้ท่า ...

พระบัญญัติ

๑๘๖. ๔๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เมื่อคำข้าวยังไม่นำมาถึง เราจักไม่อ้าช่องปาก.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหาร เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปาก ไม่พึงอ้าช่องปากไว้ท่า ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เมื่อคำข้าวยังนำมาไม่ถึงปาก อ้าช่องปากไว้ท่า ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๔๒] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์กำลังฉันอยู่ สอดนิ้วมือทั้งหมดเข้าไปในปาก ...

พระบัญญัติ

๑๘๗. ๔๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราฉันอยู่ จักไม่สอดมือทั้งนั้นเข้าในปาก.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุกำลังฉันอาหารอยู่ ไม่พึงสอดนิ้วมือทั้งหมดเข้าในปาก ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ กำลังฉันอยู่ สอดนิ้วมือทั้งหมดเข้าในปาก ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๔๓] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เจรจาทั้งๆ ที่ในปากยังมีคำข้าว ...

พระบัญญัติ

๑๘๘. ๔๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า ปากยังมีคำข้าว เราจักไม่พูด.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงพูดด้วยทั้งปากยังมีคำข้าว ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ พูดด้วยทั้งปากยังมีคำข้าว ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๔๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารโยนคำข้าว ...

พระบัญญัติ

๑๘๙. ๔๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเดาะคำข้าว.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันเดาะคำข้าว ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันเดาะคำข้าว ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉันอาหารที่แข้น ๑ ฉันผลไม้น้อยใหญ่ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๔๕] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารกัดคำข้าว ...

พระบัญญัติ

๑๙๐. ๔๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันกัดคำข้าว.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันกัดคำข้าว ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารกัดคำข้าว ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉันขนมที่แข้นแข็ง ๑ ฉันผลไม้น้อยใหญ่ ๑ ฉันกับแกง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๔๖] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารทำกระพุ้งแก้มให้ตุ่ย ...

พระบัญญัติ

๑๙๑. ๔๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำให้ตุ่ย.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุฉันอาหารไม่พึงฉันทำกระพุ้งแก้มให้ตุ่ย ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารทำกระพุ้งแก้มให้ตุ่ยข้างเดียวก็ดี ทั้งสองข้างก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉันผลไม้น้อยใหญ่ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพฬวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๔๗] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารสลัดมือ ...

พระบัญญัติ

๑๙๒. ๔๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันสลัดมือ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันสลัดมือ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารสลัดมือ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ สลัดมือทิ้งเศษอาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๔๘] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหาร โปรยเมล็ดข้าว ...

พระบัญญัติ

๑๙๓. ๔๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเมล็ดข้าวตก.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันทำเมล็ดข้าวตก ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันทำเมล็ดข้าวให้ร่วง ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ทิ้งผงข้าวเมล็ดข้าวติดไปด้วย ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๔๙] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารแลบลิ้น ...

พระบัญญัติ

๑๙๔. ๔๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันแลบลิ้น.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงแลบลิ้น ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารแลบลิ้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๕๐] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารดังจับๆ ...

พระบัญญัติ

๑๙๕. ๕๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงจับๆ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุฉันอาหารไม่พึงฉันทำเสียงดังจับๆ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารดังจับๆ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

วรรคที่ ๕ จบ.

---

วรรคที่ ๖ สุรุสุรุวรรค

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๑

[๘๕๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โฆสิตาราม เขตพระนคร โกสัมพี. ครั้งนั้น พราหมณ์คนหนึ่งปรุงปานะน้ำนมถวายพระสงฆ์ ภิกษุทั้งหลายซดน้ำนมดังซูดๆ ภิกษุรูปหนึ่งเคยเป็นนักฟ้อนรำกล่าวขึ้นอย่างนี้ว่า ชะรอยพระสงฆ์ทั้งปวงนี้อันความเย็นรบกวนแล้ว. บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุจึงได้พูดปรารภพระสงฆ์เล่นเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอได้พูดปรารภพระสงฆ์เล่น จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกร โมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้พูดปรารภสงฆ์เล่นเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงพูดปรารภพระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์เล่น รูปใดฝ่าฝืน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ครั้นทรงติเตียนภิกษุนั้นโดยอเนกปริยายแล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๑๙๖. ๕๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดังซูดๆ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันดังซูดๆ. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารทำเสียงดังซูดๆ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๕๒] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารเลียมือ ...

พระบัญญัติ

๑๙๗. ๕๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลียมือ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันเลียมือ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารเลียมือ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๕๓] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารขอดบาตร ...

พระบัญญัติ

๑๙๘. ๕๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันขอดบาตร.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันขอดบาตร. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารขอดบาตร ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ข้าวสุกเหลือน้อยกวาดขอดรวมกันเข้าแล้วฉัน ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๕๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารเลียริมฝีปาก ...

พระบัญญัติ

๑๙๙. ๕๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลียริมฝีปาก.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันเลียริมฝีปาก. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉันอาหารเลียริมฝีปาก ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ที่สวนสัตว์เภสกฬาวัน เขตพระนครสุงสุมารคิระ แขวงภัคคะชนบท. ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายรับประเคนโอน้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอามิส ในโกกนุทปราสาท. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้รับประเคนโอน้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอามิส เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้รับประเคนโอน้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอามิสเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุรับประเคนโอน้ำด้วยมือที่เปื้อนอามิส จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้รับประเคนโอน้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอามิสเล่า การกระทำของพวกโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๐๐. ๕๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่รับโอน้ำด้วยมือเปื้อนอามิส.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงรับประเคนโอน้ำ ด้วยมือข้างที่เปื้อนอามิส. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ รับประเคนโอน้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอามิส ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ รับประเคนด้วยหมายว่าจักล้างเอง หรือให้ผู้อื่นล้าง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๕๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ที่สวนสัตว์เภสกฬาวัน เขตพระนครสุงสุมารคิระ แขวงภัคคะชนบท. ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายเทน้ำล้างบาตรซึ่งมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน ใกล้โกกนุทปราสาท. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เทน้ำล้างบาตรซึ่งมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้เทน้ำล้างบาตรซึ่งยังมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้านเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุเทน้ำล้างบาตรซึ่งมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้เทน้ำล้างบาตรซึ่งยังมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้านเล่า การกระทำของพวกโมฆบุรุษเหล่านั้นนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๐๑. ๕๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่เทน้ำล้างบาตร ซึ่งยังมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ เทน้ำล้างบาตรซึ่งยังมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ เก็บเมล็ดข้าวออกแล้วจึงเทน้ำล้างบาตร หรือขยี้เมล็ดข้าวให้ละลายแล้วเท หรือเทน้ำล้างบาตรลงในกระโถน แล้วนำไปเทข้างนอก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

โภชนปฏิสังยุต ๓๐ สิกขาบท จบ.

---

ธรรมเทศนาปฏิสังยุต ๑๖ สิกขาบท

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๕๗] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้กั้นร่ม. บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้กั้นร่มเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนี้แก่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอแสดงธรรมแก่บุคคลผู้กั้นร่ม จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้กั้นร่มเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๐๒. ๕๗. ก. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลมีร่มในมือ.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

[๘๕๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายรังเกียจเพื่อจะแสดงธรรมแก่คนเป็นไข้มีร่มในมือ ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงไม่แสดงธรรมแก่คนเป็นไข้ซึ่งมีร่มในมือเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตให้แสดงธรรมแก่คนไข้

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า เราอนุญาตให้แสดงธรรมแก่คนเป็นไข้มีร่มในมือได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๐๒. ๕๗. ข. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ มีร่มในมือ.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า ร่ม ได้แก่ร่ม ๓ ชนิด คือ ร่มผ้าขาว ๑ ร่มลำแพน ๑ ร่มใบไม้ ๑ ที่เย็บเป็นวงกลมผูกติดกับซี่.

ที่ชื่อว่า ธรรม ได้แก่ ถ้อยคำที่อิงอรรถอิงธรรม เป็นพุทธภาษิต สาวกภาษิต อิสีภาษิต เทวตาภาษิต.

บทว่า แสดง คือแสดงโดยบท ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ อักขระ.

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่บุคคลไม่เป็นไข้ผู้กั้นร่ม ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้กั้นร่ม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๕๙] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ถือไม้พลอง ...

พระอนุบัญญัติ

๒๐๓. ๕๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ มีไม้พลองในมือ.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า ไม้พลอง ได้แก่ ไม้พลองยาวสี่ศอกของมัชฌิมบุรุษยาวกว่านั้นไม่ใช่ไม้พลอง สั้นกว่านั้น ก็ไม่ใช่ไม้พลอง.

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้ถือไม้พลอง ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้ถือไม้พลอง ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๖๐] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ถือศัสตรา ...

พระอนุบัญญัติ

๒๐๔. ๕๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ มีศัสตราในมือ.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า ศัสตรา ได้แก่ วัตถุเครื่องประหารมีคมข้างเดียว มีคมสองข้าง.

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรม แก่บุคคลผู้ไม่เป็นไข้ผู้ถือศัสตรา ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ไม่เป็นไข้ ผู้ถือศัสตรา ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๖๑] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ถืออาวุธ ...

พระอนุบัญญัติ

๒๐๕. ๖๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ มีอาวุธในมือ.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า อาวุธ ได้แก่ ปืน เกาทัณฑ์.

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้ถืออาวุธ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ มีมือถืออาวุธ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สุรุสุรุวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

วรรคที่ ๖ จบ.

วรรคที่ ๗ ปาทุกาวรรค

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑

[๘๖๒] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้สวมเขียงเท้า ...

พระอนุบัญญัติ

๒๐๖. ๖๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ สวมเขียงเท้า.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้สวมเขียงเท้า ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้เหยียบเขียงเท้าก็ดี ผู้สวมเขียงเท้าก็ดี ผู้สวมเขียงเท้าหุ้มส้นก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๖๓] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้สวมรองเท้า ...

พระอนุบัญญัติ

๒๐๗. ๖๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ สวมรองเท้า.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้สวมรองเท้า ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้เหยียบรองเท้าก็ดี ผู้สวมรองเท้าก็ดี ผู้สวมรองเท้าหุ้มส้นก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๖๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งในยาน ...

พระอนุบัญญัติ

๒๐๘. ๖๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ ไปในยาน.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า ยาน ได้แก่ คานหาม รถ เกวียน เตียงหาม วอ เปลหาม.

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งไปในยาน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้นั่งไปในยาน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๖๕] สาวัตถีทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยู่บนที่นอน ...

พระอนุบัญญัติ

๒๐๙. ๖๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ ผู้อยู่บนที่นอน.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้อยู่บนที่นอน. ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นอนอยู่ โดยที่สุดแม้บนพื้นดิน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๖๖] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งรัดเข่า ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๐. ๖๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้นั่งรัดเข่า.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งรัดเข่า ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งรัดเข่าด้วยมือก็ดี ผู้นั่งรัดเข่าด้วยผ้าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๖๗] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้โพกผ้าพันศีรษะ ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๑. ๖๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้พันศีรษะ.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า พันศีรษะ คือ พันไม่ให้เห็นปลายผม.

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้โพกผ้าพันศีรษะ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้โพกผ้าพันศีรษะ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ให้เขาเปิดปลายผมจุกแล้วแสดง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๖๘] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ห่มผ้าคลุมศีรษะ ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๒. ๖๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้คลุมศีรษะ.

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า คลุมศีรษะ คือ ที่เขาเรียกกันว่าคลุมตลอดศีรษะ

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้คลุมศีรษะ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้คลุมศีรษะ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ให้เขาเปิดผ้าคลุมศีรษะแล้วแสดง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๖๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์อยู่ที่พื้นดินแสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะ ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๓. ๖๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งอยู่ที่พื้นดิน จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ ผู้นั่งบนอาสนะ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุนั่งอยู่บนพื้น ไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งอยู่บนอาสนะ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งอยู่ที่พื้นดิน แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งอยู่บนอาสนะ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๗๐] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งอยู่บนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูง บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์นั่งอยู่บนอาสนะต่ำ จึงได้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูงเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอนั่งบนอาสนะต่ำ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูง จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกร โมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอนั่งอยู่บนอาสนะต่ำจึงได้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูงเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายดังต่อไปนี้:-

เรื่องภรรยาของบุรุษจัณฑาล

[๘๗๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ภรรยาของบุรุษจัณฑาลคนหนึ่งในพระนครพาราณสีได้ตั้งครรภ์ นางได้บอกแก่สามีว่า นาย ดิฉันกำลังตั้งครรภ์ ดิฉันอยากรับประทานมะม่วง.

สามีตอบว่า มะม่วงไม่มี เพราะไม่ใช่หน้ามะม่วง.

นางกล่าวว่า ถ้าไม่ได้รับประทาน ดิฉันจักตาย.

สมัยนั้น ต้นมะม่วงของหลวงมีผลไม่วาย มีอยู่ต้นหนึ่ง บุรุษจัณฑาลนั้นเดินเข้าไปที่ต้นมะม่วงนั้น ครั้นแล้วได้ขึ้นไปแฝงอยู่บนต้นมะม่วงนั้น. พอดีพระเจ้าแผ่นดินได้เสด็จไปถึงต้นมะม่วงนั้น ครั้นแล้วประทับนั่งบนพระราชอาสน์สูง ทรงเรียนมนต์กับพราหมณ์ปุโรหิต บุรุษจัณฑาลคิดว่า พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้ ประทับนั่งบนพระราชอาสน์สูงเรียนมนต์ ชื่อว่าไม่เคารพธรรม และพราหมณ์คนนี้นั่งบนอาสนะต่ำ สอนมนต์แก่พระเจ้าแผ่นดินผู้ประทับนั่งบนพระราชอาสน์สูงก็ชื่อว่าไม่เคารพธรรม ส่วนเราผู้ลักมะม่วงของหลวง เพราะเหตุแห่งสตรีก็ชื่อว่าไม่เคารพธรรมเหมือนกัน แท้จริง การกระทำทั้งนี้ล้วนต่ำทรามทั้งนั้น ดังนี้แล้วไต่ลงมา ณ ระหว่างพระเจ้าแผ่นดินและพราหมณ์ทั้งสองนั้นแล แล้วกล่าวคาถาขึ้นว่าดังนี้

ทั้งสองไม่รู้อรรถ ทั้งสองไม่รู้เห็นธรรม คือพราหมณ์ผู้สอนมนต์โดยไม่
เคารพธรรม และพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงเรียนมนต์โดยไม่เคารพธรรม.

พราหมณ์นั้นกล่าวคาถาว่าดังนี้:-

เพราะข้าวสุกแห่งข้าวสาลีอันขาวสะอาด ผสมกับแกงเนื้อ ข้าพเจ้าบริโภค
แล้ว ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงมิได้ประพฤติอยู่ในธรรม ที่เหล่าพระอริยะ
สรรเสริญแล้ว.

บุรุษจัณฑาลนั้นได้กล่าวสองคาถาว่าดังนี้:-

ท่านพราหมณ์ เราติเตียนการได้ทรัพย์และการได้ยศ เพราะนั่นเป็นการ
เลี้ยงชีพโดยความเป็นเหตุให้ตกต่ำ และเป็นการเลี้ยงชีพโดยทางที่ไม่ชอบ
ธรรม จะประโยชน์อันใดด้วยการเลี้ยงชีพเช่นนั้น ท่านจงรีบออกไปเสียเถิด
ท่านมหาพราหมณ์ แม้สัตว์ที่มีชีวิตเหล่าอื่นก็ยังหุงหากินได้ ความอาธรรม์ที่
ท่านได้ประพฤติมาแล้ว อย่าได้ทำลายท่านดุจก้อนหินทำลายหม้อน้ำฉะนั้น

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

[๘๗๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ในกาลครั้งนั้น พราหมณ์นั่งบนอาสนะต่ำสอนมนต์แก่พระเจ้าแผ่นดินผู้ประทับนั่งบนพระราชอาสน์สูง ยังไม่เป็นที่พอใจของเรา ไฉนในกาลบัดนี้จักพอใจที่ภิกษุนั่งบนอาสนะต่ำแล้วแสดงธรรมแก่คนนั่งบนอาสนะสูงเล่า การกระทำของพวก

เธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๑๔. ๖๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งบนอาสนะต่ำ จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ ผู้นั่งบนอาสนะสูง.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้นั่งบนอาสนะต่ำ ไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูง ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้นั่งบนอาสนะสูง ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๗๓] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ยืนแสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่ ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๕. ๗๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรายืนอยู่จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ผู้นั่งอยู่.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ยืนอยู่ ไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งอยู่ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อยืนแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๑

[๘๗๔] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปข้างหน้า ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๖. ๗๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปข้างหลัง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ ผู้เดินไปข้างหน้า.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้เดินไปข้างหลัง ไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้เดินไปข้างหน้า ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อเดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้เดินไปข้างหน้า ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๑ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๒

[๘๗๕] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปในทาง ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๗. ๗๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปนอกทาง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ ผู้ไปอยู่ในทาง.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้เดินไปนอกทาง ไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้เดินไปในทาง ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อเดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้เดินไปในทาง ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๒ จบ.

ธรรมเทศนาปฏิสังยุต ๑๖ สิกขาบท จบ.

---

ปกิณณกะ ๓ สิกขาบท

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๓

[๘๗๖] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ยืนถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๘. ๗๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ยืนถ่ายอุจจาระหรือถ่ายปัสสาวะ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุยืนอยู่ มิใช่ผู้อาพาธ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ หรือถ่ายปัสสาวะ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ มิใช่ผู้อาพาธ ยืนถ่ายอุจจาระก็ดี ยืนถ่ายปัสสาวะก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๓ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๔

[๘๗๗] สาวัตถีนิทาน. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงบนของสดเขียว ...

พระอนุบัญญัติ

๒๑๙. ๗๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ บนของสดเขียว.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ หรือถ่ายปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ลงบนของสดเขียว ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ มิใช่ผู้อาพาธ ถ่ายอุจจาระก็ดี ถ่ายปัสสาวะก็ดี บ้วนเขฬะก็ดี ลงบนของสดเขียว ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ของที่ถ่ายลงในที่ปราศจากของสดเขียวแล้วไหลไปรดของสดเขียว ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๔ จบ.

---

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๕

[๘๗๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำ ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำ เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำเล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

๒๒๐. ๗๕. ก. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ในน้ำ.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

[๘๗๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุอาพาธทั้งหลาย รังเกียจอยู่ที่จะถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธถ่ายอุจจาระก็ดี ถ่ายปัสสาวะก็ดี บ้วนเขฬะก็ดี ลงในน้ำได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระอนุบัญญัติ

๒๒๐. ๗๕. ข. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ในน้ำ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ลงในน้ำ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ มิใช่ผู้อาพาธ ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ลงในน้ำ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ของที่ถ่ายไว้บนบกแล้วไหลลงสู่น้ำ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๕ จบ.

วรรคที่ ๗ จบ.

ปกิณกะ ๓ สิกขาบท จบ.

---

บทสรุป

ท่านทั้งหลาย ธรรมคือเสขิยะ ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรมคือเสขิยะเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว ในธรรมคือเสขิยะเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้แล.

เสขิยกัณฑ์ จบ.

ธรรมคืออธิกรณสมถะ

[๘๘๐] ท่านทั้งหลาย ก็ธรรมเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗ ประการเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ.

คือ พึงให้ระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า ๑ พึงให้ระเบียบที่ยกสติขึ้นเป็นหลัก ๑ พึงให้ระเบียบที่ให้แก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว ๑ ทำตามสารภาพ ๑ วินิจฉัยอาศัยความเห็นข้างมาก ๑ กิริยาที่ลงโทษแก่ผู้ผิด ๑ ระเบียบดังกลบไว้ด้วยหญ้า ๑ เพื่อสงบระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นๆ แล้ว.

บทสรุป

ท่านทั้งหลาย ธรรมคืออธิกรณสมณะ ๗ ประการ ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล. ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลาย ในธรรมคืออธิกรณสมถะเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วในธรรมคืออธิกรณ-สมถะเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้แล.

ธรรมคืออธิกรณสมถะ จบ.

---

คำนิคม

[๘๘๑] ท่านทั้งหลาย นิทานข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.

ธรรมคือปาราชิก ๔ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว

ธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.

ธรรมคืออนิยต ๒ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.

ธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.

ธรรมคือปาจิตตีย์ ๙๒ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.

ธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.

ธรรมคือเสขิยะทั้งหลาย ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.

ธรรมคืออธิกรณสมถะ ๗ ประการ ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล.

สิกขาบทของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น มีเท่านี้ มาในพระปาติโมกข์ นับเนื่องในพระปาติโมกข์ มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน.

พวกเราทั้งหมดนี้แล พึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน ศึกษาในพระ-ปาติโมกข์นั้น เทอญ.

มหาวิภังค์ จบ.

พระวินัยปิฎกเล่ม ๒ จบ.